

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİNİN TASVİRİ BİBLİYOGRAFYASI (1938-1998)

MUSA ŞENOL

Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Edebiyatı Bilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kasım 1999

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Musa ÇİFTÇİ

Bu çalışmada, Ankara Millî Kütüphane'de bulunan süreli yayınlar ve kitap katalogları taranmıştır. 1938'den 1998'e kadar ortaya konan okuma-yazma öğretimiyle ilgili kitaplar ve makaleler tasvir edilerek değerlendirilmiştir. Fakat değerlendirmede okuma-yazma öğretimine katkıda bulunmayan sadece şahsî kanaatleri aktaran eserler üzerinde durulmamış ancak bu eserlere kaynakçada yer verilmiştir.

Türkçe eğitimi ve öğretimi bilgi değil beceri öğretimidir. Bu temel dil becerileri içerisinde en çok çalışmaya konu olan, literatürü en fazla geliştirilen alan okuma ve yazma öğretimidir. Biz de bu nedenle bu konuyla ilgili makale ve kitapları değerlendirdik. Tezde 37 kitap, 127 makale değerlendirilmiştir.

Değerlendirilen makaleler şu dergilerin taranmasıyla ortaya çıkmıştır:

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Çağdaş Eğitim Dergisi, **İlköğretim Dergisi**, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Dergisi, **Ankara Koleji Eğitim Dergisi**, Sosyal Antropoloji ve Eğitim Dergisi, **Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Dergisi**, Öğretmen Dünyası Dergisi, **Eğitim Yönetimi Dergisi**, Ülkücü

Öğretmen, **Varlık**, Yeni Öğretmen, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, Bursa **Eğitim Dergisi**, Yelken, **Öğretmen Dünyası**, Öğretmen, **Millî Eğitim**, Aydınlık, **Yeni Defne**, Eğitim Hareketleri, **Vatan**, Eğitim Dünyası, **Ayko Eğitim-Bilim**, Pınar, **Eğitim ve Bilim**, Türk Kültürü, **Çağdaş Türk Dili**, Ilgaz, **Bilgi**, Kalkınma Dünyası, **Köy ve Eğitim**, Terbiye, **Gayret**, Türk Dili, **Silahlı Kuvvetler Dergisi**, İmece, **Okul ve Öğretmen**, Batı Eğitim Kurumu Dergisi, **Bayrak**, Marmara Üniv. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, **Emekli Öğretmen**, Eskişehir Anadolu Üniv. Eğitim Fakültesi Dergisi, **Türk edebiyatı**, İstanbul Üniv. Pedagoji Dergisi, **Tedrisat Mecmuası**, İlköğretmen, **Yeni Öğretmen**, Okul ve Öğretmen, **Eğitim ve Psikoloji**, Birlik, **İstanbul Üniv. Tecrübî Pedagoji ve Çocuk Psikolojisi Bülteni**.

ABSTRACT

In this research, periodics and book catalogues which existed in Ankara National Library have searched.

Books and articles which connected with teaching reading-writing when printed from 1938 to 1998 have been classified and evaluated.

In the evaluation stage, some literatures that not make a contribution to teaching reading-writing and shows only writers own opinion about it did not insist, but these literatures have been written in the bibliography.

Teaching Turkish is a teaching ability not a knowledge. Teaching reading-writing is the most studied and have the widest literature among these basic language abilities. That's why the article and the books that is connected with this subject has been evaluated.

In this thesis, 37 books and 127 articles have been evaluated.

Evaluated articles have composed as a result of researching the following reviews.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Çağdaş Eğitim Dergisi, **İlköğretim Dergisi**, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Dergisi, **Ankara Koleji Eğitim Dergisi**, Sosyal Antropoloji ve Eğitim Dergisi, **Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Dergisi**, Öğretmen Dünyası Dergisi, **Eğitim Yönetimi Dergisi**, Ülkücü Öğretmen, **Varlık**, Yeni Öğretmen, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, **Bursa Eğitim Dergisi**, Yelken, **Öğretmen Dünyası**, Öğretmen, **Millî Eğitim**, Aydınlık, **Yeni Defne**, Eğitim Hareketleri, **Vatan**, Eğitim Dünyası, **Ayko Eğitim-Bilim**, Pınar, **Eğitim ve Bilim**, Türk Kültürü, **Çağdaş Türk Dili**, Ilgaz, **Bilgi**, Kalkınma Dünyası, **Köy ve Eğitim**, Terbiye, **Gayret**, Türk Dili, **Silahlı Kuvvetler Dergisi**, İmece, **Okul ve Öğretmen**, Batı Eğitim Kurumu Dergisi, **Bayrak**, Marmara Üniv. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, **Emekli Öğretmen**, Eskişehir Anadolu Üniv. Eğitim

Fakültesi Dergisi, **Türk edebiyatı**, İstanbul Üniv. Pedagoji Dergisi, **Tedrisat Mecmuası**, İlköğretmen, **Yeni Öğretmen**, Okul ve Öğretmen, **Eğitim ve Psikoloji**, Birlik, **İstanbul Üniv. Tecrübî Pedagoji ve Çocuk Psikolojisi Bülteni**.

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

imza

Tez Danışmanı : .....

Jüri Üyeleri : .....

.....

.....

.....

.....

Musa ŞENOL'un Okuma Yazma Öğretiminin Tasvirî Bibliyografyası (1938-1998) başlıklı tezi .... / .... / ..... tarihinde, yukarıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim dalında, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .... / .... / 1999 tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Anadili öğretiminin dört temel beceri alanı vardır: Okuma, yazma, konuşma, dinleme. Bunlardan ikisi (okuma ve dinleme) anlamayla, ikisi de (konuşma ve yazma) anlatmayla ilgilidir. Bu dört temel beceri alanına batıda **dil sanatları** denmektedir. Önceden beri temel dil beceri alanlarının bir küll teşkil ettiği, birbirinden ayrı düşünülmemesi gerektiği vurgulanagelmıştır. Ancak buna rağmen, okuma ve yazma becerisi, anadili öğretiminde daima ön plânda ele alınmıştır. Doğal olarak, anadili öğretimi literatürünün oluşmasında en önemli payı okuma ve yazma öğretimi almıştır. Bu durumu gözönünde bulundurarak bu alan literatürünü daha detaylı bir şekilde ortaya koymaya yöneldik.

Okuma ve yazma, tarih içerisinde kültürün önemli bir parçası olarak görülmüştür. Bireylerin ve toplumların gelişmişlik düzeyini ölçme aracı olarak değerlendirilmiştir. Yeni alfabenin kabulünde, Türkçenin ihtiyaçlarına cevap verebilmesinin yanı sıra Lâtin harflerinin okuma-yazmayı kolaylaştıracağı düşüncesi de önemli rol oynamıştır. Atatürk, toplum hayatında okuma-yazmanın önemi çerçevesinde harf inkılabını gerçekleştirmiş ve aynı yıl 1928’de yurt sathında Millet Mektepleri’ni açmış, toplumun büyük bir kesiminin okur-yazar olmasını sağlamıştır.

Bugün okuma-yazma öğretimi çeşitli aşamalardan geçmiş ve gelişmeler göstermiştir. Bunun sebebi, okuma-yazmaya duyulan ihtiyaçların zamanın şartlarına göre çeşitlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu ihtiyaçlardan birisi de 2000’li yıllara girmekte olduğumuz günümüzde bilgi ve kültür toplumu oluşturmanın daha da önem kazanmasıdır. Dolayısıyla hem okuma-yazmaya duyulan ihtiyaç artmış, hem de okuma-yazma alanındaki çalışmalar çeşitlenmiştir. Bu çeşitliliğin boyutlarını görmek bizi alan literatürünü daha detaylı şekilde incelemeye yöneltmiştir.

Çalışmada, Ankara Millî Kütüphane’de bulunan süreli yayınlar ve kitap katalogları taranmış, 1938’den günümüze kadar ortaya konan okuma-yazma öğretimiyle ilgili eserler tasvir edilerek değerlendirilmiştir. Değerlendirmede, okuma-yazma

öğretimine katkıda bulunmayan, sadece şahsî kanaatleri aktaran eserler üzerinde durulmamış, ancak bu eserlere de kaynakçada yer verilmiştir.

Çalışmalarım sırasında geniş bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım hocam Prof. Dr. Mustafa ERGÜN'e, görüş ve katkılarıyla çalışmalarımı kolaylaştıran hocam Doç. Dr. Gürer GÜLSEVİN'e, tezin oluşturulmasını ve yürütülmesini yönlendiren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Musa ÇİFÇİ'ye teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Musa ŞENOL

Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans: 1985. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi. Türk Dili Kürsüsü.

Lise: 1979, Turgutlu Lisesi.

İş/İstihdam

1986- Türkçe-Edebiyat Öğretmenliği. Kangal / Sivas.

1988- Edebiyat ve Türk Dili Öğretmenliği. Ankara Polis Koleji ve Ankara Polis Akademisi.

1997- Türk Dili Okutmanlığı. Afyon Kocatepe Üniversitesi. Rektörlük.

1998- Afyon Kocatepe Üniversitesi. Uşak Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü Öğretim Görevlisi.

1999- ÖSYM ve Açıköğretim Fakültesi İl Sınav Yönetici Yardımcılığı.

Yayınlar

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından ders kitabı olarak kabul edilen ve hâlen liselerde okutulmakta olan;

Edebiyat I

Edebiyat II

Edebiyat III

Edebiyat IV ders kitapları.

"İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na Göre Okuma Eğitimi", AK Sosyal Bilimler Dergisi, III,

"Türkiye Dışındaki Türk Dili ve Edebiyatı", Çağlayan Dergisi, I, 1:7-8, Haziran, 1998.

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı : Manisa / Turgutlu 3 Mart 1961.

Cinsiyet : Erkek

Yabancı Dil : Fransızca

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	ix
KISALTMALAR	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

OKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİNİN TANIMI KAPSAMI VE ÖNEMİ	2
OKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİNİN TARİHÇESİ	4
ÇALIŞMANIN AMACI	12
ÇALIŞMANIN ÖNEMİ	12
VARSAYIMLAR	12
SINIRLILIKLAR	12
YÖNTEM	12

İKİNCİ BÖLÜM

OKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ KİTAPLARIN TASVİRİ DEĞERLENDİRMESİ	15
KAYNAKÇA	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ MAKALELERİN TASVİRİ DEĞERLENDİRMESİ	67
SONUÇ VE ÖNERİLER	174

BİBLİYOGRAFYA	176
----------------------------	------------

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
BAYDÖ	: Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi
C.	: Cilt
G.Ü.	: Gazi Üniversitesi
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
T.D.K.	: Türk Dil Kurumu
TED	: Türk Eğitim Derneği
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
yay.	: Yayınları
yy.	: Yüz yıl

**OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİNİN
TASVİRÎ BİBLİYOGRAFYASI
(1938-1998)**

Musa ŞENOL

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI**

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Musa ÇİFTÇİ

Afyon

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kasım 1999

GİRİŞ

I. PROBLEM

Okuma ve yazma öğretimi, diğer anadili temel beceri alanları (konuşma ve dinleme) içerisinde üzerinde en çok önemle durulan alandır. Okuma ve yazma öğretimi literatüründe dikkatimizi çeken nokta, ortaya konan görüş ve düşüncelerin çoğu zaman birbirinin tekrarı niteliğinde olmasıdır.

Günümüzde ilkokuma ve yazma öğretimi ile ileri sınıflardaki okuma yazma öğretimi metot ve tekniklerinde, hedefler ve hedeflere bağlı davranışlarda farklı yaklaşımlar ortaya konmaktadır. 1950'li yıllardan itibaren beynin işleyişinin kademe kademe çözülmeye başlanmasıyla beraber yeni öğretim teknikleri geliştirilmiştir. Bu yeni anlayış ve metotların ülkemizdeki alan literatürüne ne ölçüde yansıdığı tarihî süreç içerisinde toplu hâlde incelenmiş değildir.

Bu çalışma, okuma ve yazma alanındaki eski ve yeni anlayışları, düşünceleri toplu olarak değerlendirmektedir.

II. AMAÇ

1938-1998 yılları arasında okuma ve yazma öğretimiyle ilgili kitapları, makaleleri tespit ve tasvir etmek.

III. ÖNEM

Türkçe öğretiminin alan literatürünü iki temel beceri alanında (okuma ve yazma) tezin sınırlılıkları içerisinde ortaya koymak. Türkçe öğretimi alanına toplu bibliyografya kazandırma, bu alanda yapılmış çalışmalarını kitap ve makale bazında bilim süzgecinden geçirip yararlanmaya açık hâle getirme.

IV VARSAYIMLAR:

1938-1998 yılları arasında okuma ve yazma öğretimiyle ilgili olarak, eğitim-öğretimdeki modern gelişmelere paralel literatür zenginliğinin oluştuğu düşüncesi.

V. SINIRLILIKLAR

1938 öncesi, değişik araştırmalarda değerlendirildiğinden bu tarihten günümüze (1998) kadar olan süreç, çalışmanın sınırlarını oluşturmuştur.

VI. KONUNUN TANIMI, KAPSAMI VE TARİHÇESİ

A) TANIMI ve KAPSAMI

Okuma, “Sözcüklerin, duyu organları yoluyla algılanıp anlamlandırılması, kavranması ve yorumlanmasına dayanan zihinsel bir etkinliktir. Okumayı uzmanlar, yazılı bir metni gözle izleyip anlamını kavramak, gerekirse seslendirmek olarak tanımlamaktadır.”¹

Okuma işlemi, gözün, ses organlarının ve zihnin iyi bir şekilde uyum içinde çalışmasına bağlıdır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin en önemli parçalarından birisi okuma eğitimidir. Yazar ile okuyucu arasındaki bağ okuma yoluyla kurulur.

Okumanın insan hayatındaki yeri büyüktür. İyi bir okuma becerisi kazanmış olan insan, öğrenim hayatı boyunca başarılı olur. İş ve mesleğinde ilerlemede, boş zamanlarını değerlendirilmede okuma önemli bir yere sahiptir.

İlk sınıflarda iyi okuma alışkanlığı kazanmamış kişinin anlatımı da zayıf olur. İleri sınıflarda materyallerden gereği kadar yararlanamaz. Okuma öğretimiyle çocuk, sadece okulda değil, sosyal hayatta da yararlanacağı bir beceri kazanmış olur. Günümüz insanları gazetelerden, dergilerden ve her türlü kitaptan, çeşitli kaynaklardan bilgi edinebilmek için okuma zorundadır.

“Okuma insanın dünyasını genişleten, kişiliğini biçimlendiren, onu başkalarına bağlayan önemli bir etkidir. Tüm topluluklar bireylerini okur hâle getirme problemi üzerinde önemle durmaktadır. İnsanları gerçek anlamda özgür kılan okuma, kişiyi bilgisizlik ve yanlış inançlardan korur.”²

---

¹ Sedat SEVER, *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme* (Anı Yayıncılık, Ankara, 1997), s.12.

² Özcan DEMİREL, *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi*, (Useem Yayınları, Ankara, 1996,) s. 66.

Okumanın diğerk yönü de günümüz bireylerini duygu bakımından geliştiren bir faaliyet olmasıdır. Bütün bu imkânlardan yararlanabilmek için iyi bir okuma alışkanlığının kazanılmış olması gerekmektedir.

Yazma ise, duygularımızı, duyduklarımızı, düşüncelerimizi, tasarladıklarımızı ve yaşadıklarımızı yazı ile anlatmaktır. Yazma da konuşma gibi bir ifade yoludur. Fakat ondan farklı bilgi ve beceriler gerektirir. Öğrencilerin, istenilen bir konuda uygun bir şekilde yazabilmeleri, konuşma ve düşünme yetilerine bağılıdır. Yazma becerisi dört temel dil becerisi zincirinin son halkasıdır.³ Yazma öğretiminde, yazmayı gerektiren bütün çalışmaların özenilerek yapılması gerekmektedir. Yazma becerisi yazı yazdırılarak kazandırılabilir. Yazma öğretiminin en önemli ilkesi **yazı yazdırma**tır.

Kısacası, okuma-yazma öğretimi, önceden bilinmeyen harfleri, heceleri, kelime ve cümleleri bir araya getirerek, kişilere metinleri okuma ve fikirlerini yazıyla anlatma yeteneğinin kazandırılmasıdır. Yani insanlara okuma ve yazmanın öğretilmesidir.

Okuma ve yazma öğretimi çeşitli merhalelerden geçmiş ve gelişme göstermiştir. Bunun sebebi, okuma ve yazmaya duyulan ihtiyaçların zamanın şartlarına göre çeşitlenmesinden, zamanla şartların değişmesinden kaynaklanmaktadır.

1950’li yıllarda okuma ve yazma kavramı uluslar arası düzeyde belirginleşmiştir. Bu yıllarda okur-yazarlık kavramı “günlük yaşamla ilgili basit bir mesajı anlayarak okuma ve yazma kapasitesi” olarak anlaşılmıştır.⁴

1960’lı yıllarda **fonksiyonel okuma** kavramı ortaya çıkmıştır. Fonksiyonel okuma ve yazma, modern toplumun gerektirdiği faaliyetler için ihtiyaç duyulan okuma ve yazma becerileridir. Fonksiyonel okuma ve yazma kavramı Unesco tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

---

³ DEMİREL, a.g.e., s. 75

⁴ Firdevs GÜNEŞ, *Okuma ve Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*, (Ocak Yayınları, Ankara, 1997), s.3.

“Okuma-yazma öğretimi, kalkınmanın temel unsuru olarak ekonomik ve sosyal önceliklere, aynı zamanda bu günün veya yarının insan gücü ihtiyaçlarına sıkı sıkıya bağlı olmalıdır. O hâlde bütün çabalar, fonksiyonel okuma-yazma öğretimine yönelik olmalıdır. Okuma-yazma öğretimi, sadece bir amaç olarak ele alınmamalı, bireyin sosyal, ekonomik, yurttaşlık görevleri ve rollerine hazırlanmasının bir yolu olarak görülmelidir. Okuma-yazma, temel ve genel bilgilere değil, aynı zamanda işe hazırlanmaya üretimi arttırmaya, günlük hayata daha geniş ölçüde katılmaya, kişinin kendisinin çevreleyen dünyayı daha iyi anlamasına ve insan kültürüne yönelmelidir.

Son yıllarda okuma-yazma kavramına multifonksiyonel (çok fonksiyonlu) olarak yaklaşılmaktadır. Bireylerin yeteneklerini sonuna kadar geliştirmeleri, onurlu bir şekilde yaşamaları, kalkınmaya karar vermeleri ve öğrenmeyi sürdürmeleri multifonksiyonel okuma ve yazma öğretimine bağlıdır.”⁵

Unesco 1990 yılında bunu şu şekilde açıklamıştır:

“Her insan, çocuk, genç, yetişkin, kendi temel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere, tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanmalıdır. Bu ihtiyaçlar hem temel öğrenme araçlarını (okuma, yazma, sözlü anlatım, rakamsal işlemler ve problem çözme gibi) hem de insanların varlıklarını sürdürmek, kapasitelerini sonuna kadar geliştirmek, onurlu bir biçimde yaşamak ve çalışmak, kalkınmaya her anlamda katılmak, yaşam standartlarını yükseltmek, bilgili kararlar vermek ve öğrenmeyi sürdürmek için ihtiyaç duydukları temel öğrenimin içeriğini kapsar.”⁶

B) TARİHÇESİ

Okuma ve yama öğretiminde başlangıçta, batılı ülkelerde ve bizde “heceleme usulü” kullanılmıştır. Bu usulde önce harfler öğrenciye öğretiliyor, sonra ünsüz harflerle ünlü harfler yan yana getiriliyor. Ancak bu esnada, harflerin adları ayrı ayrı ifade edildikten sonra, beraber çıkardıkları seslere geçiliyordu.

Heceleme usulünün eksik yönleri ilk kez **Valentin İckelsamar** tarafından ortaya konmuştur. Valentin, öğrencilere harflerin adlarını söyletmektense sesleri söylemelerinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, harfleri öğretirken resimlerden

---

⁵ GÜNEŞ, a.g.e., s. 6

⁶ UNICEF, *Herkes İçin Eğitim* (Unicef, Ankara, 1990), s. 3.

yararlanılması gerektiğini bildirerek, resimde bulunan her nesnenin ilk harflerini kavratarak resimle harf çağrışımının yapılabileceğini ileri sürmüştür.

Bir matbaacı olan **Jordan**, 1553 yılında, Valentin'in düşüncelerinden ilham alarak resimli alfabe kitabı bastırmıştır.

Fransa'da ise 17. yüzyılda harflerin isimleri yerine sesler öğretilerek heceleme usulü geliştirilmiştir.

18. yüzyılda Fransız **Dumas**, okuma öğretimine yenilik getirmiştir. **Dumas**, bu metotta uzun bir masa ve masanın üzerine yerleştirilmiş, gözlere ayrılmış bir harf kutusunu kullanmıştır. Burada, her gözde bir harf bulunuyordu. Çocuk söylenen kelimeleri oluşturmak için kutudan çıkardığı harfleri masanın üzerine sıralıyordu. Bu, bugün okuma öğretiminde kullanılan fiş usulünün başlangıcı sayılabilir.

Almanya'da da **Basedow**, Fransa'da başvurulan bu oyunlara benzer oyunlar vasıtasıyla okuma öğretimini eğlenceli bir hâle getirmeye çalışmıştır. Basedow, 32 harfi ihtiva eden kartonların içinden öğrencilerden istenilen harfi bulmalarını istemiş, bulan çocukları ödüllendirmiştir. Bundan başka, harfleri yiyecekler şekline sokarak öğrencilerin bunları yemeleri suretiyle bu harfleri öğretmiştir.

Campe, 1778 yılında okuma metoduna dair yayınladığı kitapla, "*tahlîlî-terkîbî*" usulün prensiplerini uygulama alanına koymuştur.

Yukarıda bahsettiğimiz okuma öğretimindeki uygulamalar birbirine şu veya bu şekilde benzemektedir. Çünkü hepsinde harfler esas alınmıştır. Önce harfler öğretilmiş sonra bunların oluşturduğu kelimelere geçilmiştir.

Kelimelerden hareketle heceleri ve harfleri çocuğa öğretme **Abbé Rodonvilliers** tarafından ortaya atılmıştır. Bu okuma öğretiminde yeni bir metottur. Fakat **Baymur**'un

“İlk Okuma ve Yazma Öğretimi” kitabında belirttiği gibi “**Abbé Radonvilliers Dilleri Öğrenme Tarzı**” eserinde bunu şöyle ifade ediyor:

“Bu münasebetle, çocuklara okuma öğretmek hususunda karşılaşılan güçlüklerin hep aynı sebepten (alışkanlıkla, alışma ile öğretilmesi lâzım gelen şeyin muhakeme ile öğretilmeye kalkışılmasından) ileri geldiğini gördüm. Çocuklarda mevcut olan bir parçacık dikkatte heceleri birleştirmek hususunda sarfolunur ve onlardan hiç de kabiliyetli olmadıkları, bir muhakeme tarzı ile heceleri birleştirerek kelimenin sesine intikal etmeleri istenir. Bu hususta niçin daha kısa yoldan gitmemeli? Önce bir kelime mesel., “**Traite**” kelimesini söyleyip çocuğa bunu tekrar ettiriniz. O, bu kelimeyi uzuvlarının müsadesi nispetinde doğru söylediği takdirde, bunu kitapta gösterip tekrarlayınız. Bu suretle çocuk, **Traité** kelimesinin sesi ile bunu takip eden harflerin şeklini birbirine bağlamaya alışacaktır. Bundan sonra başka kelimeye geçiniz. Sakın çocuğun dikkatini yorup kendisini azarlamayınız. Şayet hafızası yavaş zaptediyor veya muhafaza etmiyorsa kabahat kendisinde değildir. Aynı dersi sabırla bir kere daha tekrarlayınız. Kendisine, şeklini gördüğü bir kelimeyi telâffuz etmekten başka bir şey teklif etmeyiniz. Unuttuğu takdirde bir kere daha tekrar ediniz. Az zamanda şekiller, sesleri hatırlatır ve çocuk da okumaya başlar.”⁷

Nicoks Adam, Radonvilliers’in bu görüşlerini uygulama sahasına koymuştur. **Adam**’a göre, biz yetişkinler de heceleri değil kelime ve cümleleri okuruz.

Delauney Cherrier’e göre okuma ve yazma birlikte yürütülmelidir. Bu sayede her iki etkinlik birbirine destek olacak ve o zaman tasarruf yapılabilecektir. Aynı zamanda bir öğretmen bir çok çocuğu okutabilecektir.

1803’te Alman **Stephani** sessiz harflerin, sesli harflere bağlanmadan okunması esasına dayanan ses usulünü tavsiye etmiştir.

Tahlîlî usulün savunucularından biri de **Jacotot**’tur. Jacotot’un ortaya koyduğu metot **Abbé Radonvilliers** ve **Nicolas Adam** tarafında ortaya atılan tarzdan farklı değildir.

---

⁷ Fuat BAYMUR, *İlkokuma ve Yazma Usullerinin Tarihçesi* (Yeni Kültür, S. 24, İstanbul 1924), s. 18.

M. de Laffore “**Statilégie**” isimli eserinde okuma öğretimi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmektedir:

“Okumak, ünlü harflerle ünsüz harfleri, birbirine çatmaktan, yazıldıkları sıra ile arka arkaya okumaktan başka bir şey değildir.” Bu nedenle kelimeleri hece hece değil de “öğrenilen harfleri art arda telâffuz etmek” suretiyle okumak gerektir.⁸

“Hecelerle kelimeler bizim kulağımızda ünlü ve ünsüz harflerin kronolojik bir şekilde telâffuz edilmesinden meydana gelir.” Bu görüşlerden de anlaşılıyor ki **Laffore** terkîbî usulü savunmaktadır.

Ülkemizde uygulanan ilk okuma ve yazma usullerinin şekilleri yukarıda bahsettiğimiz **Fransa** ve **Almanya**’daki seyri takip etmiştir. Ülkemizde de başlangıçta terkîbî usuller kullanılmıştır. Daha sonraları tahlîlî usule geçilmiştir.

Türklerde okuma ve yazma öğretiminde yüz yıllar boyunca “**Elifba cüzü**” esas alınmış ve uygulanmıştır. Türklere nereden ve ne zaman geçtiği tam olarak bilinmeyen bu şekildeki okuma öğretimi Arapça metinleri okuma amacına yönelik olduğu için, çocuklara Türkçe okuma öğretmede tam başarı elde edilememiştir.

Türk öğrencileri sıbyan okullarında bu alfabe ile okumayı öğrenmeye çalışmışlardır. Öğretmenler, okuma eğitiminde karşılaştıkları güçlükleri yenmek için harflerin şekillerini bazı eşyalara veya hayvanlara benzeterek kavratmaya çalışmışlardır. Birlikte harflerin isimlerini bir takım yer ve eşya isimlerinin ilk harflerinden yararlanarak öğreten öğretmenler de olmuştur.

Alfabe sahasında ilk büyük reformcu **Doktor Rüştü**’dür. Yayınladığı “**Nuhbetü’l-Etfal**” isimli eserde yazar elifba cüzlerinde p,ç,j harflerinin olmadığını halbuki bu harflerin kelimelerde kullanıldığını belirterek alfabe bu harflerin konulmasını istemiştir. Bu çalışmalar neticesinde alfabemizde bir gelişme meydana gelmiştir. Fakat elifba cüzünün etkisinden kurtulamamıştır.

---

⁸ BAYMUR, a.g.e., s. 95.

Doktor Rüştü de önce 35'e çıkan harfleri sıralar ve alfesinde *nesih, tâlik, dîvânî, rik'a* yazı türlerinin harflerini verir. Eserinin sonunda az kullanılan *siyakat, kûfî* yazılarını ekler.

İlk okuma ve yazma alanında metot kullanımı bakımından büyük değişiklikler getiren **Selim Sabit**'tir. Yazar, "**Rehnümâ-yı Muallimîn**" isimli öğretim metotları kitabında ilk okuma ve yazma öğretimine yer vermiştir.

Selim Sabit'in **Rehnümâ-yı Muallimîn** eserinde getirdiği yenilikler şunlardır:

- 1) Harflerin hepsinin bir arada öğretilmesi.
- 2) Okuma ve yazmaya bir arada yer verilmesi.
- 3) Hecelemede, harflerin adları yerine sesli söyleyiş şekillerinin kullanılması.
- 4) Öğrenciye hecelettirilecek kelimelerin seçiminde, bunların manalı olmalarına dikkat edilmesi.
- 5) Muhtelif yazı şekillerinin muhtelif sınıflara tahsis olunması.⁹

Selim Sabit, okuma ve yazma öğretimi ile ilgili ileri sürdüğü fikirlerin uygulamasını yazdığı "**Elifba-yı Osmânî**" isimli eserinde yapmıştır.

Satı Bey, 1909 yılında "**Tedrisat-ı İptidâiye**" dergisinde alfabe öğretimi ile ilgili bir makale yayınlamıştır. Bu makalesinde terkîbî usulü ve batı ülkelerinde okuma eğitimi ile ilgili olarak belirtilmiş olanları ele almıştır.

Satı Bey, alfabe öğretimindeki hataları ve buna karşı çareleri şu şekilde belirtmektedir:

- 1) Harfler adlarıyla öğretilmektedir. Halbuki harflerden çoğunun sesleri başka, adları başkadır. Onun için harfler nasıl telâffuz ediliyorsa, çocuklara doğrudan doğruya o suretle belirtilmelidir.

---

⁹ BAYMUR, a.g.e., s. 115.

- 2) Öğrenciye bütün harfler bir arada verilmektedir. Doğrusu eşkâl-i huruf ile heceleri birlikte göstermek her üç-dört harfi öğrettikçe onlar ile kelime ve heceler teşkil ettirmektedir.
- 3) Harfler alfabedeki sıraları ile gösterilmektedir. Bu yüzden harfleri öğrendikçe hece ve kelime yapmak ve bu suretle hatırda tutulmalarını kolaylaştırmak esasının tatbikine de imkân bulunmamaktadır. Çünkü hece ve kelime yapmak hususunda mühim rol oynayan vav, he ve ye harfleri alfabenin sonuna tesadüf eder. Bu mahzuru gidermek için “önce hurûf-ı imlâ ile hurûf-ı münfasıla öğretilmeli, diğer harfler ile onlardan sonra ve şekillerinin kolaylığı ve kullanımlarının çokluğu sırası ile gösterilmelidir.
- 4) Harfler hemen umumiyetle kitaplardan öğretilmektedir. Bu taktirde çocuklar harflerin, şekillerinden ziyade sıralarına dikkat etmekte, harflerin hatta hecelerinin hemen yalnız yerlerini öğrenmekte, evveline ve sonrasına bakarak okumakta, bunlar kendilerinden saklanınca şekilleri tanıyamamaktadır. Hatta bu yüzden delikli kağıt da kullanılmaktadır. Onun için harfleri kitaplardaki gibi küçük ve hep bir sayfada olarak değil, büyük ve az ve hatta münferit olarak göstermelidir.
- 5) Harflerin çabuk öğrenilmesini temin için, bunları bir taraftan gösterdikçe, bir taraftan çizdirmek lâzımdır. Bu maksadı bir kat daha kolaylaştırmak için harflerin şeklinde kâğıt ve mukavva bastırmak ve oydukmak veya kâğıt şeritler büktürmek faydalıdır.¹⁰

Nüzhet Sabit, okuma öğretiminde ilk defa o güne kadar resmi programlarda uygulanan terkîbî usulden farklı olarak tahlîlî usulü teklif etmiştir.

1924 yılında ise İstanbul’da ilk okuma-yazma öğretimi çerçevesinde alfabe kongresi toplanmıştır.

1928 harf inkılâbı ile okuma ve yazma öğretiminde önemli gelişmeler olmuştur. Kültür ve millî eğitim sahasında gelişmenin ilk adımı harf inkılâbı ile atılmıştır. Harf inkılâbının yapılmasının nedeni, Arap yazısının Türk dilinin ihtiyaçlarını tam olarak

---

¹⁰ BAYMUR, a.g.e, s. 134-135.

sağlayamaması ve bundan dolayı ortaya çıkan öğrenme güçlüğü ve gelişme tıkanıklığıdır. Okuma yazma oranının da düşük kalmasıdır.¹¹

Alfabe sistemi, o sistemi benimseyen milletin konuştuğu dil yapısına aykırı özellikler taşımaktadır. Eğer aykırılıklar taşıyorsa, o zaman kullanılan dilde imlâ problemleri ortaya çıkmaktadır. Yazıdan da beklenen sonuçlar oluşmamakta ve verimsiz olmaktadır. Türk dili ile Arap alfabesi karşılaştırıldığında, Arap alfabesinin Türkçenin gramer yapısına uygun olmadığı görülür.

1928 yılında **Atatürk**, Türk dilinin ses yapısına ve işleyişine uygun alfabe hazırlanmasını istemiştir. Türklerin tarih boyunca kabul ettikleri alfabeler, günün dini ve kültürel şartlarına bağlı olarak kabul edilen alfabelerdir. Lâtin alfabesine dayanan Türk alfabesinde doğrudan doğruya dil bilimi ilkeleriyle dil gerçeği dikkate alınarak hazırlanmıştır. Lâtin alfabesine Türkçenin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte değişiklikler ve eklemeler yapılarak millî bir Türk alfabesi ortaya çıkarılmıştır.¹² Bu çalışmalar okuma ve yazma işini kolaylaştırmıştır. Bir çok yurttaşın okuma ve yazma öğrenmesine sebep olmuştur.

İmlâmımız fonetik bir şekil aldıktan sonra ilk okuma ve yazma öğretiminde kullanılacak metotlar bakımından bazı yazarlarımız tereddüte düşmüşlerdir.¹³

1936'da çıkan **Yeni İlkokul Müfredat Programı**, okuma ve yazma öğretimi açısından gelişmelerin olduğunu gösteren bir programdır.

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, 1936 Yeni İlkokul Müfredat Programı'nın alfabenin kavratılmasıyla ilgili hem kelime usulüne, hem de cümle usulüne yer veren metodunu olumlu bulduğunu belirtmiştir: “Çok memnun olduğum bir cihet varsa o da şudur: Program heceye müracaat etmeyecek, yalnız kelimelere müracaat edeceksiniz demiyor. Yalnız, çocuklara ‘Harflere ayrı ayrı değil, kelime veya cümleleri okutmakla başlamalıdır.’ diyor. Sonra bir yerde; ‘Talebeye

¹¹ Zeynep KORKMAZ, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, (C. 1, T.D.K. Yayınları, Ankara, 1995.), s. 863.

¹² M. Şakir ÜLKÜTAŞIR, *Atatürk ve Harf Devrimi*,(Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1973.)

¹³ B. AVNİ, *Yeni Yazı ve Alfabe*, (Terbiye, S. 11, 1929.)

muhtelif kelimeler gösterip okuttuktan sonra kelimeleri tahlil ederek, onları teşkil eden hecelere ve harflere talebenin dikkatini çekmelidir.’ diyor. Bu durumda resmi programa yalnız terkipçi, yahut yalnız tahlilci denemez. Belki üzerinde durmak taraftarıdır, denebilir.”¹⁴

İlköğretime en çok Cumhuriyet döneminde önem verilmiştir. Bunun nedeni ilköğretimin, Cumhuriyet’in inkılâplarını, laikliği topluma benimsetecek, özellikle geniş kırsal kitlelerin davranışlarını değiştirecek bir araç olarak görülmesidir. Bütün bu çabalara rağmen, 1927’de %11 olan okur-yazar oranı, 1981 yılında okuma-yazma seferberliği öncesi % 69’a yükselmiş, 1982’de % 72’ye çıkmıştır.¹⁵

Ülkemizde okuma-yazma kampanyaları çerçevesinde çok sayıda alfabe bastırılmıştır. Bu alfabeler ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Öğretici olarak ilkokul öğretmenlerinden yararlanılmıştır. 1992 yılında da okuma-yazma kampanyası başlatılmıştır. Yetişkinlere yeni alfabelerin hazırlandığı, yeni yöntemlerin, yeni tekniklerin kullanıldığı kampanyada bir çok kişiye okuma ve yazma öğretilmiştir. Fakat bu gün ülkemizde hâlen okuma ve yazma bilmeyenlerin sayısı 10 milyon dolayındadır.¹⁶ Bu durumda ülkemizin yeniden okuma ve yazma öğretimi çalışmalarına ve yeni okuma-yazma kampanyalarına başlaması gerekmektedir.

---

¹⁴ İ. Hakkı BALTACIOĞLU, *Toplu Tedris*, (Sebat Basımevi, İstanbul, 1938), s. 83.

¹⁵ Yahya AKYÜZ, *Türk Eğitim Tarihi*, (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982), s. 217.

¹⁶ Firdevs GÜNEŞ, *Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*, (Ocak Yayınları, Ankara, 1997), s. 295.

VII YÖNTEM

Ankara Millî Kütüphane’de kayıtlı okuma ve yazma öğretimiyle ilgili kitap kataloglarının ve süreli yayın kataloglarının taranması. Makaleler, aşağıdaki süreli yayınlar taranarak ortaya çıkarılmıştır:

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Çağdaş Eğitim Dergisi, İlköğretim Dergisi, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Dergisi, Ankara Koleji Eğitim Dergisi, Sosyal Antropoloji ve Eğitim Dergisi, Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Dergisi, Öğretmen Dünyası Dergisi, Eğitim Yönetimi Dergisi, Ülkücü Öğretmen, Varlık, Yeni Öğretmen, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Bursa Eğitim Dergisi, Yelken, Öğretmen Dünyası, Öğretmen, Millî Eğitim, Aydınlık, Yeni Defne, Eğitim Hareketleri, Vatan, Eğitim Dünyası, Ayko Eğitim-Bilim, Pınar, Eğitim ve Bilim, Türk Kültürü, Çağdaş Türk Dili, Ilgaz, Bilgi, Kalkınma Dünyası, Köy ve Eğitim, Terbiye, Gayret, Türk Dili, Silahlı Kuvvetler Dergisi, İmece, Okul ve Öğretmen, Batı Eğitim Kurumu Dergisi, Bayrak, Marmara Üniv. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Emekli Öğretmen, Eskişehir Anadolu Üniv. Eğitim Fakültesi Dergisi, Türk edebiyatı, İstanbul Üniv. Pedagoji Dergisi, Tedrisat Mecmuası, İlköğretmen, Yeni Öğretmen, Okul ve Öğretmen, Eğitim ve Psikoloji, Birlik, İstanbul Üniv. Tecrübî Pedagoji ve Çocuk Psikolojisi Bülteni.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. OKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİNİN KAYNAKLARI (KİTAPLAR)

A) OKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ KİTAPLARIN TASVİRİ DEĞERLENDİRMESİ

1. İlk Okuma Ve Yazma Öğretimi¹⁷

Fuat Baymur tarafından yazılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “*İlkokul Öğretmen Kılavuzları*” serisinden yayımlanmıştır.

Yazar, 1939 tarihinde basılan kitabın önsözünde şöyle diyor: “Bu kitap, yeni ilkokul programımızın ilk okuma ve yazma öğretimi ile ilgili kısmını izah maksadıyla kaleme alınmıştır. Başta, ilk okuma ve yazmanın birinci sınıfın kapsamlı görevi içindeki mevki belirlenmiştir. Bu bahsi kitaba koymakta maksadım, bu sınıfın vazifesinin evvelce zannedildiği gibi, sadece okuma ve yazma ile hesap prensiplerini öğrenmekten ibaret olmadığını göstermiştir. İlk okuma ve yazma usulleri, bugüne kadar çok safhalar geçirdiği için, bunların tarihçesinden bahseden kısım biraz uzunca olmuştur. Fakat işin gerek Batı memleketlerinde, gerekse bizdeki gelişmesi hakkında fikir vermek ve kitapta tavsiye edilen yolun tarihî kaynaklarını göstermek için buna ihtiyaç duyulmuştur. Tahlilî usulün dayandığı psikolojik ve didaktik prensiplerden bahseden kısımda, bu usulün dayandığı ilmi esaslar otoritelerin ağızıyla izaha çalışılmıştır. Bu derslerde başvurulacak vasıta ve malzemeler okul tatbikatından alınmıştır; “**Yazı**” kısmında da yeni programın yazı dersiyle ilgili talepleri izah olunmuştur. Kitabın enteresan olan bahsi son kısmı teşkil eder. Burada birinci sınıf öğretmenlerinden bir arkadaşımın, usulün bir okulumuzdaki tatbikatına ait kaleme aldığı bir raporla karşılaşılacaktır.”¹⁸

Fuat Baymur'un kitabına koyduğu bu rapor **Mehveş Dolay** tarafından kaleme alınmıştır. Bu rapora göre Gazi Enstitüsü pedagoji şubesi için uygulama okulu görevini gören **Ankara Atatürk Erkek İlkokulu**'nun birinci sınıfında 1937-1938 ders yılında *çözümleme metodu* uygulanmış ve çok iyi **Fuat Baymur, Mehveş Dolay**'ın ifadedeki canlılığını, samimiyetini ve orjinalliğini bozmamak için raporu aynen kitaba koyduğunu belirtmektedir.

---

¹⁷ Fuat BAYMUR, *İlk Okuma Ve Yazma Öğretimi (İkinci Basım, Devlet Basımevi, İstanbul, 1943)*.

Kitapta şu başlıklar bulunmaktadır;

- 1) İlk okuma ve yazma öğretiminde kullanılan metotlar.
- 2) İlk okuma ve yazma konuları.
- 3) Yazı

2. Türkçe Öğretimi¹⁹

Fuat Baymur tarafından yazılmıştır. Eser iki ciltten oluşmaktadır. Türkçe Öğretimi kitabının ilk baskısı 1943 yılında yapılmıştır. Daha sonraları kitabın çeşitli baskıları yapılmıştır.

Eserin birinci cildi dört bölümden meydana gelmektedir;

I) Esaslar

1. Türkçe öğretiminin psikolojik esasları
2. Türkçe derslerinin ilkökul öğretimi içindeki yeri
3. Türkçe derslerinin amaçları
4. Türkçe öğretiminin dayanacağı ana ilkeler

II) Sözle ifade

1. Genel düşünceler
2. Çocuk dilinin oluşumu: birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve bundan sonraki gelişim devreleri
3. Çocuklarda sözle ifadeye nasıl geliştirmeli
4. Söze karışmayan çocuklar

III)Tahrir öğretimi (yazma öğretimi)

Yazar, eserinde tahrir (yazma) öğretimine geniş yer vermiştir. **Baymur**'a göre, sözle ifade, önemine rağmen yalnız başına kâfi değildir. Sözün zaman ve mekan içinde yayılmasına hizmet edecek olan, yazıyla ifadedir. Hele bugünkü kültür hayatında bu ifade tarzının büyük bir yeri vardır. Yazıyla ifade, bundan başka önemli bir öğretim ve eğitim aracıdır.

---

¹⁸ BAYMUR, a.g.e., s. 23.

Yazar, yazıyla ifadenin;

- 1) Dilin gelişmesine,
- 2) Gözlem ve düşünmenin inkişafına;
- 3) Yaratma kuvvetinin uyanıp beslenmesine,
- 4) Estetik duyguların gelişmesine,
- 5) Ahlâk eğitiminin kuvvetlenmesine

hizmet ettiğini belirtir.

İlkokul yazma derslerinin amacı şudur:

Çocuğa gördüğünü, yaşadığını, işittiğini sonraları da imgelediğini, okuduğunu ve düşündüğünü yazı ile anlatmak iktidarını kazandırmak.

Baymur'a göre, çocuk için görüp yaşadığını yazmak, cazip olduğu kadar kolaydır. Buna karşılık, işittiği bir hadiseyi veya bir masal ve hikâyeyi tamamlamak, başlı başına bir hikâye uydurmak, elbette çok daha zordur. Okuduğunu ve düşündüğünü yazmak ise epeyce bir düşünceye ihtiyaç gösterir. Bunun için bu çeşit faaliyet isteyen yazma çalışmaları o nispette güçtür.

Eserde, yazma çalışmalarında kullanılan yöntemler ikiye ayrılmıştır. "**Serbest Yazma ve Bağlı Yazma**".

Bağlı yazma, yetişkinlerin dilinden harekete geçer. Bir takım örnekler yardımıyla öğrenciye kısa zamanda bu dili kazandırmaya çalışır. Bu bağlı yazma tarzının dayandığı eğitim sisteminin istikameti, dışarıdan içeriye doğrudur. Yazma, bir bellek ve şekil meselesi, haricî bir meseledir. Taklitle elde olunabilir. Buna karşılık **serbest yazma**, çocuğun iç dünyasını ve ifade şeklini çıkış noktası olarak kabul eder.

Baymur'a göre, **bağlı yazma** esasına göre verilen bir dersin plânı şöyledir:

- 1) Konunun öğretmen ve öğrenci tarafından tahtada şekillendirilmesi,

---

¹⁹ - Fuat BAYMUR, *Türkçe Öğretimi* (2 Cilt, Başarı Basımevi, İstanbul, 1943).

- 2) İmlâ ve dilbilgisi alıştırmaları,
- 3) Tahtaya yazılan ödevin silinerek, aynı konunun talebe tarafından ezbere yazılması,
- 4) Ödevlerin sınıfça ve öğretmen tarafından düzeltilmesi,
- 5) Temize çekilen bu ödevlerin öğretmen tarafından tekrar gözden geçirilmesi.

Eserdeki *Yazma Öğretimi* bölümünde 7 konu başlığı bulunmaktadır:

- 1) Yazma öğretiminin değeri ve amacı
- 2) Eski ve yeni yazma
- 3) Yazma öğretiminin tarihçesi (Batıda ve bizde)
- 4) İlk sınıflarda yazma (Genel düşünceler, cümle ve yazma tekniği alıştırmaları, birlikte yazmadan bireysel yazmaya geçiş, ilk devrede ve toplu öğretime bağlı olarak kazanılan yazma konularına ait örnekler)
- 5) İlkokulda yer verilecek olan yazma çeşitleri
- 6) Yazma ödevlerinin düzeltilmesi
- 7) Yazma ile ilgili başka meseleler (Burada yazma ödevlerinin sınıfta mı yoksa evde mi yapılacağı, öğrenciye, ödevini yazacak, bilâhare bunu okuyup yanlışlarını düzelterek kadar zaman bırakılması, yazma ödevlerinin kâğıtlara yazdırılması, düzeltilen yazma ödevlerinin muhakkak temize çekilmesinin şart olmadığı, çocukların yazma ödevlerini resimlerde süsleme arzusunu göstereceği gibi konular üzerinde durulmuştur.)

Yazma çeşitleri eserde geniş yer tutuyor ve şu çeşitler üzerinde duruluyor;

- a) Bizzat yaşanmış ve gözlenmiş olaylarla ilgili yazma, bu olaylarla toplu öğretim arasındaki ilişki, bu çeşit yazmanın gelişim basamakları, tekniği, bu çeşide ait örnekler.
- b) Rüyaların yazılması, örnekler.
- c) İmgelem yazmaları, örnekler.
- d) Resimlere bakarak yazma, örnekler.
- e) Dinlenen hikâyelerle ilgili serbest yazma, örnekler.
- f) Okunan konularla ilgili yazma, örnekler.

- g) Mektuplar, özel mektuplar, iş mektupları.
- h) Makbuz doldurmak, dilekçe, senet kaleme almak.
- i) Öğretim konularıyla ilgili kayıtlar, örnekler.

IV)İmlâ öğretimi (önemi, amacı, metotlarının geçirdiği aşamalar, imlâ konuları, bu konuların işlenmesi).

Türkçe Öğretimi kitabının ikinci cildi iki bölümden oluşmaktadır: *Okuma, Dilbilgisi*.

V)Okuma öğretimi.

Bu bölüm de şu alt başlıklardan oluşmaktadır:

- 1) Okumanın önemi ve hedefleri.
- 2) Okuma hadisesinin tahlili.

Baymur, burada okumanın üç esasa dayandığını belirtmektedir. Bunlar;

- a) Yazı işaretinin algılanması.
- b) Ses işaretlerinin meydana getirilmesi.
- c) Mananın kavranması.

Okumada asıl hedef mananın kavranmasıdır. Buna en iyi delil bazı öğrencilerin iyi okudukları, daha doğrusu, yazı işaretlerini kolaylıkla seslendirdikleri hâlde okuduklarını anlamamalarıdır. Okuma öğrenmeye cümle veya kelimelerle değil, harflerle başlamak bu kötü alışkanlığın yerleşmesinde rol oynamıştır.

Baymur'a göre okuma derslerinde bu üç unsurun da hakkı verilmelidir:

- 3) İlk okuma
  - a) Genel düşünceler.
  - b) İlk okuma metotlarının geçirdiği safhalar.
  - c) İlk okumada takip olunacak yol.

- 4) Asıl okuma.
- 5) Ezber ve inşat

Kitabın asıl okuma bölümü şu kısımlara ayrılmıştır:

- a) Okuma konuları.
- b) Okuma metodunu ıslâh etmeliyiz.
- c) Sesli okuma.

Baymur'a göre sesli okuma;

- 1) Okumayı öğrenmeye hizmet etmesi,
- 2) Öğrencinin okuma seviyesini teşhise imkan vermesi,
- 3) Dinleyenlerini fikrî faaliyete sevk etmesi,
- 4) Okuyucuda haz uyandırması,
- 5) Dinleyiciler üzerinde kuvvetli etki bırakması

bakımından değer taşır.

- d) Sessiz okuma.

Sessiz okumanın faydaları da şunlardır:

- 1) Sessiz okuma, bütün hayat boyunca her meslekten insanın en çok başvurduğu bir okuma şeklidir. Gerçekten, hayatta roman okutup dinleyen zengin bir burjuvanın hali ile buna benzer haller istisna edilecek olursa daima sessiz okumaya başvurulur.
- 2) İlkokulun dördüncü sınıfından itibaren hemen bütün derslerde başarı, büyük ölçüde sessiz okumaya bağlıdır. Çocukların bu sınıfta sarsıntı geçirmeleri, o zamana kadar sessiz okumada gereken alışkanlığı almamış olmalarından ileri gelir.
- 3) Sessiz okuma, zaman ve enerji tasarrufu temin eder.
- 4) Sessiz okuma bundan başka, sesli okuma için gerekli bir hazırlık teşkil eder.

- 5) Sessiz okuma ayrıca öğrencinin kişisel faaliyetlerine daha fazla imkan verir. Öğrenci sessiz okumada kendi kendine anlamak, zorlukları kendi kendine yenmek durumundadır.
- e) Evde okuma.
- f) Okuma konusu etrafında ilgi uyandırmak ve gereken izahlarda bulunmak.
- g) Okumalar üzerinde sınıfça konuşmak.
- h) Okuma konularının çeşitli vasıtalarla canlandırılması.
- i) Lûgatlerden faydalanma.

3. Yazmak Sanatı Ve Kompozisyona Giriş²⁰

Mustafa Nihat Özön tarafından yazılmıştır. Yazar, eserini yazarken ilkokul ve ortaokullarda yazılmış olan üç yüz kadar tahrir defterlerini görmüş ve okumuştur. Kitabını oluştururken bunlardan yararlanmıştı.

Eser üç bölümden meydana gelmiştir:

1. Bölüm: İcat, tertip ve düzen.
2. Bölüm: Kompozisyon çeşitleri.
3. Bölüm: Yazma çalışmalarında eksiklik olarak görülen noktalama ve yazılarda görülen boş lâflara ayrılmıştır. Son bölümde ise yazma ödevlerinin öğretmen tarafından düzeltilmesine ayrılmıştır.

Eser yazarı, ayrıca, eserini oluştururken;

Hıfzırrahman Raşit Öymen'in dilimize çevirmiş olduğu “**Yaşanmış Pedagoji**”nin yazma ile ilgili bölümlerinden, **Rauf İnan**'ın “**Okullarda Serbest Yazma**” ve **Fuat Baymur**'un “**İlkokullarda Türkçe Öğretimi**” eserlerinden faydalanmıştır.

---

²⁰ Mustafa Nihat ÖZÖN, *Yazmak Sanatı ve Kompozisyona Giriş* (Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943)

Eserde, yazma tekniği hakkında bol örneklere dayanılarak bilgiler veriliyor. Ayrıca öğretim metotları üzerinde duruluyor.

4. Cümle Metodu İle Okuma Öđretimi²¹

Kitabın yazarı **Edith Luke**'dir. Türkiye Türkçesine **Ali Rıza Tükel** çevirmiştir. Kitabın giriş bölümünde kuramsal ve tarihsel bilgiler veriliyor. Bu bilgiler şunlardır:

1. Okuma havası yaratma.
  - a. Doğru okuma alışkanlığının teşkili.
  - b. Anlama.
  - c. Çabukluk.
  - d. İstenilen amaçlar.
2. Çeşitli okuma metotlarına kısa bir bakış.
3. Ünite olarak cümle.
4. Cümle metodunu savunanların bazıları.

Giriş bölümünden sonra kitap sekiz bölümden oluşuyor;

- 1) Cümle metodu ile okuma öğretiminde bir deneme.
- 2) Bireysel işe giriş.
- 3) Hikâye kitabı merhalesi.
- 4) Kelime merhalesi.
- 5) Harf merhalesi.
- 6) Kelime kurma merhalesi.
- 7) Okuma kitabı merhalesi.
- 8) Sonuç.

Kitabın sonuç kısmında cümle metoduna ait bazı sorular soruluyor. Aynı sorulara cevaplar veriliyor. Bu verilen pratik cevaplar aslında kitabın bir özeti durumundadır.

---

²¹ Edith LUKE, *Cümle Metodu İle Okuma Öğretimi* (Kültür Basımevi, İzmir, 1944)

5. Okumak Sanatı²²

Eser **Paul Nyssen** tarafından yazılmıştır. **Hakkı Arık** tercüme etmiştir. Kitabın yazılış gayesi önsözünde şu şekilde ifade edilmektedir:

“İyi okumak, okunacak şeyi seçmek demek; zamandan gayretten ve paradan tasarruf etmek demek olduğundan şu kitapçıkta biz bu yolları göstereceğiz. Genel ve mesleki tahsilin doldurulmamış boşluklarını doldurmak ve gerek bünyece, gerek ruhça ırsî oluşların izni nispetinde geleceği ve saadeti temin etmek için herkes bu eserden yararlanabilir.”²³

Okuma Sanatı kitabında konular şunlardır:

- 1) Şahsî gelişim.
- 2) Tam gelişim ve başarı.
- 3) Terbiye edilecek genel meziyetler.
- 4) Sağlık koruması.
- 5) Zaman meselesi.
- 6) Okunacak kitapların seçilmesi.
- 7) Edebî terbiye.
- 8) Nasıl okumalı?
- 9) Fişlerle tasnif.
- 10) Muhabere ile ders.
- 11) Sonuç.

6. Alfabe Öğretimi²⁴

Hilmi Güçlü tarafından yazılmıştır. *Alfabe Öğretimi* kitabı beş bölümden oluşmaktadır.

1. Bölüm: Alfabe Öğretiminin Ana Yolları.

---

²² Paul NYSSSEN, *Okumak Sanatı* (Çev. İ. H. ARIK, İ. Halit Kitabevi, İstanbul, 1944)

²³ NYSSSEN, a.g.e., s.36.

²⁴ Hilmi GÜÇLÜ, *Alfabe Öğretimi* (Sünne Basımevi, Kayseri, 1945)

Bu bölümde alfabe öğretiminin okuma öğretimi içinde değerlendirilmesi gerektiği, alfabe öğretiminin teknik gayesinin okuma ve yazma mekanizmalarını kavramak olduğu, harften cümleye giden yol, ilk okuma konularının düzenlenmesinde üç temel;

- a) Teknik temele göre düzenlenen cümle usulü.
- b) Hayat konularının yazıyla ifadesi temeline dayanan cümle usulü.
- c) Her iki temeli birden göz önünde bulundurmak.

Alfabe öğreniminde konu yapılan cümle ve metinlerin diğer vasıfları, konuları üzerinde durulmuştur.

2. Bölüm: Burada büyük ve küçük fişler, alfabe kitabı, yazı aletleri vb. konular üzerinde durulmuştur.
3. Bölüm: Çocuğu tanımak, çevreyi tanımak, öğretmenin kelime defteri ve ders plânları.
4. Bölüm: Hangi yazı ile başlamalı? Yazı öğretimine dair diğer düşünceler.
5. Bölüm: Hazırlık terimleri, nasıl başlamalı?; yeni bir konuya geçiş, yeni kelimeleri tanıma temrinleri, tekrar, tahlil ve terkip temrinleri, harfe iniş.

Hilmi Güçlü kitabında, ilk okuma ve yazmaya büyük harflerle değil küçük harflerle başlamayı, çocuk psikolojisi bakımından daha uygun buluyor. Çocuklara alfabe kitabının verilmesi yerine, her ders ayrı ayrı hazırlanmış, resimli ve yazılı levhaların ve fişlerin kullanılmasının daha yararlı olduğunu belirtiyor. Yazar alfabe öğretiminde kelime ve cümle metodunun uygulanması gerektiği üzerinde duruyor. Birkaç yüz kelime öğrenen çocukların, kendiliğinden heceyi ve harfi kavrayabildikleri için öğretimde bu metodların uygulanması gerektiğini açıklıyor.

7. Derslerimizi Nasıl Okutalım ?²⁵

Ali Rıza Akısan tarafından yazılmıştır. 26 sayfadan oluşan küçük kitapta, genel ve özel öğretim metodları hakkında bilgi verilmiştir.

---

²⁵ Ali Rıza AKISKAN, *Derslerimizi Nasıl Okutalım?* (İkinci Basım, M. Sadık Basımevi, İstanbul, 1946)

İkinci bölümde ise “*Okuma*” dersi üzerinde durulmuştur. Sözle ve yazıyla ifade, imlâ konularına yer verilmiştir.

8. Okuma Ve Not Alma Esasları²⁶

Etem Salmangil, tarafından yazılmıştır. Yazar, kitabın önsözünde amacının, “okumaya ve kitaba karşı olan alâka ve zevkleri biraz tahrik etmek” olduğunu belirtmektedir. Kitabının gayesinin de, “Hakiki okumanın ve fikrî mesainin rasyonel esaslara göre tanzimi işinin, psikoloji ve pedagoji ışığı altında sade bir dille, somut, kesin ve pratik yollarını göstermek.” olduğunu ifade etmektedir.

Eser beş bölümden meydana gelmektedir:

1. Bölüm:

- a. Kitabın insan ve cemiyet üzerindeki tesiri.
- b. Neler okuyoruz?
- c. Nasıl okuyoruz?

2. Bölüm: Nasıl okumalıyız?

3. Bölüm:

- a. Neler okumalıyız?
- b. Hangi eserleri okumalıyız?
- c. Seçkin meslekî eserler.

4. Bölüm:

- a. Çocukların ve gençlerin okuyacağı eserleri nasıl seçmeliyiz?
- b. İlkokul çocuğunun okul kitapları dışında okuyacağı kitapları nasıl seçmeliyiz?
- c. İlkokul çocuklarına tavsiye edilecek seçkin kitaplar.

5. Bölüm: Not alma tekniği, notları ve vesikaları tasnif etme tekniği.

9. Okuma-Yazma Öğretiminde Birinci Sınıf Ziyaretleri²⁷

---

²⁶ Etem SAMANGİL, *Okuma Ve Not Alma Esasları* (Alfa Basımevi, İstanbul, 1949)

Antalya Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yayımlanmıştır.

Kitabın konusu, “Antalya Merkez ilçesi ilkokullarının 1949 yılının Mart ayının ilk haftasındaki okuma-yazma öğretimi çalışmalarını sınıf ziyaretleri yoluyla bir bakış ve normal hazırlıklarla uygulanan derslerin plân ve araçlarıdır.” Kitapta ders örnekleri bulunmaktadır.

10. Uygulamalı Türkçe Öğretimi²⁸

Haydar Ediskun ve **Baha Dürder** tarafından yazılmıştır.

Kitapta kullanılan metot, yazarların da önsözde belirttikleri gibi, “Çocukları bilmekten kurtarıp, bulmaya götürmek, onlara konuyu verip, aletleri, canlı ve cansız vasıtaları, kitapları, mecmuaları, sözlükleri önlerine bırakmak, konuyu kendi kendilerine işlemelerini sağlamak, bulacakları bilgileri kendilerinin bulmalarını temin etmek; öğretmenlerin görevi ise sadece kılavuzluk etmek, frenleyici veya teşvik edici olmak”²⁹ şeklindedir.

Yazarlar Türk Dili derslerinin bir bütün olduğunu belirtiyorlar. Fakat bu kitapta *okuma, dilbilgisi, ezber, inşat* ve *yazma* bölümlerini ayrı ayrı ele aldıklarını, çünkü bunların ayrı ayrı işlenmesini, kavrayan bir zekânın gün geçtikçe, onlardan bir terkip ve bütün yapmayı pekala başarabileceği belirtiliyor.

“Okuma-yazma kısmında temas edilen bilgiler, eldeki okuma-yazma bilgilerine ait ana kitaplar okunduktan sonra, daha iyi kavranacak satırlardır. Esasen bu yazıların da hepsi gibi *‘bilgileri hatırlatma’* ve bir arada gösterme amacındadır.” Kitapta **“artistik okuma”** diye bir bölüm vardır. Bu bölümde, Türk dilinin aksan ve inceliklerinin yerleşmesi ve kavratılması hedeflenmiştir.

---

²⁷ Antalya Millî Eğitim Müdürlüğü, *Okuma-Yazma Öğretiminde Birinci Sınıf Ziyaretleri* (Turan Basımevi, Antalya, 1949)

²⁸ Haydar EDISKUN ve Baha DÜRDER, *Uygulamalı Türkçe Öğretimi* (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1950)

²⁹ EDISKUN ve DÜRDER, a.g.e., s. 3.

Altı bölümden oluşan kitabın üçüncü bölümü okumaya, beşinci bölümü yazmaya ayrılmıştır.

Okuma bölümünün başlıca başlıkları şunlardır:

- a) Bizce ortaokul okuması nasıl olmalıdır?
- b) Sesli ve sessiz okuma.
- c) Sözcüklerden faydalanma.
- d) Bir parçanın işlenmesi (öğretmenin okuması, kelime ve deyimlerin açıklanması, açıklayıcı soru tertibi, lüzumunda öğretmenin parçayı açıklaması).
- e) Okuma derslerinde plân.
- f) Eldeki kitap plânının uygulanması.
- g) Eldeki kitapların parçalarının bizim plâna uygulanması. (Çeşitli parçalara ait ders örnekleri vardır.)
- h) Hariçten verilecek parçaların plânlaştırılması. (Okuma parçaları ve bunlara ait ders plânları verilmiştir.)

Yazma ile ilgili beşinci bölümde şu konular vardır: Yazılı ifade çalışmalarında bazı noktaların hatırlanması (Yazma bilgileri, çeşitleri ve ödevleri, ödevler ve müsvedde yazma konuları, bir yazma ödevinin değerlendirilmesi.); yazılı ifade bünyeleri; yazma plânı şekilleri ve uygulaması (hareki plân, fikrî plân, hissî plân); ödevlerin düzeltilme şekilleri; ödevlerde yanlışlıklar; çeşitli yazma çalışmaları ve ders plânları; yanlış yapılan bir ders plânı ve tenkidi; bir gözlem tahriri plânı; okunan bir parçadan tahrir ders plânı yapmak; bozuk cümlelerin düzeltilmesi hakkında sınıftaki çalışmaya ait bir plân.

11. Çocuğa Göre Okulda Okuma Ve Yazma Başlama Temrinleri³⁰

M. Rauf İnan tarafından yazılmıştır. Eser, tamamıyla uygulanmış örneklerden ibarettir. Temrin (alıştırma) çeşitleri şu başlıklar altında toplânmıştır:

- 1) Yazıya Hazırlık Temrinleri

- 2) Çocuğun Kendi Adını; Derslikteki, Okuldaki Eşyanın Adlarını Öğrenme Temrinleri
  - 3) Bunlara Fiiller İlavesiyle Emir Cümleleri Yapılması Temrinleri
  - 4) Mektuplaşma Temrinleri
  - 5) Renk Adlarının Temrini
  - 6) Resimli Fişlerle Temrinler, Bunlara Sıfatlar İlavesi Temrinleri
  - 7) Kutu Temrinleri
  - 8) Masalların Yazılması Temrini
  - 9) Tekerleme, Bilmece ve Şarkı Temrinleri
  - 10)Gün ve Ay Adlarının Temrini
  - 11)Günlük Konular Üzerinde Temrinler
  - 12)Ayırma ve Birleştirme Temrinleri
- Bunlardan sonra alıştırmalara hizmet eden materyaller üzerinde durulmuştur.

12. Çocukta Yazı İle Anlatma Kabiliyetini Geliştirme Yolları³¹

Orhan Dikmen yazmıştır. Kitapta “*Kontrollü Yazma*”nın ne olduğu açıklanıyor. Örnekler verilerek anlatılıyor. Daha sonra “*Serbest Yazma*”dan bahsediliyor. “Serbest Yazma”da konu seçimi ve konuların işlenişi anlatılıyor. Öğrencilerin başarılı ve başarısız yazılarından alınmış örnekler bu kitapta bulunuyor. İlkokullarda öğretmenlik yapan iki öğretmenin serbest yazmanın nasıl uygulandığını anlatan iki raporu kitaba eklenmiştir. Kitabın sonunda “Çocukta Yazı ile Anlatma Kabiliyetini Geliştirme Esasları” 12 madde hâlinde verilmiştir.

13. Okullarda Tahrir Denemeleri³²

---

³⁰ M. Rauf İNAN, *Çocuğa Göre Okulda Okuma Ve Yazma Başlama Temrinleri* (İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1950)

³¹ Orhan DİKMEN, *Çocukta Yazı İle Anlatma Kabiliyetini Geliştirme Yolları* (Birinci Basım, Menderes Basımevi, Nazilli, 1950)

³² Fikret ÖZGÖNENÇ, *Okullarda Tahrir Denemeleri* (Ülkü Basımevi, İstanbul, 1950)

Fikret Özgönenç tarafından yazılmıştır. Eserde ilkokullarda yazı ile ifadenin öğretiminden bahsedilmektedir. Bilgiler, İstanbul okullarında yapılmış denemelere ve uygulanmış örneklere dayanılarak verilmektedir. Yazarın önsözünden kitabını oluştururken **M. Rauf İnan**'ın **Karl Linke**'den çevirdiği “**Serbest Tahrir**”, **Hıfzırrahman Raşit Öymen**'in **Scharrelman**'dan çevirdiği “**Yaşanmış Pedagoji**”, **Fuat Baymur**'un “**Türkçe Öğretimi**” kitaplarından yararlandığını anlıyoruz.

Kitapta şu konular ele alınmıştır:

- 1) Tahrir ve İlkokul Programı.
- 2) Serbest Tahrir.
- 3) İlk Sınıflarda Tahrir Başlama.
- 4) Yazmaya Nasıl Geçilecektir?
- 5) İncelenmiş Olayların Tahriri.
- 6) Rüyaların Yazdırılması.
- 7) Resim ve Levhalara Bakarak Yazma.
- 8) İmgelemden Tahrir (Hikâye tamamlamak, kısa ve uzun hikâyeler, çocuk manzumeleri yazmak.)
- 9) Dinlenen veya Okunan Parçalarla, *Bilgili Tahrir*.
- 10) Karakter Tasvirleri.
- 11) Mektup, Kartpostal, Tebrik, Telgraf vb.
- 12) Tashih.
- 13) Tahrir Öğretimi ve Ortaokul.

14. Türkçe Öğretiminde Kolaylıklar³³

Hamdi Güvenç tarafından yazılmıştır. Yazar, kitabı yazmadaki amacını şöyle açıklıyor: “Bu küçük kitabımız Türkçe öğretimiyle ilgili çeşitli eserlerin kıymetli arkadaşlarımızın elinde uygulanmasından elde edilen esasları, kolay yolları derlemiştir. Bu pratik usullerin sınıfta nasıl uygulanacağı, bilhassa mesleğe yeni girmiş arkadaşlarımızın bunları kolayca kavrayıp nasıl faydalanacakları, bilhassa köy okullarımızın özelliklerine göre nasıl şekillendirileceği göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Türkçe derslerinde kullanılacak araçlar, bu derslerin sınıflanarak

³³ Hamdi GÜVENÇ, *Türkçe Öğretiminde Kolaylıklar* (İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1950)

işlenmeleri açıkça gösterilmiştir. Aynı zamanda 1950-1951 ders yılı Türkçe öğretimi meslekî çalışmalarımızda tatbikatçı arkadaşlarımızın aydınlatıcı deneylerinden de ilham alınarak uygulanmada dahi pratik yollar sağlanmıştır.”³⁴ İlk okuma-yazma, alfabe öğretimi, kitabın geniş bir bölümünde ele alınmıştır. Sınıf seviyelerine göre okunması uygun bulunan 350 kitabın listesi kitaba eklenmiştir.

15. Çocuğa Göre Okulda Okuma-Yazma Temrinleri Ve Materyalleri Kılavuzu³⁵

Yazan **M. Rauf İnan**'dır. Yazar, bu kitabını da hazırlayıp satışı sunduğu fişlerin nasıl kullanılacağını açıklamak için yazmıştır.

“Okumayı Yazmayı Öğrenelim” adını taşıyan temrinlerin başlıcaları şunlardan oluşmaktadır:

- 1) Yazıya Hazırlık Temrinleri.
- 2) Çocuğun Kendi Adını ve Dersteki Eşyanın Adlarını Öğrenme Temrinleri.
- 3) Emir Cümleleri Temrinleri.
- 4) Mektuplaşma Temrinleri.
- 5) Renkli Fişlerle Temrinler.
- 6) Resimli Fişlerle Temrinler.
- 7) Sıfatlı Fişlerle Temrinler.
- 8) Gün ve Ay İsimlerinin Temrini.
- 9) Kutu Temrinleri.
- 10) Masallar ve Resimlerle Temrinler.
- 11) Tekerleme, Bilmece ve Şarkıların Temrini.
- 12) Günlük Hayat Konularının Temrini.
- 13) Ayırma ve Birleştirme Temrinleri.

---

³⁴ GÜVENÇ, a.g.e., s. 5.

³⁵ M. Rauf İNAN, *Çocuğa Göre Okulda Okuma-Yazma Temrinleri Ve Materyalleri Kılavuzu* (Sanat Basımevi, Ankara, 1953)

Bu temrinlerin nasıl kullanılacağı sırayla örnekler verilerek anlatılıyor.

Yazı ve defterler üzerinde durularak; Hangi Harfle Başlayalım?, Geçiş Yazıda Dikkat Edilecek Noktalar, Kağıt ve Yazı Araçları, Kelime Defteri başlıkları altında problemler inceleniyor. Bunlarla ilgili bilgiler veriliyor.

16. Orduda İlk Okuma-Yazma³⁶

Yazarı belli değildir. *Kara Kuvvetleri Yayınları* arasında çıkmıştır. Okuma ve yazma öğretiminde orduda kılavuz kitap olarak kullanılmıştır.

Kitap 11 bölümden oluşmaktadır:

- 1) Orduda İlk Okuma-Yazma Dersinin Gayesi
- 2) İlk Okuma-Yazma Öğretimi İçin Lüzumlu Eleman ve Araçlar
- 3) Okuma-Yazmada Kullanılan Usuller (terkip usulü, tahlil usulü, tabif kelimeler usulü)
- 4) Öğretmen İçin Tavsiyeler (dersten önce, ders içinde, ders dışında)
- 5) Öğretimde Dikkat Edilecek Hususlar
- 6) Derslerin İşlenmesi (cümleye geçişte sıra, kelime tahlilinde sıra, hece tahlilinde sıra, harflerle geçiş, tahlilde dikkat edilecek hususlar, küçük harflere geçiş, çizgi temrinleri)
- 7) Ders Plânları (genel esaslar, plân örnekleri)
- 8) Acemî Eratın Okuma-Yazma Kurslarına Ayrılması (genel esaslar, sınavlar)
- 9) Denetleme Yapılması (deneticiler, öğretimin ıslahı için tedbirler)
- 10) Not Alma, Not Defteri

Bu kitap, dönemin ilkokul programına ve uygulanan okuma-yazma metotlarına uygundur. Okuma-yazma bilmeyen askerlere ders verecek subaylar için kılavuz niteliğindedir. Kitapta teoriden ziyade uygulamalar anlatılmıştır.

17. Okuma Öğretimi³⁷

---

³⁶ Kara Kuvvetleri Komutanlığı, *Orduda İlk Okuma-Yazma* (E. U. Basımevi, Ankara, 1953)

Censeignement de La Lecture adlı eseri **Fazıl Bengisu** Türkiye Türkçesine çevirmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları arasında çıkmıştır.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır:

- 1) Okuma Öğretimine Verilen Yer
- 2) Okuma Öğretiminde Kullanılan Metotlar
- 3) Okuma Öğretimi ile İlgili Tecrübeler ve Değişiklikler
- 4) Yetişkinleri Okuma Öğretimi

Kitabın yayınlanış amacı ve muhtevası önsözde şu şekilde belirtiliyor:

“Bu eseri yayınlamakla Milletlerarası Eğitim Bürosu, yalnız öğretmenlere ve yetkili millî eğitim makamlarına değil, aynı zamanda, ümmilikle savaşarak bütün erkeklerin ve bütün kadınların eğitimin nimetlerinden faydalanmalarını isteyen herkese hizmet ettiğini umar. Bu kitap didaktik bir eser değildir. **Eğitim Bürosu**’nun anketine cevap veren 45 memlekette ölçme öğretiminin ne durumda olduğunu aksettirmeye çalışır.”³⁸

18. Okuma Psikolojisi Ve İlk Okuma Öğretimi³⁹

Vedide Baha Pars ve **Cahit Baha Pars** tarafından yazılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın yayımladığı *Öğretmen Kitapları* serisinden çıkmıştır.

Kitap üç bölümden oluşmaktadır:

1. Bölüm: Sekiz konuya ayrılmıştır. Okuma psikolojisi üzerinde durulur.
  - a) Göz Hareketleri ve İlk Sınıflarda Okuma (Algı ve Göz Hareketleri Üzerinde Yapılan İncelemelerin Kısa Bir Tarihçesi, Göz Hareketleri Üzerinde Yapılmış Olan Araştırmalardan Çıkan Önemli Neticeler).

---

³⁷ Fazıl BENGİSU, *Okuma Öğretimi* (Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1954)

³⁸ BENGİSU, a.g.e., s. 4.

³⁹ Vedide Baha PARS ve Cahide Baha PARS, *Okuma Psikolojisi Ve İlk Okuma Öğretim* (Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1954)

- b) Okumada Motivasyon (Dikkatsizliğin Sebepleri, İşi Öğrenciye Göre Ayarlamak, Okumada Gayeli Faaliyetler, Öğrencilerin İlgilerinden Faydalanmak, Temrinlerin Yapılmasında Dikkat Edilecek Yönler, Okumayı Teşvik İçin Mükâfat ve Cezanın Yeri).
- c) Okumaya Hazırlık (Çocuğun İyi Görebilmesi ve İyi İşitebilmesi Lâzımdır, Doğru Olarak Telâffuz Edebilmesi Lâzımdır, Yaşına Göre Sosyal Bir Gelişmeye de Sahip Olması Lazımdır, Kolaylıkla Konuşma Bakımından Bazı Kabiliyetler Elde Etmiş Olması Lazımdır, Tabiat ve İnsanlarla İlgili ve Şahsi Temaslarla Edindiği Birtakım Tecrübeleri Olmalıdır, Okumada Zaruri Olan Bazı Kabiliyet ve Maharetlere Sahip Olabilmesi Lazımdır, Çocuk Okumayı Öğrenmek İçin Bir Arzu Duymalıdır, Okumanın Mana İfade Eden ve Anlaşılması Gereken Bir İşlem Olduğunu Bilmelidir).
- d) Çocuklara Dinlemeyi Öğretmek (Dinlemek Sosyal Hayatta Bir Zarurettir, Dinlemek Bazı Maharetlerin Öğrenilmesine Bağlıdır, Küçük Çocukları Dinlemeye Alıştırmak Mümkün ve Faydalıdır, Okumanın Dinleme ile İlgisi Vardır, İlk Sınıflardan İtibaren Dinlemeyi Öğretmek İçin Alınacak Tedbirler).
- e) Sesli ve Sessiz Okuma (Sessiz Okuma Daha Süratlidir, Anlama Bakımından da Üstündür, Anlayarak Okuma Okulda Genel Başarının En Önemli Bir Faktörüdür, Sesli Okuma ve Öğretimdeki Yeri, Dinleyicilere Zevk Vermek İçin Bir Vasıta, Sesli Okumanın Faydalarına Dair Bazı Eski Düşünceler, Sesli ve Sessiz Okumaya Verilecek Zaman, Okumaya Karşı Takınılacak Tavır, Çalışma ve Eğlence Vasıtası Olarak Sessiz Okuma, Çeşitli Sessiz Okuma Kabiliyetleri, Ferdi Farklar, Anlamayı Arttırmak İçin Çalışma).
- f) Okumada Anlamayı Arttırma Problemleri (Cümle Usulü Buna Yardım Eder, İlk Sınıflarda Sesli Okumaya da Gerektiği Kadar Yer Verilmelidir, Anlamayı Arttırmak İçin Fiş Temrinleri Yapılmalıdır, Okumaya Başlamadan Evvel Okunacak Şey Hakkında Sorular Sormalıdır, Esas Fikri Anlayarak ve Hatırda Tutarak Okumaya Alıştırmalıdır, Anlamayı Arttırmak İçin Takip Edilen Bazı Programlar).

g) Okumada Grup Usulü ve Bir Ders Örneği.

h) Okumada Sürat (Ağır Okumanın Sebepleri, Çocuğun Okumadaki Süratini Nasıl Ölçebilirsiniz?, Anlamayı ve Sürati Ölçmek İçin Kullanılan Örnekler.)

2. Bölüm: Yeni Başlayanlara Okumayı Nasıl Öğretelim veya Sessiz Okuma Metodu ile Okuma Öğretimi

Bölümün alt başlıkları şunlardır:

Metot: Araç ve Gereçler, İşe Başlarken Adımı Öğrenelim, Birbirimizi Tanıyalım, Selamlaşmayı Öğrenelim, İş ve Oyun İçin Lâzım Olan Kelimeler, Sabahları Yaptığımız İşler, Sınıftaki Eşyaları Öğrenelim, Vücudumuzun Kısımlarını Öğrenelim, Hayvanları Tanıyalım, Renkleri Öğrenelim, Sayıları Gösteren Kelimeler, Zamanı Gösteren Saat, Takvimi Okuyalım, Zıt Kelimeler.

İlk okumada çocuklara öğretilecek kelimelerin bir listesi bu bölümün sonuna eklenmiştir.

3. Bölüm: Kendi Kendine Çalıştırma Örnekleri

Bu bölümde şu örnekler vardır:

- a) Resimli Lügat.
- b) Resimle Yazıyı Eşleştirme.
- c) Resmi Gösteren Yazının Altını Çizme.
- d) Eşleştirme.
- e) Yazının Üstüne Resmin Numarasını Yazma.
- f) Bilmece ve Resim Tamamlama.
- g) Müşahadeleri Hatırlama.
- h) Kesme, Yapıştırma ve Eşleştirme.
- i) Cümle Tamamlama ve Değerlendirme.

Kitapta ilk okuma öğretiminin psikolojik temelleri ve uygulanışı hakkında önemli bilgiler vardır.

19. İlkokulda Okuma Öğretimi⁴⁰

Paul Mc Kee tarafından yazılan eser, **Şükrü Koç** tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları arasında çıkmıştır. Yazar eseri çevirirken bazı örnekleri Türkçeleştirmiştir. Fakat genelde örnekler aynen çevrildiği için kitaptan yararlanma imkânı kısmen azalmaktadır. Ama bütün bunlara rağmen ilkokul öğretmenlerinin okuma eğitiminde yararlanacağı bilgiler ve tavsiyeler vardır.

Eser 10 bölümden oluşmaktadır. Bölüm sonunda da o bölümün bir özeti verilmiştir. Eserdeki bölümler ve sonunda verilen özetler şöyledir:

- 1) *Giriş*: Bu bölüm, bir ders veya faaliyet olarak ilkokulda öğretilmesi gereken okumanın fonksiyonu üzerinde bilgi vermektedir. Burada, basılı veya yazılı dil vasıtasıyla, yapılan fikir alışverişinin 4 önemli özelliği kısaca mütalâa edilmiştir. Okuma ile dinleme arasında mevcut önemli münasebet müzakere edilmiştir. Okuma yöntemini teşkil eden üç büyük aşama takdim edilmiştir.
- 2) *Basılı Kelimelerin Teşhis ve Tanınması*: Bu bölüm, yazılı kelimelerin teşhis ve tanınması işlerinin içeriğini ve okuma yöntemini, üslubunu teşkil eden üç önemli aşamanın ilkinin açıklamaya çalışmıştır. Kitapta kullanılan ‘**yazılı bir kelimeyi teşhis etme**’ ve ‘**yazılı bir kelimeyi tanıma**’ terimleri ile kastedilen manaların izahına çalışılmıştır. Kelime teşhisi ve tanınmanın önemi ve genel karmaşıklıkları münakaşa edilmiştir.
- 3) *Yazarın Kastettiği Mana Üzerinde Kifayetli Bir Anlayışa Varma*: Bu bölüm, okuma yöntemini, üslubunu meydana getiren üç önemli aşamadan ikincisinin içeriğini izah etmeye çalışmıştır. Bu işi yapmada öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerden bazıları açıklanmıştır. Yazarın kastettiğini anlamada kullanılan 10 alet müzakere edilmiş ve bu aletlerin öğretilmesiyle ilgili olarak bazı genel

---

⁴⁰ Paul Mc KEE, *İlkokulda Okuma Öğretimi*, Çeviren: Şükrü Koç (Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1956)

açıklamalar yapılmıştır. Kelimeleri sadeleştirmek gayretlerinin değeri üzerinde kısa bir izah verilmiş ve okuma üslubunda göz hareketleri ve süratin yeri ile ilgili olarak yazarın görüşleri tartışılmıştır.

4) *Okuma Yolu ile Kazanılan Mananın Kullanılması:* Bu bölüm okuma üslubundaki üçüncü safhasını içeriğini müzakere etmiştir. Okuma yolu ile kazanılan manaların kullanımına ait 5 usul tanımlanmıştır.

5) *Programın Kısımları:* Bu bölüm, çocuğun okul içinde ve dışındaki okuma maksatları ve faaliyetlerini ve okuma vasıtasıyla bu maksatlarını gerçekleştirmek bakımından ihtiyacı olan kavrayışlar, maharetler ve tavırları kısaca gözden geçirmiştir. Yeterli bir okuma öğretimine esas olarak 4 program teklif edilmiştir.

Bu programlar:

1. Okumanın esasları öğretimi programı.
2. Etüt ödevi için okuma programı.
3. Çocuk edebiyatı programı.
4. Sesli okuma öğretimi programı.

6) *Okumanın Esasları Öğretimine Giriş, Gelişimin Dört Safhası ve Öğretim:* Okumanın esasları programının organize edilmesine ait temeller verilmiştir. Gelişimin dört safhası ve öğretim tespit edilmiştir. Bu safhalar ve öğrencinin okumanın esaslarındaki gelişim seviyesi hakkında düşünürken riayet edilmesi gereken hususlar açıklanmıştır.

7) *Çocuğu Okumaya Başlamaya Hazırlamak:* Küçük çocuklara okumaya başlama hazırlığını geliştirmek yapılacak yardım meselesi ki okumanın esasları programın ilk safhasını teşkil etmektedir. Müzakerede:

1. İşlenmesi gereken 6 öğretim işini içine alan, hazırlık öğretimine dair teklif edilen bir program.
2. Her hangi bir çocuğun hazırlık gelişimini köstekleyen engeller.
3. Çocuğun okumaya başlama hazırlığını takdir ölçüleri gözden geçirilmiştir.

8-9) *Birinci Sınıfta Okumanın Esasları:* Bu iki bölümde, birinci sınıfta okumanın esaslarına ait öğretim incelenmiştir. Okumaya ne zaman başlanacağı tespit edilmiş ve okumaya başlangıç öğretiminin üç ana prensibi izah ve ifade olunmuştur. Teklif ve müzakere edilen öğretim ve öğrenme faaliyetleri şunlardır:

1. Hazırlanma öğretimine devam etme.
2. İlk göz vokabülerini teşkil.
3. Kendi başına yabancı kelimeleri teşhis kabiliyetini geliştirme.
4. Alfabe ve ilk okuma kitaplarındaki parçaları öğrenme.
5. Daha geniş okuma imkanını hazırlama.
6. Serbest mütalaa çalışmalarından faydalanma.
7. Öğrencinin okuma kusurlarının bulunması ve giderilmesi.
8. Öğrencinin okumadaki randımanını ölçme.

Bu 8 öğretimsel işin her birisinin uygulanmasıyla ilgili detaylı müzakereler yapılmıştır.

10) *İkinci ve Üçüncü Sınıflarda Okumanın Esasları:* İkinci ve üçüncü sınıflardaki öğrencilerin gruplandırılmasını ve bu gruplara göre yapılacak öğretim ile verilecek okuma materyalini de müzakere etmiştir. Teklif ve izah edilen öğretim faaliyetleri şunlardır.

1. Okuma kitabındaki parçaların işlenmesi.
2. Muhtelif okul faaliyetleriyle ilgili çeşitli okuma malzemesinin sağlanması.

3. Yabancı kelimeleri kendi başına teşhis etme kabiliyetinin geliştirilmesi.
4. Muhteva derslerinin maharetle öğretilmesi suretiyle okumanın ilerletilmesi.
5. Kelimenin manasını kendi başına teşkil etme kabiliyetinin geliştirilmesi.
6. Serbest okuma yaptırmak.
7. Çeşitli maksatlar için okuma pratiği kazandırma.
8. Öğrencinin okuma kusurlarının tespiti ve giderilmesi.
9. Öğrencinin başarısını ölçmek.

20. Çocuklarıma Okumayı Nasıl Öğrettim?⁴¹

Sevim Ertekin tarafından 1958 yılında yazılmıştır. Eserde, okuma öğretimi açısından yeni bir metot yoktur. Uygulanan metot o yıllarda kullanılan metottur. Yazar 53 kişilik sınıfta okumayı nasıl öğrettiğini örnekler vererek anlatıyor. Okuma eğitiminde hangi sırayı kullandığını belirtiyor.

Başlangıçta, çocuklara kalem tutma, türlü çizgiler çizme, okula alıştırma gibi çalışmalar yapılmış, ikinci haftadan itibaren, günde üç kelimededen ibaret bir cümle öğretilmiş daha sonra diğer cümlelere geçilmiş, daha sonraları da heceler tahlil ettirilmiş ve öğrencilerin yeni kelimeler bulmaları sağlanmıştır. Böylece yüz kelimenin okunup yazılması öğrencilere kavratılmıştır.

21. Okuma Ve Yazı Öğretimi⁴²

Villiam S. Gray tarafından yazılan eseri, dilimize **Nejat Yüzbaşıoğulları** çevirmiştir. Eser on iki bölümden oluşmaktadır.

---

⁴¹ Sevim ERTEKİN, *Çocuklarıma Okumayı Nasıl Öğrettim?* (Aysan Basımevi, Bursa 1958)

1. Bölüm: *Okuma ve Yazının Temel Eğitimde Rolü*: Bu bölümde yazar, bize basit bilgilerin fonksiyonel öğrenim seviyesinin ölçüsünü gösteriyor. Okuma, zihni ve ahlaki gelişmemize yardım edebildiği gibi, çocukların yetiştirilmesine veya yiyeceklerin hazırlanmasına dair sağlık bilgisi kaidelerini anlatma için de aynı şekilde faydalıdır. Esasen, ancak olaylarla karşı karşıya kalınca, bu pratik kullanışı idrak ediyoruz. En basit yeni teknikler hakkında hiçbir bilgisi olmayan ümmilere, okuma öğretimi hazırlıksız yapılamaz. Önce program hazırlanır, düzenlenir.
2. Bölüm: *Dil Özelliklerinin Okuma-Yazma Öğretimine Etkisi*: Bu bölümde yazar dil tiplerini, bir kavram ve kelimeyi temsil eden harfleri, vermiştir. Özet olarak; “Bütün alfabetik diller, seslere tekabül eden harfler kullanılmaktadır; fakat bunlar, gerek şekil gerekse yapı bakımından birbirinden tamamen ayrıdır.” Bu farklılardan ancak eserde birkaç örnek verilmiştir. Bu örnekler, okuma öğretimi metotları arasında var olan farkların bazılarını açıklamaya yetmektedir.
3. Bölüm: *Çeşitli Dillerde Okuma Vetiyesi*: Bu bölümde, yazı veya konuşma dilinin şekli ne olursa olsun, okuma mekanizmalarının bütün dillerde birbirine benzediği ortaya çıkıyor.
4. Bölüm: *Okuma Konusunda Fonksiyonel Öğrenim İçin Gerekli Tavrı ve Teknikler*: Bu bölümde yazar ilkönce okuma teriminin tayin edebileceği kavramları tarif ediyor: “Okuma gitgide karışık bir iş olmaktadır; Okuma öğretimi, öğrenimin genelleştirildiği memleketlerde son derece yaygın bir hal almıştır. Az gelişmiş bölgelerde bu öğrenimin daha geniş bir şekilde düşünülmesinin zarurî olduğu görülmektedir. Tecrübeler gösteriyor ki, bilhassa kelimeleri tanımayı öğretmekten ibaret olan eski metotlar, bugün artık kifayetsizdir. İyi okumak için, en az dört işlemi yerine getirmek lâzımdır: Kelimeleri tanımak, manalarını anlamak, okunan metindeki fikirlere karşı en uygun tepkiyi göstermek, muayyen maksatlarla kazanılan fikirleri kullanmak veya uygulamak. Cehaletin

---

⁴² William GRAY, *Okuma Ve Yazı Öğretimi*, Çeviren: Nejat Yüzbaşıoğulları (Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1964)

yaygın bir halde bulunduğu yerlerde, bu davranış ve teknikleri öğretmek çok önemlidir. Bununla beraber, ferdi farklar da sonuçlar üzerinde geniş ölçüde müessir olacaktır.”⁴³

5. Bölüm: *Okuma Öğretimi Metotları.*

6. Bu bölümde okuma eğitiminde uygulanan metotlar ele alınıyor ve sonuç olarak şunlar belirtiliyor. Eskiden pek ihtisaslaşmış olan okuma öğretimi metotları ıslah edile edile ayırıcı özelliklerden bir çoğunu kaybetmişlerdir. Bu konuda hâlen pek açık iki temâyül ortaya çıkmıştır. Eskiden özellikle çeşitli metotlara has olan tekniği tek bir program halinde toplamak ve öğrencilerin doğrudan doğruya ilgisini daha çok dikkate almak. Bu temayüller psikolojik incelemelerin sonuçlarına uygundur.

7. Bölüm: *Metotları Seçilmesi, Araştırmaların Neticeleri.*

8. Bu bölümde çeşitli okuma öğretimi metotlarının karşılıklı değerlerini mümkün olduğu kadar objektif olarak tespit etmek için, bu konuda yapılmış olan incelemeler ele alınıyor. Bu bölümden çıkarılan sonuç o dönemdeki gözlemlere dayanılarak okuma öğretiminde kullanılmakta olan metotlardan hangisinin en iyi olduğunu tespit etmek mümkün değildir.

9. Bölüm: *Çocuklara Okuma Öğretimi Programlarının Mahiyeti ve Düzenlenmesi:*

10. Bu bölüm üç kısma ayrılıyor. Birinci kısımda **W. S. Gray**, ifa edilecek görevlerin çok çeşitli olduğuna işaret ediyor. İkincide, okuma öğretiminde ulaşılabilecek gayeleri tanımlıyor. Üçüncü kısımda yazara göre okuma öğretim programı dört merhaleye ayrılıyor.

- a) Hazırlık devresi,
- b) Basit metinlerin okunmasını hedef tutan asıl öğretim devresi,
- c) Yazı tekniğine hakimiyette ve iyi okuma için gerekli alışkanlıkların gelişmesinde süratli ilerlemeleri sağlayacak devre,

---

⁴³ GRAY, a.g.e., s. 54.

d) Tekamül devresi.

8. Bölüm: *Yetişkinlerin Okuma Öğretimi*. Bu öğretim ile çocuklara mahsus olan arasında hem benzerlikler hem de farklar mevcuttur. Benzerlikler öğrenimin gelişmesinde dikkati çekiyor. Farklar ise sosyal davranışlardan ve psikolojik gelişmelerden ileri geliyor. Bu bölüm de dört merhaleye ayrılmıştır.

Bundan sonraki bölümler okuma öğretimiyle ilgili olmadığı için sadece bölüm isimleri verilmiştir:

9. Bölüm: *Yazı Öğretiminin Temel Prensipleri*.

10. Bölüm: *Çocukların Yazı Öğretimi*.

11. Bölüm: *Yetişkinlerin Yazı Öğretimi*.

12. Bölüm: *Gayeye Ulaşmak İçin Gerekli Tedbirler*.

22. Türkçe Bilmeyen Okullarda Öğretim⁴⁴

Suat Günden tarafından yazılmıştır. Kitapta Türkçe bilmeyen öğrencilere nasıl Türkçe öğretilbileceği üzerinde durulmuştur. Kitabın bir bölümünde ise ilk okuma-yazma öğretiminden bahsedilmektedir. Yazar göre, Türkçe bilmeyen bir kişiye ilk okuma-yazma öğretilirken çözümlenebilirlik metodu uygulanmalıdır. Okuma-yazma öğretiminde cümle seçimi çok önemlidir. İlk okuma ve yazmayı çözümlenmeye göre yapmaya karar verdikten sonra ilk iş cümle seçimi olmalıdır. Burada her akla gelen cümle olmaz. Türkçe bilmeyenlere okuma-yazma öğretirken cümle seçiminde şu noktalara dikkat edilmelidir:

- a) Cümle çocuğun çevresinden alınmalıdır.
- b) Cümle mümkün olduğu kadar somut olmalıdır.
- c) Cümle uzun olmamalıdır.

---

⁴⁴ Suat GÜNDEM, *Türkçe Bilmeyen Okullarda Öğretim* (Doğuş Matbaacılık, Ankara, 1982)

Ayrıca fişi işlerken, kelimelerin doğru telâffuz edilebilmeleri için daha çok tekrar ettirip fişin ifade ettiği manayı kavratmaya çalışmalıyız. Yazara göre, diğer konularda Türkçe bilenlerle yapılan çalışmaların aynısı tekrar edilmelidir.

23. İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu⁴⁵

Beşir Gögüş tarafından yazılmıştır. Yazar eseri, ilkokul programının gösterdiği ana dili çalışmalarının uygulama yollarını açıklamak gayesiyle hazırlamıştır. Eserde programa bağlı kalınarak, anadili çalışmalarının gayeleri, ilkeleri üzerinde durulmuştur. **Okuma, sözlü ve yazılı anlatım**, imlâ, dilbilgisi, çalışmalarının nasıl yapılacağı açıklanmıştır. Bunlara örnekler verilmiştir. Kitapta okuma ve yazma öğretimiyle ilgili bölümde konu başlıkları şöyledir:

- 1) İlk Okuma ve Yazma
  - a) Okuma Öncesi (Gelişme Eksiğini Tamamlama Yolları).
  - b) Okumaya Başlangıç (Uygulanacak Metot, Okuma-Yazma Hangi Harflerle Başlayalım?, Okuma-Yazma Aracı Olarak Seçilecek Konular, Okuma-Yazma Dersine Başlıyoruz, Araçlar, Çözümleme, Kelimeleri Tanıtma, Heceleri Tanıtma, Harfleri Tanıtma).
- 2) Okuma (Okumanın Önemi, Okuma Nasıl Bir İştir?).
  - a) Sesli Okuma (Okuma Dersi Nasıl Yapılır?, Okuma İçin Hazırlık, Yazının Okunması, Yazının Açıklanması, Kaynak Kitaplardan Faydalanma, **Artistik Okuma**, Okunacak Yeni Yazılar Vermek).
  - b) Sessiz Okuma (Sessiz Okuma Nasıl Yapılır?, Araç, Sessiz Okuma Nasıl Uygulanır?, Konuya Göre Okuma).
  - c) Bireysel Okuma (Sınıf Kitaplığı).
  - d) Okumada Üstün Başarı.
  - e) Okuma Yetersizlikleri (Okuma Yetersizliklerinin Sebepleri, Okuma Yetersizliklerinin Belirtileri, Okuma Yetersizliklerine Çareler, Grup

Çalışmaları, Çalışma Zamanları ve Metodu, Çalışmaların Değerlendirilmesi.)

f) Sınıflara Göre Okuma Çalışmaları (I. Sınıf, II Sınıf, III. Sınıf, IV. Sınıf, V. Sınıf.)

3) Yazma

Sözden Yazıya Geçiş, Konu, Yazı Çeşitleri, Anı, Hikâye, Mektup, Röportaj, Bilgilerin Not Edilmesi, Rapor, Fıkra, İlân, Haber, Bildiri, Tasvir, Dilekçe, Senet, Makbuz, Bir Soruya Yazılı Cevap Vermek, Ödevler, Değerlendirme ve Düzeltme, Yazmada Gelişme Belirtileri.

24. Okuma-Yazma Öğretiminde Metot Ve Uygulama⁴⁶

Rüstem Varış tarafından yazılmıştır. Kitabın hazırlanış nedeni, karma harflerle okuma-yazma öğretiminde metot ve uygulamalar üzerinde bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Cümle metodunu, cümle seçimini, aylara ve ünite sürelerine göre yapılacak uygulamaları açıklamak ve uygulamacılara yararlı olur düşüncesidir.

Bu kitapta, okuma, dinleme, konuşma, yazma çalışmalarında geri kalmış öğrencilerin yetiştirilmelerine yönelik çalışmalara da yer verilmiştir.

Ayrıca kitapta uygulamalar sırasında karşılaşılabilecek zorlukları gidermeye yardımcı olmak hedeflenmiştir.

Eser 5 bölümden oluşmaktadır:

- I. Cümle Metodu. a. Cümle Metodu. b. Öğrenme Olgunluğu ve Okuma Yazma. c. Cümle Seçimi. d. Birinci Sınıf İlkokul Kitabından Alınan Cümleler ve Bunların Alfabetik Harf Sayımı. e. Büyük ve Küçük Fişlerin Hazırlanması.

⁴⁵ Beşir GÖĞÜŞ, *İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu* (İkinci Basım, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1968)

⁴⁶ Rüstem VARIŞ, *Okuma-Yazma Öğretiminde Metot Ve Uygulama* (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1973)

II. Aylara Göre Yapılacak Uygulama. a. Eylül Ayında Yapılacak Uygulama. b. Ekim Ayında Yapılacak Uygulama. (1. Cümlelerin Öğretilmesi. 2. Değerlendirme “Ezbere Okuma Yönünden”. 3. Değerlendirme “**Ezbere Yazma** Yönünden”. 4. Harf İsmi Öğretmeyiniz. c. Kasım Ayı Çalışmaları. d. Aralık Ayı Çalışmaları. e. Ocak Ayında Yapılacak Çalışmalar. f. Şubat Ayında Yapılacak Çalışmalar. g. Mart, Nisan, Mayıs Aylarında Yapılacak Çalışmalar.

III. Birleştirilmiş Sınıflarda Yapılacak Çalışmalar.

IV. Okuma-Yazma Öğretiminde Kullanılacak Metotlar.

V. Yıllık Plân ve Ünite Plânı a. Yıllık Plânın Hazırlanması. b. Ünite Plânının Hazırlanması.

25. İlk Okuma Ve Yazma Öğretimi Rehberi⁴⁷

Hüseyin Hüsnü Tekişik tarafından yazılmıştır. Kitabın yazılış gayesini yazar ön sözde şu şekilde ifade etmektedir:

“Memleketimizde ilk okuma ve yazma ile ilgili çeşitli eserler olmasına rağmen bu konuyu zamanın ihtiyaçlarına göre derli toplu olarak ele alan bir mevcut bulunmadığını ve birinci sınıf okutan öğretmenlerin çoğunun ilk okuma ve yazma öğretimi konusunda bir metot vuzuhsuzluğu içinde buldukları fikrine beni götürmüştür

İşte bu maksatla, ilk okuma ve yazma konusu ele alınıp, bu konuda yazılan bütün eserlerin incelenmesi 200’e yakın birinci sınıf öğretmenin çalışmaları takip edilmek suretiyle bu kitap hazırlanmıştır.”⁴⁸

Eser, okuma ve yazma çalışmalarında rehberlik etmek maksadıyla yazılmıştır. Kitapta, ilk okuma ve yazma öğretiminin amaçları, ilk okuma ve yazma öğretiminde

⁴⁷ Hüseyin Hüsnü TEKIŞIK, *İlk Okuma Ve Yazma Öğretimi Rehberi* (Rehber Yayınları, Ankara, 1962)

⁴⁸ TEKIŞIK, a.g.e., s. 3.

başarısızlık sebepleri, ilk okuma-yazmaya öğretmen ve öğrencilerin hazırlığı, ilk okuma ve yazmada takip edilecek metot, kullanılacak araç ve gereçler, çocuklara doğru ve güzel bir yazı kazandırmanın esasları, kelime ve cümlelerin öğretilmesi ve çözümlenmesi, birleştirilmiş sınıflarda dikkate alınacak hususlar, Türkçe bilmeyen yerlerde takip edilecek yol, konuları ele alınmıştır.

26. Okuma-Yazma (Kavramlar-Yöntemler-Araçlar)⁴⁹

Mehmet Tekin ve **Nazmi Özdemir** tarafından hazırlanmıştır. 1983 yılında yayınlanmıştır. Teksir olarak çıkmıştır. 1982-1983 öğretim yılının sonunda Hatay ilinde teftişlerde görülen eksiklikleri gidermek, mesleki kaynak eser hazırlamak maksadıyla bu teksir yayına hazırlanmıştır. Eser ilkökul öğretmenlerine yöneliktir. Eserde bazı kelime ve cümle yanlışlarına rastlanmaktadır. Okuma ve yazma eğitimi ile ilgili ele alınan konuları şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1) Eğitimde kavramlar, kavram geliştirme ve anlama.
- 2)
- 3) Eğitim açısından okuma ve okuduklarımızdan yararlanma.
- 4) Okuma üzerine araştırmalar.
- 5) Okuma, alıştırma, tekrar, zaman kavramı.
- 6) Okulda başarı, başarısızlık.
- 7) Dilin yapısı, doğuşu, öğrenilmesi ve dil sorunu olan yerlerde okuma-yazma öğretimi.
- 8) Okuma-yazma öğretimi (yöntemler, teknikler, problemler).

Bunun dışında okuma ve yazma öğretimi ile ilgili olmayan konulara da teksirde yer verilmiştir.

---

⁴⁹ Mehmet TEKİN ve Nazmi ÖZDEMİR, *Okuma-Yazma (Kavramlar-Yöntemler-Araçlar)* (Birinci Basım, Hatay Millî Eğitim Müdürlüğü Yayını, Antalya 1983)

27. Türkçe Programı Ve Öğretimi⁵⁰

Özcan Demirel tarafından yazılmıştır. *UseM* yayınları arasında çıkmıştır. Kitabın hazırlanış nedeni yazar tarafından şudur: Türkçe Programı ve Öğretimi Kitabı, dil öğretimindeki gelişmeler ve yeni yaklaşımlar konusunda öğretmenleri, özellikle de sınıf öğretmenlerini bilgilendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Eser önsözde de belirtildiği gibi 6 bölümde oluşmaktadır:

1. Bölümde, dil, anadili ve öğretim üzerinde durulmuştur.
2. Bölümde, Türkçe öğretiminde hedefler, mevcut ve önerilen program modellerinde yer aldığı şeklinde verilmiştir.
3. Bölümde, Türkçe ders programının içeriğini düzenlemede yardımcı olacak farklı yaklaşımlara yer verilmiştir.
4. Bölümde, Türkçe öğretimi etkinliklerinin nasıl plânlanacağı açıklanmıştır. Türkçe dersinin işlenişinde dört temel dil becerisinin öğretimi, öğrenme stratejisi, yöntem ve teknikleri ile araç-gereçler üzerinde durulmuştur.
5. Bölümde, Türkçe öğretiminde ölçme-değerlendirmenin nasıl yapılacağı üzerinde durulmuştur.
6. Bölümde, Türkçe öğretimi etkinliklerinin nasıl plânlanacağı açıklanmıştır.

Özcan Demirel, kitabında, okuma ve yazma öğretimi üzerinde üçüncü bölümde durmaktadır. Okuma öğretiminin tanımını verdikten sonra;

1. Okumanın Fizyolojik Yönü.
2. Okumanın Psikolojik Yönü.
3. Okumanın Sosyolojik Yönü.

Okumanın amaçları kitapta şöyledir:

- 1) Aşağıda belirtilen alanlarda temel okuma becerisini geliştirmek;
  - a) Sözcükleri tanıma.
  - b) Sözcüklerin anlamlarını bulma.

---

⁵⁰ Özcan DEMİREL, *Türkçe Programı Ve Öğretimi* (İkinci Basım, UseM Yayınları, Ankara,

- c) Okuma materyalini kavrama ve yorumlama.
  - d) Materyale ve okuma amacına uygun hızda sessiz okuma.
  - e) Sesli okuma.
  - f) Kitapları etkili kullanma.
- 2) Okumadan zevk almak.
  - 3) Okumayı bireysel ilgi ve ihtiyaçları karşılamada kullanma yeteneğini geliştirmek.
  - 4) Okuma yoluyla zengin ve çeşitli yaşantılar sağlamak.
  - 5) Sürekli okuma ilgisini geliştirmek.

Okuma öğretiminde yaklaşımlar: *Temel okuyucu yaklaşımı, dil yaşantı yaklaşımı, bireyselleştirilmiş yaklaşım, programlı öğretim yaklaşımı* biçimindedir.

Okuma türleri başlığı altında;

A. Sesli Okuma

1. Sesli Okuma Becerisini Geliştirme Yolları.
2. Sesli Okuma Öğretiminde İzlenecek Sıra.
3. İyi Bir Sesli Okumanın Nitelikleri.

B. Sessiz Okuma

- a) Sessiz Okuma Öğretiminde İzlenecek Sıra (Okuma Öncesi Etkinlikler; Okuma Anındaki Etkinlikler; Okuma Sonrası Etkinlikler).

konuları işlenmiştir.

Okuma bölümünün sonuna, "*Türkçe Dersi Okuma Becerisi Gözlem Formu*" eklenmiştir.

Eserin yazma öğretimi bölümü, yazmanın tanımı ile başlamaktadır. Yazma eğitimi yönteminin temel ilkesinin yazdırmak olduğunu belirten yazar, yazma eğitiminin ilkeleri üzerinde 9 maddede durmuştur.

Yazar, yazma eğitiminde kullanılan yöntemleri üçe ayırmıştır:

1) Kontrollü Yazma.

2) GÜdümlü Yazma.

3) Serbest Yazma.

1) Kontrollü Yazma: Sınıf içinde kontrollü yazma çalışmalarına dönük alıştırmalara yer verilmiştir:

- a) Yer Değiştirme Alıştırmaları.
- b) Dönüştürme Alıştırmaları.
- c) Örneğe Uygun Bir Kompozisyon Yazma.
- d) Yeniden Sıraya Koyma.
- e) Sorulara Cevap Vererek Paragraf Yazma.
- f) Tamamlama Alıştırmaları.

2) GÜdümlü Yazma: Bu başlık altında şu konulara yer verilmiştir.

1. Dikte Yapma (Metin önce normal hızda okunur, öğrenciler dinler, metin ikinci kez anlamlı sözcük gruplarıyla okunur ve öğrencilerden yazmaları istenir, metin son kez okunur ve öğrencilerden kontrol etmeleri istenir, kontrol ve düzeltme işlemleri öğrenciler arasında yapılacaksa doğru metin tahtaya yazılır).
2. Dikteli Kompozisyon.
3. Not Alma.
4. Özetleme.
5. Öz Yazma.
6. Anahtar Belirleme.

3) Serbest Yazma: Bu bölümde sınıf içinde serbest yazma çalışmasına dönük alıştırmalar verilmiştir (Kompozisyon yazma; mektup yazma; duyuru, haber ve tutanaklar; okunanlarla ilgili yazılar; gözlenen ve yaşanan olaylarla ilgili yazılar; resimlere bakarak yazma; rüyaları yazma).

Okuma ve yazma öğretimi bölümünün sonuna yazılı anlatım çalışmalarının düzeltilmesi ve yazma ölçeği konulmuştur.

28. Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi⁵¹

Halil Tekin tarafında yazılmıştır. Eserde, okuduğunu anlama gücü ile yazılı anlatım becerisi yönünden okullarımızdaki Türkçe öğretimi ele alınmaktadır. Yazarın belirttiğine göre; “Bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde büyük önem verilen anadili öğretiminin asıl amacı, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesidir. Anadilinin etkili kullanımı, hem bireyin toplum içinde diğer bireylerle anlaşması hem de eğitim alanındaki öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlar.

Öğrenme ya da öğretme bir iletişim işi olduğuna göre, **okuma-yazma** becerisi, öğrenim yaşamları boyunca öğrencilerin bütün derslerdeki başarısını etkiler. Nitekim, bu konuda yapılmış olan araştırmalar, ‘**öğrenim dilini etkili kullanabilme**’ ile ‘**okul başarısı**’ arasında yüksek bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır.”⁵²

Kitapta, yüksek öğretime gelen gençlerin öğrenimde başarılı olabilmeleri için Türkçeyi etkilice kullanabilme özelliğini kazanmış olmaları gerektiği belirtilmekte ve bunların gerçekleşme derecesi araştırılmaktadır. Kitap, altı bölümden oluşmaktadır. Kitabın sonunda üç ek bulunmaktadır:

1. Bölümde, eğitimle ilgili bazı kavramlar ve özellikle “*öğretim programı*” açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.
2. Bölüm: Araştırma Problemi ve Sınırları.
3. Bölüm: Araştırma Yöntemi.
4. Bölüm: Bulgular (Yüksek öğretim kurumlarına girebilen öğrencilerin “Okuduğunu Anlama Gücü” ve “Yazılı Anlatım Becerisi” bakımından yeterlilik durumları, bazı yüksek öğretim kurumlarında okutulan Türkçe derslerinin “Okuduğunu Anlama Gücü” ve “Yazılı Anlatım Becerisi”

---

⁵¹ Halil TEKİN, *Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi* (Birinci Basım, Mars Matbaası, Ankara, 1980)

⁵² TEKİN, a.g.e., s.70.

özelliklerini öğrencilere kazandırmadaki ya da bu özellikler yönünden onlardaki eksiklerini gidermedeki etkililik derecesi).

5. Bölüm: Yorum ve Öneriler (Lise ve dengi okulları bitirenlerden yüksek öğretime girebilen öğrencilerin “*Okuduğunu Anlama Gücü*” ve “*Yazılı Anlatım Becerisine*” sahip olma dereceleri, bazı yüksek öğretim kurumlarında okutulan Türkçe derslerinin “Okuduğunu Anlama Gücü” ile “Yazılı Anlatım Becerisi” hedeflerini gerçekleştirmedeki ya da bu özellikler yönünden eksiklikleri gidermedeki etkililiği.

6. Bölüm: Özet.

Ek 1. Türkçe öğretiminin hedefleri ve hedeflerin davranış tanımları.

Ek 2. Okuduğunu anlama testi.

Ek 3. Yazılı anlatım becerisi testi.

29. Türkçe Öğretim Rehberi (Güzel Konuşma, Okuma Ve Yazma) ⁵³

Nusret Alperen tarafından yazılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı “Öğretmen Kitapları” dizisinin 173'üncü sayısını teşkil etmektedir. Önsözde deniliyor ki; “Bu kitabın kaleme alınmasındaki en önemli sebep, bazı yörelerde çocuklarımızın Türkçe bilmemeleri ve bu yörelerde çalışan öğretmenlerimizin, Türkçe (konuşma, okuma, yazma, anlama, anlatma, imlâ, telâffuz, dilbilgisi) öğretme bakımından karşılaştıkları problemleri çözmelerine yardımcı olmaktır. Bilindiği gibi öğretmen yetiştiren okullarımızda Türkçenin bir dil olarak nasıl öğretileceği üzerinde durulmamaktadır. Öğretmenlerimiz de bu yörelere tayin olduklarında karşılaştıkları bu problemleri çözme sırasında pek çok hatalar yapmaktadırlar. Çoğu zaman başarılı olamamaktadırlar. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere birinci maksadımız, öğretmenlerimizi, bu yörelerde çalıştıkları sürece yalnız bırakmamak ve müşkülâtlarla karşılaştıkça başvuracakları bir kitabı ellerinin altında hazır bulundurmaktır.”⁵⁴

---

⁵³ Nusret ALPEREN, *Türkçe Öğretim Rehberi (Güzel Konuşma, Okuma Ve Yazma)* (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988)

⁵⁴ ALPEREN, a.g.e., s. VII.

Yazarın diğer bir amacı da öğretmenlerin öğrencilerine birinci sınıfta okuma-yazmayı, ***çözümleme metodundaki*** yeni gelişmelerle daha kolay, pratik ve kısa yoldan nasıl öğreteceklerinin yollarını göstermektir.

Yazar eserinde ilk defa göreve başlayan bir öğretmenin öğretim yılı boyunca yapacağı işleri, sırası ile örneklerle açıklamaktadır.

İlk okuma-yazma öğretimi denildiğinde ilkokullarda okuma-yazma mekanizmalarının kavratılması akla gelmektedir. Bu kitapta sadece bunun üzerinde durulmamış, çocuğun dil gelişmesi, kelime hazinesi, ifadede düzgünlük, kelimeleri yerli yerinde kullanma, bir konuyu yazılı olarak anlatma Türk dilinin yapısını sezdirme gibi konular üzerinde de durulmuştur. Bu yönüyle, sadece Türkçe bilmeyen öğrencilere öğretmenlik yapan öğretmenlere yönelik değil, Türkçe bilerek okula gelen öğrencilere öğretmenlik yapanlara da faydalı olacak bir kitaptır.

Eser 6 bölümden oluşmaktadır:

- 1) Dilin Önemi
- 2) Dil Öğretimine Hazırlık
- 3) Dil Öğretiminde Bazı Mekanik Yönler
- 4) Dilin Geliştirilmesi
- 5) Normal Sınıflarda Özel Eğitim Tedbirleri.
- 6) Ekler (Bu bölümde ders işlenirken dikkat edilecek hususlar, birinci sınıflar için cümle örnekleri, tekerlemeler, şiir ve bulmaca örnekleri, oyunlar verilmiştir.)

30. Türkçe Öğretimi⁵⁵

Prof. Dr. Cavit Kavcar, Dr. Ferhan Oğuzkan, Yrd. Doç. Dr. Sedat Sever tarafından yazılmıştır. Kitap, üç kısma ayrılmıştır. I. Kısım dokuz üniteden

---

oluşmaktadır. Okuma ve yazma öğretiminden üçüncü, dördüncü ve beşinci ünitelerde bahsedilmektedir. Üçüncü ünite **ilk okuma ve yazma öğretimi** başlığını taşımakta ve şu konuları ele almaktadır:

1. Giriş
2. Temel Amaçlar
3. Genel İlkeler
4. İlk Okuma ve Yazma Öğretimi Yöntemleri
  - a. Karışık Yöntem
  - b. Öykü Yöntemi
  - c. Çözümleme Yöntemi
5. Öğretim Etkinlikleri
  - a. Hazırlık
  - b. Cümle Öğretimi
  - c. Cümle Çözümlemesi
  - d. Sözcük Çözümlemesi
  - e. Hece Çözümlemesi
  - f. Metin Çalışmaları

Ünitenin sonuna, işlenen konuların özeti verilmiştir. Özetle şöyle denilmektedir:

İlk okuma ve yazmanın genel amacı, çocuğu yaşamı boyunca kullanacağı okuma ve yazmanın temel becerilerini kazandırmaktır. Nasıl ilkokul her şeyin temeli ise, ilk okuma ve yazma öğretimi de ilkokulun temelidir.

Öğretmen, her şeyden önce neyi öğreteceğini ve nasıl öğreteceğini bilmelidir. Başarılı bir öğretmen, dilin bilgi işinden çok beceri işi olduğunu bilir. Öğretim çalışmalarını önceden iyice plânlar. Görsel ve işitsel araçlara özellikle yer verir. Öğrencilerin derslere katılımını sağlar. Bireysel ayrılıkları görür ve dikkate alır. Öğrenciyi isteklendirir.

---

⁵⁵ Cahit KAVCAR, Ferhan OĞUZKAN ve Sedat SEVER, *Türkçe Öğretimi* (Birinci Basım,

İlk okuma ve yazma öğretiminde kullanılan yöntemlerin başında **çözümleme yöntemi** gelir. Bu, cümlelerle yola çıkarak, sözcük, hece ve harflere doğru gidilerek okuma-yazma öğretme yoludur.

Cümle öğretimine geçmeden önce, hazırlık çalışmaları yapılır. Böylece çocuklar okul ortamına ısındırılır. Okuma ve yazma için gerekli ön hazırlıklar yapılır. Çocuğa bir takım el ve zihin becerileri kazandırılır.

Cümle öğretimi için kullanılacak cümleleri çok iyi seçmek gerekir. Cümle öğretimi yapılırken belli noktalara ve basamaklara dikkat edilmelidir.

Cümle öğretiminden sonra cümle çözümlemesi, sözcük çözümlemesi, hece çözümlemesi çalışmaları yapılır. Büyük bir özenle yapılması gereken bu çalışmaların ardından metin çalışmalarına geçilir.

Dördüncü ünite “Okuma Ve Dinleme Öğretimi” başlığını taşımakta ve alt başlıklar şu şekilde verilmektedir:

1. Giriş
2. Okuma Öğretimi (okumanın niteliği, okuma türleri, sesli okuma, sessiz okuma, inşat)
3. Dinleme Öğretimi
4. Okuma ve Dinleme Etkinlikleri (okuma etkinlikleri, dinleme etkinlikleri, anlama etkinlikleri)
5. Gelişme Düzeyine Göre Alınacak Önlemler (okumada başarısızlık gösteren öğrenciler, okumada ileri derecede başarı gösteren öğrenciler, dinleme gücü bakımından yetersiz öğrenciler)

Ünite sonundaki özet şöyledir:

“Okumanın insan yaşamındaki yeri çok önemlidir. İyi bir okuma becerisi ve alışkanlığı kazanmış bir kimse, öğretimi sırasında başarılı olur; iş ve mesleğinde rahatça ilerler; boş zamanlarını değerlendirmesini bilir.

İlkokulda yapılan okuma çalışmalarının amacı, öğrencilere hızlı, doğru ve anlayarak okuma becerisi kazandırmak, okuma zevki vermek ve onların sözcük dağarcığını zenginleştirmektir.

Okuma, sesli ve sessiz olmak üzere başlıca ikiye ayrılır. Öğrencilerin, her iki okuma tekniğini de bilmeleri gerekir. Bunun için ilkokulun ilk sınıflarından başlayarak çocuklara bu iki okuma türüyle ilgili beceri ve alışkanlıkları kazandırmaya çalışmalıyız.

Okulda dinleme ve okuma bakımından başarısızlık gösteren çocuklar ile okumada ileri derecede başarılı olan öğrencilere her zaman rastlanabilir. Öğretmen olarak bizim bütün bu öğrencilere durumlarının gerektirdiği biçimde yardım etmemiz gerekir.”⁵⁶

Beşinci ünite *sözlü ve yazılı anlatım* ele alınmıştır. Konular şu şekildedir:

1. Giriş
2. Anlatım Etkinliklerinin Amaçları (Birinci devre: Birinci, ikinci, üçüncü sınıflar, İkinci devre: Dördüncü ve beşinci sınıflar.)
3. Anlatım Çeşitleri (sözlü anlatım, yazılı anlatım.)
4. Anlatım Etkinlikleriyle Kazandırılacak Beceriler ve Davranışlar (Birinci sınıfta, ikinci sınıfta, üçüncü sınıfta, dördüncü sınıfta, beşinci sınıfta.)
5. Anlatım Yetersizlikleri
6. Anlatımı Geliştirme Yolları (Sözlü anlatım becerisini kazandırma yolları, yazılı anlatım becerisini kazandırma yolları.)

Eserde bu ünite şöyle özetlenmiştir:

Türkçe dersi, her şeyden önce bir ifade dersidir. Anlatımın ise bir yönü konuşma, sözlü anlatım; öbür yanı yazma, yazılı anlatımı oluşturur.

Sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarında temel amaç, çocukların gördüklerini, yaşadıklarını, duyduklarını, düşündüklerini söz ve yazı ile doğru, amaca uygun güzel bir biçimde anlatma becerisini kazandırmaktır.

Öğrencilerimize, hangi sınıfta hangi beceri ve davranışları kazandırmamız gerektiğini çok iyi bilmeliyiz. Böylece hem onları izlememiz kolaylaşır, hem de kendimizi ve öğretim etkinliklerimizi daha iyi değerlendiririz. Öğretmen, her şeyden önce kendi anlatım gücüyle çocuklara örnek olmalıdır. Anlatım becerisini kazandırmada oyunlaştırma çalışmaları ayrı bir değer taşır.

Alıcı ile verici arasında tam bir iletişim kurulamıyor, anlaşma sağlanamıyorsa anlatım yetersizliği var demektir. Bunu belirleyen temel öge ise cümlelerdir. Cümleleri doğru ve sağlam kurmak, sözcükleri doğru yazmak ve yerinde kullanmak, yazım kurallarına uymak, noktalama işaretlerini gerektiği yerde kullanmak, söyleyecekleri bir düzene koymak ve yazıları gözden geçirmek, düzgün anlatma için büyük bir önem taşır. Bunlardan biri ya da birkaçı olmazsa, anlatım yetersizliği doğar.

31. Türkçe Öğretimi Ve Tam Öğrenme⁵⁷

Dr. Sedat Sever tarafından yazılmıştır. Kitabın birinci baskısı “**Türkçe Öğretiminde Tam Öğrenme**” adıyla çıkmıştır. Kitabın ikinci baskısında bölümler arasında bazı değişiklikler yapılarak “Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme” adıyla yayınlanmıştır. Kitap, deneysel bir nitelik taşıyan araştırmaya dayanmaktadır.

Yazarın belirttiğine göre, “Türkçe öğretiminde uygulanan **Tam Öğrenme Kuramı İlkeleri**’nin, öğrencilerin **okuduğunu anlama** ve yazılı anlatım becerilerindeki erişime etkisini inceleyen bu araştırma ile şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Türkçe öğretiminde kullanılan “Tam Öğrenme Yöntemi”nin öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinin bilgi ve kavrama basamaklarındaki öğrenme düzeyine etkisi nedir?

---

⁵⁶ KAVCAR, OĞUZKAN ve SEVER, a.g.e., s.52.

⁵⁷ Sedat SEVER, *Türkçe Öğretimi Ve Tam Öğrenme* (Birinci Basım, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997)

- 2) Türkçe öğretiminde kullanılan tam öğrenme yönteminin öğrencilerin yazılı anlatım becerisinin bilgi ve uygulama basamaklarındaki öğrenme düzeyine etkisi nedir?
- 3) Türkçe öğretiminde kullanılan tam öğrenme yönteminin öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinin *toplam öğrenme düzeyine (bilgi+kavrama)* etkisi nedir?
- 4) Türkçe öğretiminde kullanılan tam öğrenme yönteminin öğrencilerin yazılı anlatım becerisinin *toplam öğrenme düzeyine (bilgi+uygulama)* etkisi nedir?
- 5) Türkçe öğretiminde kullanılan tam öğrenme yönteminin öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerindeki genel toplam öğrenme düzeyine etkisi nedir?
- 6) Türkçe öğretiminde kullanılan tam öğrenme yönteminin öğrencilerin kompozisyon (yazılı anlatım) becerilerindeki öğrenme düzeyine etkisi nedir?

Kitapta bu sorulara cevap bulabilmek için yazar tarafından uzmanların görüşleri alınmış ve *bilişsel, duyuşsal ve devinişsel* amaçlar göz önünde bulundurularak Türkçe öğretiminin amaçları tespit edilmiş, “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğretimi” programı hazırlanmış, programda; öğretimin *dinleme, okuma, konuşma, yazma* becerileri ile dilbilgisi konularının amaçları tespit edilmiş, bu amaçlar kendilerine ulaşıldığında kanıt olabilecek gözlenebilir öğrenci davranışlarına dönüştürülmüştür.

32. Okuma-Yazma Öğretimi Ve Beyin Teknolojisi⁵⁸

Doç. Dr. Firdevs Güneş tarafından yazılmıştır. Yazar, “Eskiden okuma-yazma öğretimi; okuma-yazma ve hesap yapma becerileriyle sınırlı görülmüştür. Ancak, teknolojik gelişmeler bilgi düzeyinde olduğu kadar uygulamada da yetismeyi zorunlu kılmış; bireyin iş ve yaşam koşullarını düzeltmeleri, yeni tutum, yeni alışkanlıklar ve yeni dünya görüşlerine sahip olmaları, kapasitelerini sonuna kadar geliştirmeleri, onurlu biçimde yaşamaları, kalkınmaya katılmaları, bilgili kararlar vermeleri ve öğrenmeyi sürdürmeleri için *multi fonksiyonel okuma-yazma öğretimini* gündeme getirmiştir. Artık günümüzde okuma-yazma öğretimi beyin teknolojisini geliştirme olarak görülmektedir.”⁵⁹ demektedir.

⁵⁸ Firdevs GÜNEŞ, *Okuma-Yazma Öğretimi Ve Beyin Teknolojisi* (Birinci Basım, Ocak Yayınları, Ankara, 1997)

⁵⁹ GÜNEŞ, a.g.e., s. 16.

Kitap bu görüşlerden hareketle hazırlanmıştır. Okuma ve yazma öğretiminin bir hak olduğu ve beyin teknolojisini geliştirdiği belirtilmiştir. Kitap 18 bölümden oluşmaktadır:

1. Bölüm: Kavramlar ve Tanımlar
2. Bölüm: Sayısal Durum
3. Bölüm: Okuma-Yazmanın Etkileri
4. Bölüm: Okuma-Yazma, Anlama ve Bellek
5. Bölüm: Okuma-Yazma Teorileri
6. Bölüm: Okuma-Yazma Politikaları
7. Bölüm: Okuma-Yazma Yaklaşımları
8. Bölüm: Okuma-Yazma Programları
9. Bölüm: Okuma-Yazma Dili
10. Bölüm: Okuma-Yazma Öğretim Yöntemleri
11. Bölüm: Okuma-Yazma Materyalleri
12. Bölüm: Öğrencilerin Yetiştirilmesi
13. Bölüm: Okuma-Yazma Öğretim Süreci
14. Bölüm: Okuma-Yazmada Değerlendirme
15. Bölüm: Okuma-Yazma Yeteneğinin Geliştirilmesi
16. Bölüm: Dünyadaki Uygulamalar
17. Bölüm: Uluslararası Toplantılar ve Bildiriler
18. Bölüm: Okuma-Yazmanın Geleceği

Yazar, bölümlerle ilgili açıklamayı önsözde şu şekilde yapmıştır:

“Bu bölümlerde, kavram ve tanımlardan başlanarak okuma-yazmanın etkileri, bellekle ilişkisi ve teorileri açıklanmış, okuma-yazmada kullanılacak dil, öğretim yöntemleri ve materyaller üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Okuma-yazma yeteneğinin nasıl geliştirileceği açıklanmış ve dünyadaki uygulamalar anlatılmıştır. Yetişkinlere yönelik okuma-yazma kampanyalarından SSCB, Çin, Vietnam, Küba, Brezilya gibi ülkelerde yürütülen örnekler verilmiş ve ideoloji-okuma-yazma ilişkisi açıkça ortaya konulmuştur. Çalışma uluslararası bildirilerin sıralanmasıyla tamamlanmıştır.”⁶⁰

---

⁶⁰ GÜNEŞ, a.g.e., s. III.

33. Hızlı Okuma Teknikleri⁶¹

Doç. Dr. Firdevs Güneş tarafından yazılmıştır. Ocak Yayınları arasında çıkmıştır.

Yazar, dünyamızın bilgi çağında yaşadığını, toplumların da bilgi toplumu olma yolunda yarışa girmiş bulunduğunu, araştırmaların dünyamızda bilgi düzeyini hızla arttırdığını, eskiden yüzlerce yılda ancak iki katına çıkan yoğun bilgi, 19. yüzyılda bir, 1960-1980 yıllarında her 10 yılda bir, günümüzde de her 5 yılda bir katına çıktığını, bu durumun bilgi yığılmasına neden olduğunu ve günümüz insanının söz konusu bilgi yığılmasından yararlanmasının kaçınılmaz olduğunu, bu nedenle, bilgi almanın en etkili yollarından biri olan hızlı okuma ile ilgili teorik ve pratik çalışmaların önemini giderek arttığını belirtmektedir.

İşte bu ihtiyaçtan dolayı yazar, kitabında hızlı okuma ile ilgili teorik bilgiler vermekte ve okumayı ilerletici çeşitli alıştırmalar sunmaktadır.

Firdevs Güneş'in önsözünde belirttiği gibi, kitabın teorik kısmının hazırlanmasında **François Richaudeau**'nun "Hızlı Okuma" kitabından yararlanılmıştır.

Kitap 12 bölümden meydana gelmektedir:

1. Bölüm: Giriş (uygun okuma ortamı, a) ışığı düzenleme, b) dik oturma, c) sessiz ortam, d) gözleri dinlendirme)
2. Bölüm: Okuma Düzeyinizi Nedir? (okuma hızı nasıl ölçülür, anlama ve öğrenme nasıl ölçülür, kronometreyi nasıl kullanacaksınız, okuma hızı ölçeğini nasıl kullanacaksınız)
3. Bölüm: Niçin Hızlı Okuma (okuma öğretiminin gelişimi, okuma sürecinin laboratuarda incelenmesi, hızlı okuma ve anlama)

---

⁶¹ Firdevs GÜNEŞ, *Hızlı Okuma Teknikleri* (Ocak Yayınları, Ankara, 1997)

4. Bölüm: Görme Çabukluğu (eski alışkanlıklardan kaçınalım, parmakla izleme, harf harf okuma, bir kelimeyi biçim yönüyle tanıma, kelimeleri karıştırma tehlikesi)
  5. Bölüm: **Görme Yelpersesinin** Genişletilmesi (göz duruşları, görme yelpersesi nedir?, görme yelpersesini genişletmenin yararı, saptamalarda göz ve akıl, kelime kelime okumanın zararları, heceleyerek okumanın zararları).
  6. Bölüm: **Geri Dönmezsizin Okuma** (göz duruş sayısı, iyi bir ritim kazanma, dar kolonları okuma, kitap sayfalarını okuma, geri dönüşler, a) zor parçalar, b) karıştırmalar, c) kötü alışkanlıklar)
  7. Bölüm: Anlama ve Sezme (Anlama ve sezme yeteneği. Nasıl tahmin yapılır?)
  8. Bölüm: **Esnek Okumadan Seçmeli Okumaya** (a) akıl gözleri uyarmakta, b) bakış düşünceyi harekete geçirmekte, c) akıl düşünceye hâkim olmakta, d) esnek okuma; seçmeli okumanın yararları, söz kalabalığı, bir metinde hız değişiklikleri, anahtar kelimelerin yerini bulma)
  9. Bölüm: **Kaymağını Alma Tekniği** (kaymağını alma tekniği nedir?, etkili gözden geçirme yöntemi, kaymağını alma tekniğinin kuralları, bir metnin ana fikirlerini bulma, önemli cümleleri derinlemesine okuma, ayrıntıları hızla geçme).
  10. Bölüm: **Görme Yelpersesinin Dikey Geliştirilmesi** (görme yelpersesinin yüksekliği)
  11. Bölüm: **Yerini Bulma Tekniği** (Nasıl uygulanır? Yerini bulma tekniğinin önemi, yer arama, indeksler, hatırlatıcı notlar, eşanlımlılar ve benzerler, bazı öğütler)
  12. Bölüm: Sonuç (yazarın düşüncesi üzerinde tahmin yapma, değişik okuma tekniklerini kullanma, kelime hazinesini zenginleştirme, dikkati toplama, iyi okumanın kuralları)
- Kitapta bölümler arasına serpiştirilmiş değerlendirmeler vardır.

34. Hızlı Okuma⁶²

---

⁶² Mustafa RUŞEN, *Hızlı Okuma* (Üçüncü Basım, Alfa Basımevi, İstanbul, 1998)

Mustafa Ruşen tarafından yazılmıştır. *Alfa Yayınları* arasında çıkmıştır. Kitap iki ciltten oluşmaktadır. Birinci ciltte teorik bilgiler verilmiş ikinci cilt ise uygulamalara ayrılmıştır. Yazar kitabının oluştururken önsözünde de belirttiği gibi yabancı kaynaklardan yararlanmışır.

Mustafa Ruşen'e göre çok hızlı okumanın temel kuralları, **çabukluk**, **kavrama** ve **belleme yeteneklerinin** geliştirilmesidir. Bu kurallar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

A) Çabukluk yeteneklerini geliştirmek için:

- 1) Okuma hızını ve anlamayı engelleyen frenler tanınmalı, her biri teker teker bırakılmalıdır.
- 2) Gözlere, sözcükleri, sayıları biçimleri yoluyla tanıma, benzerlerinden ayırtma ve algılama çabukluğu kazandırılmalıdır. Bu amaçla;
  - a) İki, üç, dört, beş sözcük kümesini çabuk görme çalışmaları yapılmalıdır.
  - b) Benzer ve günlük hayatta az kullanılan, ilgi alanımız dışındaki konulara ait terimler üzerinde çalışmalar yapılmalıdır.
  - c) Gözlerin görme açısı, görme alanı genişletilmelidir.
  - d) Görme alanına bağlı olarak, **aktif görme alanı**ndan tam olarak yararlanma ve genişletme yetenekleri geliştirilmelidir.

B) Kavrama yeteneklerini geliştirmek için:

- 1) Çabukluk yeteneklerimizin geliştirilmiş olması.
- 2) Ana düşünce ve yardımcı düşünceleri çabucak bulma alışkanlığının geliştirilmesi.
- 3) Gözlere ve belleğe, sözcükleri, sayıları çabuk kavramlandırma alışkanlığının kazandırılması.
- 4) Zihni uyarmak, ilgiyi yoğunlaştırmak ve yazıyı tanımak için ön okuma yapılması.
- 5) Sözcük dağarcığı ve dilbilgisi yönünden yeterli düzeye ulaşılması.

- 6) Okuma işlemine başlamadan önce, okunacak yazının tanınması ve göz-akıl arasındaki uyumu sağlayarak okumaya başlanması.

C) Belleme yeteneklerini geliştirmek için:

- 1) Çabukluk-kavrama yeteneklerimizin yeterli düzeye çıkarılması.
- 2) Okuma işleminde, etkin okuma yöntemlerinin uygulanması.
- 3) Belleği güçlendirmek için beyin jimnastikleri yapılması.
- 4) Kısa zaman aralıklarında düzenli yinelemeler yapılması.
- 5) Bilgi ve kültür düzeyinin yükseltilmesi.
- 6) Kelime dağarcığının zenginleştirilmesi.
- 7) Dilbilgisinin yeterli düzeye çıkarılması önemlidir.

35. Etkili Ve Hızlı Okuma Sanatı⁶³

Meriç Kayalan tarafından yazılmıştır. *Real Yayıncılık* yayınları arasında çıkmıştır. Kitapta öncelikle okuma ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. Daha sonra etkili ve hızlı okuma için gerekli olan yöntemler verilmiştir. Özel alıştırmalar yoluyla gözlerin hızlı kavrama, belleğin uyarılması ve eleştirme yeteneğinin geliştirilmesine çalışılmıştır. Bunlardan başka amaca uygun bir biçimde dizilmiş olan okuma parçalarıyla “*Etkili ve Hızlı Okuma*” sağlanmaya çalışılmıştır. Alıştırma ve okuma parçalarıyla hızlı okumanın dışında, anlama yetisinin geliştirilmesi, belleğin uyarılması, eleştiri yeteneğinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Eser meydana getirilirken yazarın teşekkür kısmında belirttiği gibi, İngilizce yazılmış olan kaynaklardan yararlanılmıştır.

36. Hızlı Okumanın Alfabeti⁶⁴

F. Richaude, M. Gauquelin, F. Gauquelin tarafından yazılan eser, dilimize **Atilla Sarp** tarafından çevrilmiştir. Kitap, kurslar için hazırlanmıştır. Çevirmenin eseri

⁶³ Meriç KAYALAN, *Etkili Ve Hızlı Okuma Sanatı* (Real Yayıncılık, İstanbul, 1992)

⁶⁴ F. RICHAUDE, M. GAUQUELIN ve F. GAUQUELIN, *Hızlı Okumanın Alfabeti*, Çeviren: Atilla Sarp (Doruk Yayınları, Ankara, 1992)

çevirirken okuma konusunda bilgileri iletme için, bölümler hâlinde, çok az anlatım değişiklikleri yaparak ve eserin orijinaline tamamen bağlı kalarak okuyucuya iletme çalışmıştır. İlk beş bölümde, görme ustalığını iyileştirmeye ilişkin bilgiler verilmiştir. Arkasından gelen beş bölümde, değişik okuma teknikleri hakkında bilgiler verilmiştir. **Atilla Sarp** bunu şu şekilde ifade etmektedir: “Ayırdığımız zamana göre okumayı uyarlamak, metnin önceden genel bir incelemesini yapmak, son olarak da kaymağını alma ve yerini bulma gibi önemli okuma teknikleriydi bunlar.” Son beş bölümde ise, okumalarımızda üstün bir kavrama ve belleme gücü edinmemize, düşünce yapısı karmaşık olan metinleri kavrayabilmek için, uygulanacak tekniklere ilişkin bilgiler, öğütler bulunmaktadır. Kitabın sonunda iyi okumanın 10 öğüdü verilmiştir. Bunlar:

- 1) İyi okuyucu gözlerinin sağlığına özen gösterir. Işığın gözler için nesnelere hem en iyisi, hem de en kötüsü olduğunu bilir.
- 2) İyi bir okuyucu asla dalgın dalgın okumaz. Dikkatini bir noktada toplamayı bilir.
- 3) İyi okuyucu her şeyi aynı hızla okumaz. Metin zorluğuna ve önemine uyar.
- 4) İyi bir okuyucu değişik okumalarına (gazete, dergi, kitap v.b.) verdiği zamanı ölçer.
- 5) İyi okuyucu okumalarını çabuk kavramasını sağlayan şeyi, söz hazinesini zenginleştirmeyi bilir.
- 6) İyi okuyucu belleğini geliştirir. O her zaman tetiktedir.
- 7) İyi okuyucu ön yargılı değildir; başkalarının düşüncelerine, kendi görüşlerini yitirmeksizin, açıktır.
- 8) İyi okuyucu daha çabuk ve iyi okumak için hiçbir güçlükten yılmaz.
- 9) İyi okuyucu, hızlı okuma yöntemlerinin bilinçli bir uygulayıcısıdır.
- 10) İyi okuyucu, yetkin okuma yapanın aynı zamanda durup düşündüğünü, bilen insandır.

37. Çok Hızlı Okuma Teknikleri⁶⁵

Muhsin Kadioğlu tarafından yazılmıştır. Kitapta çok sayıda yanlış yazılmış kelimelere rastlanmaktadır. Kitabın iyi tashih edilmediği ortadadır. Eserde okuma alışkanlığına düzen kazandırmak hedeflenmiştir. İlk bölümde yavaş okuma alışkanlıkları ortaya konmuş, bunların nasıl terk edilebileceğinin teknikleri verilmiştir. İkinci bölümde ise yavaş okumanın en önemli sebeplerinden olan yavaş görme alışkanlığının üzerine gidilmiş hızlı görme esasları verilmiştir. Hızlı görmek için bazı egzersizler tavsiye edilmiştir.

Kitapta bulunan metinler ile yukarıda belirtilen egzersizlerin uygulamaları yapılmaya çalışılmıştır. Kitap içerisinde yer alan okuma parçalarına, göz duruşlarına ait yerler işaretlenmiştir. Okuma şekilleri verilmiş ve bunların nasıl kullanılacağına dair bilgilerle, göz duruşları ile uygulaması gösterilmeye çalışılmıştır.

Yazar, eserin önsözünde, “Hızlı okuma ve çabuk kavrama evrensel bir olaydır. Ancak her dilin kendine ait yapı özellikleri olduğunu unutmadan batıda geliştirilen hızlı okuma şekillerinden ana fikir okuma ve atlayarak hızlı okuma şekillerinin tamamını Türkçe’ye uygulamalıyız.” demektedir.

---

⁶⁵ Muhsin KADIOĞLU, *Çok Hızlı Okuma Teknikleri* (İkinci Basım, Veli Yayınları, İstanbul 1990).

İKİNCİ BÖLÜM

I. OKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİNİN KAYNAKLARI (MAKALELER)

A) OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ MAKALELERİN TASVİRİ DEĞERLENDİRMESİ

1.Okuma-Yazma Öğretiminde Yöntem⁶⁶

Yazara göre, iyi bir okuma-yazma faaliyeti iyi bir hazırlık ve plânlama ile mümkündür.

Yıllık plânda okuma-yazma faaliyetleri plânlanırken dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- A) Bir yıl içerisinde verilecek fişler tahmini olarak 40'tan az olmamak şartıyla (40-60) arasında tespit edilerek bir yere yazılmalıdır.
- B) Plânlama fırsat eğitimine yer verecek tarzda elastiki olmamalıdır.
- C) Fiş tespiti yapılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:
  - 1) Yakından - uzağa, somuttan - soyuta, bilinenden - bilinmeyene gidilmelidir.
  - 2) Cümlelerin baş harflerinde “Ğ” harfinin dışında bütün harfler bulunmalıdır.
  - 3) Bilhassa ilk cümleler bir hareket veya emir ifade etmelidir.
  - 4) 8 ünlü harf, sözcüklerde hece olarak geçmelidir.
  - 5) Fişler içinde birkaç tane soru cümlesi bulunmalıdır.
  - 6) Seçilecek sözcüklerin işlek sözcüklerden olmasına dikkat edilmelidir.

---

⁶⁶ Ahmet AKBABA, “Okuma-Yazma Öğretiminde Yöntem”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 209, (Nisan.1995), s. 26-28.

- 7) Gizli çözümlene olayına zemin hazırlamak için bazı sözcük ve heceler özellikle fişlerde tekrar verilmelidir.
- 8) Büyüğünün ve küçüğünün yazılışları farklı olan harflerin hem büyüğü hem de küçüğü ile birlikte yazılmalıdır. **Sabiha Mutlu** da “**Karma Harflerle İlk Okuma ve Yazma Öğretimi**” ismindeki yazısında aynı konuyu vurgulamaktadır.
- 9) Cümlelerde dört harfli sözcükler bulunmalıdır.
- 10) Cümlelerde çoğul ekleri olan sözcükler bulundurulmamalıdır.
- 11) İki sesli ve iki sessiz harflerin yan yana geldiği sözcük ve cümleler verilmelidir.
- 12) Cümlelerde ince ve kalın sesli hecelerin sayıca birbirine yakın olmasına dikkat edilmelidir.
- 13) Haftada 3-5 arasında cümle verilmeye çalışılmalıdır.

Yazıda daha sonra, okuma-yazma çalışmasına başlamadan önce yapılacak işler ve cümle verilirken dikkat edilecek hususlar verilmiştir.

Okuma ve yazma öğretimi üç devreye ayrılmıştır:

- a) Kelime devri.
- b) Hece devri.
- c) Harf devri.

Kelime döneminde sürekli olarak yeni cümleler, hece döneminde yeni kelimeler ve cümleler ile yeni ve anlamlı metinler oluşturulmalı, oluşturulan bu metinler üzerinde tündengelim yöntemiyle kelime kelime ve hece hece okuma ve yazma çalışmaları yapılmalıdır.

2. İlk Okuma ve Yazma Öğretimini Küçük Harflerle Yapalım⁶⁷

---

⁶⁷ Şinasi AKCAN, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimini Küçük Harflerle Yapalım”, *İlköğretim*, C. 25, S. 464, (Ocak 1960), s. 12-13.

Yazar, makalesinde o dönemde uygulanan müfredat programında bulunan ***büyük harflerle okuma ve yazma öğretimine*** karşı çıkıyor. Büyük harflerle okuma ve yazma öğretiminin hangi psikolojik ve pedagojik gaye ve prensiplere uygun olarak yapıldığını soruyor.

Öğrencinin psikolojik ve pedagojik durumlarına göre okuma ve yazma öğretimi küçük harflerle yapılmalıdır.

Bugün dünya milletlerinin çoğu ilk okuma ve yazma öğretimine küçük harfle başlamaktadır.

3.Üniversite Öğrencilerinin Okumalarının Değerlendirilmesi⁶⁸

Makalede fakülte öğrencilerinin okuma hızı ve anlama becerilerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yazara göre, kişilerin okuma hızı, yaşı, okuduğu andaki durumu, okuma türü, okuma amacı, okuma materyali, okuma yöntemine bağlı olarak değişiklik gösterdiğinden tek bir norm belirlemek güç olmaktadır. Ülkemizde de yaş ve sınıfla ilgili olarak geliştirilmiş hız normları yoktur. Öte yandan okumada amaç, okunanı anlamak olduğuna göre okuma hızı ile anlama arasında bir ilişkinin varlığı da söz konusudur. Hızlı okuyanların grup olarak daha iyi anladıkları kabul edilmekte ise de bireysel ayrılıkların okuma hızı ile anlamayı etkilediği bir gerçektir. Bunun yanı sıra okuma hızına ilişkin çalışmalar, hızda 1000 sözcüğün üzerine çıkıldığı durumlarda anlamamanın azaldığını ortaya koymaktadır. Buna göre, okuma hızının çok düşük ya da çok yüksek olmasının aynı şekilde anlamayı olumsuz olarak etkilediği söylenebilir.

Türk öğrencilerin okuma becerilerindeki ortalamalarının diğer ülkelerdeki çalışmalara göre düşük olduğu görülmektedir. Her ne kadar öğrencilerin çoğunun ortalama çevresinde yığıldıkları bulunmuş ise de okuma geliştirme çalışmalarının

başlatılmasına gereksinim olduğu görülmektedir. Yazar bunları belirttikten sonra, varılan bu sonuç doğrultusunda şu önerileri ileri sürüyor:

- 1) Okuma geliştirme çalışmalarının başlatılabilmesi için ikinci bir değerlendirme ile öğrencilerin sesli okuma sırasında yaptıkları olumsuz alışkanlıklar saptanabilir.
- 2) Okuma düzeyini olumlu olarak etkileyen okuma alışkanlıklarının üniversite öğrencilerinde varlığı araştırılabilir.
- 3) Öğrencilerin belirlenen düzeylerine uygun geliştirme programları hazırlanarak “Okuma Becerilerini Geliştirme Kursları” düzenlenebilir.
- 4) İlk, orta, lise ve üniversite düzeyinde yapılacak okuma değerlendirmeleri ile hız ve anlamada norm geliştirme çalışmalarına girişilebilir.

4. Türkiye’de Okur-Yazarlık⁶⁹

Yazar, makalesinde, yazı ve okur-yazarlığın önemini, özet olarak yazı tarihini, harf devrimlerimizi, okur-yazarlık ve bunun kaynaklarını, yaptığı araştırmada uyguladığı araştırma metodunu ve genel olarak Türkiye’de okur-yazarlık durumunu açıklamıştır.

5. Okuma ve Prensipleri⁷⁰

Yazarın da belirttiği gibi, okumanın anlamı ve prensipleri üzerine yazılan bu makalede, önce okumanın değişik tanımları verilerek kelime tanıma ve ayırt etme üzerinde durulmuş, sonra okumanın teorik olarak nasıl oluştuğu iki ana modele göre açıklanmış ve daha sonra da okumanın genel prensipleri ele alınmıştır.

---

⁶⁸ Gönül AKÇAMETE, “Üniversite Öğrencilerinin Okumalarının Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 2.(1989), s. 735-754.

⁶⁹ Taylan AKKAYAN, “Türkiye’de Okur-Yazarlık”, *Sosyal Antropoloji ve Etimoloji Dergisi*, C. 1, S. 3, (1979), s. 31-72.

⁷⁰ Hayati AKYOL, “Okuma ve Prensipleri”, *Çağdaş Eğitim*, C. 24, S. 233, (Haziran 1997), s. 26-28.

Okumanın teorik olarak nasıl oluştuğunu açıklayan iki ana model, *parçadan bütüne modeli*, *bütünden parçaya modelidir*.

Okumanın prensipleri de beş madde hâlinde verilmiştir. Bunlar:

- 1) Okuma anlam kurma sürecidir.
- 2) Okuma akıcı olmak zorundadır.
- 3) Okuma mutlaka stratejik olmalıdır.
- 4) Okuma motivasyonu gerektirir.

Makalede sonuç olarak, okumanın gelişi güzel bir faaliyet olmadığı ve bir takım prensiplerinin olduğu hususu bu işle uğraşanlar tarafından öğrencilere kazandırılması gerektiği ve okumada devamlılığın önemi vurgulanmıştır.

6. Temel Okuma Öğretimi⁷¹

Makalede, İngilizce okuma öğretiminde uyulması gereken kurallar açıklanmıştır. Makaledeki örnekler İngilizcedir.

7. Çözümleme Metodu ve Tümdengelim ve Tümevarım Metotlarının Farklılıkları⁷²

Yazar, makalesinde bir kısım meslektaşlarının başlıkla belirtilen metotların anlamını birbirine karıştırdıklarını ifade ederek başlamıştır.

Yazara göre, ilk okuma-yazma öğretiminde belli başlı üç metot uygulanmaktadır:

a) Çözümleme Metodu (Analiz-Tahlil).

b) Birleşim Metodu (Sentez-Terkip).

---

⁷¹ Virginia French ALLEN, “Temel Okuma Öğretimi”, Çeviren: Bekir Özer, *Eskişehir İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi Dergisi*, C. 14, S. 1, (Ocak 1978), s. 438-463.

⁷² Rasim ALTINTAŞ, “Çözümleme Metodu ve Tümdengelim ve Tümevarım Metotlarının Farklılıkları”, *Çağdaş Eğitim*, C. 13, S. 132, (Nisan 1988), s. 44-46.

c) Karışık Metot.

Bu metotlar makalede teker teker ele alınmış ve incelenmiştir.

Sonuç olarak, tümevarım ve tündengelim metotlarının ilmi metotlar olduğu, ancak bunların uygulanış sırasında çözümleme birleşim metotlarına da başvurulduğu, bununla beraber diğerlerinden farklı metotlar olduğu ifade edilmiştir.

Yazıda, *Çağdaş Eğitim Dergisi*'nin Ocak 1987 tarihli 118. Sayısında yer alan **“İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Heceletme Sorunu ve Sakıncaları”** başlıklı yazıda da kavramların birbirine karıştırıldığı ifade edilmiştir.

8. Okumayı Sevmek ve Sevdirmek⁷³

Yazara göre, kitap ve okuma sevgisi kazandırmak için çalışmalara okul öncesi devrede başlamak ve okul çağında devam etmek gerekmektedir.

Çocuklar serbest okuma kaynaklarının dışında ana okuma kaynaklarından da yararlanırlar. Bunlar; ana ve yardımcı okuma kitapları, sözlükler, ansiklopediler, çocuk dergi ve gazeteleri, ders kitaplarıdır.

Serbest ve ana okuma kaynakları aracılığı ile çocuklarda:

- a) Okuma ve anlama gelişir.
- b) Doğru konuşma ve yazma becerisi gelişir.
- c) Sözcük dağarcığı gelişir.
- d) Bilgi edinmesi kolaylaşır.
- e) Kendine güveni artar.
- f) Araştırma, inceleme, öğrenme isteği artar.
- g) İyi, yararlı ve kötüyü ayırır.

---

⁷³ Esin ARDIÇ, “Okumayı Sevmek ve Sevdirmek”, *Eğitim Yönetimi*, C. 1, S: 3, (Güz 1995), s. 341-343.

h) Sosyal yönden gelişmemiş çevre, çocukları, buldukları çevrenin eksik ve yanlış dil ortamından, olumsuz davranış ve düşüncelerden daha az etkilenir.

Okuma alışkanlığı küçük yaşlarda kazanılması gereken bir alışkanlıktır, diye belirten yazara göre, okuma alışkanlığı kazandırmak için şunlar sayılabilir:

Aileler, evde küçük de olsa bir kitaplık kurabilir, buna imkân yoksa çocuğu kütüphaneden yararlanmaya alıştırebilir. Özel günlerde çocuğa kitap armağan ederek ders dışı okumalarında ona destek ve yardımcı olabilir.

Öğretmenler; sınıfta kurulan kitaplığın işlerlik kazanmasına dikkat ederek, sınıf kitaplığındaki kitaplardan ilgi çekici bölümler okuyarak devamını okumaları için ilgi uyandırarak, çocukları daha fazla okumaya yöneltip kitap seçiminde onlara yardımcı olabilirler.

Makalenin sonunda çocuk yayınlarının taşınması gereken özelliklerden bahsedilmiştir.

9. Okullarda Kompozisyon Dersleri⁷⁴

Yazara göre, konuşma ve yazma hayatın başta gelen gereklerindedir. Bu kişisel ve toplumsal bir gereksinmedir. Bu da dile hâkim olma, dili iyi kullanma becerisini gerektirir. Yazma becerisini kazanmak sadece yetenekten gelen bir özellik değildir. Yazma dersleriyle bu beceri geliştirilebilir.

Çocuklara anadilini öğretmek onların bu yönden becerili olmalarını sağlamak yalnız öğretmenlerin değil, ana-babaların, çocukların öteki yakınlarının da önemli görevlerindedir. Yapılan telaffuz yanlışlıkları, dildeki başka yanlışlıklar, anında

---

⁷⁴ Kemal ATEŞ, "Okullarda Kompozisyon Dersleri", *Varlık*, C. 44, S. 861, (Haziran 1979), s. 12.

düzeltilmelidir. Ama öğrencilere okuma ve yazma sevgisi ancak çağdaş yazarlarla kazandırılabilir.

Yazının son bölümünde yazma konusuyla ilgili yazılmış olan bazı kitapların tanıtımı yapılmıştır.

10. İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Cümle Çözümleme Metoduna Eleştirel Bir Yaklaşım⁷⁵

Yurdumuzda ilköğretim kurumlarının birinci sınıflarında ilk okuma-yazma öğretiminde “Cümle Çözümleme Metodu”nun kullanıldığını ve yapılan teftişlerde de bu metodun kullanılıp kullanılmadığına bakıldığını belirten yazara göre, öğretmenlerimizin büyük bir çoğunluğu “Cümle Çözümleme Metodu”nu uyguluyor görünmekle beraber, “Karma Metot” denilebilecek bir metot uygulamakta ve “Cümle Çözümleme Metodu”na göre daha kısa sürede ilk okuma-yazmaya geçmektedirler. “Cümle Çözümleme Metodu” ile nisan ayı sonu veya mayıs ayı başında ilk okuma-yazma etkinliğinde *serbest okuma-yazmaya* geçmek mümkünken, öğretmenlerimizin çoğunun aralık, ocak aylarında serbest okuma-yazmayı gerçekleştirdikleri görülmektedir.

“Cümle Çözümleme Metodu” ile aralık-ocak aylarında serbest okuma-yazmaya geçmek mümkün değildir. Öğretmen plânlamasını “Cümle Çözümleme Metodu”na göre yapmakta ancak kaçamak bir şekilde kendi metodunu (Karma Metot) uygulayarak öğrencilerini kısa sürede serbest okuma-yazmaya geçirmektedir.

Zaten “Cümle Çözümleme Metodu” tam olarak uygulansa bile öğrencinin nisan, mayıs aylarında ilk okuma ve yazmaya geçmesi ancak mümkün olabilmektedir. Bu zaman kadar birinci sınıf öğrencisi sürekli aynı şeyleri yapmaktan bıkmakta, dikkati ve ilgisi dağılmaktadır.

---

⁷⁵ Ebubekir AYTEKİN, “İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Cümle Çözümleme Metoduna Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Çağdaş Eğitim*, C. 21, S. 218, (Şubat 1996), s. 26-28.

O hâlde öğretim metotları amaç olmaktan çıkarılmalı, başarıya götüren araç durumuna getirilmelidir. Çünkü hedefe ulaştıran en kısa ve en etkili yol en doğru yoldur.

Yazara göre, “Cümle Çözümleme Metodu”nun öğretmenler tarafından bilinmediği için uygulanmadığı görüşünde olanlar olabilir. Ancak bu metodun uygulanmaya başlandığı 1968 yılından beri hâlâ bu metot kavranılmamışsa bu kadar sürede kavranılmamış bir metot, vazgeçilmesi gereken bir metot olma durumundadır.

11. Nasıl Okunmalı?⁷⁶

Baltacıoğlu, okumak, *anlamak* ve *hatırda tutmak* gibi başlıca iki faydalı iş için olduğunun belirtiyor. Okuduklarımızı niçin anlamadığımızı da şu şekilde ifade ediyor:

- 1) Eserin anlaşılacak bir tarafı yoktur. Eserin sahibi açık, hazmedilmiş bir fikre, şahsî bir kanaate sahip değildir; gelişi güzel yazmıştır. Dağınık ve ham fikirlerini kanaat şeklinde söylemeye çabalamıştır. Böyle bir eseri hiç kimse anlayamaz.
- 2) Eseri gelişi güzel, gazete haberi okur gibi dikkatsiz ve zahmetsiz okumak yazarın anlatmak istediğini anlamamak demektir.
- 3) Eserde bir takım tabirler olabilir. Bunların da özel manaları bulunabilir. Eğer bir takım manaları bilmiyorsak metni anlayamayız.
- 4) Her eser bir ana fikir, bir temel maksat, genel bir mana taşır. Eğer manayı bulma yerine kelimeler ve cümleler üzerinde durursak demek isteneni anlayamayız.
- 5) Fikri seviyeniz henüz bu eseri anlayacak hâlde değildir. Artık son bir tecrübeden sonra eseri, ileride tekrar ele almak üzere bir tarafa koymalıyız.

Okumada, anlama daha ve akıl işi, anlatma feragat ve ahlâk işidir.

Okumak bir eğlence değildir. Okumak ve anlamak, çok güç ve çok üzüntülü bir iştir. Okuyan adam için en büyük tehlike gelişi güzel okumaktır. Okuyup anlamak

---

müellifin yapıcılık fiiline zihnen katılmak, onun icraatıyla halleşmek demektir. Okuma isteğimiz olmadıkça canımız sıkıldığı zaman okumamalıyız. Böyle okumanın hiçbir faydası yoktur. En önemlisi dikkatli okumaktır.

12. Gençler ve Okuma⁷⁷

Makalede, çocukların ve gençlerin, büyüklerden çok farklı bir tarzda okudukları, gençlerin eline teslim edilecek kitapların seçiminin büyük bir önem taşıdığı, gençlerin etrafının güzel kitaplarla çevrili olarak yetiştirilmesinin çok önemli olduğu, bunun için de Unesco'nun çocuklar için iyi kitaplar yayımında yardımını esirgememesi gerektiği ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

13. İlk Okuma ve Yazma Öğretimi Üzerine⁷⁸

Yazar ilk okuma-yazma öğretimi ile ilgili olarak seri hâlinde yazdığı makalelerin ilkidir.

Yazar, makalesinde ülkemizde uzun yıldan beri tümce yönteminin uygulandığını belirttiikten sonra bazı eğitimcilerin bu yöntemin iyi olmadığını *birleşim (sentez) yönteminin* daha iyi olduğunu ifade ettiklerini fakat yanıldıklarını söylüyor. Bunu yazısında şöyle belirtiyor:

“İlk okuma ve yazma öğretiminde bir de sentez yöntemi dediğimiz **harf yöntemi** var. Bir kısım meslektaşlar da hâla bunu savunuyorlar. Bunlar, tümce yöntemini yanlış kullanma sonucu, işin içinden çıkamayınca kurtuluşu harf yönteminde arayanlardır. Oysa okumada anlam önemlidir. Anlam kavranmadığı zaman okuma olmaz. Harf yöntemi ile okuma ve yazma öğrendiğini sandığımız bir kimseye, okuma parçası ile ilgili bir soru sordüğümüz zaman, hiç yanıt alamayız. Ancak çok sonraları, kişinin yaşı büyüdükçe zekâsı geliştikçe ve alıştırmaları ya da yaşantıları çoğaldıkça, bazı şeyleri anlayabilecek bir düzeye erişir. O da böyle bir yöntemle okuma ve yazma öğrenmenin kimi sakıncalarını üzerinde taşıyarak.

⁷⁶ İ. Hakkı BALTACIOĞLU, “Nasıl Okumalı?”, *İlköğretim Dergisi*, C. 3, S. 58, (1940), s. 651.

⁷⁷ M. Richard BAMBERGER, “Gençler ve Okuma”, Çeviren: Nihal Borcaklı, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C. 16, S. 3, (1967), s. 196-199.

Bu sakıncalar şunlar olabilir. Harfleri birbirine bitiştirirken kişi anlamı kavramak için çaba harcayamaz. Çünkü zihin, o anda bitişirme ile meşguldür. Zihin bir anda iki iş yapamaz. Onun dikkati, sadece harfleri birbirine bağlamaya yöneliktir. Bunun için de okuması kekeleme biçiminde olur. Sık sık geri dönüşler yapar, okuduğu sandığı yerleri, özellikle sözcük uzun olursa dönüp yeniden seslendirmek zorunda kalır.”⁷⁹

14. İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Tümce Yöntemi⁸⁰

Yazar, makalesinin başında tümce yönteminin ne olduğunu, bu öğretim yapılırken göz önünde tutulması gereken ilkelerin ne olduğu, tümce yönteminin nasıl uygulanacağını açıklamıştır.

İlk okuma ve yazma öğretiminde öğretilecek tümcelerin gereği gibi öğretilebilmesi için onun bazı özellikler taşıması gereklidir. Bu özellikler yazıda şöyle verilmiştir:

- 1) Öğretilecek tümce başlangıçta 2-3 sözcüklü kısa cümleler olmalıdır.
- 2) Tümcede yer alacak sözcükler, ilerde çözülemeye geçildiği zaman (tümce, önce sözcüklere, daha sonra da hecelere ayrıldığı zaman) bir anlam taşımalı ya da anlam taşıyabilecek bir sözcük oluşturmaya elverişli olmalıdır. Bu özellik, her sözcükte olmasa bile bir kısım sözcüklerde bulunmalıdır.
- 3) Tümcenin olduğu gibi, tümcede yer alacak her sözcük de öğrencinin bildiği ya da kullandığı bir sözcük olmalıdır.
- 4) Öğretilecek tümce, o sırada “Hayat Bilgisi” derslerinde işlenmekte olan ünite ile ilgili bulunmalıdır. Bu, hem ünitenin hazırlanmasını kolaylaştırır, hem de anlamın öğrenci tarafından hatırlanmasına yardım eder.
- 5) Öğretilecek tümce ya da tümcede kullanılacak sözcükler, öğrencinin o sırada bulunduğu “zihinsel olgunluk” düzeyine uygun olmalıdır. Yani öğretilecek tümce, bize göre değil, öğrenciye göre olmalıdır.

---

⁷⁸ Cavit BİNBAŞIOĞLU, “ İlk Okuma ve Yazma Öğretimi Üzerine”, *Çağdaş Eğitim*, C. 13, S. 136, (Eylül 1988), s. 29-31.

⁷⁹ BİNBAŞIOĞLU, a.g.e., s. 30.

⁸⁰ Cavit BİNBAŞIOĞLU, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Tümce Yöntemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 13, S. 137, (Ekim 1988), s. 16-18.

Yazara göre, öğreteceğimiz tümce ve sözcükler yukarıda belirtilen özellikleri taşımaz ise, o zaman ilk okuma ve yazma öğretiminde başarı gösteremeyebiliriz. Bu taktirde, sınıfta ancak birkaç kişi okuma ve yazma öğrenir; diğerleri öğrenemez. Kullanılan yöntem doğru; fakat, kullanım biçimi yanlış olduğu zaman, başarısızlık öğretmendedir, yoksa yöntem ve çocukta değildir.

15. İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Tümce Yönteminin Kullanılmasıyla İlgili Psikolojik Etkenler⁸¹

Bu yazıda ilk okuma ve yazma öğretiminde tümce yöntemini kullanmanın psikolojik yönüne değinilmiştir.

Yazara göre, ilk okuma ve yazma öğretiminde “tümce” ya da “çözümleme” yönteminin kullanılmasının iki nedeni vardır:

- 1) Kişinin bir nesne ya da şekli algılama biçimini toptan ve genel bir nitelikte oluşu,
- 2) Okuma sırasında göz hareketlerinde görülen değişmelerin niteliği. Bunlardan birincisine psikolojik etken, ikincisine fizyolojik etken denebilir.

6-7 yaşlarındaki bir çocuk, çevresindeki nesne ve olayları, tabî bu arada şekilleri de birkaç sıvri ya da belirgin özelliklerine bakarak, aralarındaki diğer ilişkileri dikkate almaksızın, bir bütün hâlinde toptan algılar.

Yazar, bunları belirttikten sonra algılama işinin tanımını yapmıştır. İlk okuma ve yazma öğretiminde de küçük temel harfleri kullanmanın, büyük temel harfi kullanmaktan daha kolay algılandığını yahut öğrenildiğini ifade etmiştir.

---

⁸¹ Cavit BİNBAŞIOĞLU, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Tümce Yönteminin Kullanılmasıyla İlgili Psikolojik Etkenler”, *Çağdaş Eğitim*, C. 13, S. 138, (Kasım 1988), s. 17-19.

Durum böyle olunca, ilk okuma ve yazma öğretiminde A ve B öğretmekte vakit geçirmektense işe anlamlı tümcelerle başlanılmalıdır.

16. İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Fizyolojik Etkenler⁸²

Makaleden anlaşılıyor ki ilk okuma ve yazma öğretiminde tümce yöntemi ve bununla birlikte sözcük yöntemi uygulamak, hem algılama yeteneğimizin, hem de gözümüzün okumadaki işlevini oluşturan fizyolojik yapısının bir gereğidir.

Cavit Binbaşıoğlu bir seri hâlinde ele aldığı *ilk okuma ve yazma öğretimi konulu* yazılı dizisinde okumanın fizyolojik ve psikolojik yönüne değinmiştir. Yöntemsel yönü üzerinde fazla durmamıştır.

Yazı dizisinin dördüncüsü olan bu makalede yazara göre, ilk okuma ve yazma öğretimiyle ilgili psikolojik ve fizyolojik etkenleri bilmek, başarılı öğrenim yapabilmek için yeterli değildir; fakat, bu yeterliliği kazanabilmek için, gerekli olan bilinç düzeyinin öğretilmekte oluşması için gereklidir. Bu hazırlıktan yoksun olanlar, yaptıkları işin bilincinde olmadan kendilerini, bir işi yapmak zorunda hissederler.

17. İlk Okuma ve Yazma Öğretimiyle İlgili Ciddî Bir İddia Üzerine⁸³

Makaleye göre, ilk okuma ve yazma öğretiminde iki önemli yöntem vardır. Biri, harf yöntemi diğeri de cümleden başlama yöntemi. Birincisine birleşim (terkip, sentez), ikincisine tümce (cümle), sözcük, çözümlenme (tahlil, analiz) yöntemleri de denir. Sonunda her ikisi de aynı yere varıyor.

Birincisi *mantıksal*, ikincisi *deneysel yöntem*dir. Yazar bunları belirttikten sonra, okuma-yazma öğretiminin kısa bir tarihçesini vermiştir. Daha sonra da Hürriyet

---

⁸² Cavit BİNBAŞIOĞLU, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Fizyolojik Etkenler”, *Çağdaş Eğitim*, C. 13, S. 139, (Aralık 1988), s. 13-16.

Gazetesi'nin 20 Kasım 1994 tarihli ve 88 sayılı pazar eki olan “*Show*” dergisinde **Ömür Gedik** imzasıyla yayınlanan “**Fişli Eğitime Suçlama: Çocuklarımıza Okuma-Yazma Yanlış Öğretiliyor**” yazısındaki iddiaları cevaplamış ve bu iddialara yazarın verdiği cevaplarla makale devam etmiştir.

Yazara göre ilk okuma ve yazma öğretiminde en etkili yöntemin tümce yöntemi olduğunu ortaya koymuştur. Bunun, bir dilin yapısı ya da diğer özellikleri ile ilgisi yoktur. Bununla birlikte, bilimde deney ve tartışma yolu kapanmış değildir. Koşulları iyi hazırlanarak, bilimsel deneyler her zaman yapılabilir.

18. Okuma Eylemi (Okumak, Ne Yapmak Demektir?)⁸⁴

Yazarı **Gerkut** olan bu yazı, 5 Temmuz 1928 tarihinde Ankara’da çıkmakta olan *Hayat* adlı derginin 4. Cildinin 84. Sayısında “*Okumanın Manası*” başlığı ile yayınlanmıştır. Bu yazı, Türkçeye Fransızca yayınlanan bir dergiden çevrilmiştir. Yazıda çevirenin adı yoktur. **A. Fuat Baymur**’un “Türkçe Öğretimi” adlı kitabında yazının **İhsan Sungu** tarafından Türkçe’ye çevrildiği belirtilmiştir. Yazıda okumanın niteliği açıklanmaktadır. Bu yazı **Cavit Binbaşıoğlu** tarafından günümüz Türkçesine uygun olarak yeniden yayınlanmıştır.

Yazıya göre, bir kendi izlenimlerimize, yaşantılarımıza dayanarak okuruz. Biz, daha önce gördüğümüz, işittiğimiz, kokladığımız, tattığımız ve duyduğumuzdan yararlanarak okuruz. Biz daha önce almış olduğumuz coşkuyu, yaşadığımız aşkı, geçirdiğimiz korkuyu, duyduğumuz tiksintiyi duyarak okuruz. Biz yaptığımız gözlemlere ve bu gözlemlerden çıkardığımız sonuçlara, elde ettiğimiz kanılara ve bu kanılar üzerine kurduğumuz üküllere göre okuruz.

Okumayı öğrenme, gerçek anlamıyla, zihinsel gereçlerimizi genişletmek ve o gereçleri yaratıcı bir biçimde kullanmayı öğrenmek demektir. Biz okurken, yazardan bir

---

⁸³ Cavit BİNBAŞIOĞLU, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimiyle İlgili Ciddi Bir İddia Üzerine”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 206, (Ocak 1995), s. 4-8.

şeyler alırız. Fakat bu alışımız, yazarın bize anlattığını doğrudan doğruya almak şeklinde değil, belki yazarın eski yaşantımızdan yeni bir biçimde yararlanmamız için bizi özendirme şeklinde ortaya çıkar.

19. Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları⁸⁵

Makalede, Türkiye’de okumama ve okuma alışkanlığımızın azalması nedenleri ve gözlem ve inceleme türü bir çalışma ile ele alınmış ve çözümler önerilmiştir.

Makalede, okumanın önemi, Türkiye’de okumama nedenleri ve okuma alışkanlığımızın azalması sorunu, *Öneriler* alt başlıklarıyla konu açıklanmaya çalışılmıştır.

20. Tahrir Vazifeleri⁸⁶

Makaleye göre, yazma ilkokulun en önemli faaliyetlerindedir. Hiçbir faaliyet yazmadan daha çok çocuğun şahsiyetini harekete geçirmez ve bu şahsiyeti daha iyi kontrol etmemize imkân vermez. Yazma çocuğu duymaya ve düşünmeye teşvik eder, gözlerini tabiat ve hayat üzerine açar, hayal dünyasını harekete geçirir, heyecanlarını ve fikirlerini yaymağa, tasnif etmeye ve manalı ve doğru bir şekilde ifade etmeye zorlar.

Fakat bu her zaman böyle olmamaktadır. Duyguyu ve zekâyı geliştirecek yerde yazma, çok defa sade hafızayı tahrik etmiş ve çocuğun orijinal faaliyetini istemiş olmaktan uzak olarak, bu faaliyeti örşelenmiş fikirlerin ve eskimiş kalıpların samimi olmayan yavanlığında devam etmiş olur.

---

⁸⁴ Cavit BİNBAŞIOĞLU, “Okuma Eylemi (Okumak, Ne Yapmak Demektir?)”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 210, (Mayıs 1995), s. 6-11.

⁸⁵ İsmail BİRCAN ve Meral TEKİN, “Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 1, (1989), s. 393-410.

⁸⁶ F. BLANGUEKNON, “Tahrir Vazifeleri”, Çeviren: Cemil Silistreli, *Öğretmen*, C. 2, S. 14, (Aralık 1948), s. 9,18.

Bunun için öğretmenlere büyük görevler düşmektedir.

21. Sözlü ve Yazılı Anlatım Eğitimi⁸⁷

Yazara göre, sözlü ve yazılı anlatım eğitimi, ancak uygulamalarla gerçekleşir. Bu ders, bu eğitim, kurumsal olarak yapılamaz. Bu eğitimde gelişmesi beklenen kişinin yetişebilmesi için tüm yazı türlerinin denenmesi gerekir ya da o, belli yazı türlerini deneyerek söyleme, yazma alışkanlığını kazanmalıdır.

Sözlü ve yazılı anlatımın başarısında uygulama çok önemlidir. Uygulamaya da önce yaşanmış konulardan başlanmalıdır. Ödev vermek de ayrı özel bir derstir.

Yazar makalesinde ödev verme dersinin izlencesinin maddeler hâlinde vermiştir. Daha sonra konuların ve türlerin sırasının nasıl olması gerektiğini belirtmiştir. Sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları gereği gibi yapılmazsa öğrencilerin eksiklerinin ne olacağı, yapılırsa kazançlarının ne olacağı verilerek makale bitirilmiştir.

22. İlk Okuma-Yazma Öğretimini Küçük Harflerle Yapalım⁸⁸

Yazar, **Şinasi Akçan**'ın görüşlerinden etkilenecek bu konu üzerinde düşünmeye ve arkadaşlarıyla bu konuları konuşmaya başladığını belirtiyor. Bu yazıdan bir sene önce **Şinasi Akçan**'ın *İlköğretim Dergisi* 'nde bu konu ile ilgili bir makalesi yayınlanmıştır.

Yazara göre, okulda birinci sınıfta beş-altı günlük olan henüz kalem tutmasını dahi beceremeyen öğrencilere bir kâğıt üzerine her hangi bir kelimeyi temel harfleriyle bir de küçük harflerle yazalım bu iki kelimenin altlarına bakarak aynısını yazmalarını isteyelim; neticede küçük harflerle yazılmış kelimeyi ekseri öğrencilerin kolaylıkla ve

---

⁸⁷ İbrahim Zeki BURDURLU, "Sözlü ve Yazılı Anlatım Eğitimi", *Yeni Defne*, C. 3, S. 34, (Mayıs 1984), s. 11-16.

⁸⁸ Burhanettin CANATAN, "İlk Okuma-Yazma Öğretimini Küçük Harflerle Yapalım", *Aydınlık Dergisi*, C. 1, S. 8, (Aralık 1961), s. 12-13.

noksansız olarak yazdıklarını yazdıklarını görürüz. Bu basit deneme dahi bize ilk okuma-yazma öğretimine küçük harflerle başlamanın doğru olacağını göstermektedir.

Okumadaki çabuk kavramı sürat, doğruluk, yazıda güzellik ve okunaklı el yazısına daha çabuk geçme imkanı sene başında küçük harflerle öğretime başlama ile mümkündür.

Yazar bunları belirttikten sonra büyük harflerle yapılan okuma ve yazma öğretiminin ortaya koyduğu problemleri dile getiriyor, sakıncalarını ele alıyor.

Bunun için büyük harflerle ilk okuma ve yazma öğretimi yapanları ve buna müsaade edenleri tenkit ediyor.

23. İlk Okuma Yazma Öğretimiyle İlgili Bazı Düşünceler⁸⁹

Yazara göre, ilk okuma-yazma öğretiminde en başarılı yol cümle metodudur. Cümle metoduyla yapılacak çalışmalar altı devreye ayrılır. Bu devreler şunlardır:

- 1) ***Çizgi (alıştırma) devresi***, iki hafta kadardır.
- 2) ***Cümle devresi***, on hafta kadardır. Çocukların çok iyi bildikleri, kapı, kalem, kitap vb. kelimelerden oluşan kısa cümleler öğretilir.
- 3) ***Kelime devresi***, dört hafta kadardır. Bu devrede öğretilen cümleler kesilerek, kesilen kelimelerden yeni ve anlamlı cümleler buldurularak yazdırılır.
- 4) ***Hece devresi***, dört hafta kadardır. Bu devrede çok iyi bilinen kelimeler kesilerek, heceler bulunur.
- 5) ***Harf devresi***, dört hafta kadardır. Bu devrede bütün harflerin büyük ve küçüklerinin geçeceği şekilde bilinen kelimeler ve heceler kesilir.
- 6) ***Normal okuma devresi***. Bu devrede okumaya geçemeyen öğrencilerle teker teker uğraşılırken, okumaya geçmiş olan öğrencilerle yapılacak çalışmalarda şu hususlara göre hareket edilir:

- a) Seçilen parçalardaki resimler üzerinde konuşturularak öğrencilerin okumaya karşı ilgileri ve hevesleri arttırılır.
- b) Seçilen okuma parçası öğretmen tarafından, kurallara göre sesli olarak okunur.
- c) Bundan sonra öğrencilerin bu parçayı kendi kendilerine sessiz olarak okumaları istenir.
- d) Okuma parçası, öğretmenin başkanlığında sınıfın bütünüyle, kümelerle koro okuması yapılarak, sesli okuma teknikleri yeterince örneklenmiş olur.
- e) Koro şeklinde okunan parçalar öğrenciler tarafından hemen ezberlenir; bundan öğretmen korkmamalıdır.

24. Okumanın Önemi⁹⁰

Yazar, birinci sınıf öğretmenlerinin kaygılarını anlatarak yazısına başlamıştır. Öğretmenin hangi davranışları göstermesi gerektiğini maddeler hâlinde vermiştir. Öğretmenlerin bütün bu kaygılardan uzak plânlı, programlı okuma-yazma çalışmalarına başlamaları gerektiğini belirtmektedir.

Okuma işlemine geçmeden önce hazırlık devresinde öğretmenin yapması gerekenlerden bahsedilmiştir. Daha sonra okuma eğitimi üzerine bilgiler verilmiştir.

Yazara göre, okuldaki tüm derslerde başarısızlığın en önemli nedeni ilk sınıflarda iyi bir okuma becerisi kazanamamaktan kaynaklanmaktadır. İlk sınıflarda iyi okuyamayan öğrencinin, anlama ve anlatımı da başarısız olmaktadır.

Okuma, yazıyı görme, anlamını kavrama ve kelimeleri seslendirme işidir. Göz yazıyı görünce tanır ve zihinde bunların anlamlarını canlandırır. Ses organları da kelimeleri anlamına uygun olarak seslendirir. Bu üç faaliyet birbirine bağlıdır. Okumada

---

⁸⁹ Galip CANDOĞAN, “İlk Okuma Yazma Öğretimiyle İlgili Bazı Düşünceler”, *Öğretmen Dünyası*, C. 15, S. 169, (Şubat 1994), s. 35-36.

⁹⁰ Selahattin CİVELEK, “Okumanın Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 19, S. 203, (Ekim 1994), s. 44-45.

sıçrama uzunluğu ne kadar fazla ise okuma o kadar iyi ve hızlı demektir. Sıçramanın uzunluğu, hızı okuyucunun kelimeyi tanımasına ve anlamını iyi bilmesine bağlıdır. Bu nedenle öğrenciyi iyi bir okuyucu yapmak, kelimeleri ve kurdukları grupları iyi tanı, anlamlarını iyi bilir duruma getirmekle mümkündür.

25. İlk Okuma-Yazmada Büyük Harf mi Yoksa Küçük Harf mi?⁹¹

Yazar, makalesinde küçük harflerle okuma yazmada karşılaştığı güçlük ve kazançlardan, uygulanan metot dahil edilmeden kısaca açıklamalar yapmıştır.

Yazara göre, büyük harflerle okuma-yazma öğretimi ile küçük harflerle okuma-yazma öğretimi arasında zorluk bakımından fark yoktur.

Bunlara paralel olarak küçük harfle okuma-yazmaya başlamanın şu iyi tarafları vardır:

- 1) Okumaya daha çabuk geçiliyor.
- 2) Yazıları daha güzel ve muntazam oluyor.
- 3) Seviyelerindeki okuma araçları yazılarına den oluyor.
- 4) Çocuklar gazeteleri, dergileri, ağabey ve ablalarının kitaplarını gördükleri zaman yadırgamıyorlar.

26. Okuma Güçlükleri⁹²

Makale bir derlemedir. Verilen örnekler Batı dillerindedir.

Makaleye göre, normal bir çocuğun okumayı dört ayda öğrenmesi gerekir. Öğreniyorsa faydalanılan metodun bunda hiçbir rolü yoktur. Metot meselesi ancak anormal çocuklarda mühim bir rol oynar. Bunun için çocuğun okumayı ne şekilde

---

⁹¹ Şükran CÖMERT, “İlk Okuma-Yazmada Büyük Harf mi Yoksa Küçük Harf mi?”, *Eğitim Hareketleri*, C. 2, S. 22, (Ekim 1956), s. 29-30.

⁹² Hasan ÇETİN, “Okuma Güçlükleri”, *Pedagoji Dergisi*, S. 10, 11, (1962), s. 27-30.

öğrendiğini bilmek gereklidir. Zira bazı çocuklar sesleri işiterek, bazıları da görerek öğrenirler.

Çocuğa okumayı öğretmeden önce okuma güçlüğü'nün ıslahını denemek gereklidir. Harfleri karıştırdığı bilinen çocuk muhakkak surette aynı hatalara düşer.

Çocuğun şekilleri doğru olarak tanıyıp seçmesi için çalışılmalıdır. Bunun için de çocuğa önceleri gayet basit bir modeli taklit ederek kibritlerle şekiller yaptırılmalı. Meselâ iki kibritle bir dik açı, sandalyenin yandan görünüşünün şeması gibi.

Çocuğun iyi okumasını temin için girişilen bu eğitim dört aşamada olur:

- 1) Bu devrede çocuk sağı, solu, yüksekliği, alçağı, eğriyi iyice öğrenebilir.
- 2) Bundan sonra çocuk, kibrit çöpü ve buna benzer maddelerle şekiller yapar.
- 3) Daha sonra çocuk gözlerinin önündeki kibrit çöpleriyle yapılmış şekli kurşun kalemle çizer.
- 4) Nihayet, çocuğa kurşun kalemle çizilecek bir resim verilir.

Tersinden yapma bu çalışmaları güçleştirir. Çocuk, bir sesli bir sessiz harften ibaret heceleri tersinden okur. Çocuğun gözü, önce okuması lâzım gelen sesli harfe değil de daha sonra okunacak olan sessiz harfe takılır.

Okuma güçlüklerini azaltma, çocuğun iyi bir okuma kazanmasını sağlar, imlâ hatalarının azalmasına yardım eder. Görme algısının imlâda kolay anlaşılır bir rolü vardır. Çocuk iyi görmezse tabii olarak *telâffuzî imlâ*ya önem verecektir ki bu göz sayesinde elde olunan imlâdan önce gelir. Bu çocuğun görmeyi ihmal etmesi yüzündendir.

27. Okuma Öğretiminin Esasları⁹³

---

⁹³ Ahmet Şükrü ÇİLOĞLU, "Okuma Öğretiminin Esasları", *Ülkücü Öğretmen*, C. 7, S. 82, (Mart 1966), s. 18-21.

Makalede, okumada başarı sağlamak için dikkate alınacak noktalar verilmiştir. Bunlar ana hatlarıyla şöyle verilmiştir:

- 1) Her şeyden önce öğretmen sınıfında okutacağı parçayı daha evvel iyi okuyup niçin okuduğunu, nasıl okutacağını, vermek istediği fikri, öğretmek istediği hususları ve kelimeleri plânında tespit ederek hazırlamalıdır.
- 2) Okutulacak parçaya karşı sınıfta bir okuma alakası ve dinleme ortamı yaratıp ruhî bir hazırlık yapılmalıdır ki, okuma bir ihtiyaç hâline gelmiş ve çocuklar isteyerek okumaya ve dinlemeye sevk edilmiş olsun.
- 3) Derse başlamadan önce gaye çocuklara bildirilmelidir.
- 4) Öğretmen veya çocuklardan birisi yüksek sesle okurken öteki çocukların okunan parçayı kendi kitaplarından izlemeleri doğru değildir. Çünkü öğrencilerin okunan parçayı bütün dikkatleriyle dinleyerek anlamaya ve güzel okumanın zevkine varmaya alışmaları gerekir.
- 5) Bir parça lüzumsuz yere tekrar tekrar okutturulmamalıdır. Çocuğu okumadan soğutan sebeplerden biri de bu gereksiz tekrarlardır.
- 6) Sınıfta okuma isteği çok olabilir. Böyle durumlarda gruplar oluşturulmalı; bir gruba okuttururken diğer grup dinler.
- 7) Öğrencilere bol okuma alıştırmaları yapılmalı kelimeleri hafızalarına yerleştirmeleri sağlanmalıdır.
- 8) Kelimeleri doğru, şivemize uygun, cümle düzenine ve anlam özelliğine dikkat ederek etkili okumak, sesli okumada ilk sınıflardan itibaren aranılacak şartlardır.
- 9) Sessiz okumaya, ilk sınıflardan başlamakla beraber, daha çok 3,4 ve 5. sınıflarda yer verilmelidir.
- 10) Okunacak parçanın mahiyet gerekliliğine göre okuma, mutlaka canlandırılmalı.
- 11) Kelime, fikir ve paragraf açıklamalarıyla düzeltmeler –zorunluluk olmadıkça- okuma sonuna bırakılmalı ve düzeltmeler ile açıklamalar, çeşitli vasıtalarla faydalanarak önce çocuklar tarafından yapılmalıdır.
- 12) Bir yazıda açıklanması gereken kelime sayısı çoksa, bunların hepsi birden ele alınıp okuma faaliyeti tatsız bir hâle getirilmemelidir.

13)Yeni ve bilinmeyen kelimeleri imkân varsa kendilerini göstererek, mümkün değilse resim ve şekillerini yaparak açıklamaya çalışmalıyız.

28. Okuma Dersini Takip mi Yoksa Dinlemek mi?⁹⁴

Yazar bu makalesinde, ilkokul öğrencilerinin okuma yeterliliğini olgunlaştırmaya başladıkları III. sınıftan itibaren okunan parçalarını kitaplardan gözle takip etmenin mi, yoksa kulaktan dinlemenin mi daha uygun ve faydalı olacağı konusunu ele almıştır. Yapılan araştırmalara ve okullarda yapılan denemelere göre, okuma dersi içinde ve işlemenin genel amaçları arasında, sınıftaki öğrenci kitlesinin okuyan öğrencinin okuduğu parçayı kitaplarına hiç bakmadan kulaktan dinlemeleri, gözle takip etmelerine göre anlama işlemine daha çok yararlı olmaktadır.

Yazar, makalesinde bununla ilgili bir de Kastamonu-Tosya Sakarya İlkokulu'nda yapılan deneme örneğini vermektedir.

Sonuç olarak dinleme yoluyla anlama ve anlatma randımanının gözle görülür bir derecede yükseldiğini yapılan denemelerde görmek mümkündür.

Makalelerini incelediğimiz, **Şerif Tekben** ve **Halil Korkmaz** da aynı görüştedir.

29. Alfabe Öğretiminde Çözümleme⁹⁵

Makalede, ilk okuma-yazma öğretiminde, cümlelerin kelimelere ayrılması, fişler üzerinde yapılacak çalışmalar, kelimelerin hecelere ayrılması, hece birleşimi (sentez) konuları ele alınmıştır.

30. Harflerin Kavratılması ve Cümlelere Geçiş⁹⁶

⁹⁴ Hüsamettin DALDAL, "Okuma Dersini Takip mi Yoksa Dinlemek mi?", *Eğitim Hareketleri*, C. 5, S. 71/72, (Kasım-Aralık 1960), s. 29-30.

⁹⁵ Güner DEMİRAY, "Alfabe Öğretiminde Çözümleme", *İlköğretim*, C. 31, S. 534, (Kasım 1965), s. 12-13,30.

⁹⁶ Güner DEMİRAY, "Harflerin Kavratılması ve Cümlelere Geçiş", *İlköğretim*, C. 31, S. 535, (Aralık 1985), s. 6-7.

Yazar, yazısında sınıf ortamı içerisinde okuma ve yazmayı nasıl öğrettiğini anlatıyor.

Önce hecelerin harflere ayrılması yani analiz çalışması yaptırıyor. Daha sonra harf birleşimi (sentez) çalışmasıyla okuma ve yazmayı öğrencilerine öğretiyor.

31. Öğrencilere İyi Bir Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazandırılabilir?⁹⁷

Yazar, okuma-yazma öğretiminde öğrenciye verilen cezanın olumsuz etki yaptığını cezanın her türlüünün çocuk ruhunu zedelediğini bildirmiştir.

Çocukların bugün ilk ve ileriki okullarda randımanlarının düşük olmasına en önemli âmil ve öğrenimlerinin ilk yıllarında iyi bir okuma, dinleme alışkanlığı ve tekniğini kazanmamış olmalarındandır. Yazar bu hususları şöyle sıralamıştır:

- 1) Önümüzdeki yazıyı süzmek veya seslendirmek okuma sayılamaz. Okuma eylemi karışık unsurlardan oluşur.
- 2) Çocuğun zihnen, bedenen ve sosyal bakımdan okumayı kavrayacak bir olgunluğa gelmesi okumayı öğrenmek ve iyi bir okuma alışkanlığı kazanma hususunda önemli âmillerden birini teşkil eder.
- 3) Yeni gelen bir çocuğun okula intibakı, okumayı kavrama ve okul başarısı üzerindeki ehemmiyetini de dikkate almalıyız.
- 4) Sınıfta ferdi farklar göz önüne alınarak seviyelerine göre iyi, orta ve yavaş öğrenenler grubuna ayrılmalı ve öğretmen tedrisatını buna göre ayarlamalıdır.
- 5) Öğrenciyi yıldırarak hareket ve teşebbüslerden kaçınmalıyız. Ona seviyesinin üstü ve iktidarının dışında çalışmayı icap ettiren ödevlerden sakınmalıdır.
- 6) Gözle görülüp elle tutulan neticelere dayanmayan takdir ve taltifin ve iyi çalışmalısın, dikkat et gibi kuru telkinin değeri yoktur. Fena alışkanlıkların

---

⁹⁷ Servet DEVELİOĞLU, “Öğrencilere İyi Bir Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazandırılabilir?”, *Eğitim Hareketleri*, C. 2, S. 24, (Aralık 1956), s. 33-35.

okuma ve anlama üzerindeki tesirini düşünerek bunlar üzerinde birer birer devamlı olarak durmalıyız.

- 7) Okumaya bizim dilimizde cümle metodu ile başlamak, hem dilimizin hem de o yaş çocuğunun psikolojik durumu gereğidir. Bir bütün olan ana dil dersi çeşitli cepheleri ile ve bol ders araçları temini ile çocukların ilgi ve arzularına dayanmalıdır.

32. Serbest Tahrir ve Çocuk Yazıları⁹⁸

Yazara göre, serbest yazma, çocukların içlerini dökmek isteyen meyillerinden doğar. Bu her insanın tabii bir ihtiyacıdır. Çocuklar samimî, tanıdıkları her çevrede içten konuşurlar. Bütün işleri açıktır. Fakat sınıf denen sun'î, sıkıcı, resmî bir çevre içinde hususî müşahade ve yaşamalar anlatılmaz. Böyle bir ihtiyaç doğmadığı gibi doğsa da yaşayamaz. O hâlde yazmanın samimî bir iç ifadesi olmasını istiyorsak, önce sınıf havasını değiştirmek gerekir. Bu çevreyi sağladığımız zaman, çocukların nakle başladıkları yaşamalar sürekli devam edecektir. Böyle olunca konu vermeye gerek kalmaz.

Serbest yazmada konu seçimi çocukları büsbütün kendi hallerine bırakmak şeklinde olmamalıdır. Konu verilmez, doğar.

Yazar makalesinde yukarıda söylediklerini aydınlatmak için dördüncü sınıfta yazdırılmış, yaşanmış bir konu üzerinde yazma örnekleri veriyor. Sonra da şunları belirtiyor:

“Serbest yazmada öğretmen, öğrenciyi kafasındaki cümleyi teşkil etmeye götürmez. Öğrencinin dediğine, yazdığına daha iyi bir şekil vermesi için onu düşündürür. Serbest yazmada plân, çocuklar istedikleri anda yapılır. Daima çocuklar ihtiyaç duydukları taktirde, bilhassa büyük sınıflarda yazacaklarının plânını düşünebilir veya yazabilirler.

Yazma derslerinde güzel yazı ve imlâ meselesi düşünmeye değer bir olaydır. Yazdığı olayın sürükleyen çekiciliğine kapılan çocuk bir yazı ile imlâ hatalarıyla dolu bir yazma ödevi ortaya koyacaktır. Böyle durumlarda bu yanlışlıklar imlâ dersinde düzeltilmelidir.”⁹⁹

⁹⁸ Orhan DİKMEN, “Serbest Tahrir ve Çocuk Yazıları”, *İlköğretim*, C. 3, S. 49, (Nisan 1940), s. 492-493.

33. İlk Okuma-Yazma Öğretimi¹⁰⁰

Yazar, okuma-yazma öğretimindeki olumsuzlukları, okuldan gelen nedenler, öğretmenlerin metot anlayışı ve uygulamasından gelen nedenler, öğrenci durumu ve fiziki yapısından gelen nedenler, aileden gelen nedenler başlıkları altında yazısında vermiştir.

Yazar, eğitim ve öğretimde etkili olacak nedenleri belirttikten sonra, okulun vereceği eğitim ve öğretimin nasıl olması gerektiği üzerinde durmuştur:

Çocuğun yaşadığı konuları işlemesi, toptan kavrama ve görme özelliğine uygun olması, anlayarak okumayı sağlaması, sözlü ve yazılı anlatımın gelişmesi, basit imlâ kurallarını öğrenmesi bakımından tümce metodunun kullanılması başarıya daha çabuk ulaşmamızı sağlayacaktır. Tümce metodunda süre ayarlaması şöyle verilmektedir:

- 1) Hazırlık Devresi: İlk iki-üç hafta.
- 2) Tümce Devresi: İlk üç haftadan sonra başlar dört ay sürer.
- 3) Sözcük Devresi: İkinci ay başlar dördüncü ayın sonuna dek sürer.
- 4) Hece Devresi: Üçüncü ayda başlar bir ay sürer.
- 5) Harf Devresi: Beşinci ayda başlar bir ay sürer.

Yazara göre, bu devrelerin kesin çizgilerle birbirinden ayrılması mümkün değildir. Hatta bu geçişlerde metotçular değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Fakat uygulamalardan yararlanarak çıkan sonuç budur. Bu devreleri jilette keser gibi birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bu devreler iç içe geçmiş durumdadır. Yapılacak en önemli iş, tümceyi olsun sözcük veya diğerlerini, çocuğun iyice kavradığına, benimsediğine inanmadan bir sonraki devreye geçmemektir.

Makalenin kalan kısmında devreler teker teker ele alınmış ve kısaca incelenmiştir.

---

⁹⁹ DİKMEN, a.g.e., s. 493.

34. İlk Okuma ve Yazma Öğretimi¹⁰¹

Cavit Binbaşıoğlu'nun *Çağdaş Eğitim Dergisi*'nde Ocak 1995'te yayımladığı makalesindeki bazı görüşlere katılmayan yazar. Bu makalesinde ilk okuma ve yazma öğretiminde **Cavit Binbaşıoğlu**'na katılmadığı noktaları açıklayıp tartışmaya farklı bir boyut getiriyor.

Yazar, yazısına, kendisince şöyle bir tespit ile başlıyor:

“Türkiye, içine kapalı bir ülke durumundadır. Aslında politize olmak bakımından Türkiye'nin taşrası taşra olmamaktan çıkmıştır. Fakat dünya ile ilişkiler, dünyadan haberdar olma bakımından Türkiye tümüyle, dünyanın taşrası haline gelmiştir. Bu kadar ülke dolaştım, Türkiye kadar dünyadan kopuk bir ülkeye rastlamadım. İletişim çağında içe kapalı eğitim ve kültür politikası yürütmek olanağı kalmamıştır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerde olduğu gibi, dil ve eğitim bilimleri alanlarında yapılan gelişmeler pek izlenilmiyor. İzleyenler de işlerine geldikleri gibi kullanıp dışarıya öyle yansıtıyorlar. Dünyadaki gelişmelerden habersiz oldukları gibi, yurt dışında Türk uzmanların ve eğitimcilerin yaptıkları çalışmalardan da uzaktır.”¹⁰²

Bu tespitten sonra yazar **Cavit Binbaşıoğlu**'nun belirttiği gibi ilk okuma-yazma öğretiminde iki önemli yöntemin varlığına katılmıyor ve dünyada beş yöntemin uygulandığını belirtip en yaygın uygulanan yöntemin de *yapısal yöntem* olduğunu belirtiyor. Daha sonra yazar bu yöntemleri açıklıyor.

Yazar ilk okuma ve yazma öğretimi konusunda iki farklı yaklaşım olduğunu yazıyor. Bunun biri, ilk okuma ve yazmayı teknik bir beceri olarak alan görüş diğeri de iletişim sağlayıcı bir beceri olarak kabul edilen görüştür.

Yazar, **Bekir Cebeci**'nin hazırladığı “*Benim Dilim, Öğretmen Kılavuzu*”nda yer alan okuma-yazma öğretme yöntemleri ile ilgili bölümü yazısına aynen almıştır.

¹⁰⁰ Tahsin DOĞAN, “İlk Okuma-Yazma Öğretimi”, *Ayko Eğitim Bilim Dergisi*, C. 1, S. 2, (Eylül 1982), s. 78-84.

¹⁰¹ Cezmi DOĞANER, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimi”, *Öğretmen Dünyası*, C. 16, S. 190, (Ekim 1995), s. 11-18.

¹⁰² DOĞANER, a.g.e., s. 11.

Ayrıca, **Cavit Binbaşoğlu**, *Öğretmen Dünyası*, C. 16, S. 192, Aralık 1995 tarihli yazısında bu makaleye cevap vermiştir.

35. Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Becerileri, İlgileri, Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları¹⁰³

Bu araştırma yazarın da belirttiği gibi, ilkokul, lise ve üniversite öğrencileri ile kütüphaneciler ve öğretmenler üzerinde yürütülen geniş kapsamlı bir araştırmanın bir bölümü ile ilgilidir. Burada, söz konusu araştırmanın lise ve üniversite öğrencileri ile ilgili bazı bulguları ele alınmaktadır. Bu bulgular, 324 lise ve 284 üniversite öğrencisinden elde edilen verilere dayanmaktadır. Deneklerin tümüne “**Okuma Alışkanlıkları Anketi Yetişkinler Formu**”, bir kısmına ise “**Okuma Becerisi Testi ve Okuma İlgisi Ölçeği, Kütüphane Kullanma Anketi**” uygulanmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilmiş olan bu ölçme araçlarıyla, deneklerin okuma becerileri, ilgileri, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları ölçülmüş, söz konusu bu ölçümler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Araştırmanın sonucuna göre, lise ve üniversite öğrencilerinin okuma hızları düşüktür. Bulgulara bakıldığında, öğrencilerin kendilerine verilen bir metni hem yavaş okudukları, hem de bir okuyuşta yeterince anlayamadıkları görülmektedir. Okuma becerisine öğrenciler yeteri kadar sahip değildir.

Araştırmanın başka bir bulgusuna göre Türk öğrenciler batı ülkelerindeki öğrencilere göre daha az sayıda kitap okumaktadırlar.

Araştırmada ortaya çıkan diğer bir sonuç ise kütüphane kullanımına ilişkindir. Öğrenciler kütüphaneden nasıl yararlanacaklarını yeterince bilmemektedir.

---

¹⁰³ Üstün DÖKMEN, “Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Becerileri, İlgileri, Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 2, (1990), s. 395-417.

Kütüphanedeki çeşitli kaynakları kullanmak yerine kendi ders notlarını çalışmayı tercih etmekte, yani kütüphaneyi okuma salonu olarak kullanmaktadır.

36. Bir İlk Okuma ve Yazma Dersi¹⁰⁴

Yazıda çeşitli oyunlarla çocuklara ilk okuma ve yazma öğretiminin nasıl yapıldığı anlatılıyor. Bu oyunlar sınıf ortamı içerisinde oynanıyor.

37. Sınıfta Sesli Okuma¹⁰⁵

Makalede sınıfta, seçilen parçaların nasıl okunması gerektiği anlatılıyor. Yazara göre, bir parça ele alındı mı, onu önceden yüksek sesle okumak gerekir. Ele aldığı parça üzerinde, öğrencilere fikir vermeden önce yazar ve yazarın eserleri hakkında bilgi verilmesini makale yazarları uygun bulmuyorlar.

Ders işlemede yazarlar önce iş, sonra açıklama prensibine uyulması gerektiğini belirtiyorlar. Parçayı önce öğrencilere okutturmak doğru değildir. Parça, örnek okuma açısından öğretmen tarafından yapılmalı ve okumadan önce açıklama yapılmamalı. Bu çeşit okuma, çocuklara toplu bir görüş sağladığı için faydalıdır. Eğer parça ilk alâkayı sağlayamazsa öğrenciler öğretmenin sonradan yapacağı açıklamalarına kulak tıkayacaklar ve konu ile ilgilenmeyeceklerdir. Öğretmenin okumasıyla öğrenci güzel ve âhenkli bir okuma örneği de görmüş olacaktır.

Bununla beraber, öğretmen, okuduğuna itimat ettiği ve sınıf seviyesinden üstün şahsiyetli öğrencilerine bu işi evvelden de yaptırabilir. Fakat çocuğun okuyuşuna evvelden nezaret etmiş olması ve onun hazırlığını kontrolden geçirmiş bulunması şarttır.

---

¹⁰⁴ Refik DURLU, “Bir İlk Okuma ve Yazma Dersi”, *İlköğretim*, C. 2, S. 25, (İkinci Teşrin 1939), s. 108-109.

¹⁰⁵ B.DÜRDER; H. EDİSKUN, “Sınıfta Sesli Okuma”, *Pınar Dergisi*, C. 1, S. 2, (Nisan 1960), s. 9-10.

38. Okuduğunu Anlama Düzeyinin ve Öğrenme İçin Harcanan Zamanın Bilişsel Öğrenme Düzeyine Etkisi¹⁰⁶

Yazı, okuduğunu anlama düzeyi ile öğrenme için harcanan zamanın bilişsel öğrenme düzeyine etkisinin incelendiği bir araştırmadır.

Yazar, bu araştırmada elde ettiği bulgulara dayalı olarak şu önerileri sunmaktadır:

- 1) Okullarda öğrencilerin okuduğunu anlama güçlerinin artırılması konusunda erken ve etkili çabalar gösterilmesi öğrencilerin başarılarını büyük ölçüde değiştirebilecektir.
- 2) Okullarımızda öğrencilere, öğrenmeleri için yeterli zamanın verilmesine özen gösterilmesi, öğrencilerin öğrenmelerine önemli katkılar getirebilecektir.
- 3) Okullarda özellikle bilgi üstü düzeyde öğrenmeler isteniyorsa, okuduğunu anlama ve öğrenme zamanı ile ilgili koşulların birlikte gerçekleştirilmesi zorunluluğuna özen gösterilmelidir.
- 4) Okullarımızda her derse ve bu derslerin her ünitesine harcanacak zamanı; o dersin, o ünitenin hedeflerine göre saptanması hedeflerin gerçekleşmesinde önemli katkılarda bulunabilecektir.

39. Tahrir Dair¹⁰⁷

Makalede, ilkokulun her kademesinde öğrencinin okumada elde ettiği başarı ve gelişmeyi yazmada kaydedemediği belirtilmiştir.

Yazar, yazmada öğrencilerimizi başarısızlığa götüren sebepleri ve bunları bertaraf edecek yolları şöyle açıklıyor:

---

¹⁰⁶ Vildan EGELİOĞLU, “Okuduğunu Anlama Düzeyinin ve Öğrenme İçin Harcanan Zamanın Bilişsel Öğrenme Düzeyine Etkisi”, *Eğitim ve Bilim*, C. 16, S. 83, (Ocak 1992), s. 32-38.

¹⁰⁷ Hüsameddin ERDEM, “Tahrir Dair”, *Yeni Okul*, C. 3, S. 32, (1954), s. 24-26.

Çocuklar her gün okulda, evde ve sokakta kendilerine tahrir dersi saatlerinde yazmaları için verdiğimiz konulardan daha canlı ve daha çekici olanlarına rastlar. Böyle olayları şuurlu bir şekilde görmeleri ve yazmaları hususunda kendilerini yetiştirenlerden bir şey öğrenmedikleri ve teşvik görmedikleri için bunlar ya hiç dikkatlerini çekmez, yahut hafif bir iz bırakmaktan ileri geçmez.

Onları her günkü yaşayışlarında tesadüf ettikleri böyle canlı olayları görüp etraflıca gözden geçirilebilecek şekilde yetiştirmek ve gördüklerini sık sık yazmaya teşvik etmek suretiyle aksamalar telâfi edilebilir.

Çocukların, yapacakları gezilerde rastlanacak hoş olayları kaleme almaları sağlanabilir. Yazılar öğretmen tarafından düzeltilmelidir. Bu çok zaman alırsa, düzeltme öğrencilere yaptırılabilir.

Yalnız çocukların böyle kendi kendilerine düzelttikleri yazıları fırsat düştükçe tahrir derslerinde bir kere okutmak ve bir sınıf konuşması ile tenkit ettirmek faydalı olmaktadır.

40. Dil Öğretiminde Temel Sıra, Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma¹⁰⁸

Yazar, bu makalede dil öğretiminde temel sırayı çizmiş ve bunları tartışmıştır. Yazara göre, dil öğretiminde bilimsel bir şekilde geçerli olan önce dinleme ardından da konuşmadır. Daha sonra okuma, en son olarak ise dilin yazılışı gelmektedir. Çocuğun ana dilini öğrenirken izlediği sıra da budur. Önce işitme, sonra konuşma; ancak anlama ve konuşmada belirli bir alışkanlık kazandıktan sonra çocuk okuma ve yazma öğrenir. Fakat yetişkinlere dil öğretmede kullanılan geleneksel metotların pek çoğu bu yöntemi hemen hemen tam tersine çevirmiştir. Önce okuma ile yazma gelmektedir. Kişinin okuma ve yazma bilgisi edindiği kabul edildikten sonra sınıflarda karşılıklı konuşma derslerine geçilir.

---

¹⁰⁸ A. Nida EUGENE, "Dil Öğretiminde Temel Sıra, Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma", Çeviren: Dilek Yüksel, *Batı Eğitim Kurumları Dergisi*, C. 1, S. 6, (Eylül 1973), s. 5-7.

Bizim asıl güçlüğümüz dil çalışmasını yanlış yönden ele almamızdır. Bizler yüzme hakkında kitaplar okuyarak yüzme öğrenilebileceğini zanneden bir kimseye benzemekteyiz. Gerçekte ise bir şeyi yaparak öğreniriz. Dilbilgisi kuralları dilin derinliklerine indiğimizde ve bir yardıma gerek duyduğumuzda değerlidir. Kitaplar okunarak hiçbir zaman yüzücü olunmayacağı gibi, kuralları öğrenerek de asla dilci olunmaz.

Dil öğretiminde sıra, *dinleme, konuşma, okuma, ve yazma*dır.

İşitme duyusu üzerinde durmak hafıza ile ilgili bütün öbür etkenleri bir kenara bırakmak anlamına gelmez. İfadeleri dinlememiz (duyma işlemi), dinlediklerimizi yazmamız (motor hareketi), okumamız (görme işlemi) ve bunları defalarca telâffuz etmemiz (tekrarlı motor hareketi) gerekmektedir. Kişi işitmeye dayalı olarak belleğini devamlı surette kuvvetlendirmeye çalışmalıdır. *Kulak hafızası* dil öğretiminde üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

41. Okuma İlgileri Güdüsü ve Alışkanlığını Geliştirme¹⁰⁹

Makalede, okumanın önemi ve okumanın aşamaları verildikten sonra, okuma alışkanlığı geliştirecek ebeveyn ve öğretmenlere düşen görevler verilmiştir. Bunlar:

- Alışkanlıkların düzenli faaliyetlerle oluşturulabileceğinin farkında olunmalıdır.
- Ebeveynler çocuklarına sık sık hikâyeler anlatmalı, okumalıdır.
- Ebeveyn ve öğretmenler çocukların baskın olan dürtü ve ilgilerini keşfetmeye çalışmalıdır.
- Okumayı örgütlemekten ziyade davranışlar sergilenmelidir. Ebeveyn ve öğretmenler ellerindeki kitapla model oluşturmalıdır.
- Değişik türde kitaplarla tanışma ve elde etme şansı tanınmalıdır.

¹⁰⁹ İsfendiyar EVCİLİOĞLU, “Okuma İlgileri Güdüsü ve Alışkanlığını Geliştirme”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 216, (Aralık 1995), s. 42-43.

- Sessiz okuma hızının sesli okumada, fazla olması yolunda alıştırmalara yer verilmelidir.
- Birden fazla kaynağı gerçekleştirecek araştırma ödevleri vererek daha çok kitapla tanışma fırsatı sağlanmalıdır.
- Çocukların düzeylerine uygun yeni çıkan kitaplar, her fırsattan yararlanarak tanıtılmalıdır.
- Çocukların kitap seçmeleri konusunda yardımcı olunmalıdır.
- Öğrencilere okudukları kitapları sınıf önünde anlatma fırsatı verilmelidir.
- Öğretmen, kitaplara ilişkin tartışmalar açmalıdır.
- Kitabın iyi bir hediye olacağı fikri güçlendirilmelidir.
- Serbest zaman uğraşlarından birinin de kitap okuma olduğu fikri hatırlatılmalıdır.
- Kitap kulübü kurmaları ya da bir kitap kulübüne üye olmalarına rehberlik edilmelidir.
- Kardeş okul, kardeş sınıf seçerek bu okul ve sınıflar arasında kitap değişimi sağlanmalıdır.
- Bireysel veya sınıfça çeşitli çocuk dergilerine abone olmalarına yardımcı olunmalıdır.
- Sınıf kitaplığındaki kitapların ne kadarının hangi öğrencilerle okunduğunu anlamak için testler hazırlanmalıdır.
- İlköğretim okullarının 6, 7 ve 8. sınıflarında da sınıf kitaplıkları oluşturulmalıdır.
- **“Okuma Alışkanlığı Kazandırma Kolu”** kurulmalı ve işlerlik kazandırılmalıdır.
- İlköğretimin ilk beş yılında okutulan Çevre, Sağlık, Trafik ve Okuma dersinin içindeki okuma boyutu Türkçe müfredatına ayrılmalı, ayda bir gelen bu saatler okuma alışkanlığını geliştirme yolundaki çabalar için fırsat olarak değerlendirilmelidir.

42. Çocuklarımız Niçin Güzel Yazıp Çabuk Okuyamıyorlar?¹¹⁰

Yazar, üniversitede okuyan gençlerin imtihan kâğıtlarındaki yazıların iyi olmadığını, okuma ve yazdıklarının hocalar tarafından tenkit edildiğini belirttikten sonra bunun nedenini soruyor. Bunun nedenini bulmak için yazara göre, altı yaşında okula giren çocukların tâbi tutulduğu işleri takip etmek lâzımdır. Bu iş, **büyük temel, küçük temel, bitişik, dik, eğik, matbaa** denen ve hepsi 203'ü bulan harflerin öğretilmesinden ibarettir. Çocuk birinci ve ikinci sınıflarda bunları öğrenmek zorundadır. Öğrenci bütün bunları öğrenirken hayatı boyu kullanacağı yazı şekline az zaman ayrılmaktadır; daha önceki öğrendiği yazı şekli alışkanlık hâline gelmiş olabilir. Onun için birinci sınıftan itibaren çocukların önüne matbaa ve el yazısı kalıbı koymak yeterlidir.

43. Okuyup Yazma İçin Tatbik Edilen Metotlar¹¹¹

Makalede *Unesco*'nun okuma-yazma eğitimi ile ilgili yaptığı çalışmalar anlatılmaktadır. Yazıda, *Unesco*'nun okuma-yazma ile ilgili tavsiyeleri şu şekilde veriliyor:

- a) Seçkin olmalıdır, bu tecrübenin başarı ümidinin fazla olacağı düşünülen bir coğrafi mıntıkada yapılması, muayyen ehemmiyetli bir insan grubuna tahsis edilmesi lazımdır.
- b) Teksifi olmalıdır. Eğitim çabası yalnız okuma yazma ve hesabın bilimlerine münhasır kalmamalıdır, fakat yetişkini, gazeteleri okuma ve kütüphanelerdeki kitaplardan faydalanacak bilgi seviyesine ulaştırmalıdır.
- c) **Fonksiyonel** olmalıdır. Bundan kastedilen mana şudur: Okuyup-yazmayı öğrenmiş olan erkek veya kadın, bu bilgisinden toplumdaki ödevini yerine getirirken faydalanmalıdır. Okuyup-yazma, ona, aile babası veya anası ise, vatandaş veya işçi ise, bu işlerin ifasında yardımcı olmalıdır.

¹¹⁰ Fahri FINDIKLIOĞLU, "Çocuklarımız Niçin Güzel Yazıp Çabuk Okuyamıyorlar?", *Bilgi Dergisi*, C. 14, S. 157-159, (Haziran 1960), s. 4-5.

¹¹¹ Pierre FOURRE, "Okuyup Yazma İçin Tatbik Edilen Metotlar", *Kalkınma Dünyası*, C. 1, S. 5, (Haziran 1966), s. 10-11.

Buradan anlaşılıyor ki okuyup-yazma öğrenmiş olmak sonuç olmamakla kalmıyor, yeni sorunlara da yol açıyor.

Yazara göre, okuyup-yazma bir memleketin ekonomik gelişme projesinin ayrılmış bir parçası olmalıdır. Okuyup-yazma, diğer zaruri yatırımlar gibi “entelektüel yatırım” olarak kabul edilmelidir. Bunlar Türkiye’de kolay tatbik edilebilir. Türkiye’de iki olay okuyup-yazma gayretini kolaylaştırıyor; birincisi, okuma mekanizmasını elde etmek için sorunu basitleştirmiş olan Atatürk’ün yapmış olduğu harf inkılâbıdır, ikincisi, çocukların okula kavuşmaları hususunda beş senelik plânın öngördüğü çabadır, buna göre 1972 yılında her çocuk okula gidebilecektir.

44. Çocukların Okumaya Hazırlık Derecesini Ölçme¹¹²

Yazara göre, okula yeni gelen çocuğu, gücünün üstünde bir zorluğa itmemek gerekir. Çocuğun da okumaya hazır olabilmesi için şu özelliklere sahip olması gerekmektedir:

- 1) İyi görmelidir.
- 2) İyi işitmelidir.
- 3) Doğru olarak sözleri söyleyebilmelidir.
- 4) Yaşına göre sosyal bir gelişmeye sahip olmalıdır.
- 5) Yaşına göre zihnî gelişmeye sahip olmalıdır.
- 6) Kolaylıkla konuşma bakımından bazı yetenekler elde etmiş olmalıdır.
- 7) Tabiat ve insanlarla ilgili, kişisel temaslarla tecrübe kazanmış olmalıdır.
- 8) Okumayı öğrenmeye istekli olmalıdır.
- 9) Okumanın anlam ifade eden ve anlaşılması gereken bir işlem olduğunu bilmelidir.

Bununla birlikte, öğrenciler arasında bireysel farklılıklar vardır. Bunun için yukarıda aranan şartlara ilave olarak çocuk;

---

¹¹² Yaşar GÖKER, “Çocukların Okumaya Hazırlık Derecesini Ölçme”, *İlköğretim*, C. 31, S. 536, (Ocak 1966), s. 20-21.

- 1) İlk okuma dersinde kullanılan, bütün kelimeleri ve derse bağlı bütün araştırmaları yapabilecek gerekli kelime hazinesine sahip olmalıdır.
- 2) Fikrini açıkça anlatabilecek, basit bir hikâyeyi anlayabilecek ve gördüğünü ya da duyduğunu açıklayabilecek hâlde olmalıdır.
- 3) Sorulara cevap vermek, seçme yapmak ve basit meseleleri çözmek için edindiği tecrübelerden faydalanabilmelidir.
- 4) Önemli olayları tespit edip, onları hatırlayacak şekilde dikkatle belleğinde tutmalı ve dinleyebilmelidir.
- 5) Bir kelimeyi, diğerinden ayırabilmek için onun şekil ve seslerini gereken kesinlikte tanıyabilmelidir.
- 6) Toplu faaliyetlere memnuniyetle katılmalı, sosyal ve duygusal alanda belirli bir gelişme derecesine ulaşmış olmalıdır.
- 7) Verilen talimata uyabilmelidir.
- 8) Beslenme ve sağlık durumu elverişli olmalıdır.

Makalenin kalan kısmında, **Emine Özgür**'ün "**Cümle Metodunu Niçin ve Nasıl Uyguladım?**" isimli kitabından; "Görsel Dikkat Egzersizleri" bölümü verilmiş ve değerlendirilmiştir.

45. Çocuğa Okuma İtiyadı Kazandırmak¹¹³

Yazara göre, okumayı alışkanlık hâline getirmek, bu günkü okulun ve eğitimin başlıca gayesidir. Bütün öğrenim ve eğitim vasıtaları bu gayenin gerçekleşmesine çalışmaktadır. Bugün açık olarak görülmüştür ki, bir insanın kültür ve bilgi seviyesini sadece gördüğü öğrenim derecesiyle değil, hayatta okuldan sonra, okuduğu kitapların sayısı ile ölçmek mümkündür. Zira hayatta, yani bir iş, meslek adamı olarak yapılan okuma, hayat için okumadır.

---

¹¹³ Enver Naci GÖKŞEN, "Çocuğa Okuma İtiyadı Kazandırmak", *İlköğretim*, C. 22, S. 413, (Aralık 1956), s. 6-7.

Okuma alışkanlığı alan bir çocuk ise süratli okuma yeteneği kazanarak kolaylıkla yeni bilgiler edinmenin, anlamının, hissetmenin zevkini tadacak; okurken sıkılmayacaktır.

Makalede okuma çeşitleri üçe ayrılmıştır. Bunlar:

- 1) **Etüt için okumak:** İlmî bir inceleme ve araştırma yapmak, ders hazırlamak gibi çalışmalar demektir.
- 2) **Zevk için okumak:** Buna “serbest okuma” da denir. Zevk için, uygun gelen eserleri hiçbir zorlamaya tâbi olmadan okumaktır.
- 3) **Rastgele okumak:** Tesadüflere bağlı, plânsız, vakit geçirmek maksadıyla yapılan bir okumadır. Bu böyle olmakla birlikte yazar, aslında okumayı ikiye ayırmaktadır: 1) *Etüt için okuma*, 2) *Serbest okuma*. Makalede daha sonra okuma itiyadının vasıtaları verilmiştir.

Yazara göre, okuma alışkanlığı okul, aile ve toplum işbirliği ile kolayca verilebilir, şöyle ki;

- 1) Evlerde toplu dinlemenin yerleşmesiyle,
- 2) Yardımcı ve serbest okumalara karşı bazı ailelerde hâlâ rastlanan karşı koyma, geliştirici okumayı, okuma alışkanlığının kökleşmesini baltalayan bir belirtidir. Bu gibi aileleri mümkün olduğu kadar aydınlatmak gerektir.
- 3) Çocuğu, okul, sınıf ve genel çocuk kitaplarından geniş ölçüde faydalanmaya sevkemelidir.

Makalenin sonunda, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmen ve okula düşen ödevler verilmiştir.

46. Kompozisyonda Plân¹¹⁴

---

¹¹⁴ Enver Naci GÖKŞEN, “Kompozisyonda Plân”, *Okul ve Öğretmen*, S. 10, (Mart 1964), s. 12-14.

Makalede, öğrencilerin ve amatörlerin yazı yazarken en çok zorluk çektikleri, yakındıkları nokta yazıda başlama ve bitirme bölümleri olduğu bildirilmekte ve kompozisyonda plânın nasıl yapılması gerektiği anlatılmaktadır. Son olarak da okuma konusunu ele alan bir plân örneği verilmektedir.

47. Öğrencilerimize Devamlı Okuma Alışkanlığını Kazandıralım¹¹⁵

Yazar, okuma öğretiminin çeşitli meseleleri üzerinde durduktan sonra, okuma alışkanlığını kazandırmaya yarayacak yolları açıklamaya çalışmıştır. Yazara göre bunlar:

- a) Devamlı okuma alışkanlığını kazandırmada hareket noktası, çocuğa okumaktan zevk aldirmek, okuduğundan haz duymanın sırrının vermeye çalışmak olmalıdır. Bunun için;
  - 1) Hangi sınıfta olursa olsun seçilecek metinler, çocukların seviyesinde, onlarda ilgi uyandırıcı, onların çeşitli gelişim basamaklarındaki ruhî ihtiyaçlarına karşılık teşkil edici nitelikte olmalıdır. Çok güzel ve değerli olan, fakat anlaşılmayan bir yazıdan zevk almak bahis konusu olamaz.
  - 2) Okunan parça üzerindeki tahlil ve tenkitlerle açıklamalar, can sıkıcı olmamalıdır. Manası açık olan bir cümleyi didikleme, üçüncü-beşinci derecedeki her fikir üzerinde ayrı ayrı durmak, hemen her parçada arkası gelmez sorular sıralamak, okumadaki zevki yok eder.
  - 3) Cümlelerin kuruluşu, ses öğeleri bakımından sesli okumaya elverişli olmayan, edebî bir değer taşımayan parçalar, sessiz okunmalıdır. Keza iyi sesli okuyucu olmadıkça sessiz okuma tercih edilmelidir.
  - 4) Aynı parçayı tekrar tekrar ve maksatsız okutmak veya anlattırmak da zevki öldürür.
  - 5) Okuma hızı çok ağır veya lüzumundan fazla olursa, tabiatıyla haz duymaz. Kaldı ki hızın, normalin üstünde veya altında olması, anlamayı da güçleştirir.

---

¹¹⁵ Hikmet GÖKTAN, “Öğrencilerimize Devamlı Okuma Alışkanlığını Kazandıralım”, *Yeni Okul*, S. B 20, (Kasım 1952), s. 11-15.

- 6) Anlamayı ve makbul bir hızı sağlayıcı alıştırmalar sırasında da estetik zevk duyurma işi ihmal edilmemelidir.
- 7) Öğretmen kendi zevkini ölçü olarak kullanmamalı, hele zevk konusunda baskılar yapmaktan kesin olarak sakınmalıdır.
- 8) Çocukların ellerine verilecek kitaplar, onların zevklerini geliştirici, inceltici edebî bir değer taşımalıdır.
- b) Okumaya karşı istek uyandıracak yollardan biri de çocuklara, karşılaştıkları bir müşkülü bizzat kendilerinin arayıp bulacakları bir yazı ve kitabı okumak suretiyle halledecek fırsatı vermektir.
- c) Devamlı okuma alışkanlığının teşekkülünde, okumadan zevk almak, başlangıçta istek mevcut olmadığı hâlde de aynı hareketlerin tekrarı, alışkanlığın kurulmasına ve dolayısıyla arzunun doğmasına etmen olabilir.
- d) Çocukların hoşlanacakları güzel masal ve hikâye kitapları seçip evde okumak üzere vermek de, onların okuma alışkanlığı edinmelerine hizmet eder. Bu işte de ilgiden faydalanılabilir.
- e) Çocukların tarih, coğrafya ve diğer ders kitaplarını evlerinde okumalarının, devamlı okuma alışkanlığını kazanmalarında tesirli olmaz.
- f) Okul ve sınıf kitaplıkları kurulmalıdır.
- g) Öğretmenin rehberliği ve zorlamasıyla okutulanlardan başka çocuklar da kendiliklerinden kitaplar bularak okurlar. Böyle durumda ebeveynler çocuğu tenkit etmemelidir.
- h) Öğretmenin durumları elverişli olan öğrencileri muhtelif gazete ve dergilere abone olmaya ve abone oldukları dergileri koleksiyon halinde toplamaya teşvik etmesi gerekir. Böylece çocuğa kitaplık kurma terbiyesi verilmiş olur.

48. Okuma-Yazma Öğretiminde Yöntemler¹¹⁶

Yazar, makalesinde okuma ve yazma alanında yapılmış bilimsel araştırmamızın çok olmadığını, bu alanlara yaklaşımımızın batıdan yapılan çevirilere, bir takım sayılıtlara dayandığını belirtiyor.

Yazara göre, okuma-yazma öğretiminde tarihsel süreç içinde birbirine seçenek olarak geliştirilen yöntemler uzun bir uygulamadan geçmiş, hatalı yönleri ortaya konmuştur. Bu yöntemlerden biri de “**Harf (Alfabe) Yöntemi**”dir. Bu yöntem ülkemizde uzun yıllar kullanılmış bir yöntemdir. Kur’an öğretiminde halen kullanılmaktadır. Bu yöntemin ilkesi şudur: Kelimeleri okumak için önce harfleri öğrenmek gerekir. “SAZ” kelimesini öğrenmek için, “S,A,Z” harfleri uzun tekrarlar sonucu öğrenciyi belletilir. Sessiz harfle sesli harf çatılarak okutulur.

Öğrenci bu yöntemle okuma-yazmayı bir çok alıştırmalar yaptıktan sonra öğreniyordu. Bu yöntemin sakatlığını Almanya’da ilk defa **Luther**’in muasırlarından **Valentin Ickelsamer** göstermiştir. Bu kişi çocuklara harflerin adlarını öğretmektense, seslerini söylemekle yetinilmesini ileri sürmüştür. **Ickelsamer**, her harfle, bunun baş harfini teşkil ettiği bir kelimenin resmi arasında çağrışım sağlamasını istemiştir. Örneğin “y” harfi için “yüzük”ten yararlanılmalıdır, demektedir.

49. Çeşitli Ülkelerin Okuma-Yazma Kampanyalarında Görevlendirilen Halk Eğitimcileri ve Yetiştirilmeleri¹¹⁷

Yazara göre, okuma-yazma programının başarısı programı yürütebilecek halk eğitimiyle okuma-yazma konusunda yetişmiş yeterli sayıdaki öğretmenlerin istihdam edilmesine bağlıdır. Okumaz-yazmaz oranının yüksek olduğu ülkelerde karşılaşılan istihdam güçlükleri bir yana, kurslarda görevlendirilecek öğretmenleri özenle seçmek gerekir. Aksi hâlde gerekli, özelliklere sahip olmayabilirler. Diğer taraftan, kurslarda sadece ilkökul öğretmenleri değil, öğretmen düzeyinde yetişmiş kişiler de görevlendirilebilir.

---

¹¹⁶ Hasan GÜLERYÜZ, “Okuma-Yazma Öğretiminde Yöntemler”, *Öğretmen Dünyası*, C. 10, S. 120, (Aralık 1989), s. 15.

¹¹⁷ Firdevs GÜNEŞ, “Çeşitli Ülkelerin Okuma-Yazma Kampanyalarında Görevlendirilen Halk Eğitimcileri ve Yetiştirilmeleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 2, (1989), s. 565-599.

Makalede, çeşitli ülkelerin okuma-yazma kampanyalarında görevlendirilen halk eğitimcileri şöyle sıralanmıştır:

- 1) Tam zamanlı halk eğitimcileri.
- 2) İlkokul öğretmenleri.
- 3) Ortaokul öğretmenleri.
- 4) Halkla ilişkisi bulunan kurumların görevlileri.
- 5) Okuma-yazma bilen halk.
- 6) Okuma-yazmayı yeni öğrenenler.
- 7) Lise ve üniversite öğrencileri.
- 8) Gönüllü dernek üyeleri.

Makalenin sonunda da yukarıda sıralanılan halk eğitimcilerinin yetiştirilmelerinin nasıl yapıldığı açıklanmıştır.

50. Yeni Okur-Yazarlara Yönelik Materyaller¹¹⁸

Makalede, etkili ve dikkat çekici olması, yönüyle yeni okur-yazarlara yönelik materyallerin taşınması gereken özellikler, materyal üretmek ve seçmek için gerekli bilgiler, materyal hazırlamada konu ve tür seçimi, materyallerin dağıtımı, kullanılması ve değerlendirilmesi gibi konular ele alınmıştır.

Yazara göre, okuma yazması sınırlı olan kişilere yeterli materyal verilmedikçe, kısa zamanda okumaz-yazmaz olmaktadır. Bu nedenle, yeni okur-yazarlara öğrendiklerinin unutmamaları için özel olarak hazırlanmış materyaller verilmelidir. Materyalleri üretirken de hedef grubun iyi belirlenmesi özelliklerinin iyi tanınması, kullanılacak yöntem ile materyal türünün özenle seçilmesinde büyük yarar vardır.

Yazar, okuma ve yazma ile ilgili yazmış olduğu makaleleri “**Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi**” isimli kitabında toplamıştır.

51. Yetişkinlere Okuma-Yazma Öğretmede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar¹¹⁹

Yazar, makalesinde okuma-yazma öğretiminde dikkat edilmesi gereken hususları şöyle belirlemiştir:

- 1) Okumaz-yazmaz yetişkinler cahil olarak görülmemelidir.
- 2) Yetişkinlere çocuk gibi davranılmamalıdır.
- 3) Yetişkinler karar sürecine ortak edilmelidir.
- 4) Yetişkinlere yeterince söz hakkı verilmelidir.
- 5) Eğitim süreci hakkında bilgi verilmelidir.
- 6) Okuma-yazma öğretiminin büyük oranda yetişkinin çabalarına dayandığı unutulmamalıdır.
- 7) Sürekli olarak düzeltici bir tutum içine girilmemelidir.
- 8) Yetişkinlerin öğrenme hızı zorlanmamalıdır.
- 9) Yazıya hazırlık çalışmaları çok abartılmamalıdır.
- 10) Harflerin sesi ve ismi öğretilmemelidir.
- 11) Hece okuyarak çalışma yapılmamalıdır.
- 12) Ev ödevi verilmemelidir.
- 13) Hece tablosu verilmemelidir.
- 14) Yetişkinlere fiş verilmemelidir.
- 15) Kursta kullanılacak materyaller iyi hazırlanmalıdır.

Bu hususlar makalede açıklanmıştır. Yazara göre yetişkinlere okuma-yazma öğretiminde dikkat edilmesi gereken hususlar yalnızca bu 15 madde ile sınırlı bulunmamaktadır. Burada önemli görülen hususlara değinilmiştir. Okumaz-yazmazlığın ciddi bir sorun olarak yaşandığı ülkemizde bu tür çalışmalara ağırlık verilmesi,

---

¹¹⁸ Firdevs GÜNEŞ, “Yeni Okur-Yazarlara Yönelik Materyaller”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 23, S. 1, (1990), s. 371-380.

¹¹⁹ Firdevs GÜNEŞ, “Yetişkinlere Okuma-Yazma Öğretmede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, *Millî Eğitim*, S. 105, (Ocak 1991), s. 40-44.

yetişkinlere daha kolay okuma-yazma öğretme tekniklerinin ortaya çıkarılmasını sağlayacaktır.

52. Yetişkinlerin Okuma-Yazmayı Unutma Nedenleri¹²⁰

Makalede Ankara ili Mamak ilçesi, ilçe merkezinde yaşayan 18 ve daha yukarı yaşlardaki ilkokul mezunu yetişkinlerin okuma-yazmayı unutma nedenleri araştırılmıştır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak yazar, şunları belirtmektedir:

“Kadın ve evli olan yetişkinlerin ilkokulu bitirme durumları, ilkokulu köy ilkokullarında bitirmeleri, ilk okuma ve yazmayı harf yöntemine göre öğrenmeleri, ilkokul sıralarında okuma-yazmayı sevmemeleri, okuma-yazma becerisini kullanmayı alışkanlık haline getirmemeleri, yaygın eğitim etkinliklerine katılmamaları, aile ve sosyal çevrelerinde okumaz-yazmazlığın yaygın olması, genellikle ev hanımı olmaları, çalışmamaları, çalışanların da yeterli bilgi ve becerilerinin olmaması nedeni ile daha iyi işler bulamamaları, günlük ev ve iş hayatlarında okuma-yazmayı kullanmamaları, ilkokulda öğretilen bilgilerin günlük hayatlarında yararlı olmadığı görüşünde olmaları ve boş zamanlarında okuma-yazmaya fazla yer vermemeleri, okuma-yazmayı unutmalarında önemli nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların önlenmesi için şu hususlar önerilebilir:

- Köy ilkokullarında daha iyi eğitim verilebilmesi için araç-gereç, öğretmen, kaynak kitap yönünden bu kurumların desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Beş yıllık ilkokul yerine sekiz yıllık ilköğretim okullarının yaygınlaştırılmasına çalışılmalıdır. (Bugün 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmiştir.)
- İlkokul sırasında okuma-yazma sevdirmeli, bu becerinin sürekli kullanılmasına ve alışkanlık hâline dönüştürülmesine çalışılmalı ve bu hususta ilkokul öğretmenleri aydınlatılmalıdır.
- Yaygın eğitim kurs ve seminerleri hızla yaygınlaştırılmalı, özellikle de kadınların katılımı artırılmalıdır.
- İşsizlik ile okumaz-yazmazlığın birbirine bağlantılı olduğu unutulmamalı ve bu çerçevede gerekli önlemler alınmalıdır.
- İlkokulu bitirdikten sonra yetişkinlere ilgi duydukları alanlarda kaynak kitap ve materyaller hazırlanarak ulaştırılmalı ve okumaları sağlanmalıdır.
- Yetişkinleri günlük basın ürünlerinden yararlanabilmeleri için gezici kütüphanelere ağırlık verilmelidir.

- Yetişkinlerin sürekli televizyon izledikleri dikkate alınarak televizyon okulu gibi uygulamalarla okuma-yazma öğretimi faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.
- Okuma-yazmayı unutanlara karşı tedbirler alınmalıdır.
- Okuma-yazmayı unutmanın gelişmiş ülkelerde de görüldüğü gerçeği dikkate alınarak, söz konusu ülkelerle işbirliği kurularak ortak projeler yürütülmelidir.
- Ülkemizdeki okumaz-yazmazlık sorununun önemli bir boyutu olan okuma-yazmayı unutma olgusu çözülmediği müddetçe, okumaz-yazmazların da sürekli var olacağı ve giderek sayılarının artacağı unutulmamalıdır.”¹²¹

53. Doğru Okuma Alışkanlıkları¹²²

Yazara göre, doğru okuma alışkanlıklarının kazanılmasının temelinde uygun okuma ortamının hazırlanması yer almaktadır. Uygun okuma ortamı için şu hususlara dikkat edilmelidir:

- 1) Yeterli aydınlatma
- 2) Uygun oturma biçimi
- 3) Sessiz bir ortam
- 4) Gözleri dinlendirme

Okumada göz hareketleri önemli bir yer tutmaktadır. Göz, okuma esnasında satır boyunca soldan sağa, kısa duruşlarla ilerlemekte, ikinci satırın başlangıcı için bir sıçrayışta geri dönmektedir. Okuma, göz duruşu zamanında yapılmaktadır. Bir satırdaki göz duruşu sayısı 4 ila 10 göz duruşu arasında değişmektedir. Bu sayı okunan parçanın ağırlığı ile okuyucunun okuma düzeyine göre de değişmektedir. Hızlı okumak için bir satırdaki göz duruşları sayısının 5'ten fazla olmamasına dikkat edilmelidir. Okuma eğitiminde çocukların sık geri dönüş hareketlerini önlemek için kısa cümleli parçalara ağırlık verilmelidir. Ayrıca, cümle içinde yer alan kelimelerin kısa kelimeler olması, yani ortalama 5-7 harften oluşmuş kelimeler olmasına dikkat edilmelidir. Çocuğun

---

¹²⁰ Firdevs GÜNEŞ, “Yetişkinlerin Okuma-Yazmayı Unutma Nedenleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 1, (1991), s. 21-36.

¹²¹ GÜNEŞ, a.g.e., s. 36.

kelime dağarcığı zenginleştirilmeli ve kelimelerin anlamlarını iyi öğrenmelerine çalışılmalıdır.

Okumada yanlış davranışlarımız vardır. Sesli okuyarak daha iyi anlayacağımız sanılır. Bu yanlıştır. Derin ve doğru bir anlamın gerçekleştirilmesi için okumanın kesin olarak sessiz, yani gözlerle yapılması gerekmektedir.

Heceleyerek okuma, ister sesli isterse sessiz olarak yapılsın yanlıştır. Çünkü, bu okuma hece hece yapıldığından kelimeler bölünmekte, anlam ve zaman kaybına neden olmaktadır.

Sessiz okumada dudak hareketlerinin yapılması ve kelimelerin mırıldanarak okunması yeterli bir anlamayı getirmektedir. Bu nedenle dudak hareketleri olabildiğince erken bırakılmalıdır.

Çocuğun parmak ucuyla satırı izlemesi ileriye hızla gitmek isteyen gözlerin hareketlerini engellemektedir.

Okurken anlamayı ve hızı önemli ölçüde etkileyen heceleyerek okumayı önlemek için baş ve işaret parmağı ile gırtlak yumuşak bir şekilde tutularak denetlenmelidir. Gözler satırları izlediği sırada gırtlakta en küçük bir kıvılda söz konusu olmamalıdır. Yine, okurken anlamayı ve hızı önemli ölçüde etkileyen baş hareketlerine, vücut hareketlerine, saçlara, kaleme, silgi ile para ve benzeri şeylerle oynamaya, bir şeyler yemeğe, ciklet çiğnemeye izin verilmemelidir.

Sonuç olarak, özellikle çocukların ilkokul sırasında bu alışkanlıkları kazanmalarına yardımcı olmak onların ileride iyi birer oyuncu olmalarını sağlayacaktır.

54. Gizli, Okumaz-Yazmazlık¹²³

¹²² Firdevs GÜNEŞ, “Doğru Okuma Alışkanlıkları”, *Millî Eğitim Dergisi*, S. 114, (Mart 1992), s. 55-56.

¹²³ Firdevs GÜNEŞ, “Gizli, Okumaz-Yazmazlık”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, (Haziran 1992), s. 9-12.

Yazara göre, *gizli okumaz-yazmazlık* kavramı genel olarak temel eğitim eksikliklerini içermektedir.

Gizli okumaz-yazmazlar incelendiğinde karşımıza iki grup çıkmaktadır. Birincisi fonksiyonel okumaz-yazmazlar, diğeri ise okuma-yazmayı unutanlardır. Fonksiyonel okumaz-yazmazlar kendi kendine veya çevresindekilerin yardımıyla, okuma-yazma kursuna katılarak veya ilkokula giderek okuma-yazma ve hesap yapma becerilerini öğrenmiş, ancak, bunu günlük yaşamında etkin bir biçimde kullanmayan yetişkinlerdir.

Gizli okumaz-yazmazlığın nedenleri, okuma-yazmanın okul sırasında yeterince öğrenilmemesi, sık sık okulun terk edilmesi veya sınıfta kalma, sosyal çevrede eğitime yeterince değer verilmemesi, işsizlik ve okuma-yazma becerilerinin günlük yaşamda kullanılmamasıdır.

Yazar, gizli okumaz-yazmazlığın dünyanın olduğu kadar ülkemizin de önemli sorunlarından biri olduğunu bildirmekte acil önlemler alınmadığı sürece de artması kaçınılmaz olmaktadır. Bunlara yönelik araştırmalar yapılarak sayılarının belirlenmesi ve alınabilecek önlemler üzerinde çalışılması gerekmektedir. Ayrıca sorunu yaşayan diğerk ülkelerle işbirliğine gidilerek, deneyimlerden yararlanılması, ortak projelerin yürütülmesi ve köklü çözümler getirilmesi yönünde çaba gösterilmelidir.

55. Okuma-Yazma Öğretiminde Yetişkin ile Çocuk Arasındaki Farklılıklar¹²⁴

Yazara göre, okuma-yazma öğretimi ili ilgili günümüzdeki mevcut araştırmaların hemen hemen hepsi ilkokul çağındaki çocuklara yönelik araştırmalardır. Bu araştırmalarda ağırlıklı olarak çocuklara okuma-yazma öğretme yöntemlerinin neler olduğu hangi yöntemlerin daha etkili bulunduğu, çocukta okumayı etkileyen faktörlerin

neler olduğu hususları ele alınmıştır. Dolayısıyla söz konusu araştırma sonuçlarının yetişkinlere uygulanması mümkün olmamaktadır. Öte yandan yetişkinlere okuma-yazma öğretim programı, yöntem ve materyallerinin değiştirilmeksizin yetişkinlere de uygulandığı görülmektedir.

Makale, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde iki dönem yürütülen yetişkinlere yönelik okuma-yazma kurslarından elde edilen sonuçlar ile yapılan çeşitli inceleme ve araştırmalara dayalı olarak okuma-yazma öğretiminde yetişkin ile çocuk arasındaki farklılıklar verilerek bitirilmiştir.

56. Herkes İçin Okuma-Yazma Öğretim Materyallerinin Değerlendirilmesi¹²⁵

Makalede dünyada ve ülkemizde çok sayıda okumaz-yazmazların olduğu belirtilmiştir. Makalede ifade edildiğine göre, Millî Eğitim Bakanlığı 8 Mayıs 1992 gün ve 5965 sayılı oluru ile **“Okuma-Yazma Materyalleri Hazırlama Komisyonu”** oluşturulmuştur. Bunlar herkes için okuma-yazma materyallerini gerçekleştirmiştir. Bu materyallerle yetişenler;

- 1) Günlük hayatı ile ilgili basit cümleleri anlayarak okuyup, yazabilirler.
- 2) Günlük yaşamında karşılaştığı basit sayısal işlemleri yapabilirler.
- 3) Bireysel gelişimine katkıda bulunabilecek materyalleri okur ve anlayabilirler.
- 4) Günlük hayatı ile ilgili yazıları (dilekçe, mektup, zarf, adres v.b.) yazabilirler.

Bunlar belirtildikten sonra, bu amaca ulaşmak üzere hazırlanan okuma-yazma kitabı ve öğretmen kılavuzuna ilişkin geniş bilgi verilmiştir.

Yazar, sonuç olarak da şunları ifade etmiştir:

---

¹²⁴ Firdevs GÜNEŞ, “Okuma-Yazma Öğretiminde Yetişkin ile Çocuk Arasındaki Farklılıklar”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, S. 179, (Ağustos 1992), s. 10-12.

¹²⁵ Firdevs GÜNEŞ, “Herkes İçin Okuma-Yazma Öğretim Materyallerinin Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 1, (1994), s. 429-442.

Herkes için okuma-yazma öğretim materyallerinin yetişkinin okuma-yazma öğrenmesinde etkili olduğu, okuma-yazma öğretimi yöntem ve tekniği bakımından gerek yetişkinlere ve gerekse öğretmene büyük kolaylık ve yarar sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde, okumaz-yazmazlığın hâlâ yüksek olması, okuma-yazma kurslarına katılan yetişkinlerin bir süre sonra kursu terk etmesi, okuma-yazmayı iyi öğrenmemesi, öğretmenlerin alanla ilgili seminere alınmaması gibi durumlar, okuma-yazma öğretimini kolaylaştıracak iyi materyallerin hazırlanmasını ve değerlendirdikten sonra uygulamaya konulmasını gündeme getirmektedir.

57. Okuma-Yazma Sorununa Bir Değini¹²⁶

Yazara göre, okuma-yazma çocuğun toplumsal çevresini oluşturan öğelerin başında gelmektedir. Hatta nerede ise “konuşma” ile eşdeğerde bir yer almaktadır. Kendisine okunan masal kitaplarından başka, çocuk kitaplarındaki hayvan resimlerinin altında, onların çıkardıkları sesleri belirten yazıları da gören çocuk; “söz” gibi “yazı”ya da kendisini yakın bulmuş demektir.

Okuma-yazma öğrenimi, içinde yaşanılan toplumun bu türden etkileriyle oluşmaktadır.

Makalede bunlar belirtildikten sonra, okuma-yazmanın işgörsel bakımından bir araç değerinde olduğu, okuma ve yazmayı elde ettirmek için çocuklarımıza onunla bir iş yapma isteğini duyurmamız gerektiği ifade edilmiştir.

58. İlkokullarda Yazma Öğretimi¹²⁷

---

¹²⁶ Ziya GÜREL, “Okuma-Yazma Sorununa Bir Değini”, *Öğretmen Dünyası*, C. 4, S. 45, (Eylül 1983), s. 13-14.

¹²⁷ Ömer HARIT, “İlkokullarda Yazma Öğretimi”, *İlköğretmen*, C. 30, S. 525, (Aralık 1964), s. 6-9.

Yazar, makalesinde kullanılan metotlar alt başlığı altında sentetik metotlar ve analitik metotlar hakkında bilgi vermiştir.

Okuma-yazma konularının hazırlanması başlığı altında iyi okuma-yazma öğretimi için seçilecek kelimelerle kurulacak cümleler için prensipler belirtilmiştir. Bunlar;

- Çocuk dilinin lider kelimelerinden kurulmuş cümleler.
- Ek ve takıları az kelimelerden kurulmuş cümleler.
- Kısa ve az kelimeli, manalı cümleler.
- Yakından-uzağa; somuttan-soyuta prensiplerine uyan cümleler.
- Sınıfta, okulda ve çocuğun çevresinde konuşulan, olup bitenlerin özü olan cümleler.
- Çözümsel metoda uygun olarak tertiplenmiş cümleler.

Makalede daha sonra okuma-yazma öğretimindeki merhalelerden bahsedilmiş bunlarla ilgili örnekler verilmiştir.

Bu merhalelerin başlama ve bitme devrelerini öğretmen daima sınıfın durumuna göre ayarlayacaktır. Bu merhaleler birbiri içine girmiş olarak tatbik edilir. Kesin sınırlarla birbirinden ayrılmış değildir.

Cümle metodu kullanmada önemli bir husus da cümleleri çözümsel metoda uygun olarak tertiplemeaktır.

Okuma-yazmadan ne zaman hece tahlilinin ne zaman kelime tahlilinin yapılacağı hususunda kesin kurallar vermek yazara göre doğru olmaz. Bunun yerine okuma-yazma öğretiminde ulaşılabilecek merhaleleri bilmek, bu merhalelere ulaştıkça yapılacak tahlil ve terkipleri yapmak daha doğru olur.

59. İlkokullarda Okuma Dersleri ve Uygulaması¹²⁸

Makalede, okuma ve yazmayı öğrenmiş öğrencilere yapılacak okuma dersleri üzerinde durulmuştur.

Yazara göre, okuma, harf denilen yazılı işaretlerin kavranılmasıdır. Okuma öğretimi için yapılan ön çalışmalara ilk okuma-yazma öğretimi denilir. İlkokulların birinci sınıflarında özel bir çalışma ile öğretilir.

Okumanın amacı bilgi edinmedir. İlkokulda okuma derslerinin amaçları ise daha geniştir. 1948 programı ve 1962 program taslağı okuma derslerinin amaçlarını şöyle sıralamıştır:

- 1) Doğru ve sürekli okuma; okuduğunu anlama yeteneğini geliştirmek.
- 2) Dilimizi sevdirmek.
- 3) Okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmak.
- 4) Bilginin okuma ile kazanılacağını kavratmak.
- 5) Kelime hazinesini zenginleştirmek.

Amaçlarına göre de okuma dersleri şöyle sıralanır:

- ⇒ Doğru ve sürekli okumayı kazandırma dersleri
- ⇒ Okuma zevk ve alışkanlığı kazandırma dersleri
- ⇒ Kelime ve deyimleri kavratma dersleri
- ⇒ Eğitsel sonuçlara vardırın okuma dersleri
- ⇒ Bilgi edinmek için yapılan okuma dersleri vb.

Yazar, okuma eğitiminde öğretmenin yapacağı işi şöyle ifade etmektedir:

Öğretmenin ilk düşüneceği husus, okuma dersinin amacını saptamaktır. Amacını belirten öğretmenin ikinci işi, bu amacı gerçekleştirmeye yarayacak konuyu bulmak olmalıdır. Amaca göre seçilen konu ile nasıl çalışılacağını sıralamak da üçüncü bir iş

---

¹²⁸ Ömer HARIT, "İlkokullarda Okuma Dersleri ve Uygulaması", *İlköğretim*, C. 31, S. 539,

olarak düşünölmelidir. Böyle şuurlyu bir düşünce ile hazırlanan okuma plânları ve plânın uygulaması okullarda o dönemde uygulanan dar çerçevede çok farklı olacaktır.

Makalenin sonunda bir okuma plânı örneği verilmiştir.

60. Okumaya Başlamak İçin Gerekli İktidarlar Listesi¹²⁹

Dipnotta belirtildiğine göre, *Metropolitan Readiness* testinin bir tamamlayıcısı olarak hazırlanmıştır. Liste;

- I. Bedenî ve Harekî gelişim; sağlık,
- II. Dil maharetleri ve dili kullanma,
- III.Genel zihnî gelişim,
- IV.Maharetler, alışkanlıklar, ilgiler,
- V. Ferdî ve sosyal çizgiler,

alt başlıkları altında düzenlenmiş ve değerlendirme bölümü *Evet, Hayır, ?* (soru işareti) biçimindedir.

61. İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Metin Çalışması ve Önemi¹³⁰

Makalede, *çözümleme yöntemi* denilen cümle öğretimini esas alan ilk okuma ve yazma öğretimi; bu yöntemin bir boyutu olan metin çalışması üzerinde durulmuştur.

Yazara göre; cümle yöntemiyle kazanılan okuma ve yazma becerisi, Türkçe'nin akıcı, anlamlı, anlaşılır, okuduğunu anlama ve anlatabilme amacını tam olarak gerçekleştirmektedir.

(Nisan 1966), s. 8-9.

¹²⁹ G. HILDRETH, N. GRIFFITHS ve E. GAVISAW, "Okumaya Başlamak İçin Gerekli İktidarlar Listesi", Çeviren: Minâ Tanalay, *İstanbul Üniversitesi Tecrübi Pedagoji ve Çocuk Psikolojisi Bülteni*, C. 1, (1966), s. 101-106.

¹³⁰ Ahmet KAHVECİ, "İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Metin Çalışması ve Önemi", *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 206, (Ocak 1995), s. 41-44.

İlk okuma ve yazma öğretiminde başarıyı arttırmak için şunlara özen göstermek gerekmektedir:

- İyi bir hazırlık ve plânlama yapılmalıdır.
- Öğretmen seviye grupları ile çalışmalıdır. Unutmamak gerekir ki birinci sınıfa yeni gelen çocuklar okuma ve yazmayı bilmiyorlar ve farklı kültür, sosyal ortamlardan gelmektedir.
- Çözümleme aşamasındaki çözümleme çalışmaları, bilinçli biçimde yürütülmelidir. Çözümlemeye geçme zamanını çok iyi saptayabilmek için öğrencilerin sözcükleri sezdikleri zamanı iyi yakalamalı, sınıf düzeyi esas alınmalı, ondan sonra çözümlemeye geçilmelidir.

Yazar, ilk okuma ve yazma öğretiminde metin çalışmalarının önemi için de şunları belirtmektedir:

“İlk okuma ve yazma öğretiminde iki-üç sözcüklü cümlelerden başlanır. Metin çalışmaları, cümleleri alt alta sıralamakla değil, metnin kendi içinde anlam bütünlüğü taşımasına dikkat edilerek yürütülmelidir. Birkaç cümle öğretildikten sonra yazılacak metinlere başlık yazılması daha uygun olur. Metinler önce tahtaya yazılmalı, daha sonra deftere yazılmalıdır. Oluşturulan metinler kartonlar ya da beyaz kâğıtlara yazılarak sınıfın uygun yerlerine asılmalıdır. Okuma ve yazma çalışmaları birlikte yürütülmelidir.”¹³¹

62. Okuma-Yazma ve Çocuk Sağlığı¹³²

Yazar, makalesinde, batılı bir eğitimcinin okuma-yazma bilmemenin kötülüklerini şöyle sıraladığını belirtiyor:

- 1) Bilgisizlik
- 2) Hastalıklar
- 3) Toprağın ilkel şekilde işlenmesi
- 4) Endüstriye geçememiş

---

¹³¹ KAHVECİ, a.g.e., s. 43.

- 5) Yetersiz bir beslenme
- 6) Barınak sefilliği
- 7) Giyiniş sefilliği
- 8) Çalışmada ve ekonomik işlemlerde verimsizlik
- 9) Ulaştırma araçlarının yetersizliği
- 10)Aşırı nüfus
- 11)Dinleme yetersizliği
- 12)Yönetme ve yönetilme yetersizliği
- 13)Parasızlık, yoksulluk

Bunları verdikten sonra yazar, ülkemizde Turhal dolaylarında gözlemlendiği çocuk sağlığı üzerinde okuma-yazma bilmemenin etkilerini şöyle belirtiyor;

- 1) Okuma-yazma bilmeyen köylü anneler çocuklarını beslemeyi, çocuklarına bakmayı, çocuklarını giydirmeyi, yıkamayı ve çocuklarını hastalıklardan korumayı bilmiyorlar.
- 2) Olayların nedenlerini ilkel bilgilerle gerçek kavramlara bağlayamayan okuma-yazma bilmeyen anneler, çocuklarının uğradığı ve tutulduğu öldürücü hastalıklara akıl üstü bir gücün çizdiği bir alın yazısı olarak bakmaktadır.
- 3) Okuma-yazma bilmeyen bir annenin, iç güdü dışında, çocuk beslenmesi üzerinde sağlam bir bilgisi yoktur. Okuma-yazma bilmeyenler çevresinde genel olarak besi hep tek yönlüdür. Kendi besisi üzerinde bile bilgisi olmayan bir anneden, çocuğunu tam ve yeterli beslemesi beklenemez.
- 4) Okuma-yazma bilmeyen bir insanın giyiniş ve barınması da ilkel geleneklere dayanmaktadır. Cahil bir insanın giyinmesinde temel gene iç güdülere, dış etkilerden (soğuk,sıcak) gibi korunmaya dayanır.
- 5) Okuma-yazma bilmemenin açık bir yankısı da nüfus olaylarında görülmektedir. Çok çocuk doğurma bir ulusun nüfus kaynağını durmadan tazelemektir. Ancak tazelenen nüfusun sağlık içinde yaşaması, gelişmesi gerekmektedir. Ülkemizde bu gelişme yeterince sağlıklı değildir.

---

¹³² Ceyhun Atuf KANSU, "Okuma-Yazma ve Çocuk Sağlığı", *Köy ve Eğitim*, C. 5, S. 58, (Aralık

Yazar bunu sayısal örnekler vererek açıklamaya çalışıyor.

63. İlk Okuma ve Öğretimi¹³³

Yazar, çocuğun ilk okuma ve yazmayı öğrenebilmesinin oldukça karmaşık bir işlem olduğunu belirttikten sonra, buna etki eden faktörlerin olduğunu ifade etmiş ve makalesinde bu faktörleri ele almıştır. Bunlar:

A) İlk okuma-yazma öğretiminde fizyolojik faktörler.

- a) Çocuğun zekâsı,
- b) Sinir ve kas koordinasyonu,
- c) Göz hareketleri, algılama alanı.

Bunlar makalede ayrı ayrı incelenmiştir.

B) İlk okuma yazma öğretiminde psikolojik faktörler.

Daha sonra makalede çocuğun okul ve öğretime hazırlanması üzerinde durulmuştur.

Yazara göre okuma ve yazma öğretiminde hazırlık döneminde şu etkinliklerden yararlanılmalıdır:

- 1) Resimler üzerinde konuşurma,
- 2) Masal, öykü, şiir ve fıkralar okuma,
- 3) Oyun ve iş yoluyla el becerilerinin pekiştirilmesi,
- 4) Bol resimli kitaplar karıştırmalarını sağlama,
- 5) Kum, toprak veya beton zemin üzerinde parmak, çomak veya tebeşirle çizgi çizdirerek kas ve göz koordinasyonunu kuvvetlendirme,
- 6) Yazı tahtasında çalışmalar,
- 7) Resim ve çeşitli süsler yaptırma,
- 8) Çizgi çalışmaları.

1958), s. 1-6.

¹³³ R. Gün KARACABEY, "İlk Okuma ve Öğretimi", *Çağdaş Eğitim*, C. 13, S. 134, (Haziran 1988), s. 38-43.

Bu basamaklardan sonra ilk okuma ve yazma çalışmalarında uygulanacak metotlar üzerinde durulmuştur. Bu metotlardan da *çözümsel (cümle) metodu* açıklanmıştır.

Yazara göre, çözümsel metotla yürütülen, ilk okuma-yazma öğretiminin uygulanmasında 7 safha görülmektedir:

- 1) Hazırlık devri
- 2) Cümle devri
- 3) Kelime devri
- 4) Hece devri
- 5) Harf devri
- 6) Temel büyük harflerle okuma devri
- 7) Yazmada takviye devri, küçük harf devri

Bu devirler de teker teker açıklanmıştır. Sonuç olarak, bütün bu devirler tamamlandıktan sonra anlamlı okuma yazma çalışmalarına başlanacağı belirtilmiştir.

64. Birinci Sınıflarda Okuma ve Yazma Öğretimi¹³⁴

Yazı, **Köy ve Eğitim Dergisi**'nin Nisan 1957 tarihli sayısında **Necati Öner**'in ortaya attığı normal harflerle okuma ve yazmaya başlama düşüncesine dayanılarak yazılmıştır.

Yazar, ilk okuma ve yazmaya normal harflerle başlama hususunu üzerinde düşünölmeye değer bir konu olarak görüyor. Bunun teorik olmayıp tecrübelerin neticesinde ortaya konulmuş bir fikir olarak değerlendiriyor. Fakat şöyle bir güçlük doğacağını ifade ediyor:

---

¹³⁴ Veli KAYA, "Birinci Sınıflarda Okuma ve Yazma Öğretimi", *Köy ve Eğitim*, C. 4, S. 40, (Haziran 1957), s. 4.

Bu öğretim şekline göre “baba” kelimesini çocuğa verdiğimiz zaman kelimenin başındaki B büyük, ortadaki b küçük harf olacaktır. Burada görülüyor ki, büyük B ile küçük b birbirine benzemektedir. Halbuki ikisi de aynı sestir. Aynı ses olduğu hâlde aynı sesi veren bu harfin ayrı şekiller göstermesi çocuğu şaşırtmaz ve onda öğretim güçlüğü doğurmaz mı? Buna “Ebe”, “Gaga”, “Ana” gibi aynı ses olduğu hâlde küçüğü ile büyüğü birbirine benzemeyen bütün harfler dahil edilince durum daha iyi anlaşılır ve herhalde bir güçlük ortaya çıkar.

İster büyük harflerle olsun, ister küçük harflerle veya normal harflerle yapılınsın ilk okuma ve yazma öğretiminde güçlükler tamamen kaldırılmış olmayacaktır. Bunun için harflerin büyük ve küçüklerinin tamamen birbirine benzetilmesi gerekmektedir.

65. Türkçe Bilmeyen Çocuklara İlk Okuma-Yazma Öğretimi¹³⁵

İlk okuma ve yazma öğretiminde,

- 1) Çocuklar kelimeleri, kelimelerin sesi ile ilgili tasarımları kazanarak,
- 2) Kelimelerin telâffuzu ile ilgili tasarımları kazanarak,
- 3) Kelimelerin yazı şekline ait tasarımlar kazanarak,
- 4) Kelimelerin yazma hareketine ait tasarımlar kazanarak öğrenirler.

Yazar bunlara Türkçe bilmeyen çocuklar için bir madde daha ekler:

- 5) “Kelimelerin müşahhas karşılığı olan tasarımları kazanmayı katacağız. Bunu şöyle de izah edebiliriz: Çocuk ana dilini eşya ve olaylara bağlı olarak öğrenir. Bir kelimenin müşahhas karşılığına ait edindiği tasarımlarla o kelimenin anlamını kavrar ve lisansı kazanır.”¹³⁶

Veli Kaya, tecrübelerine dayanarak Türkçe bilmeyen çocuklara ilk okuma-yazma öğretiminde yapılması gerekenleri şöyle sıralıyor:

- 1) Okuma-yazma ile Türkçe öğretimi beraber yürütülmelidir. Yalnız Türkçeyi öğretip okuma ve yazmayı sonra öğretmeye kalkmak, zaman kaybına neden oluyor.

---

¹³⁵ Veli KAYA, “Türkçe Bilmeyen Çocuklara İlk Okuma-Yazma Öğretimi”, *Köy ve Eğitim*, C. 5, S. 54, (Ağustos.1958), s. 4-6.

- 2) İlk okuma ve yazmayı öğretirken başlangıçta yalnız kelimeler alınmalı. Bunların somut karşılığı olan yalın kelimeler olmalı. Bunların Türkçe bilmediğini gözden uzak tutmamalı. Öğretimde çevresinde olan varlıklar, hayatına giren olaylara dair kelimeler alınmalıdır. İlk başlangıçta cümle alınmamalıdır. Çünkü cümlenin kelimelerine bakarak manasını kavramak güçtür. Çocuklar tarafından anlaşılmasını sağlamak son derece zordur.
- 3) Zamanla, konular ve dersler ilerledikçe yine yalın kelimelerden oluşan kısa ve anlamı güç olmayan cümleleri öğrencilere vermelidir.
- 4) Türkçe bilmeyen çocuklara ilk okuma-yazma öğretirken somutluğunun ve hareketliliğinin azami derecede yer almasına dikkat edilmelidir. Müzik ve oyunun Türkçe bilmeyen çocuklara Türkçe öğretiminde çok büyük rolü ve verimi vardır.
- 5) Sınıftaki bütün eşyaların isimlerini yazıp, asmanın faydası olmaktadır.
- 6) Türkçe bilmeyen çocuklara yapılan cümle öğretiminde metot diğer öğrencilere uygulanan metotla aynı olmalıdır.

Yazar bu konularla ilgilenenlerin **Eğitim Hareketleri Dergisi**'nin 42. Sayısında yer alan **Hilmi Göktürk**'ün "**Küçüklere Alfabe Öğretimi**" başlıklı yazısını okumalarını istiyor.

Öğretimde dikkat edilmesi gereken diğer noktalar: Öğretmen, çocukların konuştuğu dili bilse de kesinlikle konuşmamalıdır. Okul içinde ve bilhassa okul dışında müzik faaliyetleri yaptırarak ve oyunlar oynatarak Türkçe öğrenmeyi teşvik etmelidir.

66. Okuma Dersleri Verilirken Dikkat Edilecek Hususlar¹³⁷

Yazara göre, okuma derslerini verirken okumanın önemine ve amaçlarına dikkat etmek ve çocuğun psikolojisine uygun parçalar seçerek okutmak lazımdır. Çocuklar kendi seviyelerine uygun olmayan yazıları anlamadıkları gibi okuma zevkini ve

---

¹³⁶ KAYA, a.g.e., s.5.

alışkanlığını da kazanamazlar. Bu şekilde yetişen çocuklar hayatları boyunca kitaba küserler.

Çocuklara okulda öyle bir okuma alışkanlığı ve zevki vermeliyiz ki, çocuk yalnız ilkokulda değil, bütün hayatı boyunca okumayı ihmal etmemelidir.

Makalede bunlar verildikten sonra okumanın önemi, okumanın amaçları, okumanın çeşitleri, okuma dersinde ilgilinin sağlanması ve okunan bir parçanın canlandırılması konuları işlenmiştir.

67. Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılan Metot ve Teknikler¹³⁸

Yazar, makalesinde okuma-yazma öğretiminin tanımını yaparak ve günümüzde okuma-yazma öğretiminin niçin herkes için gerekli olduğunu maddeler hâlinde açıklayarak başlamıştır.

Sonra okuma-yazma metotları üzerinde durmuştur. Yazara göre, okuma-yazma öğretiminde değişik metotlardan faydalanılmaktadır. Bu metotların başlıcaları harf ve heceye dayanan *alfabetik metot*, cümleyi esas alan *analitik metot*, kelime ve cümleye bağlı *analitik-sentetik* metotlardır.

Yazar alfabetik metodu anlattıktan sonra onun kullanılmasıyla ortaya çıkan sakıncaları verip analitik metotları anlatmıştır.

Bu metodun nasıl kullanılacağını detaylı olarak makalesinde vermiştir. Analitik metodun faydalarını ve sakıncalarını da makalesinde belirtmiştir. Son olarak da okuma-yazma öğretiminin safhaları ve okuma teknikleri ayrıntılı olarak makalede açıklanmıştır.

68. Okuma Faaliyet Üzerine Düşünceler¹³⁹

---

¹³⁷ Sadettin KELEŞ, “Okuma Dersleri Verilirken Dikkat Edilecek Hususlar”, *Gayret*, C. 4, S. 38, (Şubat 1955), s. 9, 25-26.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin en önemli parçalarından birisi okuma eğitimidir. “Belirli bir anlama karşılık olarak kullanılan sembollerin ses hâline getirilerek bir anlam yüklenmesi işlemine okuma diyebiliriz.” diyen yazar, makalesinde okuma unsurlarını ayrıntılı bir biçimde verdikten sonra, okunacak metinler üzerinde durmuş ve metnin güçlük derecesinin neler olduğunu açıklamıştır.

Yazara göre, okuma gaye değil, eğitimin genel amaçlarına ulaşmak için bir vasıtaadır. Müstakil bir okuma dersi yerine her ortamda okumayı teşvik edici, geliştirici tedbirler alınmalıdır.

Okuma bir takım sembollere anlam verilen basit bir işlem değildir.

Okuma aktif bir iştir. İnsanın bütün düşünme ve duygularına, uzviyetine dayanan, hayati bir iştir.

Fertlerin zekâ, tecrübe, mizaç, görme, işitme gibi fizikî ve sosyal farklılıkları, okumalarını etkileyecektir.

Okuma Türkçe öğretiminin sadece bir cephesidir. Ancak konuşma ve yazma, dinleme yollarıyla paralel yürütüldüğü zaman sonuç almak mümkündür.

Okumanın hedefi sadece okuma mekanizmasının öğretilmesi değil, okumayı da sevdirmek olmalıdır.

69. İlkokullarda Öğrenci Yazılarının Tashih Şekilleri¹⁴⁰

---

¹³⁸ Eşref KILIÇ, “Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılan Metot ve Teknikler”, *Millî Eğitim*, S. 75, (Ocak-Şubat 1998), s. 21-25.

¹³⁹ Mehmet KILIÇ, “Okuma Faaliyet Üzerine Düşünceler”, *Türk Dili*, S. 518, (Şubat 1995), s. 183-187.

¹⁴⁰ Ali KİRAZ, “İlkokullarda Öğrenci Yazılarının Tashih Şekilleri”, *Öğretmen*, C. 12, S. 135, (Ocak 1959), s. 13.

Yazar, öğrencilerin bazılarında görülen yazım yanlışlarının nasıl tashih edileceğini yazısında açıklamıştır.

Yazara göre öğrenci yazıları iki şekilde tashih edilir:

A) Öğretmenin önderliği altında öğrenciler tarafından yapılacak tashihler şunlardır:

- 1) Öğretmenin bizzat öğrenciyi uyarmasıyla, öğrencinin kendi yazısını kendisinin tashih etmesi.
- 2) Yazıların grupça tashih edilmesi.
- 3) Yazıların gruplar arasında değiştirilmesiyle yapılan tashih.
- 4) Yazıların öğrencilere dağıtılarak öğrenciler tarafından tashih edilmesi.

B) Öğretmenin kendisinin yapacağı tashihler de şunlardır:

- 1) Öğretmenin ders içinde yazı tashihlerini kendisinin yapması.
- 2) Öğretmenin tashihi kümelerde yapması.
- 3) Öğretmenin yazıları toplayarak sınıf dışında tashih etmesi.

Bunları öğretmenin nasıl yaptıracağını ve yapacağını yazar sırasıyla açıklamıştır.

70. İlk Okuma-Yazmaya Hangi Harflerle Başlamalıyız¹⁴¹

Yazar, *ilk okuma-yazmaya büyük harflerle başlamalıdır*, inancına sahip olanlara rağmen küçük harfle başlamalıdır inancına sahip olanların da olduğunu belirttiikten sonra, kendisinin de ilk okuma-yazma öğretimine küçük harflerle başlamalıdır inancında olduğunu ifade ediyor. Bunun nedenini de şöyle açıklıyor:

- 1) Eğitimin en önemli prensibi hayatiliktir. Bu prensip, hayatî olmayanın, hayatî bir değer taşımayan hiçbir faaliyetin yeni okulda yeri olmamasıdır. Büyük harflerle öğretime başlamak, öğretimin bu hayatîlik prensibine aykırı

---

¹⁴¹ Seydi KOCA, "İlk Okuma-Yazmaya Hangi Harflerle Başlamalıyız", *Eğitim Hareketleri*, C. 6, S. 61, (Ocak 1960), s. 7-9.

düşmektedir. Hayatta tamamen büyük harflerden müteşekkil bir metin bulmak, bulsak dahi, bunu bütün hayata yaymak zordur.

- 2) Büyük harflerle öğretime başlamak lüzumsuz yere zaman, enerji israfına ve masrafa yol açmaktadır. Çünkü çocuk önce büyük harflerle okuma-yazmayı öğrenmekte, sonra küçük harflere geçilmektedir. Çocuk, bütün bildiğinin işe yaramaz hâle geldiğini görür ve hayal kırıklığına uğrar.
- 3) Büyük harflerle öğretime başlamak, öğretimin *çocuğa görelilik prensibine* de aykırıdır.
- 4) *Çocuklar, gelişim seviyeleri gereği, büyük objeleri daha iyi algılayabilirler iddiası* ile öğretilecek harfin şekli arasında hiçbir ilişki yoktur. Çünkü harfin şeklini değil puntosunu dikkate almak gerekir.

71. Okuma-Yazma Öğretimine Dair¹⁴²

Makalede, ilköğretimi ileri olan Avrupa ülkeleriyle Türkiye'deki ilköğretimin bir mukayesesi yapılmıştır. Türkiye'de okuma-yazma öğretiminde bir takım yanlışlıkların olduğu ifade edilmiştir.

Müfettişlerden iyi rapor alabilmek için öğretmenlerin göz önünde tutacağı eğitim ve öğretim meseleleri çok basit bir işe dönüşmüştür.

Okullarımızda öğretmenler en kısa zamanda okumayı öğrencilere nasıl öğretebilirim kaygısındadır. Çünkü teftişte müfettişler okur-yazar durumuna göre değerlendirmeler yapmaktadır. Okuma-yazma öğretiminde "*randıman kılıcı*" öğretmenlerin başının üstünden alınmalıdır. Her öğrenciden aynı başarıyı bekleyemeyiz.

Yazara göre, birinci sınıfta, daima, her çeşit sosyal zümreden, aileden, kabiliyet ve istidattan, seviye ve ön tecrübeden tesirlenmiş çocuk gelmektedir. Evinde okuma-yazmaya başlamış olanlar, hatta tamamen öğrenmiş bulunanlar olduğu gibi, bu

---

¹⁴² M. Şükrü KOÇ, "Okuma-Yazma Öğretimine Dair", *Köy ve Eğitim*, C. 2, S. 12, (Şubat 1995), s. 6-7.

maharetler hakkında en küçük bir tecrübesi olmayanlar da vardır. Bunlar büyük bir çoğunluktur. Çeşitli kabiliyet, sosyal çevre ve tecrübe içinden gelen çocuklara, aynı metotlarla ve aynı süre içinde, aynı sınıf imkânları çerçevesinde öğretim yaparsak, hepsinden aynı derecede başarı göstermesini istemek, bunun için çırpınmak boş ve gereksiz bir çalışma ve inanç olur.

72. Baydö'de¹⁴³ Okuma İzlencesi ve Okuma Kitabı Yazımı¹⁴⁴

Bu yazıda, İngilizce öğretim yapan üniversitelerimizde uygulanabilecek belirli bilim alanlarına yönelik İngilizce okuma programı hazırlama ve kitap yazma işlemleri aşama aşama anlatılmaktadır. Fakat yazarın belirttiğine göre, her işlemin kendi içindeki tüm ayrıntıları bu yazıda dile getirme imkânı bulunamamıştır. Burada geliştirilen ve belirli bir akış çizgisi izleyen işlemler herhangi bir bilim alanına özgü İngilizce okuma kitabı hazırlanması sürecine uygulanabilirliği açısından önemlidir.

73. Okuma Öğretimi¹⁴⁵

Makale bir derlemedir. Görüşler **Mehmet Çevik**'e aittir. Önce okuma eğitiminin önemi üzerinde durulmuştur. Okuma güç elde edilen bir sanattır. Öğrencilere okuma alışkanlığı vermek makaleye göre ilkokulun üstündedir. Ama okuma alışkanlığının kazandırılması ilkokulda olmalıdır.

Yazar, okuma dersinin amaçlarını şu şekilde belirtmektedir:

- 1) Çocuklara okuduklarını doğru ve çabuk anlamada, tabî ve manalı okuma kudretini ve okuma ile,
- 2) Çocuklara Türk dilini sevdirmek, kitap sevgisini aşlamak okumayı onlarda ihtiyaç ve zevkle yapılan bir alışkanlık hâline getirmek.

---

¹⁴³ BAYDÖ: Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi.

¹⁴⁴ Sabri KOÇ, "Baydö'de Okuma İzlencesi ve Okuma Kitabı Yazımı", *Türk Dili Özel Sayısı*, C. 47, S. 379-380, (Ağustos 1983), s. 211-219.

¹⁴⁵ Halil KORKMAZ, "Okuma Öğretimi", *Köy ve Eğitim*, S. 98, (Nisan. 1963), s. 21-25.

- 3) Çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmek.
- 4) Çocuklara ilgi kazandırmak.

Yazar, okumada, *yazı işaretlerinin algılanması, ses işaretlerinin meydana getirilmesi, anlamın kavranması* gibi üç önemli aşamanın olduğunu bildiriyor. Fakat okumanın asıl amacı, anlamın kavranmasıdır.

İlk okuma işlevi bitince çeşitli ve cazip okuma konuları okutmak suretiyle öğrencinin okuma becerilerinin artırılması ve okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Seçilecek kitaplarda şu özellikler olmalıdır:

- 1) Muhtelif yaşlardaki çocukların okuma ilgilerine cevap vermelidir.
- 2) Muhteva bakımından hitap ettikleri çocukların anlayabilecekleri kadar basit bulunmalıdır.
- 3) İfade bakımından, hitap ettikleri çocukların kelime hazinelerine ve ifade tarzına uygun olmalıdır.
- 4) Ayrıca muhteva ve şekil bakımından edebî bir değer taşınmalıdır.
- 5) Çocukların zayıf olan iradesini hesaba katmalıdır.
- 6) Resimlerle bol miktarda süslenmiş bulunmalıdır.
- 7) Kâğıt ve tab'ı itibariyle çocukların sağlık durumlarını göz önünde bulunduracak, bediî zevklerini okşayacak mahiyette olmalıdır.

Makaleye göre, okuma konusu hizmetini görececek olan kitap ve yazılar şunlardır:

- 1) Çocukların kendi yazıları
- 2) Okuma kitapları
- 3) Öteki ders kitapları
- 4) Edebî mahiyette veya öğretici karakterde kitap ve broşürler
- 5) Muhtelif çocuk dergileri
- 6) Gazeteler
- 7) Lügatler, ansiklopediler, istatistik yıllıkları

Öğrencinin iyi bir şekilde sesli okuyabilmesini sağlamak için yazara göre şunlar yapılabilir:

- a) Öğrencilerimizin, yüksek sesle arkadaşlarına okuyacakları kitap ve yazıların manasını iyi anlamış olmalarına önem vermeli.
- b) Başkalarına yüksek sesle okunacak yazı önceden öğrenci tarafından okunmuş olmalı.
- c) Sesli okuyandan başka, öğrenciler kitaptan takip etmelidir. **Şerif Tekben** de **İmece** dergisinde yayınlanan **Okuma Öğretimi** isimli makalesinde aynı konuyu vurgulamaktadır.
- d) Yapılan sesli okumayı büyük yanlışlıklar olmadıkça kesmemeli, aksi hâlde okumanın zevkini kaçırmış oluruz.
- e) Tenkitler okuma bitince yapılmalı, öğrenciler buna alıştırmalıdır. Aksi hâlde iyi bir konuşma kazanılamayacağı gibi etkili sesli okuma da elde edilemez.
- f) Çocuklara noktalama işaretlerinin her zaman durulacak yerleri işaret etmediğini, kelimeleri fikri bütün hâlinde toplamaya yaradıklarını öğretmelidir.
- g) Manalı bir sesli okuma sağlamak için plânlı araştırmalar yapılmalıdır.
- h) Öğretmen de zaman zaman öğrencilerine bazı şeyler okumalıdır.
- i) Bir yazının iyi bir şekilde okunup okunmadığı hakkında hüküm verirken şu noktalar göz önünde tutulmalıdır.
- j) Okuyanın iyi bir tarzda durup durmadığı,
- k) Kitabını uygun bir şekilde tutup tutmadığı,
- l) Dinleyenlere bakıp bakmadığı,
- m) Konuşur gibi okuyup okumadığı,
- n) Kelimeleri doğru olarak telâffuz edip etmediği,
- o) Sesini iyi kullanıp kullanmadığı.

Yazara göre, okullarımızda yer verilmesi gereken diğer okuma tarzı sessiz okumadır. Sessiz okumanın, çocuğu kendi kendine çalışmaya alıştırmaya, zaman ve enerjiden tasarruf sağlaması, sesli okuma için hazırlık sağlaması gibi yararları vardır.

Muhtelif sessiz okuma şekilleri şunlardır:

- a) **Süzerek okuma.** (Bir gazeteden önemli olan havadisi bulup okuma.)
- b) Zevk için süratli okuma. (Hoşa giden bir roman ve hikâye.)
- c) Güç konuları dikkat ve itina ile okuma. (Mektup vs. okuma gibi.)
- d) Ortaya çıkan bir problemi çözmek, sorulara cevap vermek maksadı ile okumak.

Yazara göre, öğretmen sessiz okumayı öğretirken şunlara dikkat etmelidir:

- a) Konu seçimi sessiz okumada önemli rol oynar, öğrencinin kendi kendine okuyamayacağı zor konular seçilmemelidir.
- b) Öğrenciye küçük sınıflarda kazandırılan, okuma maharet ve alışkanlıkları diğer sınıflarda geliştirilmelidir.
- c) Okumada süratten önce, okuduğunu anlamaya önem vermelidir.
- d) Çocuklar sessiz okurken öğretmen öğrencinin okumasına nezaret etmelidir.
- e) Öğrencilere, fihristten, indeksten nasıl yararlanılacağı öğretilmelidir.
- f) Sessiz okumada, okuma konularına karşı öğrencide ilgi uyandırılmalıdır.
- g) Öğretmen, çocuğun anlamayacağı metinleri birkaç cümle ile açıklamalıdır.

Yazar, okumanın amaçlarının gerçekleşmesinde önemli rolü olan okuma çeşitlerinden birinin de evde okuma olduğunu belirtmektedir. Yalnız evde okumaların sınıfta değerlendirilmesi gerekir.

74. Okuma-Yazması Zayıf Çocuklarda¹⁴⁶

Makalede davranış bozukluğu olan çocuklarda okuma ve yazma durumu üzerinde durulmuştur.

Yazarlara göre, davranışta görülen bozukluklar okuma-yazma zayıflığı sonucu çevre ile meydana gelen anlaşmazlıklarla ilgili reaksiyonlar olarak kabul edilse bile, böyle çocuklarda gelişme sakatlığının köklerini iki çocukta da aramak gerekir. Okuldaki

geriliğin çocuğa yüklediği baskı, evvelce mevcut olan nevrotik arazları sadece kuvvetlendirmiş olabilir.

Reaktif davranış bozukluklarına veya zemini evvelce hazırlanmış nevrotik gelişme sakatlıklarına sahip olan okuma-yazma zayıflığına sahip çocuklardan, bir nevroz neticesi okuma-yazma geriliğine uğramış zannını uyandırmaları esaslı olarak ayırmak lâzımdır. Bazı etkili kösteklenmeler okuma-yazmanın normal gelişmesini sekteye uğratır. Bu bozukluklar doğuştan gelen okuma-yazma zayıflığından farklıdır. Örneğin, muayyen bir tesiri olan kelimelerin yazılışı ve okunuşu mümkün olamaz.

Doğuştan gelen okuma-yazma zayıflığının giderilmesi konusunda mevcut metotların her hususta sistematik olarak uygulanması gerektir. Doğuştan okuma-yazma zayıflığı olan çocukların sistematik olarak pedagojik yönden gayrete getirilmesi ve geriliğin erken tanınması meselesi aynı zamanda bir ruh hijyeni problemidir.

75. Anlayarak Okumayı Nasıl Öğretiriz¹⁴⁷

Yazara göre; öğrencilere okuduğunu, kolay, doğru ve çabuk anlamayı öğretmenin hazır bir formülü ve reçetesi yoktur.

Okunan bir şeyin anlaşılmasında okuyucunun zekâsı, yaşı, bilgisi, yetişme koşulları, okunan metnin, materyalin nitelikleri etkilidir.

Anlayarak okumada en yaygın yöntem “*sorulara bağlayarak okuma yöntemi*”dir. Öğrencilerin okuduğunu anlama, yorumlama ve eleştirme yetisini kazanmasında yöneltilen sorular etkili bir araçtır.

Makalede, yukarıdaki hususlar belirtildikten sonra yöneltilecek soruların nitelikleri verilmiştir.

---

¹⁴⁶ H. Lange KOSACK ve Manfred VİSSEL, “Okuma-Yazması Zayıf Çocuklarda”, Çeviren: Arif Gelen, *Köy ve Eğitim*, C. 4, S. 40, Haziran 1957, s. 5-9.

Bir metni sorulara bağlayarak inceleme de gelişi güzel olmaz. Bunun için;

- a) Önce, inceleyeceğimiz metni bütün yönleri ile öğretmenin tanınması gerekmektedir.
- b) Metnin tanınması için de dikkatle okunması, yazar tarafından nasıl işlendiğinin bilinmesi gerekmektedir. Bundan sonra hangi tür sorulara yer verileceği kararlaştırılmalıdır.

Makalenin sonunda anlayarak okumanın nasıl öğrenilebileceğinin ve uygulamasının nasıl yapılabileceğine dair bir Türkçe ders plânı verilmiştir.

76. Okuma Becerisi ve Alışkanlığı Kazandırma Yöntemleri¹⁴⁸

Yazar, teftişte bulunduğu okullarda öğretmenlerin, öğrencilerin okumamalarından şikâyeti üzerine bunun normal olduğunu çünkü öğretmenlerin de okumadığını yazısının girişinde belirtiyor. Daha sonra okuma becerisi ve alışkanlığı kazanma yöntemleri üzerinde duruyor. Öğretmenler, öğrencilere bu alışkanlığı ve beceriyi kazandırmak için şunları yapmalı diyor:

- 1) Öğretmen ilk okuma ve yazma öğretimini, dolayısıyla cümle yöntemini, cümle yöntemi içinde bulunan çözümlene ve birleşim yöntemini tam ve doğru olarak uygulamalıdır.
- 2) Okuma ve yazma becerisi kazanan çocuk için yazılı metinler ilgi çekicidir. Öğretmen bunun için ilginin kaybolmamasına çalışacak, ilgiyi besleyecek, ilgiyi yönlendirecek yani, çocuk hangi tür kitap okumak istiyorsa, o türden kitapların değer taşıyanlarını okumasını sağlamalı.
- 3) Sözcük dağarcığını zenginleştirmeli.
- 4) Kitap okumanın bilgi edinme yollarından biri olduğunu kavratmalı. Türkçe kitaplarındaki metinleri işleme yolu, öğrenciyi okuduğu kitaptan nasıl bilgi edineceğinin ara yoludur. Öğretmen, bildiklerini öğretme yöntemini bilirse,

---

¹⁴⁷ Ali KOZANOĞLU, “Anlayarak Okumayı Nasıl Öğretiriz”, *Çağdaş Eğitim*, C. 16, S. 170, (Ekim 1991), s. 43-45.

öğrencilerine, bu konu ile ilgili yöntem ve teknikleri öğretirse, gerekli olan rehberlik ve yardımı yaparsa, öğrenciler okuma becerisi ve alışkanlığı kazanacaklardır.

77. Okuma Üstüne¹⁴⁹

Yazının girişinde, okuma üstüne yabancı ünlü yazarların söylediklerini almıştır.

“Nasıl Okutmalı, Neler Okutmalı?” alt başlığı altında da yazar şunları belirtmektedir:

Okuma, küçük yaştan başlatılması gerektiğine göre çocuk ruhu ile yakından ilgilidir. Bu bakımdan, ruhbilim bize yardımcı olmaktadır. Çocuk, sözden önce, eylem, uygulama görmek ister. Böyle olunca sözle öğüt vermekle kitap okuma alışkanlığının kazandırılmayacağı anlaşılmıştır. Kitap okuma alışkanlığı kazandırılmasında ana-babanın evdeki yaşantıları da önemlidir. Çünkü çocuk her şeyden önce taklitçidir.

“Neleri Okutmalı?” sorusu da çocuğun ruhsal yaşantısı ile yakından ilgilidir. Çocuk gerçekten çok hayallerle doludur. Çocuk, bir düşünce içindedir. İlgileneceği konularda gerçek ögesinden çok, hayal vardır. Bu yüzden çocukların dikkatini çeken ilk edebiyat türü, **masaldır**.

Şunları okuyacaksın, bunları okumayacaksın şeklindeki zorlamaların iyi sonuç vermediği görülmüştür. Sonra, çocuğun özgün bir yanı vardır. Okuma eğitimi özgür bir ortam içinde yürütülmelidir.

Yazının daha sonraki bölümünde ünlü Türk yazarlarının okuma ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

78. Okumak¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ Ali KOZANOĞLU, “Okuma Becerisi ve Alışkanlığı Kazandırma Yöntemleri”, *Millî Eğitim Dergisi*, S. 123, (Eylül 1993), s. 15-16.

¹⁴⁹ Ahmet KÖKLÜGİLLER, “Okuma Üstüne”, *Varlık*, C. 33, S. 670, (Mayıs 1966), s. 8.

Yazar makalesinde, kalkınma, gelişme çağdaş toplum olma ile okur-yazarlık arasında net bir bağ bulunduğunu, yüzde yüz okuma-yazma oranına ulaşmadan çağdaş olunamayacağını bildirmekte, bunun için de eğitime daha fazla pay ayırmak gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, okuma ile ilgili yerli ve yabancı bilim adamları ve edebiyatçıların görüşleri makalede yer almıştır.

79. Okuma Alışkanlığı İçin¹⁵¹

Makalede, okuma alışkanlığı kazandırmak için okullarda yapılabilecek çalışmalardan bahsedilmiştir. Ayrıca, okumada olumlu sonuçların, iyi kitap ve dergileri bilen ve seven, sesli ve sessiz olarak iyi okuyan, öğrenme psikolojisi ve öğretim uygulamalarına ilişkin bilgisi olan, en iyi öğretim yöntemlerini bilen, okumayı öğretmede gerçek ve sürekli bir ilgi ve heyecanı olan öğretmenlerle elde edebileceği vurgulanmıştır.

80 Okumama Nedenleri¹⁵²

Makalede, bugün, okuma bir yaşam tarzı, bir alışkanlık değilse bunda okullarımızın büyük payı olduğu, okullarımızdaki eğitimin kuru, donuk, ezberci ve yavan yapıldığı, ilginç ve canlı olmadığı, hayattan kopuk bulunduğu belirtilmiştir.

Yazara göre, okuma kitapları okuma zevki kazandırmaktan uzak, bir ansiklopedi gibidirler. Okuma engellerinden biri de televizyondur. Okuma alışkanlığının yaygınlaşması için evde okulda, kurumlarda her yerde kütüphaneler oluşturulmalıdır. Elini atınca kitaba değmelidir. İnsanların okumamak için kitap çok pahalı gibi gerekçesi kalmamalıdır.

---

¹⁵⁰ Abdurrahim KÖYLÜ, “Okumak”, *Öğretmen Dünyası*, C. 13, S. 152, (Ağustos 1992), s. 31-33.

¹⁵¹ Abdurrahim KÖYLÜ, “Okuma Alışkanlığı İçin”, *Öğretmen Dünyası*, C. 13, S. 156, (Aralık 1992), s. 13-14.

¹⁵² Abdurrahim KÖYLÜ, “Okumama Nedenleri”, *Öğretmen Dünyası*, C. 14, S. 159, (Mart 1993), s. 38.

Makalenin sonuna, **Ovindus, Francais Bacon, Franz Kafka, P. Pecault, Thomas Jefferson, Pascal** ve **Muharrem Mercangil**'in okuma ile ilgili sözlerine yer verilmiştir.

81. Türkiye’de Az Okuma Sebepleri ve Etkilik Dereceleri¹⁵³

Yazar, Türk toplumu olarak az okuduğumuzu, çeşitli araştırmalarla da ortaya çıkan somut neticelerin bu problemin yoğunluğuna işaret ettiğini belirtmektedir.

Yazar, “**Türkiye’de Az Okuma Sebepleri ve Etkilik Dereceler**” konusunda yaptığı araştırmada, az okuma sebeplerine yeni baştan açıklık getirmeye çalışırken, en önemlisi bu sebeplerin kendi içinde etkilik derecesinin tespitini amaçlamıştır. Bu yapılırken her sebebin aynı ağırlıkta etkili olmayacağı varsayımından hareket edilmiştir. Az okuma sebeplerinin “etkilik derecesine” veya “öncelik sırasına” göre analizler yapılması; önerilerin subjektifliğe değil, bilimsel verilerin sunulduğu objektif bulgulara göre geliştirilmeye çalışılması da araştırmannın amaçları arasındadır.

Bu araştırma Türkiye’de az okuma sebeplerini etkilik derecesi yani öncelik sırası açısından sayısal olarak belirleme ve öncelikle olan sebeplere çözüm yollarının getirilmesini işaret etmekle önem kazanmaktadır.

Yazarın belirttiğine göre, Bu araştırma G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi 1992-1993 öğretim yılının ikinci döneminde 350 son sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Yapılan anket sonucunda az okuma sebepleri şu şekilde sıralanmıştır:

- 1) Eğitimde okuma zevk ve sevgisinin kazandırılması.
- 2) Kişinin tembelliğinden kaynaklanan sebepler.
- 3) Aile fertlerinin yeterli okuma alışkanlığının olmaması.
- 4) Okumaya yönelik araştırmaya yönlendirilmemesi.
- 5) Toplumun okuma dışındaki alanlara yönelmesi (Futbol v.s.).

- 6) Diğer ihtiyaçların okumanın önüne çıkması.
- 7) Okuma sebepleri için sayılanlara tepki gösterilmemesi, bu sebepleri asgariye indirecek çalışmaların yeterince yapılmaması.
- 8) Okumaya merak uyandırmayan eğitim uygulamaları.
- 9) Ezberciliğe dayalı okuma yapılması.
- 10) Kitle iletişim araçlarının başka alanlara çekmesi.
- 11) Öğretmenlerin okumaya yönelik faaliyetlerinin azlığı.
- 12) Dil ve edebiyat derslerinin istek uyandıracak şekilde verilmeyişi.
- 13) Okuma tekniklerinin ve düzenli çalışma alışkanlıklarının verilmeyişi.
- 14) Günlük hayatın getirdiği sıkıntılar.

82. Okul Çağına Girmeyen Çocuklara Okuma-Yazma Öğretelim mi?¹⁵⁴

Yazar, her ailenin çocuğunun okulda birinci olmasını istemesinden dolayı okula gitmeyen çocuğuna okuma-yazma öğretmeye çalıştığını belirtmektedir. Bu ana-babaların gururlarını tatmin edebilmek arzusunun bir neticesidir. Ancak çocuğun kendi arzuları ve istekleri her şeyin, bilhassa okuma-yazma başlangıcıdır. Okuma-yazma öğrenmeyi arzulamayan çocuğa okuma-yazma öğretilemez. Ayrıca ana-baba öğretmenlik sanatını da gereği gibi bilemez.

Erken okuma-yazma öğrenmek zararlı da olabilir. Yazar bunu şöyle açıklıyor:

“Erken okuyup-yazan bir çocuğun devam ettiği sınıf kalabalık ise ve öğretmeni onun ilgi ve ihtiyaçlarına yeteri kadar cevap veremiyorlarsa çocukta kötü bir takım hâller ortaya çıkacaktır. Çocuğunun derslere karşı ilgisi azalacak, biliyorum düşüncesinden hareketle çalışmanın gereksizliğine inanacak ve tembel olacaktır. Ama şartlar uygun ise okuma-yazmayı erken öğrenen çocukların daha iyi yetişecekleri bir gerçektir.

Okul çağına girmeyen çocuklara eğer istek yok ise, okuma-yazma öğretmemelidir. Ancak okulda lâzım olacak bir takım el maharetleri kazandıran faaliyetlere çocuğu sevk etmek yararlıdır. Örneğin kalem tutmasını, resim yapmasını, kum masasında şekiller yapmasını öğretmek yerinde olur. Ancak bu faaliyetler sırasında çocukta okuma-yazma arzusu doğuran, aşırıya kaçmadan bu arzuya cevap verebilecek okuma-

¹⁵³ İhsan KURT, “Türkiye’de Az Okuma Sebepleri ve Etkilik Dereceleri”, *Çağdaş Eğitim*, C. 19, S. 196, (Şubat 1994), s. 43-45.

¹⁵⁴ İsmail KUTLUK, “Okul Çağına Girmeyen Çocuklara Okuma-Yazma Öğretelim mi?”, (İlköğretim), C. 23, S. 438, (Nisan 1958), s. 3.

yazma faaliyetlerine yer verilebilir.”¹⁵⁵

---

¹⁵⁵ KUTLUK, a.g.e., s. 3.

83. Dünya Üzerinde Okuma Öğretimi¹⁵⁶

Yazıda, Burcan International d'Education'un okuma öğretimi hakkında açmış olduğu anketin sonuçları ve bunun broşür hâlinde yayınlanmış örneğinden bazı bölümler ele alınmıştır. Bu bölümler şunlardır:

- 1) **Sentetik Metotlar:** Bu bölümde sentetik metotlar (fonetik metotlar) kullanan ülkeler verilmiştir.
- 2) **Analitik-sentetik metotlar:** Bu bölümde analitik-sentetik metotların, okullarda sentetik metotlardan daha az kullanıldığının görüldüğü belirtilmekte ve kullanıldığı ülkelerden bahsedilmektedir.
- 3) Analitik metotları bu bölümde dünyada bu metodu çeşitli şekillerde kullanılan ülkeler verilmiştir. Yazının sonunda okuma öğretiminde kullanılan yardımcı malzemelerden bahsedilmiş ve çeşitli ülkelerde bunların nasıl kullandıklarından bahsedilmiştir.

84. Okumayı Niye Sevmiyoruz¹⁵⁷

Yazar makalesinde, bizde her okunan şeyin ardı sıra yeni bir problemi çözme ve yeni bir eksikliği duyurup onu giderme ihtiyaç ve özlemine uyandıran bir okuma alışkanlığı olmadığını belirttikten sonra, bunu birkaç temel nedene bağlayıp sıralamıştır. Bunlar:

- Üreticiliğe sırt çevirip daha çok şeyleri basmakalıp hâle getirmekle ve belleğin deposunda yığınaklar yapmakla amacını gerçekleştirdiğini sanan bir öğretim, okumayı sevdirecek yerde, bezginlik ve nefret yaratıyor.

---

¹⁵⁶ L'Education Nationale, "Dünya Üzerinde Okuma Öğretimi", Çeviren: Fazıl Bengisu, *İlköğretim*, C. 19, S. 372, (Mart 1954), s. 6-7.

¹⁵⁷ Tefik MARAL, "Okumayı Niye Sevmiyoruz", *Ülkücü Öğretmen*, C. 14, S. 158/159, (Ağustos 1972), s. 10-11.

- Bu (geçerli ve kısa yollardan) maddî geçim olanağına kavuşma nedenleri varken eğitim sistemlerinin basamak basamak hataları bizi onlardan uzaklaştırınca okuma da anlamsız kalır.
- Okumayı sevdirecek koşulların temel nedenlerinden biri de öğretme ve öğrenme sağlığı ile ilgili koruyucu psikolojinin kendisidir. Bu olmadığında başarı sağlanamaz.
- Milletçe okuma alışkanlığının belini kıran neden geri kalmışlığımızdır.
- Dilimizin özleştirilmesinin sağlanmaması.
- Öğretmenin bunu sağlayamaması. Çünkü eğitimin mimarı öğretmendir.

85. Sessiz Okumak¹⁵⁸

Makalede, sessiz okumanın gerekliliği ve ilköğretim programında yer aldığı belirtildikten sonra okullarımızda öğrencilerimize hayatta başarılı olmaları için bilgi öğrettiğimize göre, ilköğretim programında da yer verilmiş olmasından dolayı, birinci sınıfta sesli okuma merhalesini müteakip sessiz okuma alıştırmalarının yapılmasının uygun olduğu anlatılıyor.

Makalede daha sonra birinci sınıfta sessiz okuma alıştırmalarının nasıl yapılacağı örnekler verilerek açıklanmıştır.

Yazar, sessiz okumanın faydalarını da şu şekilde ifade etmiştir:

- 1) Sessiz okumadaki sürat, sesli okumaya nazaran 3-4 misli fazladır. Zamandan tasarruf sağlar.
- 2) Sessiz okumada dikkat, kelimenin seslendirilmesine sarf edilmez, manaya çevrildiği için anlamak kolay ve çabuk olur.
- 3) Sessiz okumak, okuma zevkini aşılır.
- 4) Sessiz okumada okuyucu çabuk yorulmaz, enerji bakımından tasarruf edilir.

Bütün bunlardan dolayı sessiz okuma üzerinde durulmalıdır.

---

¹⁵⁸ Durmuş MORKAYA, "Sessiz Okumak", *İlköğretim*, C. 25, S. 466, (Şubat 1960), s. 4-5.

86. Karma Harflerle İlk Okuma ve Yazma Öğretimi¹⁵⁹

1928 yılında, Yeni Türk Alfabesinin Kabulü'nden sonra okuma ve yazma öğretimine büyük harflerle başlanılmaktadır. Fakat, Amerika ve İngiltere'de karma harflerle okuma-yazma öğretimi yapılmaktadır. Bizim ülkemizde de bu durum deneme mahiyetinde ele alınmıştır. “Yeni İlkokul Programı” taslağında ilk okuma ve yazma öğretimine karma harflerle başlanması istenmektedir. **Sabiha Mutlu** bu yazısında ilk okuma ve yazma öğretiminde karma harfleri kullanma denemesine nasıl geçtiğini anlatmaktadır.

Yazar, “*hayatlık*” ilkesinin bütün öğretim konularının hayattaki şekli ile ele alınmasını emrettiğini belirtiyor. Bundan dolayı, hayatilik prensibine uygun bir yazı öğretimi için hayattaki bu şekli hiç bozmadan olduğu gibi ele almak mecburiyeti kendiliğinden beliriyor.

Sabiha Mutlu, küçük harflerle başlamanın tercih nedenlerini şu şekilde ifade ediyor:

- 1) Küçük harf öğretiminde çocuk, küçük ve büyük harfleri bütün kitap, dergi ve gazetelerde olduğu gibi yerine göre kullanarak öğrendiğinden, daha ilk günden itibaren küçük ve büyük harfleri tanımaya ve yerine göre kullanmaya alışır.
- 2) 4-5 ay çalışarak öğrettiğimiz şekillerden başka şekilleri öğretmek için yapacağımız ikinci iş ortadan kalkmış oluyor.
- 3) Öğretime büyük harflerle başlayınca 4-5 aydan fazla bu harflerle okuma ve yazma öğretildikten sonra, çocuklara sebebini iyice anlatmadan küçük harflere geçiliyor ve büyükleri tamamen terk ediliyor. Bu geçiş sırasında çocuklar en az iki-üç harfte bocalama geçiriyor. Fakat daha önce öğrendikleri büyük harflerin tesirinden kurtulamayarak büyük-küçük harfleri aynı anda kullanıyorlar. “Araba” yazarken R sesini büyük yazanlara rastlanıyor.

---

¹⁵⁹ Sabiha MUTLU, “Karma Harflerle İlk Okuma ve Yazma Öğretimi”, *Okul ve Öğretmen Dergisi*, C. 1, S. 4, 9.1963, s. 12-13,30.

- 4) Küçük harflerle yazmaya başlayınca çocukların yazıları, dikkat edildiği ve iyi alışkanlıklar kazandırıldığı takdirde daha doğru ve daha güzel oluyor.
- 5) Küçük harfler ve normal yazı, okuma psikolojisine daha uygundur.
- 6) Büyük ve küçük temel harfler arasında esaslı bir kolaylık ve zorluk farkı düşünmek doğru değildir. 29 harfin 16 tanesinin büyük ve küçükleri tamamen birbirine benzerdir. Bunlar; (c,ç,l,i,j,k,o,ö,p,s,ş,u,ü,v,y,z)'dir. Geri kalanların da 10 tanesi az çok benzerler. Bunlar da (b,e,f,g,ğ,h,m,n,t)'dir. Yalnız 3 tanesi büyüklerine hiç benzemez; (a,d,r).
- 7) Köy okullarında çeşitli sebeplerle okumaya geç geçilmektedir. Çocuklar küçük harflere hiç geçememektedir. Fakat karma harfleri kullanmak bu durumu önlemektedir.
- 8) Çocukların karşılaştıkları gazeteler, dergiler, evdeki büyüklerin kitapları gibi araçlar çocuğun tabii bir okuma çevresi olmakta, aynı zamanda okulda öğrendikleri kelime ve cümleleri bunlarda kolayca bulmakta ve yazmaktadır. Bu da çocuğun okumasının kuvvetlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bütün bunların yanında o dönemde ilk okuma ve yazma öğretiminde karma harfleri kullanmanın da güçlükleri vardır. Çünkü, alfabeler büyük harfle yazılmıştır. Birinci sınıflar için çıkan dergilerde tamamen büyük harfler kullanılmıştır. Aileler çocuklara büyük harfleri öğretiyorsa eskiden gelen bir alışkanlık, fişler ve levhalar da büyük harfle hazırlanıyor.

87. Çocukta Okuma İtiyadını Yaratmak Hususunda Öğretmenin Rolü¹⁶⁰

Yazar, bir topluluğun gerçek anlamda yükselişinin, maddi eserlerden ziyade zihinlerin işlemesiyle tahakkuk edebileceğini ifade ediyor. Burada da öğretmene çok büyük bir rol düşmektedir.

---

¹⁶⁰ Yaşar NABİ, "Çocukta Okuma İtiyadını Yaratmak Hususunda Öğretmenin Rolü", *İlköğretim Dergisi*, C. I, S. 17, (1939), s. 261.

Çocuğa, küçük yaştan itibaren aşılması gereken pek çok alışkanlıklar vardır. Bunlardan en önemlisi okumak alışkanlığıdır. Bunu yapacak olan da öğretmendir.

Yazara göre, okuma alışkanlığı, ders konusu olarak okunan kitaplarla kazanılamaz. Çünkü ders kitaplarını okumada ister istemez bir zorlamak vardır. Halbuki okuma alışkanlığı, ancak hiçbir zorlamanın ve mecburiyetin tesiri olmadan sırf zevk için yapılan okumalarla kazanılabilir. Çocuğun kitabın, derginin, gazetenin cazibesini hissetmesi gerekmektedir. Renkli, resimli dergiler ve kitaplar onların ilgisini çeker. Henüz okuma alışkanlığını almamış çocukların çoğu, kitapları karıştırdıktan sonra bir kenara atabilirler. Bunun için onlara, asıl muhtevanın, yani yazılı olan şeyin, resimlerden, şekillerden daha cazip ve daha merak uyandırıcı olduğunu öğretmek gerekmektedir. Bu hususta çok iyi seçilmiş ve çocuk zihniyetine, ilgisi ve uygun hikâyelerin, onlara tatlı bir ifade ile okunması üzerlerinde büyük bir etki yapabilir. Bütün bunların yanı sıra çocuğun gözü önünden ve el yordamından kitabı eksik etmemek gereklidir.

88. İlk Okuma-Yazmada Cümle Listesi¹⁶¹

İlk okuma yazma öğretiminde uygulanacak en uygun yöntemin **çözümleme yöntemi** olduğunu bildiren yazar, bunun nedenlerini şöyle sıralıyor:

- 1) Çocuk nesnelere bütünsel olarak algılar. Ayrıntıları hemen göremez. Öyleyse okuma-yazma öğretiminde çocuk için anlamlı kısa cümlelerle başlanmalıdır.
- 2) Çözümleme çocuk psikolojisine uygun bir yöntemdir.
- 3) Yöntemler hedeflere ve eğitilecek bireye göre seçilir. İlk okuma-yazma öğretiminde hedef; “doğru, hızlı, anlayarak okuyabilme”dir. Bu hedefe hizmet edecek olan yöntem çözümlemedir.
- 4) Genel bir ilke olarak çocukların yaşantılarından hareket etmek gerekir. Fiş cümleleri çocukların yaşantılarına göre oluşturulacağı için bu ilkeye de uyulmuş olur.

---

¹⁶¹ Recep NAS, “İlk Okuma-Yazmada Cümle Listesi”, *Öğretmen Dünyası*, C. 10, S. 118, (Ekim 1989), s. 33-34.

- 5) Çözümleme yönteminin uygulanmasıyla, başka bir ifadeyle, ilk okuma-yazma öğretiminin cümlelerle yürütülmesiyle çocuklar dilin yazım ve dilbilgisi kurallarını sezerler.

Makalede, cümleler belirlenirken uygulanacak ilkeler de şöyle sıralanmıştır:

- 1) Cümlelerde Türkçe'nin bütün harfleri geçmelidir.
- 2) Cümleler çocukların çevresinden, yaşamından, günlük dilinden alınmalıdır.
- 3) Çocuk hareket varlığı olduğu için cümleler de hareket ifade etmelidir.
- 4) Kısa cümlelerden başlanarak *“kolaydan zora”* ilkesine uyulmalıdır.
- 5) Cümleler çocuk için anlamlı, onun diline uygun olmalıdır. Soyut anlatımlardan kaçınılmalıdır.
- 6) Bir haftada verilecek cümleler anlam yönünden birbiriyle bağlantılı olmalıdır.
- 7) Cümleler, işlenen ünitelerle bağlantılı olmalıdır.
- 8) İşlek sözcüklere ve hecelere yer verilmelidir.
- 9) Sekiz ünlü ses, yerine göre sözcüklerde hece olarak da geçmelidir. Böylece ünlü harfler tanınır.
- 10) Kimi sözcük ve heceler, kimi cümlelerde ve sözcüklerde özellikle tekrarlanmalıdır. Bu gizli çözümlemeyi sağlar.
- 11) Büyüğünün ve küçüğünün yazılışları farklı olan harflerin, cümlelerde hem büyüğü hem küçüğü yazılmalıdır.
- 12) Bir tane de olsa soru cümlesi de bulunmalıdır.
- 13) Çoğul eklerinden hiç değilse birine yer verilmelidir.
- 14) Değişik zamanlara göre çekimlenmiş cümleler seçilmelidir.

Makalede son olarak, yukarıda belirtilen ilkelere uygun olarak bir cümleler listesi sunulmuştur.

89 İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Fiş Cümleleri Belirlenirken Uygulanacak İlkeler¹⁶²

---

¹⁶² Recep NAS, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Fiş Cümleleri Belirlenirken Uygulanacak İlkeler”, *Çağdaş Eğitim*, C. 16, S. 171, (Aralık 1991), s. 30-32.

Makaleye göre, ilk okuma ve yazma çalışmalarının yürütüleceği cümleler belirli ilkelere uymalıdır. Sözü edilen ilkelerin başlıcaları şunlardır:

- 1) Cümle listesinde Türkçenin bütün harfleri bulunmalıdır.
- 2) Cümleler çocuğun yaşamından çevresinden alınmalıdır.
- 3) Çocuk hareket varlığı olduğu için cümleler de hareket ifade etmelidir.
- 4) Kısa cümlelerden başlayarak “kolaydan zora doğru ilkesi”ne uyulmalıdır.
- 5) Cümleler çocuk için anlamlı, onun diline uygun olmalıdır. Çocuğun dilinin, çevresinin ve yaşının dili olduğu göz önünde bulundurulmalı, soyut anlatımdan kaçınılmalıdır.
- 6) Bir haftada verilecek cümleler anlam yönünden birbiriyle bağlantılı olmalıdır.
- 7) Cümleler, işlenen ünitelerle bağlantılı olmalı, ama bu konuda fazla zorlamaya gidilip cümlelerin doğallığı “çocuğa göre”liği bozulmamalıdır.
- 8) İşlek sözcüklere kesinlikle yer verilmelidir.
- 9) Sekiz ünlü harf yerine göre sözcüklerde hece olarak da geçmelidir.
- 10) Kimi sözcük ve heceler, kimi cümle ve sözcüklerde özellikle tekrar yazılmalıdır. Bunun yararı şudur: Daha sözcük devresine geçilmeden çocuk tekrarlanan sözcükleri tanıyarak sözcük devresine; daha hece devresine geçilmeden de sözcüklerde tekrarlanan heceleri tanıyarak hece devresine hazırlanmış olur.
- 11) Büyüğünün ve küçüğünün yazılışları farklı olan harflerin, cümlelerde hem büyüğü, hem küçüğü yazılmalıdır.
- 12) Cümlelerde dört harfli hece de geçmelidir.
- 13) Birkaç tane soru cümlesi olmalıdır.
- 14) Bir tane de olsa çoğul eki bulunmalıdır.
- 15) Üç harfli hecelerden kalın ve ince ünlü harfleri içerenlerin olabildiğince denk sayıda olmasına dikkat edilmelidir.
- 16) Makalenin sonunda bir fikir vermek üzere bir fiş (cümle) listesi verilmiştir.

Bu ilkelerden bazıları, **Cavit Binbaşıoğlu**'nun “**İlk Okuma Ve Yazma Öğretiminde Tümce Yöntemi**” makalesinde bulunmaktadır.

90. Yetişkinler İçin Okuma Materyalleri Hazırlamada İhtiyaç ve İlgileri Bilmenin Önemi¹⁶³

Yazara göre, öğrenim bakımından ilk basamaklarda kalmış, okuma tecrübesi çok sınırlı, ancak temel eğitimden geçmiş yetişkinler için hazırlanan eserlerde şu niteliklerin bulunması gerekir:

- 1) Anlaşılabilirlik,
- 2) Gerçeğe uygunluk,
- 3) Yararlılık,
- 4) Sürükleyicilik.

Yetişkinlere okuma materyalleri hazırlarken, onların ihtiyaç ve ilgileri göz önünde tutulmalıdır.

Makalede yetişkinlerin ihtiyaçları şu şekilde özetlenmiştir:

- 1) Sağlığı korumak,
- 2) Hayat kazanmak,
- 3) Aile sahibi olmak,
- 4) Öğrenim yapmak,
- 5) Sosyal çalışmalara katılmak,
- 6) Maddi şartları iyileştirmek,
- 7) Estetik duyguları tatmin etmek,
- 8) Boş zamanları değerlendirmek,
- 9) Dinsel duyguları tatmin etmek.

Yetişkinlere okuma materyalleri hazırlamada ilgilerin tespiti de önemlidir. Bunun için şu sorular sorulabilir:

- Bir araya geldikleri zaman en çok hangi konular üzerinde görüşmektedirler?
- Sevdikleri danslar, şarkılar ve oyunlar nelerdir?
- Birbirine hangi hikâye ve fıkraları anlatmaktadırlar?

---

¹⁶³ Ferhan OĞUZKAN, “Yetişkinler İçin Okuma Materyalleri Hazırlamada İhtiyaç ve İlgileri

- Boş zamanlarını nasıl geçirmektedirler?
- Ne gibi insanları beğenmekte, ne gibi nitelikleri haiz şahıslara büyük saygı beslemektedirler?
- Hangi gelenekleri devam ettirmek ve hangi alışkanlıkları bırakmak istemektedirler?
- Ne gibi yanlış inançların kurbanıdırlar?

Yazara göre, yetişkinler için okuma materyali hazırlayan yazarın önemli bir ödevi de hitap ettiği kitlede, çağdaş fikirlere, modern hayat tarzlarına ve çalışma usullerine karşı yetişkinlerde yeni ilgiler uyandırmaya çalışmaktır.

91. Köy Çocuklarını Okutmak¹⁶⁴

Yazar makalesinde, köy çocuklarının yetenek ve başarılarına göre bir üst öğrenim basamaklarında okuma imkânları sağlanmadıkça ne sosyal ne de ekonomik ve kültürel hiçbir meselemizi gerçekten ve kökten halledemeyeceğimizi, sürekli ve gerçek bir kalkınma ve ilerleme yoluna giremeyeceğimizi açıklıyor. Ayrıca bütün bu işler yapılırken zümreler devlete yardımcı olmalıdır. Çünkü, gelişmiş memleketler bile gerekli eğitim hizmetlerini yalnız devlet bütçesinden karşılamak imkânına sahip değillerdir.

93. Okuma-Yazma Üzerine Bir Deneme¹⁶⁵

1960-1961 yılında, okuma-yazma öğretiminde büyük harflerle mi yoksa normal (karma) harflerle mi başlama konusunda bir deneme yapılmak istenir. Bunun üzerine denemenin ilmî ve objektif olması konusunda;

1. **Kontrollü Deneme Metodu**'na, bunun için de;

a) Büyük harflerde öğretim yapacak (A) şubesinin kontrol sınıfı,

---

Bilmenin Önemi”, *Pedagoji Dergisi*, S. 12-13, (Nisan, Mayıs 1963), s. 7-10.

¹⁶⁴ Cahit OKURER, “Köy Çocuklarını Okutmak”, *Bayrak*, C. 20, S. 23, (Mayıs 1973), s. 10-14.

- b) Normal (karma) harflerle öğretim yapacak (B) şubesinin deneme sınıfı olması,
- c) Öğretim materyal, ve araçlarının birleştirilmesi ve eşleştirilmesi,
- d) Her iki şube mevcutlarınıın sayı, kız-erkek, yaş ve 2-3 yıllık, bilgi ve zekâ yönlerinden eşleştirilmesi, bunun için de ilk hafta içinde sayı, konuşma, bilgi, zekâ ve görme-işitme durumlarınının tespiti ve gerekli eşleştirmenin yapılması kararlaştırılıyor.

Ölçme ve deneme sonuçları şöyle çıkıyor:

- 1) Bir genel grup zekâ testi hazırlanarak sınıfların yıl başında yoklanmayan zekâları ölçülür.

Kontrol sınıfınının zekâ ortalamasınının deneme sınıfından % 4 üstün olduğu görülür.

- 2) Türkçeden;
  - a) Okuma sürati,
  - b) Okuduğunu anlama,
  - c) Doğru yazma (imlâ).

konularında olmak üzere şubelerin öğrenme ve ilerleme durumlarınıın tespit ve kontrol edecek bir test bataryası hazırlanarak uygulanır. Netice şöyle çıkar:

a) **Okuma sürati:** Her iki şubede normal harflerle yazılmış 36 kelimelik bir metnin okutularak kaç saniyede okundukları tespit edilir. 62 mevcutlu kontrol sınıfında 20 öğrencinin okuyamadığı, okuyanların okuma sürati ortalamasınının 120 saniye olduğu; 61 mevcutlu deneme sınıfında 8 öğrencinin okuyamadığı, okuma sürati ortalamasınının 70 saniye olduğu görülür.

b) **Okuduğunu anlama:** Teksir edilmiş bir hikâye öğrencilere verilerek okumaları ve altındaki soruları cevaplamaları istenir. Ölçü sonunda kontrol sınıfınının 883, deneme sınıfınının 920 puan aldığı görülür.

---

¹⁶⁵ Şahap OKUTURLAR, “Okuma-Yazma Üzerine Bir Deneme”, *İlköğretim*, C. 26. 459, Eylül

- c) **Doğru yazmak:** Teksir edilmiş hayvan resimleriyle, eşya şekilleri verilerek bunların adlarını altlarına yazmaları istenir. Ölçme sonunda kontrol sınıfının 394, deneme sınıfının 487 puan aldığı görülür.
- d) Ölçmeyi yapan ve tespit eden komisyon, şubelerin yazılarını da karşılaştırmış, deneme sınıfının yazısının kontrol sınıfından daha düzgün olduğu görülmüştür.
- e) Genel olarak Türkçe’de şubeler arasındaki randımanın, kontrol sınıfında % 68, deneme sınıfında % 87 olduğu tespit edilmiştir.

94. Okumayı Öğrenmeye Hazır Olma¹⁶⁶

Çocuk, okumaya hazır bulunmadıkça bu alandaki zorlamaların sağlayacağı ilerlemeden çok şey beklememek gerekir diyen yazara göre, okumaya hazır olmaya etki yapan bir çok etmenler vardır. Okumanın başlangıç dönemlerinde beğenilen bir ilerleme yapmayan bir çocuğun kafasız veya tembel olduğu kabul edilmemelidir. Bunun yerine, çocuğun bazı yönlerden okuma için hazırlıksız bulunduğu üzerinde durmalı, onun hangi yönlerden engelli olduğunu bulmalı ve engelleri giderme için bir program plânlanmalıdır. Bu alanda ilkokul müdür ve öğretmenin, okumaya etki yapan etmenleri anlamam ve alfabe okumasında gerekli yetenekleri geliştirme bakımından bir çalışma programını düzenlemelidir.

Makalede okumaya hazır olmayı geciktiren etmenler şu başlıklar altında verilmiş ve açıklanmıştır:

- 1) Görme eksikliği.
- 2) İşitme eksikliği.
- 3) Zihin yönünden yetersizlik.
- 4) Toplumsal ve duygusal hazır olma.

Bazı çocuklar, okuma işlemini başarabilmeleri için toplumsal ve duygusal bakımlardan yeteri kadar iyi bir uyum gösterememişlerdir.

1961, s. 10-11.

¹⁶⁶ A. Zeki ÖKMEN, “Okumayı Öğrenmeye Hazır Olma”, *Okul ve Öğretmen*, C. 1, S. 1, (Nisan 1963), s. 7-10.

- 5) Geçmiş deneme ve yaşamların bilinmesi.
- 6) Okumaya hazırlığı geliştirme.

Bunun için, geziler yapmak, görülenler üzerinde konuşmak, resimlere bakmak ve bunlar üzerinde görüşme açmak, okul veya evde bazı evcil hayvanları beslemek, öğretmen tarafından okunan hikayeleri dinlemek, “**Bak ve Konuş**” programları için okula eşyalar getirmek, hikâyeleri dramatize etmek, resim yapmak, resimleri kelimeleri eşleştirmek, eşyalar arasında benzerlikleri ve ayrılıkları görmek, oyunlar oynamak, ritmik oyunlara ve etkinliklere katılmak gereklidir.

95. İlk Okuma-Yazmada Hareketli Gruplar¹⁶⁷

Yazıda, 1955-1956 öğretim yılında Edirne’de ilk okuma-yazmada başarısız olan öğrencilerin nasıl ilk okuma ve yazmada başarılı duruma getirildikleri anlatılmaktadır.

96. Normal Harflerle İlk Okuma-Yazma Öğretimi¹⁶⁸

Yazar, **Köy ve Eğitim Dergisi**’nin 40’inci sayısında Hatay ilköğretim müfettişlerinden **Veli Kaya**’nın “*Birinci Sınıflarda İlk Okuma-Yazma Öğretimi*” yazısına cevaben bu makaleyi hazırlamıştır.

Yazar, bu nedenle hem **Veli Kaya**’nın sorularını cevaplandırmış hem de daha önce bu konularda yazdığı yazılarda açıklayamamış olduğu tarafları kısmen açıklamıştır.

Yazar, okuma öğretiminde o dönemlerde uygulanan büyük harflerle okuma ve yazma öğretimine başlanmasını uygun bulmuyor.

---

¹⁶⁷ Rasim Önder, “İlk Okuma-Yazmada Hareketli Gruplar”, *Eğitim Hareketleri*, C. 2, S. 23, (Kasım 1956), s. 34-36.

¹⁶⁸ Necati ÖNER, “Normal Harflerle İlk Okuma-Yazma Öğretimi”, *Köy ve Eğitim*, C. 5, S. 38, (Nisan 1957), s. 10-11.

97. İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Renkli Hece Kullanmanın Sakıncaları¹⁶⁹

Yazara göre, cümle metoduyla okuma ve yazma öğretiminde çocuklar cümleleri bütün olarak görürler. Kelime, hece ve harfleri daha sonra ve doğal bir öğrenme akışı içinde fark ederler. Cümleler ve kelimeler çocuklar için başlangıçta birer resim niteliğindedir. Bunun için cümlelerdeki kelimelerin renklendirilmelerine ve resimlendirilmelerine gerek yoktur. Çünkü bu gibi yanlışlıklar çocukların dikkatlerini renklere ve resimlere çeker, anlamayı engeller. Oysa okumanın amacı anlamaktır. Renkli heceli ve renkli kelimeli cümleler ve metinler çocukların kekeleyerek okumalarına yol açar ve bu kötü alışkanlığın yerleşmesine neden olur.

İlk okuma-yazmanın amacı, birinci sınıf öğrencisinin psikolojisine uygun yollarla ve modern öğretim yöntem, teknik materyallerini kullanarak temel okuma-yazmayı öğretmektir. Bu temel ilkeye aykırı ve ilkökul programında yer almayan renkli hece ve kelimelerle dolu ya da kelime altlarında resimlerle yapılan cümle, metinler çocukların anlamalarına büyük ölçüde engel olur.

98. İlk Okuma-Yazma Döneminde Yazma Becerisini Öğrenme¹⁷⁰

Bu inceleme yazısında ilkökul birinci sınıf çocuklarının yazma becerisini nasıl öğrendikleri çeşitli psikolojik görüşler doğrultusunda ele alınmıştır.

Yazma becerisinin gelişim şu şekilde verilmiştir:

Yazma belirli gelişim aşamalarına zorunlu olarak bağımlı değildir. Fakat çocuk yazma becerisine hâkim olabilmek için farklılaştırabilme yeteneği kazanmış olmalıdır ve bu da çocuğun sahip olduğu harekî sistem sayesinde gerçekleşebilir. Yazma becerisi gelişim aşamaları tarafından belirlenmez.

---

¹⁶⁹ M. Feyzi ÖZ, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Renkli Hece Kullanmanın Sakıncaları”, *Öğretmen Dünyası*, C. 9, S. 105, (1988), s. 18.

¹⁷⁰ Ali Osman ÖZCAN, “İlk Okuma-Yazma Döneminde Yazma Becerisini Öğrenme”, *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 3, (1991), s. 203-207.

Yazara göre, yazmak, *bir ritim kazanma* olarak da tarif edilir. Ancak yazma öğretimi, yeni bir yazı türü geliştirmeyi değil, aksine bilinenleri çocuklara öğretmektir. Bu şekilde harfler arası ilişkiler kurulur ve birbirine bağlanır. Fakat yazma hareketi hiçbir zaman ritmik değildir. Yazmada çeşitli harf gruplarının zincirleme olarak bütünleştirilmesi ve harf kodlarının öğrenilmesi söz konusudur. Yazıya anlam vermek için harfler arasındaki ilişkiler yanında belirli seslerle zihni bir süreklilik de gereklidir.

Makalede sonuç olarak, yazma becerisini geliştirmek için öğretmenin dikkat etmesi gereken noktalar verilmiştir. Bunlar:

- 1) Yazma becerisinin nasıl yapılacağı gösterilerek açıklanmalıdır.
- 2) Yazma hareketlerinin sırası rehberlik edilerek gösterilmeli ve yapılmalıdır.
- 3) Yazma hareketi doğru yapıldığında gecikmeden bilgi ve pekiştiriciler verilmelidir.
- 4) Yazma hareketleri tekrar edilmelidir.

99. Boş Zamanları Değerlendirmede Okumanın Yeri¹⁷¹

Makalede, öğrencilerin boş zamanlarını okuma yoluyla değerlendirmelerin etkileyen bir takım etmenlerden bahsedilmiştir. Bu etmen şunlardır:

- Öğrencilerin ilgilerini tanıma,
- Okunacak kitapları tanıma,
- Kitapları sergileme,
- Boş zamanlarda okunanları sınıfça değerlendirme,
- Okuma zevkini geliştirme,
- Tatil ayları için okuma listeleri hazırlama

çocukları okumaya yöneltir.

Bu etmenler makalede geniş olarak açıklanmıştır.

100. Küçük Harflerle Okuma¹⁷²

Makalede önce çocuğun okuma-yazma öğrenmesinin safhaları verilmiştir. Daha sonra küçük harflerle okuma-yazma öğretimi üzerinde durulmuştur.

Makalenin devamı derginin 32'inci sayısında yayınlanmıştır. Burada temel harflerin resim bakımından küçük harflerle tetkiki yapılmıştır.

Temel harfler:

- 1) Hepsi aynı çizgiler içinde kalmaktadır, yani yükseklikleri aynıdır.
- 2) Dört, beş tanesi istisna edilirse geri kalanları kesin çizgilerle çizgi meydana gelmektedir.

Küçük harfler:

- 1) (a,c,m,n) gibi aynı boyda olanlar var (b,h,l,t) gibi üst çizgiye kadar uzananlar var, (g,p,y) gibi alt çizgiye kadar uzananlar var. Bir de (f) vardır.
- 2) Bir çoğunun esası yuvarlaktır. Bu özelliklere göre hangi tip harflerle yazma işi daha kolaydır? Daha doğrusu çocuğun kolayına gider?

Yazar çeşitli örneklerle bu sorulara yazısında cevap aramaktadır. Netice olarak şunu ifade eder:

“Küçük harflerle işe başlamak diğerine nazaran ne güçtür ne kolaydır, ne de büyük bir üstünlük veya gerilik arz etmektedir.”

101. Okuma Üstüne¹⁷³

Makalede, okumanın, toplumları biçimlendiren, kişileri birbirine bağlayan, geliştirip uygarlaştıran etkenlerin başında geldiği; belli bir kültür düzeyine ulaşmanın, duygu ve düşüncelerimizi zenginleştirmenin tek kaynağının okumak olduğu, herkesin

---

¹⁷¹ Emin ÖZDEMİR, “Boş Zamanları Değerlendirmede Okumanın Yeri”, *İlköğretim*, C. 29, S. 521, (Nisan 1964), s. 8-9-29.

¹⁷² Fikret ÖZGÖNENÇ, “Küçük Harflerle Okuma”, *Emekli Öğretmen Dergisi*, C. 3, S. 28-29, (Ekim 1961), s. 5-7.

kendine özgü bir okuma yöntemi bulunduğu, okumakla kendimizi, başka kişileri tanıma imkânına sahip olduğumuz açıklanmıştır.

Ayrıca, **Arif Hikmet Par**'a göre bir metni nasıl okuduğumuz zaman yararlı sonuçlar alabileceğimiz açıklanmıştır.

Arif Hikmet Par'a göre, bir metni üç yoldan okumak yararlı sonuçlar verir:

- 1) *Özenle okumak.*
- 2) *Zevkine vararak okumak.*
- 3) *Eleştirerek okumak.*

Yazar, makalesinde bu yazardan başka bazı yabancı ve yerli yazarlarımızın okuma üstüne görüşlerini vermiştir.

102. Okuma Yetersizliği¹⁷⁴

Yazara göre, okumada hız, kendi başına bir anlam taşımaz. Okumanın asıl amacı, okunan metinden anlam çıkarmadır. Metinden doğru anlam çıkarabilmek için doğru okumak gerekir. Yanlış okunan parçadan doğru anlam çıkarmak mümkün değildir.

Okumada okuyucunun doğru okuyup okumadığını ortaya çıkarmak oldukça güçtür. Özellikle sessiz okumada daha güçleşmektedir. Sessiz okumada doğruluk derecesi anlama ile birlikte ölçülebilir.

Sesli okumada doğruluğun ölçülmesi ilk bakışta daha kolay ve olanaklı görünüyorsa de, onun da birtakım güçlükleri vardır. Doğruluk ölçümü okuyanın okuma hızından –özellikle çok hızlı okuduğunda- etkilenir. Ölçen kişinin belirli bir hızdan sonra okumanın doğru olup olmadığını izleyebilmesi oldukça güçtür.

¹⁷³ Murat ÖZMEN, “Okuma Üstüne”, *Öğretmen Dünyası*, C. 5, S. 56, (1984), s. 31-32.

¹⁷⁴ Yahya ÖZSOY, “Okuma Yetersizliği”, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, (Şubat 1986), s. 121-135.

Okuma, metinden anlam çıkarıldığı zaman tamamlanmış olur. Fakat okuduğu her türlü metni aynı derecede iyi anlayabilen insan sayısı pek azdır. Okuduğunu anlama, okuma yetersizliğinde en önemli ve en karışık konu olmaktadır. Yazar bu bakımdan konuyu maddeler halinde şöyle açıklamaktadır:

- 1) Okuduğunu anlama değişik biçimlerde ele alınmakta ve yorumlanmaktadır. Herkes okuduğunu anlama ile aynı şeyi kastetmemektedir
- 2) Okuduğunu anlama, okunan metinle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Okumanın hız ve doğruluğunu etkileyen metinle ilgili etmenler sonuç olarak anlamayı da etkiler. Fazladan metin uzunluğu, kısalığı, anlatım biçimi de anlamayı etkiler.
- 3) Okuduğunu anlama, okuyan kişiye ve aynı kişinin değişik durum ve zamanına bağlı olarak değişiklik gösterir.
- 4) Okuduğunu anlama, okumanın yapıldığı fizikî ortamla ilgilidir. Fazla gürültülü, fazla dikkat çekici devinim, uyaran olan ısı fazla ya da az olan ortamlarda yapılan okumalardan anlama olumsuz yönde etkilenir.

103. Dramatizasyona Bağlanan Bir Tahrir Dersi¹⁷⁵

Yazıda eski okul ile yeni okul arasındaki farklar verilmiştir. Dramatizasyona bağlanan bir yazma dersinin de sınıf ortamı içinde nasıl yapıldığı anlatılmış ve bunun bize yeni okul tarafından kazandırıldığı ifade edilmiştir.

---

¹⁷⁵ Halil ÖZTÜRK, “Dramatizasyona Bağlanan Bir Tahrir Dersi”, *İlköğretim*, C. 2, S. 37, (Şubat 1940), s. 312.

104. Kitap Okuma Dersine Yazılmamış Müfredat¹⁷⁶

Yazar, makalesinde kitap okumama hastalığının tehlikeli sinyaller vermeye başladığını Milli Eğitim Bakanlığı'nın da “*kitap okuma dersi*” koyma düşüncesinde olduğunu belirtiyor.

Daha sonra kitap okuma alışkanlıklarının neden öğrencilerimizde olmadığını ayrıntılı bir biçimde açıklıyor. Son olarak da gençlerin okuma alışkanlığı kazanmaları için neler yapılabileceğini makalesinde sıralıyor.

105. Okuma¹⁷⁷

Makalede sorgulama ve araştırma amacıyla okuma üzerinde durulmuştur.

Yazara göre, plânlı okuma-düşünme etkinlikleri grupla veya bireysel yapılabilir. Her iki çalışma türünde de sorgulamaya gereken önem verilmelidir. Grupla yapılacak plânlı okuma-düşünme etkinliklerinde şu hususlara dikkat edilmelidir:

- a) Gruptaki çocuk sayısı 8-12'den fazla olmamalı,
- b) Gruptaki çocukların, okuma yetenekleri aynı olmalı,
- c) Çocukların hepsine aynı okuma parçası verilmeli,
- d) Öğretmen etkinliği, asıl okuma sorumluluğu çocuklarda kalacak şekilde yönetmeli, onların sorgulama yapmasına izin vermelidir.

Bireysel okuma-düşünme etkinliğinde de şu hususlara dikkat etmek gerekir:

- a) Sınıf ne kadar kalabalık olursa olsun, her çocuk bireysel olarak çalışmalıdır.
- b) Her çocuk ilgi duyduğu ve istediği şeyi okumalıdır.
- c) Çocuk okuyacağını kendi seçmelidir.
- d) Öğretmen rehberlik yapmalı ve kaynak kişi olarak yardıma hazır olmalıdır.

---

¹⁷⁶ Hasan ÖZTÜRK, “Kitap Okuma Dersine Yazılmamış Müfredat”, *Türk Edebiyatı*, S. 223, (Nisan 1992), s. 40-42.

- e) Etkinlik, öğrencinin okuduğunu ve öğrendiklerini çözümlene ve yerleştirme süreçlerinde ilerlemesine hizmet etmelidir.

Yazar sonuç olarak makalesinde şunları ifade etmiştir:

“Öğrenmenin, temel yöntemi sorgulama türü okuma olduğu için okul kitaplığı, okuma programının ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Bireyselleştirilmiş **okuma-sorgulama eğitimi** grup türü okumaya paralel olarak yürütülmeli ve **grupla okuma eğitimi**yle desteklenmelidir. Her iki tür öğretim yöntemi de gereklidir.

Kendi ihtiyaçlarını karşılamak için okumayı öğrenmek isteyen bir çocuğun sorular sorma, tahminler yapma, bulgular elde etme ve bunları ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzene koyma imkanına sahip olması gerekir.”¹⁷⁸

106. İletişim ve Okuma¹⁷⁹

Yazara göre, günümüzde okullarımızdaki okuma öğretimi ayrıntılar içinde kaybolmuştur. Çağdışı görüşler ve yöntemlerle yürütülmektedir. Bu bakımdan okuma öğretimini, çocuklar ve onların nasıl öğrendikleri hakkındaki bilgilerimize; çağımızın okuma anlayışına göre yürütmemiz gerekir. Bunun doğal sonucu olarak da okumanın amaçlarını, gerçekçi bir görüşle yeniden düzenlemeye ihtiyaç vardır. Okumada izlediğimiz yöntemlerden çoğu çocuğu göz önünde tutmamakta ve amaçların gerçekleştirilmesini sağlamamaktadır.

Makalede bunlar belirtildikten sonra okumanın amaçlarından olan iletişim, sevinç ve hoşnutluk üzerinde durulmuştur. Son olarak da bir okuma yöntemi verilmiştir. Bu yöntemi okuma öğretiminde kullanırsak okumanın en önemli amaçlarından biri olan iletişim kurmayı gerçekleştirmiş oluruz.

107. Okullarımızda Okuma-Yazma Güçlüğü Çeken Çocuklar¹⁸⁰

¹⁷⁷ Emin SAĞLAMER, “Okuma”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 208, (Mart 1995), s. 3-5.

¹⁷⁸ SAĞLAMER, a.g.e., s. 4.

¹⁷⁹ Emin SAĞLAMER, “İletişim ve Okuma”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 213, (Eylül 1995), s. 6-7.

Yazar, makalesinde Almanya’da öğretmenlik yaparken karşılaştığı problemlerden bahsediyor. Bunlardan en önemlisi *legastenik* denilen okuma-yazma güçlüğü çekenlerdir. Almanya’da bu tip çocukların nasıl tespit edildiği makalede belirtiyor.

Ayrıca yazıda eğer bir çocuk legastenik olduğu tespit edilirse onunla hangi çalışmaların yapılacağı ayrıntılı bir biçimde verilmiştir.

108. Okuma Alışkanlığına Ne Oldu?¹⁸¹

Yazar, Türkiye’de okuma alışkanlığının azalması sorunu üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kaynaklar taranarak ülkemizde basın ve yayıncılığın gelişimi ve sorunları incelenmiştir. İkinci bölümde ise Ankara kitapçılarına uygulanan bir anket değerlendirilmiştir. Bu yazı, araştırmanın ikinci bölümüdür.

Makaleye göre, okuma eğilimi gerilemeye doğru gitmektedir. Kitap satışlarında azalma meydana gelmektedir.

Bu durumu tersine çevirmek için yazar şu önerilerde bulunmaktadır:

- 1) Anayasada, yasalarda yer alan düşünce, kültür yaşamı ve diğer demokratik özgürlükler alanındaki yasakçı tutuma son verilmeli, Türkiye toplumuna ve çağa yakışan özgürlükçü bir içerik kazandırılmalıdır.
- 2) Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’nca kitap tavsiyesi veya sakıncalı ilân edilmesi uygulamasına son verilmelidir. Öğretmenler okul kütüphanelerine kitap alımında bir sınırlama olmaksızın özgürce karar verebilmelidir.
- 3) Kağıda, basım araç ve malzemelerine yapılan zamların önüne geçilmeli, devlet bu konuda yayıncılara destek olmalıdır.

---

¹⁸⁰ İsmail SAMUR, “Okullarımızda Okuma-Yazma Güçlüğü Çeken Çocuklar”, *Öğretmen Dünyası*, C. 5, S. 56, (Ekim 1984), s. 13-14.

- 4) TRT, özerk bir yapıya kavuşturulmalı, televizyon ve radyo yayınlarında kitap okumayı isteklendirici programlara yer verilmelidir.
- 5) Özgür bir basın ve yayıncılık ortamının sağlanmasında en önemli görev ve sorumluluk, basın-yayın organlarının kendilerine düşmektedir. Basın ve yayın organlarının, var olan yasal, demokratik ve ekonomik olanaklarının en iyi biçimde değerlendirilmesi; esas işlevlerinin yayın yaparak toplumu aydınlatmak olduğu gerçeğini gözden uzak tutmamaları gerekmektedir.
- 6) Okuma sevgisinin toplum içinde yaygınlaşmasında aydınlara, partilere, demokratik kitle örgütlerine büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Sendika ve parti lokallerinin kütüphaneleriyle, okuma odalarıyla, canlı bir tartışma ve düşünme ortamının sağlandığı yerler olması, bu amaca hizmet edecektir.

Yazarın yukarıda sunduğu önerilerin hepsine katılmak mümkün değildir.

109. Yeni Alfabe Kitabı: Cümle mi, Harf mi?¹⁸²

Yazar, makalesinde okuma-yazma öğretiminde cümle yönteminin çeşitli açılardan daha iyi bir yöntem olduğunu, harf yönteminden üstünlüklerinin bulunduğunu belirtiyor.

Daha sonra “**Okumaya Başlıyorum**” kitabını; yazım yanlışları, ilk okuma-yazma ve yöntem açısından, cümlelerin verilişi ve çözümlenişi bakımından, heceler ve harflerin verilişi bakımından eleştiriyor.

110. Okuma Kitaplarının Pedagojik Değeri ve Geleceği¹⁸³

---

¹⁸¹ Refik SAYDAM, “Okuma Alışkanlığına Ne Oldu?”, *Öğretmen Dünyası*, C. 10, S. 117, (Eylül 1989), s. 5-11.

¹⁸² Mehmet SAYDUR, “Yeni Alfabe Kitabı: Cümle mi, Harf mi?”, *Öğretmen Dünyası*, C. 10, S. 118, (Ekim 1989), s. 27-32.

Yazara göre, okuma eğitiminin amacı, çocuklara Türk dilini sevdirmek, onlarda kitap sevgisi uyandırmak, okumayı zevkle yapılan bir iş, bir alışkanlık hâline getirmek, bilhassa değerli eserleri değersizlerinden ayırt etmek kabiliyetini kazandırmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için de okuma kitaplarında yararlanılır.

Fakat okuma öğretiminin büyük iddialı hedeflerine karşılık okuma kitapları bu günkü hâleriyle bu hedefi gerçekleştiremez.

Kendi kültürümüz, sosyal hayatımız içinde kök salan, çocuklarımızın ve gençlerimizin yaş ve seviyelerine uygun olarak ve onların ilgilerine cevap verecek bir plânla hazırlanmış, onların duygu hayatları bakımından zevkle benimseyecekleri ve onlara sonsuz hazlar getiren, onların tabiat ve cemiyet durumlarını tatmin eden, onların ahlâkî davranışları üzerinde tesiri olabilecek, onlara yaşam zevki, millî ülkü kazandırabilecek klâsikler serisini meydana getirmeye mecburuz.

Yazar bunları belirttikten sonra çocukluk ve gençlik kitaplığımızın raflarının bu bakımdan boş olduğunu bildirmekte, bu boşluğu fırsat bilen kontrolsüz bir macera yayınının, kültürümüzle, yurdumuzla millî değerlerimizle ilgisi olmayan bir tercüme ve taklit yayınının, yavrularımızı kötü bir macera ihtirasına sürüklediğini ifade etmektedir.

111. İlk Okuma-Yazmada Küçük Harfler¹⁸⁴

Yazara göre, okuma psikolojisi yönünden küçük harflerin ötekilerden daha derli toplu oluşu ile göz hareketlerini kolaylaştırdığı, bu sayede okumada kavrama alanının artırılmasını sağladığı, okuma hızının artmasında rol oynadığı görülür.

6-7 yaşındaki çocuklar eşya, resim ve yazı gibi şekilleri bir görüşte algılıyor. Küçük harfler bu vasıfları ile çocuğun psikolojik özelliğine en uygun düşüyor. Öğretim

---

¹⁸³ Fevzi SELEN, “Okuma Kitaplarının Pedagojik Değeri ve Geleceği”, *Tedrisat Mecmuası*, C. 3, S. 22, (Kasım 1953), s. 51-54.

¹⁸⁴ Şaban SUNAR, “İlk Okuma-Yazmada Küçük Harfler”, *İlköğretim*, C. 24, S. 451, (Mart 1959), s. 4-5.

yılı ortalarına doğru okumaya gelince, kekeleme, duraklama, heceleme gibi okuma aksamaları görülmez. 2. sınıfa geçmiş öğrencilerin okumadaki başarıları çok sevindirici bir nitelik gösterir. Yetişkinlerde bile küçük harfli metinleri okuma aynı şekilde kolay ve hızlı olmaktadır.

Hayat prensibi bakımından küçük harflerle ilk okuma-yazma daha uygundur. Hayatta büyük harflerden daha çok gazete, dergi, kitap ve levhalarda küçük harf kullanılır. Hayat için ve hayat araçları ile yetişmesi gereken çocuğun buna göre okulda bu araçlara alıştırılması, hayata uymasını daha kolaylaştırmış olur.

Yazar, makalesinde sadelik, estetik, yazıda kolaylık bakımından da küçük harflerle ilk okuma yazma öğretiminin daha verimli olduğunu vurgulamaktadır.

112. Okul Öncesi Çocuğa Okuma-Yazma Öğretmeli mi?¹⁸⁵

Yazar, makalesinde okul öncesi çocuğun özelliklerini verdikten sonra, bazı velilerin çocuğu okula başlamadan önce okuma ve yazma öğretmeye çalıştıklarını belirtip bunun sakıncaları üzerinde durmuştur. Bu sakıncalar şunlardır:

- 1) Erken başlanırsa çocuk okuma-yazmayı sevmiyor, isteksizlik duygusu beliriyor.
- 2) Bu ilk çağda alınan eğilim etkileri hayat boyunca çok kuvvetli izlenimler bırakıyor ve sonradan eğitimi çok zor oluyor.
- 3) Çocuğun takvim ve zekâ yaşları var. Zekâ yaşı, doğum yaşından ileri veya geri olabilir. Bunu objektif olarak ölçmeden doğum yaşına bakarak okuma-yazma yapılması da onun okuma ve okuldan soğumasından başka bir işe yaramaz.
- 4) Çocuğun yetenekleri dışında ve üstünde bu zorlayıcı çalışma karşısında, fizikî ve psikolojik durumu bozulur. Çalışma ve öğrenme hevesi kırılır.

---

¹⁸⁵ Şaban SUNAR, "Okul Öncesi Çocuğa Okuma-Yazma Öğretmeli mi?", *Öğretmen*, C. 12, S. 138, (Nisan 1959), s. 19-20.

- 5) Evde yarım yamalak birkaç kelime harf öğrenerek okula gelen çocuk, sınıf havasına uyma ve çalışmalara katılmada hayli güçlük çeker.
- 6) Ev ve okuldaki metot ayrılığı yüzünden çocuk, okulda bir intibaksızlık devresi geçirir. Bu iki zıt etki arasında bocalar. Belki de öğretmenine inancı sarsılır. Okula bağlanamaz. Çocuğun okulu, dersleri sevmesine giden yol öğretmeni sevmeye yolundan geçer. Bu iki şahsiyet arasında ruhî bir bağ kurulmadan eğitim olamaz, öğretmen, ana-babanın yerini alır.

Makalede, sonuç olarak, okuma ve yazma çağına gelmemiş çocuklara okuma ve yazma öğretilmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

113. Okuma Hakkında Tetkikler¹⁸⁶

Tedrisat mecmuası, 31. Sayısından itibaren **İhsan Sungu**'nun çeşitli meslek dergilerinde çoğu Arap harfleriyle yayınlanmış olan makalelerini o günkü Türkçeye çevirerek yeniden yayımlamaya başlamıştır. Bu makale de onlardan biridir. Yazar, makalesinde okuma öğretiminde gözün durumunu, okuma esnasında gözün aldığı vaziyeti incelemiştir.

114. Bizde Okuma Öğretimi Tarihçesine Bir Bakış¹⁸⁷

Bu makalede, okuma öğretiminin gelişme safhaları ana hatlarıyla ve tarihi tablolar hâlinde gözden geçirilmiştir. Bu tarihi tablolarda kısaca, Türk eğitim teşkilatı arasında ilköğretim durumu, bu sahada çalışan kıymetli şahsiyetlerin faaliyetleri, Cumhuriyet'ten önceki ve Cumhuriyet devrindeki resmî ilkokul müfredat programının ve bunlara bağlı olarak olgunlaşan okuma kitaplarının muhtevaları ve değerleri bakımından, tahlil ve eleştirisi yapılmaya çalışılmıştır.

---

¹⁸⁶ İhsan SUNGU, "Okuma Hakkında Tetkikler", *Tedrisat Mecmuası*, C. 4, S. 32, (Ocak 1955), s. 141-145.

¹⁸⁷ Hüseyin Avni TANIŞIK, "Bizde Okuma Öğretimi Tarihçesine Bir Bakış", *İlköğretmen*, C. I, S. 17, (Nisan 1939), s. 116-117.

Bu çalışmalarla da okuma derslerinde ve okuma kitaplarının hazırlanmasında faydalı olabilmek düşünülmüştür.

Yazıda, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Fatih'e kadar ilköğretim durumu ve okuma öğretimi üzerinde geniş bir şekilde durulmuştur. Bu dönem için özet olarak şu söylenebilir: Okumanın nasıl öğretildiği hakkında kesin bir şey söylenmemekle beraber ve öğretimin güçlüğüne rağmen, çeşitli kaynaklardan edinilen kanaate dayanarak denebilir ki; Fatih'e kadar çocukları okutmaya elden geldiği kadar gayret edilmiştir.

115. İlk Okuma-Yazma Öğretimi¹⁸⁸

Yazar, makalesinin giriş bölümünde okumanın tanımını yapmıştır. Çeşitli bilim adamlarının okuma ile ilgili değerlendirmelerini vermiştir. Daha sonra okuma fizyolojisini, okumanın psikolojik yönünü, okumanın yeri ve önemini, okuma çeşitlerini, okuma-yazma öğretim yöntemlerini anlatmıştır.

Makalede ilk okuma-yazmada kullanılan yöntemler şu şekilde verilmiştir:

- 1) **Ayrıştırma Yöntemi:** Bu yönteme cümle yöntemi de denilmektedir. Kimi kaynaklarda bu yönteme **çözümleme yöntemi** denilir. Cümle yöntemi denilen yöntemle önce cümleler öğretilir, sonra kelimeler, daha sonra heceler ve en sonra da harfler öğretilir.
- 2) **Birleşim Yöntemi:** Bu yönteme **harf yöntemi ya da birleşimsel yöntem** de denilmektedir. Bu yöntemle doğrudan doğruya harfler öğretilir, daha sonra heceler, kelimeler, en sonunda da cümleler öğretilir. Bu yöntem okuma-yazma öğretimine terstir. Çünkü alfabenin en son amacı harf öğretmektir. Bu yöntemle kullanılan çeşitli teknikler de vardır. Örneğin, önce vokallerin, sonra konsonların öğretilmesi, daha sonra bunlara sözcük türetme ve en sonunda da türetilen sözcüklerden cümleler oluşturulması gibi.

---

¹⁸⁸ Attila TAZEBAY, "İlk Okuma-Yazma Öğretimi", *Millî Eğitim Dergisi*, S. 123, (Eylül 1993), s. 14.

3) **Eklektik Yöntemi:** Bu yöntemle bir taraftan cümleler öğretilirken, bir taraftan da seslerin simgesi olan harfler öğretilmektedir.

Bu yöntemler sadece bizim ülkemizde değil diğer ülkelerde de kullanılmaktadır. Sonuç olarak şu söylenebilir: Okuma-yazma, öğretim olarak bakıldığında ulusal olmayıp, uluslararasıdır. Çünkü psikoloji, fizyoloji birer bilimdir. Bilimin kendisi de evrenselidir.

116. Okuma Öğretimi¹⁸⁹

Yazar, makalenin giriş bölümünde sinema, radyo, televizyon ve diğer yayın araçlarının gelişmiş olmasına ve bunların yaygın olarak kullanılmasına karşılık okuma ve kitabın öğretim aracı olarak değerini koruduğunu belirtiyor. Okuma ve yazmanın ilkokul öğretim programının temelini teşkil ettiğini ifade ediyor.

Yazar, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine bilgi testleri uyguladıklarını, bu testlerden başarılı olanların okuma bakımından da başarılı olduklarını, okuması zayıf olan öğrencilerin bilgilerinin de zayıf olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, “İyi anlamamanın, iyi anlatmanın, iyi yazmanın baş şartı iyi ve çok okumaktır.”.

Köy okullarında bu durum daha açık görülmektedir. Tek okuma kitabı ile yetişen çocuklar ilerki sınıflarda karşılaştıkları tarih, coğrafya vb. cilt cilt kitapları anlayamamakta ve düzgün okuyamamaktadır.

Yukarıdaki örneklerden anlaşılacağı gibi yazara göre, okuma yeteneği geliştirilmeden, okul programındaki bilgilerin çocuğa kazandırılması imkânsızdır. Yazar, okuma hızının artırılması için çocuklara çeşitli okuma parçaları okutmak gerektiğini vurguluyor. Bir parçanın tekrarı bu bakımdan fayda sağlamıyor.

Yazar, makalede, tutulması gereken yolu şöyle belirtiyor:

---

¹⁸⁹ Şerif TEKBEN, “Okuma Öğretimi”, *İmece*, C. 1, S. 2, (Nisan 1961), s. 40-41.

“Eğitim ve öğretim işinde okumanın rolü büyüktür. Okuması zayıf olan öğrencinin öteki dersleri de zayıf oluyor. Yapılacak iş çocuklara çok kitap okutmak, okuma faaliyetini hayatta yapıldığı gibi yapmak. Örneğin; bir toplulukta birine gazete veya kitap okuturken ötekiler onu sadece dinlerler. Onlar da birer kitap veya gazete alıp okunan parçayı gütmezler. Okuma işi bitince ya da bazı önemli düşüncelere rastlanınca konu üzerinde konuşmalar yapılır.”¹⁹⁰

Yazar, bu ilkeye göre çeşitli okuma şekillerinin bulunabileceğini belirtmektedir. Fakat yanlış bir alışkanlık olarak bizde çeşitli kişilere aynı parça okutulmakta, sonra anlatma faslına geçilmekte, vakit kalırsa kelimelere geçilmektedir. Yazar sonuç olarak şunu belirtmektedir:

“Okulu kitapla dolduralım, okuma zevki, okuma alışkanlığı ve kitap sevgisini kazandırmadıkça çocuğa verdiğimiz bilgilerin boşa olduğunu bilelim. Yarı aydının yetiştiricisi olmaktan kendimizi kurtaralım.”

117. İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Fiş Cümleleri¹⁹¹

Yazar, makalesinde ilköğretim kurumları Türkçe eğitimi programında ilk okuma ve yazma konusuna değinmiştir. Programda ilk okuma ve yazma çalışmalarının tamamının cümleden hareketle yapılması plânlanmıştır.

Fiş cümlelerinin özellikleri de “İlk Okuma ve Yazma Öğretimi Kılavuzu”nda şu şekilde verilmiştir:

- 1) İlk cümleler bir heceli iki kelimedenden meydana gelmelidir.
- 2) İlk cümleleri meydana getiren kelimelerin heceleri açık olmalıdır.
- 3) Vereceğiniz her yeni cümle çocuğa az sayıda (2-3) yeni harf getirmeli, sonraki cümlelerde de bu harfler tekrar edilmelidir.
- 4) Cümlelerin anlamı çocuk seviyesine uygun olmalıdır.
- 5) Emir, soru, haber ve ünlem cümlelerinden yeteri kadar örnekler alınmalıdır.
- 6) Olumlu ve olumsuz cümlelerden örnekler alınmalıdır.

¹⁹⁰ TEKBEN, a.g.e., s. 41.

¹⁹¹ Mesiha TOSUNOĞLU, “İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Fiş Cümleleri”, *Çağdaş Eğitim*, C. 21, S. 220, (Nisan 1996), s. 29-33.

- 7) Cümlelerde özne, yüklem ve tümleç mümkün oldukça açık ve seçik olarak belli olmalıdır.
- 8) Okuma-yazma becerisini kazandırma birinci derecede dikkate alınarak kelimelerin hece yapısı, ses ve şekil farklılıkları göz önüne alınmalıdır.
- 9) Her yeni cümle 2-3 harf ve şekil tanıtmalıdır.
- 10) İlk cümlelerde kelimeler yalın olarak kullanılmalıdır.
- 11) Yeri geldikçe işlek eklere bir düzen içinde cümlelerde yer verilmelidir.
- 12) Verilen cümlelerde kullanılan kelimeler gruptandığı zaman 8 kelime sınıfına yer verilmelidir.
- 13) Fişlerdeki kelimeler, çevrede kullanılan ve bilinen kelimelerden alınmalıdır.
- 14) Kelimeler çocuk dilinde olmalıdır.
- 15) Yöresel söyleyişlere dayalı yanlış kullanılan kelimelerin doğru yazılışı öğretilmeli ama telâffuzu üzerinde ısrar edilmemelidir. (Yazar bu maddeye katılmıyor.)

Yazar bunları belirttikten sonra, Türkçe eğitim ve öğretimin ilk basamağını oluşturan ilk okuma-yazma öğretiminde fiş cümlelerinin önemini vurguluyor.

118. Okullarda Yazılı Deyim (Tahrir) Dersleri¹⁹²

Yazar, yazmayı, “Çocuğun bildiğini, gördüğünü, duyduğunu, öğrendiğini, hatırladığını ve tasarladığını yazı ile veya sözle anlatmasıdır.” şeklinde tarif ediyor.

Yazara göre tahrir (yazma), Türkçenin bölünmez bir parçasıdır. Türkçe derslerinin içinde mevcuttur.

Tahrir konularının dayandığı esasları şu başlıklar altında toplamıştır:

- I) *Psikolojik Esaslar*
- II) *Pedagojik Esaslar.*

Yazar, makalesinde yazma öğretiminde öğretmenin dikkat edeceği diğer önemli noktaları şöyle belirtmiştir:

- 1) Samimiyet.
- 2) Cümle düzgünlüğü.
- 3) Yazılı deyim ödevlerinin tashihi.

Yazılı deyim ödevlerinin tashihiyi şöyle açıklamıştır:

- a) “Öğretim metotlarımız, hataların çocukların kendilerinde bulundurulmasını istemektedir. İncelenecek ödevleri heyet-i umumiyenin tenkit ve tartışmasına arz etmek suretiyle düzenlemeye çalışmalıdır. Bunda ayrıntıya geçmemek suretiyle en bariz hataların samimî olarak belirtilmesini göz önünde bulundurmalıyız.
- b) Öğretmenin tashihi esastır. Müşterek hatalar, sınıf içinde ve ortalıkta tashih edilmeli, karakteristik hatalar kendilerinde bulundurulmalıdır.
- c) Tashih, tenkit demektir. Yazılı deyimlerin incelenmesinde hem müspet, hem de menfi neticeler belirtilmeli ve gayet samimi bir ifade ile takdir ve tavsiyeler aynı kâğıda işaret edilmelidir.
- d) Tashih işinde en müessir âmil, öğretmenin kendi ifadesi ve yazışıdır. Öğretmenin çocuk karşısında hataya düşmemesi gerekir.
- e) Yazılı deyim ödevlerinin tashihiinde yazının güzelliği, düzgün ve temiz olması da aranmalı.
- f) Ödev tashihiinin dershanede bütün öğrencilerin iştirakiyle esaslı bir tartışma sonunda yapılması, eksikliklerin müştereken bulunması çok faydalıdır.
- g) Tashihte imlâ hatalarının düzeltilmesi de lâzımdır. Bunun için hatalı kelimenin tamamen silinmesi veya karalanıp yerine doğrusunun yazılması yeni akımların gerektirdiği başlıca kaidelerdendir.
- h) Tashih edilen ödevler derhal dağıtılmalıdır. Tashih edilmiş metinler üzerine çocukların alakasını çekecek tedbirler sağlamak da gerektir.
- i) Birbirinin vazifesini tashih, tenkit ve kontrol imkan ve itiyadı kazandırılmalıdır”.¹⁹³

Makalenin sonunda yazma eğitiminin konuları verilmiştir.

119. Öğretim Okuma Malzemeleri¹⁹⁴

---

¹⁹² İbrahim TUNCER, “Okullarda Yazılı Deyim (Tahrir) Dersleri”, *Öğretmen*, C. 2, S. 15, (Ocak 1949), s. 15-16.

¹⁹³ TUNCER, a.g.e., s. 15.

Yazara göre, okuma, insanı ilgilendiren bütün alanlarda öğrenme, düşünme ve problem çözmenin en önemli vasıtalarından birisidir. En ince düşünme, ayırt etme, yargılama, değerlendirme ve problem çözme tiplerinde çok yararlı bir sanat hâline getirebilir. Hayat tarzlarında ve okuma malzemesinin karakterinde meydana gelen değişiklikler ustalıklı okumanın önemini arttırmıştır.

Yazar, makalesinde bunları belirttikten sonra okumanın müfredat programındaki yeri üzerinde durmuştur.

Yazara göre, üzerinde durulması gereken bir problem de çocuklar arasındaki bireysel ayrılıklardır. Okuma programını aynı yaşta, fakat farklı ilgi ve seviyeleri olan çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemek, öğretmenin karşılaşacağı en zor problemlerden birisidir. Öğretmenin bunu başarabilmesi için değişik seviyedeki çocukların okuma ihtiyaçlarını karşılayacak değişik kitaplara ihtiyacı vardır.

Makalede okumada metot ve malzeme üzerinde geniş olarak durulduktan sonra sınıf ve okul kitapları hakkında çeşitli bilgiler ve yapılması gereken hususlar anlatılmıştır.

120. Okuma Materyalleri¹⁹⁵

Makalede, çocuğa devamlı okuma alışkanlığını kazandırmada okuma materyalinin tesir ve önemi üzerinde durulmuştur.

Yazar, çocuk okumaya hazır bir yaşa geldikten sonra ona ilk okuma-yazmayı öğretmek ve bunu çocuk seviyesine uygun olarak kuvvetlendirip geliştirmek gerektiğini belirtmektedir. Çocukta okumanın bir istek ve ihtiyaç hâline gelebilmesi ona bol ve güzel resimli, temiz baskılı, kelime hazinesine ve seviyesine uygun bir dille yazılmış ve

---

¹⁹⁴A.Rıza TÜKEL, “Öğretim Okuma Malzemeleri”, *İlköğretim*, C. 29, S.520, (Mart 1964), s. 8-9.

¹⁹⁵ Şevket TÜRKYILMAZ, “Okuma Materyalleri” *Eğitim ve Psikoloji Dergisi*, C. 3, S. 27, (Nisan 1956), s. 4-5.

çocuğun psikolojik gelişim basamaklarına uygun konulardan seçilmiş parçaları okutmakla mümkündür.

Ülkemizde, yazarın belirttiğine göre, bir çok çocuk kitabı bulunmaktadır. Fakat bunları çocuk seviyesine uygulamak, çocuklara kazandırmak istediğimiz beceri ve alışkanlıklara ne dereceye kadar uygun oldukları denenmiş ve tespit edilmiş değildir. Ciddî ve bilimsel bir mesai isteyen bu iş için bilimsel kurumlarla, Talim ve Terbiye Dairesi'nin faaliyete geçmesi gerekmektedir. Çocuk edebiyatı sahasında tanınmış yetkili elemanlar ve psikologlardan oluşan bir komisyon oluşturulmalı, bu eserler ciddî araştırmadan geçirilmeli ve tasnif edilmeli, istifadeye sunulmalıdır. Böylece, gelecek neslin fikir ve duygu gelişiminde büyük bir yer tutacak önemli bir boşluk doldurulacaktır.

121. Okumanın Değeri¹⁹⁶

Yazara göre, okumanın en büyük gayesi, insanı tekâmüle ulaştırmaktır.

İnsan, kitapların ve yazıların içinde muhtaç olduğu manevi gıdaları bulmaktadır. Bilhassa öğretmenler bu gıdaların her çeşidini zamanında ve yerinde tedarik etmek mecburiyetindedir. Devamlı surette okumayan insanların ruhu ise içine taze sular akmayan göller gibi durulmaya ve kurumaya mahkûmdur. Başka kitapların içinde başka zekâların parlak aydınlıklarına rastlayabiliriz.

Bilgisi artan bir kimse, insanlığı ve insanları, tabiatı, dünyayı, yaşamayı ve hayatı daha iyi anlar. Bilgisini artırmayan bir kimse ise dünyaya boşuna gelip gitmiş kendisine verilen yaşama imkânlarından istifade etmemiştir.

Yazar, hayatta da çok başarılı olmak dünyayı daha iyi anlamak, insanlığa daha çok yaklaşmak ve daha güzel bir dünya yaratmak için daima okumamız gerektiğini belirtiyor.

---

¹⁹⁶ Şevket URAL, "Okumanın Değeri", *Eğitim Hareketleri*, C. I, S. 4, (1955), s. 30.

“Bir insanın değeri okuduğu kitapların değeri ile birlikte yükselir.”

122. Okuma ve Yazma Süreçleri Arasındaki Bağ¹⁹⁷

Makalede önce, okuma ve yazma süreçlerinin doğuştan itibaren aile içindeki yazıyı temel alan günlük etkileşimler yoluyla geliştiği vurgulanmıştır. Yazar daha sonra yabancı yazarların okuma-yazma süreçleri ilgili görüşlerini vererek şu sonucu çıkarmıştır:

“Metinler, yazarlar ve okurlar arasında bir köprüdür. Yazarlar yazdıkları metinde düzenleme, okuyucuyu uyarma, tutarlık sağlama, doğru imlâ ve harfleme kurallarını uygulamaya özen gösterirler. Okuyucular da bunlardan yararlanarak metinden anlam çıkarmaya gayret ederler.

Sonuç olarak okuma ve yazma süreçlerinin benzerliklerini anlarsak, her iki sürecin birbirine nasıl hizmet verdiğini görebiliriz. Bu iki süreç arasındaki ilişkiyi görebilen öğretmenler, okuma-yazma programlarını zengin dil yaşantısı üzerine temellendirirler. Çocuk kendisi için önemli, anlamlı okuma-yazma deneyimlerine aktif olarak katıldığı zaman okur-yazarlığı gelişir. Eğitimciler olarak çocukların ilgileri ve bilgi düzeylerinden haberdar olmamış ve bunlara bağlı olarak gerçek okuma-yazma deyimleri kazandırmamız gereklidir.”¹⁹⁸

123. İlk Okuma-Yazma Öğretimi ve Önemi¹⁹⁹

Yazar makalesinde, okur-yazar olmakla, okuma-yazma bilmeyi birbirinden ayırıyor.

Yazara göre, ilk okuma-yazma öğretimi yaparken, bu iki konuya dikkat edilmediğinden okur-yazar yetiştirmekteyiz. Bu durum ilkokul birinci sınıfta başlamakta, kişinin ömrü boyu sürmektedir.

---

¹⁹⁷ Yıldız UZUNER, “Okuma ve Yazma Süreçleri Arasındaki Bağ”, *Çağdaş Eğitim*, C. 22, S. 228, s. 23-24.

UZUNER, a.g.e., s. 24

Fakülteyi veya liseyi bitiren bir kişi dilekçe yazamıyorsa bu okuma-yazmayı bilmediğinden, okur-yazar olduğundandır. Kitap okuma alışkanlığı edinmemişsek, kitap okumayı sevmiyorsak, bu okuma yazmayı bilmediğimizden, okur-yazar olduğumuzdandır.

Yazara göre okur-yazar olmanın özellikleri şunlardır:

- 1) *Üç, beş harfi çatmaktır.*
- 2) *Kekeleyerek, zorla okumaktır.*
- 3) *Doğru, hızlı anlamlı okuyamamak, okurken mırıldanmaktır.*
- 4) *Okuduğunu anlamamaktır.*
- 5) *Anladığını anlatamamak ve yazamamaktır.*
- 6) *Anlattığını anlaştıramamaktır.*
- 7) *Yazım kurallarını bilmemektir.*

Okumayı yazmayı bilmek ise;

- 1) Doğru, hızlı anlamlı okumaktır.
- 2) Okuduğunu anlamaktır.
- 3) Anladığını anlatmak ve yazabilmektir.
- 4) Anlattığına yorum katabilmektir.
- 5) Anlattığını anlaştırmak, karşısındakini ikna etmektir.
- 6) Yazım kuralını bilmektir.

İlk okuma-yazma öğretiminin amacı okur-yazar yetiştirmek değil, doğru, hızlı anlamlı bir okuma, okuduğunu anlama, anladığını anlatma, anlattığına yorum katma, amacı doğrultusunda okuma-yazmayı bilir nesiller yetiştirmektir.

124. İlk Okuma-Yazma Öğretimi ve Önemi²⁰⁰

---

¹⁹⁹ Gazi ÜNAL, “İlk Okuma-Yazma Öğretimi ve Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, S. 176, (Nisan 1992), s. 45-46.

²⁰⁰ Gazi ÜNAL, “İlk Okuma-Yazma Öğretimi ve Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, S. 180, (Eylül 1992), s. 40-41.

Yazar, ülkemizde üç çeşit ilk okuma ve yazma yönteminin kullanıldığını belirtiyor. Bunlar:

- 1) **Bileşim (sentez) yöntemi,**
- 2) **Karışık yöntem,**
- 3) **Çözümleme (analiz) yöntemi.**

Yazara göre, bunların içinde çocuğun psikolojisine, gelişimine en uygun olanı **çözümleme yöntemidir**. Fakat ülkemizde bu yöntem tam olarak uygulanmamaktadır. Çözümleme yönteminin uygulanmasındaki eksik ve noksanlıklar şunlardan kaynaklanıyor:

- 1) Fişlerin matbu olması. (Hazır fişler öğretmeni araştırma ve inceleme yapmaktan uzaklaştırmıştır.)
- 2) Matbu fişler 6-7 yaş çocuklarının seviyesine uygun özellikte olmamasıdır.
- 3) Hazır fiş cümlelerinin, ilk okuma-yazma öğretiminde kullanım kapasitesinin % 50'yi geçmemesidir.
- 4) Yüzde elli kullanım kapasitesi olan hazır fiş cümlelerinden öğretmenin ancak % 25-30 oranında yararlanabilmesidir.
- 5) Öğrencinin, ailesinde ve çevresinde bileşim (harf) yönteminden yararlanmasıdır.
- 6) Öğretmenin cümle, kelime ve harf dönemine geçmesidir.
- 7) Çözümleme yöntemi:
  - a) Cümle dönemi,
  - b) Kelime dönemi,
  - c) Hece dönemi,
  - d) Harf dönemi diye derslere ayrılmıştır. Dönemler birbirinin içine girmiş vaziyette devam etmiştir.
- 8) Birbirinin içine girmiş olan dönemleri, her öğretmen değişik bir biçimde kullanmış, gözlemlediğinin pek çoğunda hızla harf dönemine ulaşılmış, bileşim yöntemine geçilmiştir.
- 9) Cümle dönemi, kelime dönemi, hece dönemi, harf dönemi diyebiliriz. Bu mekanizmada belli bir açıklık ve şeffaflık yoktur.

125. Okuma Alışkanlığının Kazandırılması ve Alınan Neticeler²⁰¹

Yazar, okumanın, okul hayatı boyunca önemli bir yer işgal ettiğini fakat okul hayatından sonra da değerini koruduğunu belirtmektedir. Okuldan hayata atılan fertlerin gün geçtikçe gelişmekte olan kültür hareketlerini takip edebilmesi, şahsına ve milletine faydalı olabilmesi ve hayata intibak edebilmesi okul sıralarında iken kökleşmiş bir okuma alışkanlığına sahip olması ile mümkündür.

Yazar, okuma alışkanlığının kazandırılması için okulun payına düşen ödevleri ve müfettişlik görevi sırasında aldığı tedbirleri şöyle ifade ediyor:

- 1) “Evlerinde okuma imkânı bulamayan öğrenciler için, akşam mesaisinin bitiminden sonra her gün bir ders saatlik bir mütalâa düşünülmüştür. Mütalâa, nöbetçi öğretmen tarafından kontrol edilmektedir. Bu durumda olan öğrenciler, öğretmenler tarafından tespit edilmiştir ve önemli derecede başarı sağlanmıştır.
- 2) Dergi ve gazetelerin okutturulması: Yazara göre, bütün okullarınızda sınıf kitaplıkları vardır. Fakat hemen hiçbir okulda çocukların boş zamanlarında oturup okuyabilecekleri bir yeri yoktur. Bunun için okuma salonları açılmıştır. Bu okuma alışkanlığını kazandırmak için, uzun masalar yerleştirilmiş üzerlerine sınıf dergileri ve gazeteler konmuştur. Öğretmenler, sınıflarda okuma salonlarında gazete ve dergileri okumaları için öğrencilere tavsiyelerde bulunmuştur. Bunda da başarı sağlanmıştır.
- 3) Broşür ve yazıların özetlerinin çıkartılması.”²⁰²

Yapılan çalışmalarla, öğrencilere dergi ve gazeteleri okutturmakla beraber aynı zamanda her sınıf ve seviyeye uygun olarak yayımlanan broşürler, masallar, hikâyeler, dersle ilgili kitaplar getirilip okutturulmaktadır. Bunların okunup okunmadığını kontrol için de özetlerinin çıkarılması istenmiştir. Böylece öğrenciler devamlı bir hâlde okuma alışkanlığına şimdiden başlatılmış ve zamanla bu gayenin gerçekleştirilmesine uygun çalışmalar yapılmıştır.

---

²⁰¹ Hüseyin YILDIRIM, “Okuma Alışkanlığının Kazandırılması ve Alınan Neticeler”, *Öğretmen*, C. 2, S. 16, Şubat 1949, s. 9-16.

²⁰² YILDIRIM, a.g.e., s.15

126. Ülkemizde Okuma Olgusunun Ekonomik Boyutu²⁰³

Yazara göre, tarihsel, toplumsal, ruhsal vb. bir çok boyuta sahip kitap ve okutma olgusunun ekonomik boyutu hakkında iki görüş ileri sürülmektedir. Bunlardan ilki, kitap ve okuma olgusunda ekonomik boyutu, belirleyici, etkileyici tek etken olarak görmekte, diğer görüş ise ekonomik boyutun belirleyici, etkileyici hiçbir yanının olmadığını ileri sürmektedir.

Yazara göre, doğru olan, ekonomik boyutun diğer boyutlarla birlikte ve altı çizilerek ele alınmasıdır. Bu ne tek etkendir; ne de önemsizdir.

Ülkemizin genel ekonomik yapısından bağımsız ele alınamayacak olan kitap ve okuma olgusundaki ekonomik boyut, kendini giderek ağırlıkla duyumsatan bir gerçektir. Yazar bunu kitap ve dergi fiyatlarının yıllara göre artışını vererek örneklendiriyor.

Yazara göre, okuma alışkanlığı sorununun çözümü, büyük oranda ekonomik boyutunun aşılması ile ilgilidir. Sorunun tarihsel, toplumsal, ekonomik ve kültürel bütünlüğü içinde ele alınması, doğru tanı ve çözümü getirecektir.

127. Sistemli Bir Okuma Öğretiminin Envanteri²⁰⁴

Yazara göre, ilkokuldan itibaren üniversiteye kadar olan okullarda okuyan çocuk ve gençlerin okuma seviyelerini tespit eden bir envanter oluşturmak gereklidir. Bu envantere de şu hususların tespit edilmesi lâzımdır:

- 1) Çocuğun okumaya hazırlık durumunun sistemli okuma yapmaya elverişlilik derecesinin bilinmesi lâzımdır.

---

²⁰³ Bülent YILMAZ, “Ülkemizde Okuma Olgusunun Ekonomik Boyutu”, *Öğretmen Dünyası*, C. 10, S. 117, (Eylül 1989), s. 15,16-32.

²⁰⁴ _____ “Sistemli Bir Okuma Öğretiminin Envanteri”, Çeviren: Şevket Türk Yılmaz, *Eğitim*, C. 4, S. 30, (Kasım 1956), s. 5-6.

2) Okumaya hazırlık safhasının imlâ ve dilin diğer kısımları içinde geliştirilmesi lâzımdır. Okumaya hazırlığı tam ve temel okumaya mâlik bulunan çocukların müstakil okumaya geçmesi gerekir. Müstakil okuma için de kullanılacak okuma materyalinin her seviyedeki çocukların yani en ileri durumda olanların bile güçlükte olması gerekir. Herhangi bir sınıftaki çocukların okuma seviyeleri tespit edildikten sonra her seviye için lüzumlu olan materyalleri hazırlamak gerekir.

Okuma materyalinin seçilmesinde ve hazırlanmasında bazı esaslar vardır. Bunlar makaleye göre şunlardır:

- 1) “Müstakil okuma materyali, okuma güçlüklerini gözönünde bulundurmalıdır.
- 2) Müstakil okuma materyali, bir aşağı seviye tarafından okunup anlaşılacak kısımları da ihtiva etmelidir.
- 3) Müstakil okuma materyali, okuma tekniğine ait noktalama vokabüleri ve olayları gibi öğrenilmesine lüzumlu şeyleri tedricen artacak şekilde ihtiva etmelidir.
- 4) Sistemli okuma öğretimi çocukların anlama kapasitelerinin adeta bir listesini yapmalıdır. ²⁰⁵

Bu suretle çocukların okuma güçlükleri tayin ve tespit edilmiş olur.

128. Ailece Okuma Dinleme Nasıl Olur?²⁰⁶

Yazıda, okuma-dinleme metoduna ait her ailenin yapabileceği bir örnek verilmiştir. Çevirene göre, gerek neşelenme ve gerekse eğlenme ve oyalanma bakımından bu usulün uygulanmasında bir çok faydaları vardır.

Yazıda, ailece gelenek hâline getirilen okuma ve dinleme programı verildikten sonra şu bilgiler verilmiştir:

Kitap, çocuğun ufkuna genişletir, bilgisini çoğaltır ve tecrübesini derinleştirir. Hayat, tabiatıyla baştanbaşa meselelerle ve sosyal davalarla doludur. Bunlarla çabuk karşılaşmada fayda vardır. Şöhretli bir adamın dediği gibi, “Çocuğun, çevresini ışık

---

²⁰⁵ _____, a.g.e., s.5.

hâleleriyle aydınlatan abajurun önünde kitap okuması kendisini hayatla ve bütün varlıkla karşı karşıya getirir.”

---

²⁰⁶ _____, “Ailece Okuma Dinleme Nasıl Olur?”, Çeviren: Abdullah Cizre, *Öğretmen Dergisi*, C. 14, S. 157, (Kasım 1960), s. 10-12.

129. Okuma Sanatı²⁰⁷

Yazıda, roman okurken dikkat edilecek hususlar, kitap okumayı daha yararlı hâle getirmenin yolları, okunacak kitapları seçmenin önemi, okuma zevkinin insana sağlayacağı en önemli kazançlardan biri olan kitaplıklar üzerinde durulmuştur.

---

²⁰⁷ _____, “Okuma Sanatı”, *Okul ve Öğretmen*, S. 10, (Mart 1964), s. 27-28.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Temel dil becerileri içerisinde en çok çalışmaya konu olan, literatürü en fazla geliştirilen alan okuma ve yazma eğitim-öğretimidir. Ülkemizde okuma ve yazma öğretimi ile ilgili önemli bir literatür Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal etmiş, özellikle Atatürk Döneminde güçlü bir nitelik kazanmıştır. Ancak çalışmamızda değerlendirilen 37 kitap ve 127 makaleden de anlaşıldığı üzere, okuma ve yazma alan literatürü, orijinal olmaktan ve Türk dilinin, Türk kültürünün, Türk toplum hayatının ve Türk eğitim sisteminin yapı ve ihtiyaçlarını dikkate almaktan bir hayli uzaktır. İncelenen eserlerin içerisinde orijinal alan araştırmalarına dayanan eser sayısı oldukça azdır; bu tür çalışmalar da Türkçe eğitimi alanında akademisyen olanlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Halil Tekin, İ. Hakkı Baltacıoğlu, Vedide Baha Pars, Cahit Baha Pars, Rauf İnan, İhsan Sungu, Firdevs Güneş, Fuat Baymur, Gönül Akçamete, Üstün Dökmen bunlardandır. Bu isimlerin de bir kısmı yabancı kaynaklardan çeviri yoluyla çalışmalar yapmışlardır.

Ayrıca, tasvirî olarak değerlendirdiğimiz eserlere toplu olarak baktığımızda, okuma eğitiminden anlaşılanın ilkokuma ve yazma öğretimi olduğu, ileriki kademelerdeki okuma ve yazma etkinlikleri ve bunların geliştirilmesiyle ilgili önemli çalışmaların ortaya konmadığını görüyoruz. İkokuma ve yazma metotları, okuma alışkanlığının gelişmesinde ve ilerki dönemlerde olumlu okuma-yazma davranışlarının yerleşmesinde kritik bir önem taşımaktadır. Halbuki, günümüzde okuma-yazma öğretiminin esas hedefi, UNESCO'nun da belirttiği **multifonksiyonel okumada** yoğunlaşmaktadır. Ülkemiz, uzun yıllar okumaz-yazmazlığın sıkıntılarını çektiğinden **Millet Mekteplerinden** bu yana yaygın eğitimde okuma-yazma seferberliği, örgün eğitimde de ilkokuma-yazma öğretimi birinci plânda değerlendirilegelmiştir. Böylece, okuma-yazmanın gerçekleşmesiyle eğitimin önemli ve temel bir meselesinin hallolacağı düşünülmüştür. Bu konudaki metot tartışmalarında bile orijinal hiçbir araştırmaya gerek duyulmamış, **Dr. Decroly**'nin 1906 yılında Cenevre'de çok az sayıda zekâca normal olmayan çocuklar üzerinde deneyerek başarı elde ettiği ve o tarihten bu

yana Avrupa'nın vazgeçilmez alfabe öğretim metodu olan **tümdengelim** ve benzer metotlar tartışılmadan uygulanmıştır.

Eserlerde ortaya konan düşünceler, çoğunlukla şahsî kanaatleri yansıtmakta, mevcut literatürü tekrarlamaktan öteye geçememektedir; hatta bunlardan gazetelerde yer alanları okuma-yazma öğretimi açısından dikkate değer yönleri bulunmadığı için değerlendirmeye tabi tutmadık. Önemli bir kısmı da yabancı kaynakların görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

I. KİTAPLAR

AKISAN, Ali Rıza, *Derslerimizi Nasıl Okutalım?*, M. Sadık Kâğıtçı Basımevi, İstanbul, 1946.

ALPEREN, Nusret, *Türkçe Öğretim Rehberi, (Güzel Konuşma, Okuma ve Yazma) Öğretim Rehberi*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

ANTALYA Millî Eğitim Müdürlüğü, *Okuma ve Yazma Öğretiminde Birinci Sınıf Ziyaretleri*, Turan Basımevi, Antalya, 1949.

BAYMUR, Fuat, *İlk Okuma ve Yazmanın Öğretimi*, Devlet Basımevi, İstanbul, 1939. Birinci Sınıfta Okuma-Yazma Ders Araçları Oyun ve Temrinleri,

_____ *Türkçe Öğretimi*, Başarı Basımevi, İstanbul, 1943.

BENGİSU, Fazıl, *Okuma Öğretimi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1954.

DEMİREL, Özcan, *Türkçe Programı ve Öğretimi*, Usem Yayınları, Ankara, 1996.

DİKMEN, Orhan, *Çocukta Yazı ile Anlatma Kabiliyetini Geliştirme Yolları*, Menderes Basımevi, Nazilli, 1950.

ERARSLANOĞLU, Samittin, Bakış Basımevi, İstanbul, 1956.

ERTEKİN, Sevim, *Çocuklarıma Okumayı Nasıl Öğrettim?*, Aysan Basımevi, Bursa, 1958.

GÖĞÜŞ, Beşir, *İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1968.

GRAY, Villiam, Çeviren: Nejat Yüzbaşıoğulları, *Okuma ve Yazı Öğretimi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1964.

GÜÇLÜ, A. Hilmi, *Alfabe Öğretimi*, Sünne Basımevi, Kayseri, 1945.

_____ *Çözümsel Metotla Alfabe Öğretimi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1951.

GÜNÇER, Enver, *Pratik Alfabe Öğretimi ve Alfabe Oyunları*, Alp Basımevi, İstanbul, 1952.

GÜNDEN, Suat, *Türkçe Bilmeyen Okullarda Öğretim*, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1982.

GÜNDÜZALP, Fuat, *Öğretmen Kitapları Kılavuzu*, Maarif Basımevi, İstanbul 1938.

GÜNEŞ, Firdevs, *Hızlı Okuma Teknikleri*, Ocak Yayınları, Ankara, 1993.
 _____ *Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1997.

İNAN, M. Rauf, *Çocuğa Göre Okulda Okuma ve Yazmaya Başlama Temrinleri*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 1950.

_____ *Çocuğa Göre Okulda Okuma-Yazma Temrinleri ve Materyaller Kılavuzu*, Sanat Basımevi, Ankara, 1953.

KADIOĞLU, Muhsin, *Çok Hızlı Okuma Teknikleri*, Veli Yayınları, İstanbul, 1990.

KAVCAR, Cahit, Ferhan OĞUZKAN ve Sedat SEVER, *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınevi, Ankara, 1995.

KAYALAN, Meriç, *Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı*, Real Yayıncılık, İstanbul, 1992.

KEE, Mc Paul, *İlkokulda Okuma Öğretimi*, Tercüme: Şükrü Koç, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1956.

KORKMAZ, Zeynep, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

LUKE, Edith, *Cümle Metodu ile Okuma Öğretimi*, Kültür Basımevi, İzmir, 1944.

NYSSSEN, Paul, *Okumak Sanatı*, Çev. İ.H. Arık, A. Halit Kitapevi, İstanbul, 1944.

ÖZGÖNENÇ, Fikret, *Okullarda Tahrir Denemeleri*, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1950.

ÖZÖN, Mustafa Nihat, *Yazmak Sanatı ve Kompozisyona Giriş*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943.

PARS, Vedide Baha, *Okuma Psikolojisi ve İlk Okuma Öğretimi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1954.

RICHAUDE, F., M. GAUQUELIN, F.GAUQUELIN, *Hızlı Okumanın Alfabetesi*, Çeviren: Atilla Sarp, Doruk Yayınları, Ankara, 1992.

RUŞEN, Mustafa, *Hızlı Okuma*, Alfa Basımevi, İstanbul, 1998.

SALMANGİL, Ethem, *Okuma ve Not Alma Esasları*, Anıl Basımevi, İstanbul, 1949.

SEVER, Sedat, *Türkçe Öğretime ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997.

TEKİŞİK, Hüseyin Hüsnü, *İlk Okuma ve Yazma Öğretimi Rehberi*, Rehber Yayınları, Ankara, 1962.

TEKİN, Halil, *Okullarımızda Türkçe Öğretimi*, Mars Matbaası, Ankara, 1980.

TEKİN, Mehmet ve Nazmi ÖZDEMİR, *Okuma-Yazma (Kavramlar-Yöntemler-Araçlar)*, Hatay İli Millî Eğitim Müdürlüğü Yayını, Antalya, 1983.

VARIŞ, Rüstem, *Okuma-Yazma Öğretiminde Metot ve Uygulamalar*, Kanaat kitabevi, İstanbul, 1973.

_____, *Orduda İlk Okuma-Yazma*, E.U. Basımevi, Ankara, 1953.

II. DERGİLER:

ACUNER, Ahmet Münir, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Okur-Yazarlık”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 2, 1990

AKBABA, Ahmet, “Okuma-Yazma Öğretiminde Yöntem”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 209, Nisan 1995.

AKCAN, Şinasi, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimini Küçük Harflerle Yapalım”, *İlköğretim*, C. 25, S. 464, Ocak 1960.

AKÇAMETE, Gönül, “Görme Özürlülerde Sesli Okumanın Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 1, 1988.

AKÇAMETE, Gönül, “Üniversite Öğrencilerinin Okumalarının Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 2,

1989.

AKÇAMETE, Gönül, “Etkili ve Hızlı Okuma Programının Okuma ve Kavrama Becerilerinin Gelişimine Etkisi”, *TED Ankara Koleji Eğitim*, 97-98, Ocak 1998.

AKKAYAN, Taylan, “Türkiye’de Okur-Yazarlık”, *Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi*, S. 3, 1979.

ALPAY, Meral, “Çocuk Ne Zaman Okur ve Konuyla İlgili Soruları Cevaplar?”, *YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri IV*, Ankara, Nisan 1986.

ALLEN, Virginia French, “Temel Okuma Öğretimi”, Çeviren: Bekir Özer, *Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Dergisi*, C. 14, S. 1, Ocak 1978.

APAYDIN, Talip, “Neden Okumaz Bir Toplum Olduk?”, *Öğretmen Dünyası*, C. 14, S. 157, Ocak 1993.

ARDIÇ, Esin, “Okumayı Sevmek ve Sevdirmek”, *Eğitim Yönetimi*, C. 1, S. 3, 1995.

ARIKAN, Baha, “İlkokul, Birinci Sınıfta Okuma ve Yazmaya Başlama”
Ülkücü Öğretmen, C. 8, S. 91, Aralık 1966.

ATEŞ, Kemal, “Okullarda Kompozisyon Dersleri”, *Varlık*, C. 44, S. 861, Haziran 1975.

AVCIOĞLU, Selahattin, “Okuma ve Yazma Öğretiminde Çözümlemeye Geçiş”, *Yeni Öğretmen*, C. 4, S. 40, Mart 1957.

AYTEKİN, Ebubekir, “İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Cümle Çözümleme Metoduna Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Çağdaş Eğitim*, C. 21, S. 218, Şubat 1996.

BALTACIOĞLU, İ. Hakkı, “Nasıl Okumalı?”, *İlköğretim Dergisi*, C. 3, S. 58, 1940.

BAMBERGER, M. Richard, “Gençler ve Okuma”, Çeviren: Nihâl Borcaklı, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C. 16, S. 3, 1967.

BAYKAL, İhsan, “Okuma-Yazma Seferberliği”, *Ülkücü Öğretmen*, C. 15, S. 170, Temmuz 1973.

BEAR, Robert, “Okumada Sür’at”, *Bursa Eğitim Dergisi*, C. 1, S. 1, Şubat 1968.

BEYHANGİL, Halil, “Niçin Okumuyoruz?” *Yelken*, S. 143, Ocak 1969.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, “Okuma Çağının Başlangıç Meselesi”, *Yeni Okul*, C. 3, S. 32, Şubat 1952.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 13, S. 138, Kasım 1988.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimiyle İlgili Ciddi Bir İddia Üzerine”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 206, Ocak 1995.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, “Okuma Eylemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 210, Mayıs 1995.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, “Yine İlk Okuma ve Yazma Öğretimi Üzerine”, *Öğretmen Dünyası*, C. 16, S. 192, Aralık 1995.

BİNGÖL, Vasfi, “Okullarımızda Edebiyat, Kompozisyon Eğitimi ve Sorunları”, *Öğretmen Dünyası*, C. 5, S. 52, Nisan 1984.

- BLANGUERNON, “Tahrir Vazifeleri”, Çeviren: Cemil Silistreli, *Öğretmen*, C. 2, S. 14, Aralık 1948.
- BUCAK, Esergöl, “Niçin Okumuyoruz?, Nasıl Okuyabiliriz?”, *Millî Eğitim*, S: 127, Haziran 1995.
- BURDURLU, İbrahim Zeki, “Sözlü ve Yazılı Anlatım Eğitimi”, *Yeni Defne*, C. 3, S. 34, Mayıs 1984.
- CAN, Kaya, “Türkçe ve Yazın Eğitimi Üzerine”, *Öğretmen Dünyası*, C. 5, S. 3, Mayıs 1984.
- CANATAN, Burhanettin, “İlk Okuma-Yazma Öğretimini Küçük Harflerle Yapalım”, *Aydınlık*, C. 1, S. 8, Aralık 1961.
- CANDOĞAN, Galip, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimiyle İlgili Bazı Düşünceler”, *Öğretmen Dünyası*, C. 15, S. 169, Ocak 1994.
- CEBECİ, Bekir, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimi”, *Öğretmen Dünyası*, C. 18, S. 204, Ocak 1997
- CİVELEK, Selâhattin, “Okumanın Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 19, S. 203, Ekim 1994.
- CÖMERT, Şükran, “İlk Okuma-Yazmada Büyük Harf mi, Küçük Harf mi?”, *Eğitim Hareketleri*, C. 2, S. 22, Ekim 1956.
- ÇAĞLAR, Kerim, “Okuma Çağını Aşanların Yetiştirilmesi” *Vatan*, C. 12, S. 387, Mart 1952.
- ÇELENK, Süleyman, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Yanlış Bir Uygulama”, *Çağdaş Eğitim*, C. 8, S. 77, Nisan 1983.

ÇELİK, Abdullah, “Köylerde Tahsil Çağını Aşanların Okul Dışında Okur Yazar Hale Getirilmesi”, *İlköğretim*, C. 17, S. 388, Ağustos 1953.

ÇETİN, Hasan, “Okuma Güçlükleri”, *Eğitim Dünyası*, S. 10/11, 1962.

ÇİLOĞLU, Ahmet Şükrü, “Okuma Öğretiminin Esasları”, *Ülkücü Öğretmen*, C. 7, S. 82, Mart 1966.

DALDAL, Hüsamettin, “Okuma Dersini Takip mi Yoksa Dinlemek mi?”, *Eğitim Hareketleri*, C. 5, S. 71/72, Aralık 1960.

DEMİRAY, Güner, “Alfabe Öğretiminde Çözümleme”, *İlköğretim*, C. 31, S. 534, Kasım 1965.

DEMİRAY, Güner, “Harflerin Kavratılması ve Cümleye Geçiş”, *İlköğretim*, C. 31, S. 535, Aralık 1965.

DEVELİOĞLU, Servet, “Öğrencilere İyi Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazandırılabilir?”, *Eğitim Hareketleri*, C. 2, S. 24, Aralık 1956.

DİKMEN, Orhan, “Serbest Tahrir ve Çocuk Yazıları”, *İlköğretim*, C. 3, S. 49, Nisan 1940.

DOĞAN, Tahsin, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimi”, *AYKO Eğitim, Bilim, Derleme*, C. 1, S: 2, Eylül 1982.

DOĞANER, Cezmi, “İlk Okuma ve Yazma Öğretimi”, *Öğretmen Dünyası*, C. 16, S. 190, Ekim 1995.

DOTTRENS, Robert, “Alfabe Öğretimi”, Çeviren: Baha Arıkan, *Ülkücü Öğretmen*, C. 8, S. 88, Ekim 1966.

DOTTRENS, Robert, “Alfabe Öğretimi”, Çeviren: Baha Arıkan, *Ülkücü*

Öğretmen, C. 8. S: 88, 1966.

DÖKMEN, Üstün, “Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Becerileri, İlgileri, Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları”, *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 2, 1990.

DURLU, Refik, “Bir İlk Okuma ve Yazma Dersi”, *İlköğretim*, C. 2, S. 25, İkinci Teşrin 1939.

DÜRDER, B.; EDİSKUN, H., “Sınıfta Sesle Okuma”, *Pınar*, C. 1, S. 2, Nisan 1960.

EGELİOĞLU, F. Vildan, “Okuduğunu Anlama Düzeyinin ve Öğrenme İçin Harcanan Zamanın Bilişsel Öğrenme Düzeyine Etkisi”, *Eğitim ve Bilim*, C. 16, S. 83, Ocak 1992.

ELÇİN, Şükrü, “Türk Ordusunda Okuma-Yazma Eğitimi”, *Türk Kültürü*, C. 2, S. 18, Nisan 1964.

ENGİRARLAR, Hüsnü, “Öğrenci Kompozisyonlarında Bağdaşıklık Sorunları ve Paragraf Yapısı”, *Çağdaş Türk Dili*, C. 6, S. 77/78, Ağustos 1994..

ER, Şükrü, “Kitap ve Okuma Üzerine”, *Standart*, C. 36, S. 424, Nisan 1997.

ERİŞEN, Satı, “Çocuğa Okuma Alışkanlığı Verirken”, *İlgaz Dergisi*, C. 19, S. 224, Mayıs 1980.

ERKEN, Enver, “Okuma Ortamları”, *Millî Eğitim*, C. 2, S. 17/18, Eylül 1972.

EVCİLİOĞLU, İsfendiyar, “Okuma İlgileri Güdüsü ve Alışkanlıklarını Geliştirme”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 216, Aralık 1995.

FINDIKOĞLU, Ziyaettin Fahri, “Çocuklarımız Niçin Güzel Yazıp Çabuk

Okuyamıyorlar?”, *Bilgi*, C. 14, S. 157/159, Haziran 1960.

FOURRE, Pierre, “Okuyup Yazma İçin Tatbik Edilen Metotlar”, *Kalkınma Dünyası*, C. 1, S. 5, Haziran 1966.

GÖKER, Yaşar, “Çocuklarda Okumaya Hazırlık Derecesini Ölçme”, *İlköğretim*, C. 31, S. 536, Ocak 1966.

GÖKŞEN, Enver Naci, “Çocuğa Okuma İtiyadı Kazandırmak”, *İlköğretim*, C. 22, S. 413, Aralık 1956.

GÖKŞEN, Enver Naci, “Öğretimde Dil ve Yazım Tutumunun Resmî Belgeleri”, *Ülkücü Öğretmen*, C. 16, S. 189, Şubat 1975

GÖKTAN, Hikmet, “Öğrencilerimize Devamlı Okuma Alışkanlığın Kazandırılması”, *Yeni Okul*, S. 20, Kasım 1952.

GÜLSEREN, Mehmet, “Ordumuzda Temel Okuma-Yazma Eğitimi”, *Köy ve Eğitim*, C. 6, S. 62/63, Mayıs 1959.

GÜNEŞ, Firdevs, “1990 Okuma-Yazma Yılı, Önemi ve Amaçları”, *Çağdaş Eğitim*, Ekim 1989.

GÜNEŞ, Firdevs, “Çeşitli Ülkelerin Okuma-Yazma Kampanyalarında Görevlendirilen Halk Eğitimcileri ve Yetiştirilmeleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 2, 1989.

GÜNEŞ, Firdevs, “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okumaz Yazmaz Yetişkinler Araştırması”, *Çağdaş Eğitim*, C. 15, S. 154, Nisan 1990.

GÜNEŞ, Firdevs, “Yeni Okur-Yazarlara Yönelik Materyaller”, *Eğitim*

Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 1, 1990.

GÜNEŞ, Firdevs, “Yetişkinlere Okuma-Yazma Öğretmede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, *Millî Eğitim*, S. 105, Ocak 1991.

GÜNEŞ, Firdevs, “Yetişkinleri Okuma-Yazmayı Unutma Nedenleri”, *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 1, 1991.

GÜNEŞ, Firdevs, “Doğru Okuma Alışkanlıkları”, *Millî Eğitim*, S: 114, Mart 1992.

GÜNEŞ, Firdevs, “Gizli Okumaz-Yazmazlık”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, S. 178, Haziran 1992.

GÜNEŞ, Firdevs, “Okuma-Yazma Öğretiminde Yetişkin ile Çocuk Arasındaki Farklar”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, S. 179, Ağustos 1992.

GÜNEŞ, Firdevs, “Herkes İçin Okuma-Yazma Öğretim Materyallerinin Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 27, S. 1, 1994.

GÜREL, Ziya, “Okuma-Yazma Sorununa Bir Değini”, *Öğretmen Dünyası*, C. 4, S. 45, Eylül 1983.

HARIT, Ömer, “İlkokullarda Yazma Öğretimi”, *İlköğretim*, C. 30, S. 525, Kasım 1964.

HARIT, Ömer, “İlkokullarda Okuma Dersleri ve Uygulaması”, *İlköğretim*, C. 31, S. 539, Nisan 1966.

KAHVECİ, Ahmet, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Metin Çalışması ve Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 206, Ocak 1995..

- KAHVECİ, Ahmet, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde Metin Çalışması ve Önemi”, *Öğretmen Dünyası*, C. 17, S. 202, Ekim 1996.
- KANDEMİR, Enise, “Türkçe ve Yazın Eğitimi Üzerine”, *Öğretmen Dünyası*, C. 5, S. 53, Mayıs 1984.
- KANSU, Ceyhan, “Okuma-Yazma ve Çocuk Sağlığı”, *Köy ve Eğitim*, C. 5, S. 58, Aralık 1958.
- KARACABEY, R. Gün, “İlk Okuma ve Öğretimi”, *Öğretmen Dünyası*, C. 13, S. 134, Haziran 1988.
- KARAHÖYÜKLÜ, Nuri, “Yazı ve Okuma Öğretimine Dair”, *Terbiye*, S. 1, Ocak 1959.
- KAYA, Veli, “Birinci Sınıflarda Okuma ve Yazma Öğretimi”, *Köy ve Eğitim*, C. 4, S. 40, Haziran 1957.
- KAYA, Veli, “Türkçe Bilmeyen Çocuklara İlk Okuma-Yazma Öğretimi”, *Köy ve Eğitim*, C. 5, S. 54, Ağustos 1958.
- KELEŞ, Sadettin, “Okuma Dersleri Verirken Dikkat Edilecek Hususlar”, *Gayret*, C. 4, S. 38, Şubat 1955.
- KILIÇ, Eşref, “Okuma-Yazma Öğretiminde Kullanılan Metot ve Teknikler”, *Millî Eğitim*, S. 101, Eylül 1990.
- KILIÇ, Eşref, “Okuma-Yazma Öğretiminde Kullanılan Metot ve Teknikler”, *Millî Eğitim*, S. 75, Ocak-Şubat 1998.
- KILIÇ, Mehmet, “Okuma Faaliyeti Üzerine Düşünceler”, *Türk Dili*, S. 518, Şubat 1995.

KİRAZ, Ali, “İlkokullarda Öğrenci Yazılarının Tashih Şekilleri”, *Öğretmen*, C. 12, S. 135, Ocak 1959.

KOCA, Seydi, “İlk Okuma-Yazmaya Hangi Harflerle Başlamalıyız”, *Eğitim Hareketleri*, C. 6, S. 61, Ocak 1960.

KOÇ, M. Şükrü, “Okuma ve Yazma Öğretimine Dair”, *Köy ve Eğitim*, C. 2, S. 12, Şubat 1955.

KOÇ, Sabri, “BAYDÖ’de Okuma İzlenesi ve Okuma Kitabı Yazımı, Temel İlkeler”, *Türk Dili Özel Sayısı*, C. 47. S. 370/380, Temmuz, Ağustos 1983.

KOLCU, Atilla, “Türkiye’de Okur-Yazarlığın Yaygınlaştırılması, Okuma-Yazma Seferberliği”, *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, C. 103, S. 289, Ocak 1984.

KORKMAZ, Halil, “Okuma Öğretimi”, *Köy ve Eğitim*, S. 98, Nisan 1963.

KOZANOĞLU, Ali, “Anlayarak Okumayı Nasıl Öğreniriz?”, *Çağdaş Eğitim*, C. 16, S. 170, Ekim 1991

KÖKLÜGİLLER, Ahmet, “Okuma Üstüne”, *Varlık*, C. 33, S. 670, Mayıs, 1966.

KÖKLÜGİLLER, Ahmet, “Köy Enstitüleri Sisteminde Okuma-Yazma”, *İmece Dergisi*, S. 84, 1968.

KÖYLÜ, Abdurrahim, “Okumak”, *Öğretmen Dünyası*, C. 13, S. 152, Ağustos 1992.

KURT, İhsan, “Türkiye’de Az Okumanın Sebepleri ve Etkililik Dereceleri”, *Çağdaş Eğitim*, C. 19, S. 196, Şubat 1994.

- KUTLUK, İsmail, “Okul Çağına Girmeyen Çocuklara Okuma-Yazma Öğretelim Mi?”, *İlköğretim*, C. 23, S. 438, Nisan 1958.
- MAKAL, Mahmut, “Gençliği Okutmak”, *Türk Dili*, C. 10, S. 110, Ekim 1960.
- MARAL, Tevfik, “Okumayı Neden Sevmiyoruz?”, *Ülkücü Öğretmen*, C. 14, S. 158/159, Ağustos, 1972.
- MORKAYA, Durmuş, “Sessiz Okumak”, *İlköğretim*, C. 25, S. 466, Şubat 1960.
- MUTLU, Sabiha, “Karma Harflerle İlk Okuma ve Yazma Öğretimi”, *Okul ve Öğretmen*, C. 1, S. 4 Eylül 1963.
- NABİ, Yaşar, “Çocukta Okuma İtiyadını Yaratmak Hususunda Öğretmenin Rolü”, *İlköğretim Dergisi*, C. 1, S. 17, 1939.
- NAS, Recep, “İlk Okuma-Yazmada Cümle Listesi”, *Öğretmen Dünyası*, Ekim 1989.
- NAS, Recep, “İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Fiş Cümleleri Belirlenirken Uygulanacak İlkeler”, *Çağdaş Eğitim*, C. 16, S. 171, Kasım 1991..
- NİDA, Eugene, “Dil Öğretiminde Temel Sıra; Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma”, *Batı Eğitim Kurumu Dergisi*, C. 1 S. 6, Eylül 1973.
- NİDA, Eugene, “Dil Öğretiminde Temel Sıra; Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma”, *Batı Eğitim Kurumu Dergisi*, C. 3, S. 30, Eylül 1975.
- OĞUZKAN, Ferhan, “Okumaya Etki Yapan Çeşitli Faktörler”, *İlköğretim*, S. 505, 1962,
- OKURER, Cahit, “Köy Çocuklarını Okutmak”, *Bayrak*, S. 20, Mayıs 1973,

OKUTURLAR, Şahap, “Okuma-Yazma Üzerine Bir Deneme”, *İlköğretim*, C. 26, S. 489, Eylül 1961

ÖKMEN, A. Zeki, “Okumayı Öğrenmeye Hazır Olma”, *Okul ve Öğretmen*, C. 1, S. 1, Nisan 1963.

ÖNDER, Rasim, “İlk Okuma-Yazmada Hareketli Gruplar”, *Eğitim Hareketleri*, C. 2, S. 23, Kasım 1956.

ÖZCAN, Ali Osman, “İlk Okuma-Yazma Döneminde Yazma Becerisini Öğrenme”, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 3, 1991.

ÖZDEMİR, Emin, “Boş Zamanları Değerlendirmede Okumanın Yeri”, *İlköğretim*, C. 29, S. 521, Nisan 1964.

ÖZDEMİR, Emin, “Çocuklar İçin Yazmak”, *İlköğretim*, C. 30, S. 524, Ekim 1964.

ÖZGÖNENÇ, Fikret, “Küçük Harflerle Okuma”, *Emekli Öğretmen Dergisi*, C. 3, S. 28/29, Ekim 1961.

ÖZSOY, Yahya, “Okuma Yetersizliği”, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, Şubat 1986.

ÖZTÜRK, Halil, “Dramatizasyona Bağlanan Bir Tahrir Dersi”, *İlköğretim*, C. 2, S. 37, Şubat 1940.

ÖZTÜRK, Hasan, “Kitap Okuma Derslerine Yazılmamış Müfredat”, *Türk Edebiyatı*, S. 223, Mayıs 1992.

POYRAZOĞLU, Nuri, “Öğretmenlerle Yazma Eylemi Üzerine Söyleşi”
Öğretmen Dünyası, Ekim 1984.

RAZON, Norma, “Okuma Bozuklukları ve Nedenleri”, *İstanbul Üniversitesi Pedagoji Dergisi*, S. 1, 1980.

RAZON, Norma, “Anaokulunda Neden Okuma-Yazma Öğretilmemeli?”,
Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri IV, Ankara, Nisan 1986.

SAĞLAMER, Emin, “Okuma”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 208, Mart 1995.

SAĞLAMER, Emin, “İletişim ve Okuma”, *Çağdaş Eğitim*, C. 20, S. 213, Eylül 1995.

SAMUR, İsmail, “Okullarımızda Okuma-Yazma Güçlüğü Çeken Çocuklar”, *Öğretmen Dünyası*, Ekim 1984.

SARICA, Özdemir, “Yazın Eğitiminde Devrim Gereklidir”, *Öğretmen Dünyası*, C. 5, S. 52, Nisan 1984.

SAYUR, Mehmet, “Cümle mi, Harf mi?”, *Öğretmen Dünyası*, Ekim 1989.

SEYHAN, Ertuğrul, “Okuma Öğretimi”, *Bursa Eğitim Dergisi*, C. 1, S. 3, Mart 1968,

SUNAR, Şaban, “İlk Okuma ve Yazmada Küçük Harfler”, *İlköğretim*, C. 24, S. 451, Mart 1959.

SUNAR, Şaban, “Okul Öncesi Çocuğa Okuma-Yazma Öğretelim mi?”, *Öğretmen*, C. 12, S. 138, Nisan 1959.

SUNGU, İhsan, “Okuma Hakkında Tetkikler”, *Tedrisat Mecmuası*, C. 4, S. 32, Ocak 1955.

SÜRMEĒĒ, Mebuse, “Okuma Testleri”, *Tedrisat Mecmuası*, S. 18, Nisan 1953.

TANIŞIK, Hüseyin Avni, “Bizde Okuma Öğretimi Tarihçesine Bir Bakış”, *İlköğretmen*, C. 1, S. 17, 1939.

TEKBEN, Şerif, “Okuma Öğretimi”, *İmece*, C. 1, S. 2, Nisan 1961.

TOLUNAY, İ. Hakkı, “İlk Okuma ve Yazmada Ne Zaman Tahlile Geçmelidir”, *Yeni Öğretmen*, C. 4, S. 37, Aralık 1956.

TOSUNOĞLU, Mesiha, “İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Fiş Cümleleri”, *Çağdaş Eğitim*, C. 21, S. 220, Nisan 1996.

TUNCER, İbrahim, “Okullarda Yazılı Deyim (Tahrir) Dersleri”, *Öğretmen*, C. 2, S. 15, Ocak 1949.

UYANIK, Muvaffak, “İlkokullarda Bağlı Tahrire Karşı Serbest Tahrir”, *Okul ve Öğretmen*, Yıl: 3, S. 19/20.

UZUNER, Yıldız, “Okuma ve Yazma Süreçleri Arasındaki Bağ”, *Çağdaş Eğitim*, C. 22, S. 228, Ocak 1997.

ÜNAL, Gazi, “İlk Okuma-Yazma Öğretimi ve Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, S. 176, Nisan 1992.

ÜNAL, Gazi, “İlk Okuma-Yazma Öğretimi ve Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 17, S. 180, Eylül 1992.

ÜNAL, Gazi, “İlk Okuma-Yazma Öğretimi ve Önemi”, *Çağdaş Eğitim*, C. 18, S. 184, Ocak 1993.

YALÇIN, Necmettin, “Eğik El Yazısı ile Alfabe Öğretimi”, *Bilgi*, C. 20, S. 229, Haziran 1966.

YILDIRIM, Hüseyin, “Okuma Alışkanlığının Kazandırılması ve Alınan Neticeler”, *Öğretmen*, C. 2, S. 16, Şubat 1949.

YILMAZ, Bülent, “Okuma Alışkanlığında Öğretmenin Rolü”, *İlim Dergisi*, Şubat 1982.

_____ “Okuma Kitaplarını Pedagojik Değeri ve Geleceği”, *Tedrisat Mecmuası*, C. 3, S. 22, Kasım 1953.

_____ “Dünya Üzerinde Okuma Öğretimi”, Çeviren: Fazıl Bengisu, *İlköğretim*, C. 19, S. 376, Mayıs 1954.

_____ “Sistemli Bir Okuma Öğreniminin Envanteri”, Çeviren: Şevket Türkyılmaz, *Eğitim ve Psikoloji*, C. 4, S. 30, Ekim 1956.

_____ “Ailece Okuma-Dinleme Nasıl Olur?”, Çeviren: Abdullah Cizre, *Öğretmen*, C. 14, S. 157, Kasım 1960.

_____ “Temel Okuma-Yazma Eğitimi Programının Mahiyeti ve Hazırlama Safhaları”, *Birlik*, C. 3, S. 20/24, Aralık 1960.

_____ “Okumaya Başlamak İçin Gerekli İktidarlar Listesi”, Çeviren: Minâ Tanalay, *İstanbul Üniversitesi Tecrübî Pedagoji ve Çocuk Psikolojisi Bülteni*, S. 1, 1966.

III. GAZETELER:

ANTEL, Sadrettin Celâl, “İlk Mektep Okuma Kitabı Nasıl Olmalı?”, *Tan*, 25 Kasım 1939.

ANTEL, Sadrettin Celâl, “Okuma Tekniği İçin Tavsiyeler”, *Tan* 19 Aralık 1939.

CİLLOV, Halûk, “Türkiye’de Okur-Yazarlık Durumu”, *İstanbul Ticaret Odası Gazetesi*, 1 Ocak 1960.

DAYIOĞLU, Gülten, “Ulusal Okuma Sorunumuz”, *Cumhuriyet*, 3 Kasım 1966.

GÖKTEPE, İbrahim, “Okur-Yazarlığın Teşviki”, *Türkiye İktisat Gazetesi*, 1 Şubat 1983.

NADİ, Nadir, “Okuma Sırrı”, *Cumhuriyet*, 15 Haziran 1951.

SAFA, Peyami, “Okumakla Okumak Arasında”, *Cumhuriyet*, 5 Ağustos 1933.